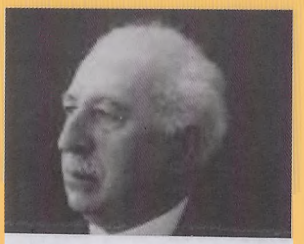
Halid Ziya Uşaklıgil

Ferdi ve Şürekâsı

Bütün Eserleri

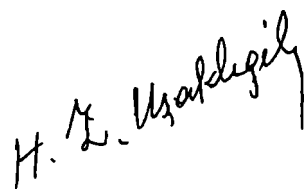
ÖZGÜR

Özgür Yayınları kurucusu: Refik Ulu

Özgür Yayınları: 310
Dizi yayın yönetmeni: Rahim Tarım
Kapak uygulama: Şermin Mut
© Özgür Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 2010
Sertifika No: 12407
ISBN: 978-975-447-300-1
Özgür Yayınları birinci basım: Ekim 2011
Dizgi ve ofset hazırlık: Özgür Yayınları
Basım: Avcı Ofset
Davud Paşa Cad. İpek İş Merkezi, Zemin Kat
Topkapı - İstanbul
Cilt: Evren Mücellit

ÖZGÜR YAYINLARI
Ankara Cad. 11/2 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0212) 528 13 30 - 526 25 13 - 526 35 01
Fax : 527 57 78
www.ozguryayinlari.com
info@ozguryayinlari.com

HALİD ZİYA UŞAKLIGİL

Ferdi ve Şürekâsı

roman

Yayına hazırlayan:
Samet Öz

ÖZGÜR

SUNUŞ

Türk edebiyatının önde gelen temsilcileri hakkında yazılmış eserler ve haklarında verilmiş yargılara bakıldığında büyük ölçüde boşluklar olduğu görülmektedir. Oysa, bir yazar hakkında sağlıklı bir yargıda bulunmanın en emin yolu, sanatçının dünyasını tam anlamıyla kavramaktan geçer. Bu da, o sanatçının eserlerini en ince ayrıntılarına kadar bilip aralarında ilişkiler kurabilmeyi zorunlu kılar. Böylesine sağlam ilişkiler kurabilmek, araştırmacıların yeteneklerine olduğu kadar üzerinde çalışılacak yapıtların sağlıklı basımlarına ulaşabilmeye de bağlıdır.

Bu durum, aynı zamanda bir dizi soruyu da akla getirmektedir: Her şeyden önce, üzerinde çalışılacak yazarın yapıtlarının tamamına ulaşılabilmekte midir? İçlerinde bulunabilenler varsa bunlar nasıl ve hangi anlayışla yayıma hazırlanmışlardır? Yayıma hazırlanış biçimleri sağlıklı bir biyografi yazımı için kaynak teşkil etme noktasında ne kertede güven telkin etmektedir? Bütün bu sorular, edebiyatımızda sağlıklı bir biyografinin neden yazılamadığının da göstergesidir.

Bir sanatçının tüm dünyasının iki üç sayfada özetlendiği magazin dergilerindeki yazılar bir tarafa bırakılacak olursa, bir yazarın bütün yapıtlarını içeren kapsamlı ve güvenilir çalışmalar maalesef çok

azdır. Bu engeli aşmanın tek yolu ise, edebiyatımızın klasiği olmuş bu tür sanatçılarımızın yapıtlarını yeniden ve dikkatle okumaktan geçer.

Halid Ziya Uşaklıgil'in edebi eserlerini yeniden yayıma hazırlama projesi kapsamında bu edisyonun amacı, sanat eserinin estetik boyutunun yanı sıra taşıdığı kültürel değerlerin de notlanmak suretiyle sergilenip vurgulanmasıdır. Halid Ziya'nın yarıda kalmış olan *Deli* dışında *Ferdi ve Şürekası* ile Halid Ziya Uşaklıgil'in romanlarının tamamını güvenilir bir şekilde yeniden yayımlamış bulunuyoruz.

Ferdi ve Şürekası Halid Ziya Uşaklıgil'in eserlerini okumak isteyen her düzey ve formasyondan okuyucunun beklentilerine karşılık vereceği gibi eserin yeniden ele alınıp değerlendirilmesine de neden olacaktır.

Yayın Yönetmeni

ÖNSÖZ

Modern Türk romanının kurucusu olan Halid Ziya Uşaklıgil'in 1892 yılında *Hizmet* gazetesinde tefrika edildikten sonra 1895 yılında kitap haline getirilen *Ferdi ve Şürekâsı,* yazarın Servet-i Fünûn Edebî Topluluğu'na mensup olduğu dönemde kaleme aldığı bir romanıdır.

Yirmi üç bölümden meydana gelen roman, yazarın İzmir dönemi romanlarının sonuncusu ve hacim bakımından en büyük olanıdır. Roman, Sahne-i Osmani Edebî Heyeti'nin isteği üzerine, yazarın yakın takipçisi ve Servet-i Fünûn romancılarından Mehmed Rauf tarafından tiyatroya uyarlanmışsa da Sahne-i Osmanî'nin dağılması üzerine sahnelenememiştir. Ancak, eserin üç perde olarak tiyatroya uyarlanan hali, yine Mehmed Rauf'un çıkardığı *Mahasin* dergisinde tefrika edilmek suretiyle yayımlandıktan sonra 1909 yılında kitap halinde de basılmıştır.[1]

Biz, eseri yeniden yayıma hazırlarken Kitapçı Arakel tarafından, İstanbul'da, Nişan Berberyan Matbaası'nda, 1895 yılında basılan özgün nüshasını esas aldık.

---

[1] Rahim Tarım; *Mehmed Rauf'un Hayatı ve Hikâyeleri Uzerine Bir Araştırma,* Akçağ Yay., Ankara 2000, s. 65.

Temeli çatışmaya dayanan tipik bir Halid Ziya romanı olan Ferdi ve Şürekâsı da birbirinden farklı iki sosyal çevrede geçer: Sonradan görme, Ferdi Efendi'nin maddiyata dayalı dünyası ve bu değerler içinde yaşayan ailesi ile İsmail Tayfur'un fakir, mütevazı ve daha çok maneviyata değer veren aile çevresi. "Zengin-fakir ya da diğer bir ifadeyle para-aşk tezadı, bu iki aile içindeki fikir ve davranışlarda açıkça kendini gösterir. Bu tezat, kızından ve kendi çıkarından başka şeye değer vermeyen Ferdi Efendi ile onun fakir, emektar muhasibi Hasan Tahsin arasında da belirgin bir şekilde mevcuttur. Romandaki olaylar ya da olay örgüsü işte bu iki farklı çevre arasındaki çatışmadan doğar."[2]

İsmail Tayfur'un etrafındaki iki genç kızdan Saniha, fakirlik ve parasızlığın; Hacer ise paranın ve zenginliğin temsilcisidir. Romanda, aşk ile sevgi; maddiyat ile maneviyat çatışır. Öte yandan, eserde bir muhasebe bürosu ve buradaki katı dünya ile işçi-patron ilişkisi, aile ve sosyal hayatla ilgili birçok iç içe geçmiş sahnelere rağmen modern romanın gereği olarak birey ön plana çıkar. "*Ferdi ve Şürekâsı*'yla Türk romanı, orta sınıftan gelme kişileri gerçek bireyler olarak düşünme sürecine girer."[3]

Aşk ile para arasında tercih yapma zorunda kalan kahraman ve zorunlu olarak yapılan evlilik, Halid Ziya'nın diğer romanlarında olduğu gibi burada da felaketle sonuçlanır ve *Ferdi ve Şürekâsı* önceki ro-

---

2 Ömer Faruk Huyugüzel, *Halid Ziya Uşaklıgil*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 59.

3 Fatih Sakallı, Zümre Farklılığının Sebep Olduğu Bir Çatışmanın Romanı "Ferdi ve Şürekâsı", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, sayı: 20, Güz 2006, s. 169.

manlar gibi trajik bir şekilde biter.[4] Kahramanlardan hiçbiri, adeta formalite olan bu evliliği sorgulamazlar. Roman, eski eserlerdeki köle-efendi ilişkisinin yerine toplumun farklı kesimlerindeki kişileri koyması bakımından da bir ilktir.[5]

Ferdi ve Şürekâsı, Halid Ziya'nın ilk üç romanı olan *Sefile, Nemide, Bir Ölünün Defteri* ile karşılaştırıldığında gerek konu, gerekse üslup bakımından daha olgun ve ustalıklı bir biçimde kaleme alınmıştır. Bu romanıyla Halid Ziya'nın, olgunluk çağına ayak bastığını söyleyebiliriz.[6]

Romanı yeniden yayıma hazırlarken, edisyonda izlenen genel kurallara bağlı olarak günümüzde az kullanılan ya da hiç kullanılmayan Arapça, Farsça kelimelerin karşılıkları köşeli parantezler içinde verilirken, kültürümüze ait olup şimdi pek bilinmeyen bazı kelimelerle yer isimleri ise dipnotlarda verilmeye çalışılmıştır.

Modern Türk romanının kurucusu sayılan Halid Ziya Uşaklıgil'in külliyatını yayımlamayı üstlenen Özgür Yayınları'na, bu külliyatı yeniden yayıma hazırlamada editörlüğü üstlenen ve yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Rahim Tarım'a teşekkürü bir borç bilirim.

Samet Öz

---

4 Huyugüzel, *Halid Ziya Uşaklıgil*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 59.

5 Robert P. Finn, *Türk Romanı -İlk Dönem 1872-1900-*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1984, s. 146.

6 Fethi H. Gözler, "Halit Ziya Uşaklıgil'in Sanatı Üzerine" *Milli Kültür*, S. 46, Eylül 1984 s. 48.

FERDİ VE ŞÜREKÂSI

Elindeki kurşun kaleminin ucunu dişlerinin arasına sıkıştırmış; gözleri önündeki yazıhaneyi *[yazı masasını]* örten sertâser *[baştan başa]* sütûn-ı erkam *[sayı dizileri]* ile memlû *[dolu]* büyük çizgili kâğıda dikilmiş, sol eli bir meyl-i hafif ile *[hafif bir eğimle]* omzuna düşen başının uzun kumral saçları içinde kaybolmuş; nefsi, fikri başının üzerinden donuk bir ziya *[ışık]* saçan lem'anın *[parıltının]* ihtizâz-ı in'ikasatı *[yansıyan titremeleri]* içinde pîş-i nigâhından *[gözünün önünden]* bir sürü zılâl-i garibe *[acayip gölgeler]* gibi gâh *[ara sıra]* şişerek gâh küçülerek gâh titreyerek cereyan eden *[akıp giden]* silsile-i erkama *[sayı zincirine]* bir imtisâs-ı tam ile *[bütün dikkatiyle]* istiğrak etmiş *[kendini vermiş]* İsmail Tayfur, dişlerinin arasından ıslık çalar gibi bir sesle devam ediyordu:

– 1224, 3477, 20305, 683, 13560...

Yazıhanede hüküm süren sükûn-ı mahz *[derin sessizlik]* içinde genç adamın dudaklarından rakamlar, bir teselsül-i muttarid ile *[düzenli bir sırayla]* döküldükçe karşısında, mailen mevzu cesîm *[eğik konulmuş büyük]* bir defterin arkasında çehresi kaybolmuş; yalnız fesinden bir parçası görülen diğer bir muhasibin *[muhasebecinin]* çevirdiği yapraklardan

mütehassıl *[meydana gelen]* bir hışıltı işitiliyordu. Biraz ötede, odanın bir köşesini işgal eden *[kaplayan]* tarafeynli *[iki taraflı]* alçak bir yazıhanede, birer zıll-ı kesif *[koyu gölge]* gibi görünen iki kişinin önlerindeki kâğıtlarda, koşan kalemlerinin muharriş-i asab *[sinirleri tırmalayan]* çızıltıları çarpışıyordu.

İsmail Tayfur, orada, gözünün önünden takım takım uçan sehaib-i adâd *[sayı yığınları]* karşısında bir büt-i gayr-i müteharrik *[donmuş bir put]*, bir sabr-ı mücessem *[canlanmış bir sabır]* gibi, sekiz sütunlu *[dizili]*, altı yapraklı bu muvazene-i şehriye *[aylıkbilanço]* müsveddesinde; daima önünden firar eden *[kaçan]*, bu herc ü merc-i erkam *[sayı karmaşası]* içinde bir inad-ı muazzibâne ile *[azap veren bir inatla]* gizlenen otuz altı kuruşluk bir farkı bulmak için işte iki saatten beri ciğerlerini parçalıyor; sabahın ikisinden[7] beri kafasını ağrıtan, beynini şişiren, gözlerini bulandıran bir iştigal-i layenkatiden *[aralıksız bir çalışmadan]* sonra otuz altı kuruşluk bir fark-ı sefilin *[küçük bir farkın]* arkasından koşuyordu.

Ferdi ve Şürekâsı *[ortakları]* Ticarethanesi'nin bu muhasip *[muhasebeci]* odasında dört kişiydiler. Tavana muallak *[asılı]* iki büyük lem'anın *[lambanın]* ziyası, uzun koyu perdelerle pencerelerin önünde teressüm eden *[çizilen]* esdâd-ı zıllın *[gölge setlerinin]* üzerine dökülerek; duvarları örten levhaların, haritaların, ilanların üzerinden kayarak; odanın cenâh-ı yemininde *[sağ tarafında]* muzlim *[karanlık]* bir kapı gibi ağzını açan; rafları, mahmûl *[yüklü]* oldukları iri, kalın defterler altında çökmüş gibi kıvrılan do-

---

7 Alaturka saat sistemine göredir.Alafranga saat sistemine göre ise sabah 9'dur.

labın içine sokularak; şurada gölgeden bir leke etrafında nurdan bir daire, burada satḥ-ı muzlim *[karanlık bir yüzey]* üzerinde nurdan bir parça bırakarak; garip levhalar, yer yer zıll ve ziyadan mürekkeb *[gölge ve ışıktan oluşan]* resimler teşkil ediyor *[meydana getiriyor]*; odanın ortasında bir mahlûk-ı âteşîn *[ateşten bir yaratık]* gibi homurdanarak, sinesinde *[göğsünde]* ra'd ü berk *[gök gürültüsü ile şimşek]* besliyormuş gibi deruni *[derinden]* iniltilerle inleyerek; birer mâr-ı tayyar *[uçan yılan]* gibi kıvrılıp havaya atılmak istiyormuşçasına boruya hücum eden alevlerle kızararak, büyük saç soba bu teşrin-i sâni *[kasım ayı]* gecesinin, pencerelerin arasından giren heva-yı müncemidini *[dondurucu havasını]* kızdırıyor; bu dört kişinin yorgun fikrini, yorgun vücudunu bir buhar-ı latif-i hararet *[hoş bir sıcaklık]* içinde tutuyor; odanın kapısına mukabil olan *[kapısının karşısındaki]* duvarda mamult-ı atikadan *[eski]* zincirli bir asma saat, bu muhasebe odasının ıttırad-ı hayatından *[tekdüze hayatından]* bıkmış usanmış gibi bir batî *[ağır]* hareketle zincirlerini toplayarak, güllelerini sürükleyerek dönüyor; bu sükûn-ı mahz içinde şu dört kişiden bir eser-i hayat, bir nefha-i vücut *[bir canlılık belirtisi]* çıkmıyor; yalnız insanlara cây-i hayat *[bir yaşama alanı]* değil, erkam ve adâda bir cevelangâh *[sayılara bir dolaşma alanı]* olan bu yerde, kalemlerin feryad-ı mütemadisi *[hiç durmayan bağırtısı]*, adetlerin bîmecal *[yorgun]* bir sesle sukut-ı muttaridi hükümran oluyordu *[birbiri ardınca düşüşlüğü hâkimdi]*:

– 8360, 450, 5670, 894, 7240, 350...

Artık yorulmuş, sesi kısılmıştı. Henüz altı yaprağın dördünü bitirmişlerdi; daha iki yaprak, birer ar-

şınlık[8] on altı sütun vardı. Şimdi İsmail Tayfur ihtisar ediyor *[kısaltıyor]*, fark-i ehad ve aşâr hanesinde *[birler ve onlar basamağında]* olduğu için, miât hanesinden *[yüzler basamağından]* öteki rakamları söylemeye lüzum yoktu. Bunu ne için evvelce düşünmemişti? Kendi kendisine kızıyordu. Ya fark, zannettiği gibi müsveddenin bir hatasından ibaret değilse ne yapacak? Bu otuz altı kuruşluk farkı nereden bulup çıkaracak? Bu sualler dimağında bir ceriha *[beyninde bir yara]* açtığı sırada ağzından rakamlar bir seyelan-ı tabiî ile *[doğal bir akışla]* akıyordu:

– 25, 34, 40, 50, 25...

Uzun bir hırıltı işitildi; saat, bu dört insanın hayat-ı muttaridesini *[değişmeyen hayatını]* ölçen, rakam karşısında geçen şu ömr-i yeknesakı *[tekdüze hayatı]* tartan bu altın tokmağı, senelerden beri her darbesinde bir saat hayatın firarını ilan ederek dövdüğü tunç tasın üzerine yavaş yavaş iki kere kalktı, düştü.

Şimdi hepsi başlarını kaldırmışlardı. Nasıl? Saat ikiye gelmiş mi? Demek, on iki saatten beri burada işliyorlardı *[çalışıyorlardı]*! Yalnız İsmail Tayfur vaziyetini tebdil etmemişti *[değiştirmemişti]*. Saate bakmaya ne lüzum var? Saatin ikiyi çalması, farkın bulunması demek değildi. Bu akşam farkı bulmaya mahkûm değil miydi? Eğer bulunmayacak olursa yarın kat'i muvazene cetveli *[kesin bilanço]* tertip olunmayacaktı *[düzenlenemeyecekti]*. Şimdi artık canı sıkılıyor, acele ediyordu; ağrımaya başlayan boğazına cebrediyordu *[boğazını zorluyordu]*. Hatta bir kere karşısında büyük defterin yapraklarını çevi-

8 Arşın: Bir uzunluk ölçüsü (68 cm.). Yaklaşık bir kol boyu, büyük bir adım genişliği.

rerek tatbik eden, her adet söylendikçe elindeki kurşun kalemiyle işaret eden arkadaşı dedi ki:

– Rica ederim!

İsmail Tayfur, biraz yavaşlattı, şimdi beşinci yaprağın sonuna yaklaşmıştı; son sütunun rakamını söyledikten sonra başını dayadığı elini uzattı, yaprağı çevirdi; büyük kâğıt, kanatları düşen vurulmuş iri bir kuş gibi yazıhanenin öte yanına devrildi. Şimdi, son sayfaya gelmişlerdi:

– 47, 73, 86, 93, 62...

– Nasıl?

İsmail Tayfur başını kaldırdı; tatbike *[karşılaştırmaya]* başlayalıdan beri birinci defa olarak arkadaşı tekrar ediyordu. Acaba fark, orada mıydı? Belki değildir, belki bu ümit boşa çıkacaktır korkusuyla tekrar edemedi; arkadaşına dalgın dalgın bakıyordu; o da kendisine bakıyordu. İkisi de:

– Acaba bulundu mu? demek istiyordu.

Genç adam, gözlerini indirdi, şimdi kaçırmamak istiyormuş gibi parmağıyla tutmakta olduğu rakama bakarak yavaş bir sesle tekrar etti:

– 62...

Arkadaşının dudaklarında şimdi bir tebessüm *[gülümseme]* vardı. İsmail Tayfur, istifsarkârâne bir nazarla *[soru sorarcasına]* baktı.

Bu adam, kısa boylu, küçük yapılı, ufak başlı, beyaz saçları dökülmüş, yazıhanesinin üzerindeki iri defterin arasında sıkışmış da kurumuş gibi solmuş, buruşmuş bir ihtiyardı.

İsmail Tayfur'la daima ismini sinnine hürmeten *[yaşına saygı göstermek için]* efendi namıyla terfik

ederek *[birlikte söyleyerek]* çağırdıkları Hasan Tahsin Efendi, odanın ortasını işgal eden yüksek, büyük bir yazıhanenin tarafeynini işgal ederlerdi *[iki yanında çalışırlardı]*. İkisi de defter muamelatıyla mükellef *[işlemleriyle görevli]* oldukları için bu altmış beş yaşındaki ihtiyar ile o yirmi dört yaşındaki genç, bir münasebet-i daime *[sürekli bir ilişki]* içindeydiler.

Beynlerinde *[aralarında]* bu münasebet-i daime, bir muhabbet-i samime *[içten bir sevgi]* halini almıştı ki buna, sıhriyet-i hesabiye namı *[hesap akrabalığı adı]* verilebilirdi. Hasan Tahsin Efendi, Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı'nın bidayet-i teessüsünde *[ilk kuruluşunda]*, yani otuz beş sene evvel buraya bir muhasip sıfatıyla girmişti. O vakit bu ticaretgâhın muamelatı vâsi *[işleri çok]* olmadığı için, memur olarak ancak iki kişiydiler: Bir Tayfur'un müteveffa pederi *[ölen babası]*, bir de kendi... Tayfur'un pederi sandukkâr *[veznedar]* idi. Otuz iki sene, iki arkadaş, beraber yaşadıktan sonra, şimdi Hasan Tahsin Efendi arkadaşının oğluyla refakat *[arkadaşlık]* ediyordu. İhtiyar muhasip ne vakit bu tezattan *[karşıtlıktan]* bahsetse göğüs geçirirdi. O da bir gün zavallı arkadaşı gibi defterinin üzerine düşüp son nefesini son rakamın üzerinde vermeyecek miydi?

Hasan Tahsin Efendi, Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı'nın tarih-i zî-ruhu *[canlı tarihi]* mesabesindeydi *[gibiydi]*. Bazen boş kaldıkları zamanlar bu yazıhanenin heyetini teşkil eden *[topluluğunu meydana getiren]* o iki kâtiple bu iki muhasip biraz konuşmaya vakit bulabilirlerse, tengi-i daire-i muhavereleri *[konuşmalarının dar çerçevesi]* içinde daima tekrar eder bir zemin-i musahabe *[sohbet konusu]* olarak ticaretgâhın tarih-i atiki *[eski tarihi]* cereyan ederdi

[konuşulurdu]. Bu yolda muhaverelerin natûk-ı beliği *[bu konuları en iyi anlatan]*, Hasan Tahsin Efendi olurdu. Hatta bir gün reis-i ticaretgâh *[şirket sahibi]* Ferdi Efendi'nin bir buhran-ı asab *[bir sinir krizi]* arasında birkaç ağır kelimesine hedef olan yaşlı muhasip, sarı benzi donmuş, dudaklarının rengi uçmuş olduğu halde reisin odasından çıkıp yazıhaneye geldiği vakit zangır zangır titreyerek demişti ki:

– Ah! Nankör!

İhtiyarın bu nida-yı hiddeti *[öfkeli bağırışı]* üzerine; yazıhanesinde "Trabzon'da kereste tüccarından izzetlû..." diye başlamış olduğu mektubu bırakarak Mehmet Rıfkı başını kaldırmış, cevap verilmiş bir deste mektubu bir mukavva mahfazaya *[kutuya]* koymakla meşgul olan Osman Şevket yüzünü çevirmiş; uzun bir cem *[toplama]* yapmakta olan İsmail Tayfur, ekseriya *[her zamanki gibi]* böyle irâd-ı nutka *[konuşmaya]* başladığı kendisince malum olan *[bilinen]* Hasan Tahsin Efendi'yi iyice dinleyebilmek üzere cemi yarım bırakarak, yüksek iskemlesinin üzerinde çevrilmişti.

Hasan Tahsin Efendi, hiddetinden titremekte olan buruşuk elini, Reis Ferdi Efendi'nin odasına uzatarak kendisine mahsus *[özgü]* bir sadâ-yı mütekatı ile *[kesik bir sesle]* devam etmişti:

– O gururuna, kibrine bir mütteka-yı âhenîn *[çelikten bir dayanak]* gibi arkasında duran kasanın içindeki parada benim kanımdan, benim hayatımdan bir parça olduğunu unutuyor. Otuz beş senelik bir memuru, altmış yaşında bir ihtiyarı, babasının bütün mesai-i hayatına iştirak etmiş *[katılmış]*, onu zengin etmek için saçlarını ağartmış, onun milyonla-

rını hesap etmek için gözlerinin ferini *[canlılığını]* kaybetmiş bir zavallıyı, huzuruna çağırmış da tekdir ediyor *[azarlıyor]*. Senin o üzerinde milyonluk bir altın kürsü gibi müteazzımâne *[büyüklük taslayarak]* oturduğun sandalyeye o kuvveti vermek için biz ne olduk, bilir misin? Kuruduk! -Burada Hasan Tahsin Efendi şu sözüne cismen, şahsen bir tanıkmış gibi vücudunu gösteriyordu.- Ah! Ayda on beş lirana avuç açan bir aile babasını tekdir etmek hoşuna gidiyor, öyle mi?

Memurların üçü de bir hüzn-i sârî ile *[kaygıyla]* dinliyorlardı, bu zemin *[konu]* üzerine irad-ı kelam olunduğu *[söz söylendiği]* vakit hepsinde de bir iştirak-ı hissiyat *[duygu birliği]* hâsıl olurdu *[meydana gelirdi]*. Bu dört sefil *[yoksul]*, kalemlerinin ucunda yüz binlerce liraların telatumunu *[çalkantısını]* gören, defterlerinde yüz binlerce liraların suret-i cevelanını *[dolaşmasını]* işaret eden bu dört fakir, o kadar mesai-i takât-ı ber-endazâneden *[bitkin düşüren çalışmalardan]* sonra ay nihayetinde kendilerine muntazır olan *[kendilerini bekleyen]* meblağ-ı hakiri *[değersiz tutarı]* düşündürecek bir lakırdı *[söz]* olduğu vakit kalplerinin müştereken *[hep birlikte]* ağladığını hissederlerdi.

Hasan Tahsin Efendi, söyleyeceği şeylerle hedefi olduğu tahkirden *[aşağılamadan]* intikam alacakmış gibi -bazen dinlenmek için yüksek yazıhanesinin yanında bulundurduğu- hasır iskemlenin üzerine düşmek nev'inden *[düşercesine]* oturmuş; biraz daha sakin, biraz daha hafif bir sesle devam etmişti. Şimdi Mehmet Rıfkı ile Osman Şevket, biri kalemini, di-

ğeri mukavva mahfazayı bırakarak, bir incizab-ı mıknatısiyeye *[manyetik bir çekime]* mağlup olmuşlar *[yenilmişler]* gibi yaklaşmışlar; karşısında bir heyet-i sâmia *[dinleyici topluluğu]* teşkil etmişlerdi *[meydana getirmişlerdi]*:

Otuz beş sene evvel babası Hüseyin İlhami, beni gümrükte mülazımeten *[stajyer olarak]* devam ettiğim kalemden *[bürodan]* alıp da dört lira maaşla yanına koyduğu vakit bu Ferdi neydi bilir misiniz? Üç yaşında... -Hasan Tahsin Efendi eğilerek bir kedi boyunu gösteriyormuş gibi işaret etti- Evet, üç yaşında bir çocuk! Hiç unutmam, yanlarına ilk girdiğim gün arkasındaki solmuş mavi basmadan bol hırkasının içinde... Siz şimdi şu tantanayı gördükçe içerideki Ferdi Efendi'nin o vakit omzuna mavi katır boncuğu dikilmiş mavi soluk bir hırka giyer sümüklü bir çocuk olduğuna inanmazsınız... Evet! O bol hırkasının içinde kaybolmuş gibi ayaklarımın arasına dolaştığı vakit, ne yaptım bilir misiniz! Bu çirkin çocuğu kollarından tutup odadan dışarıya attım. Abdülgafur Efendi, İsmail Tayfur'un zavallı pederi, bana öyle bir nazarla bakmıştı ki bu nazarda "Oh! Ne iyi yaptınız! Şu pis çocuktan her gün çektiğimi bir ben bilirim, bir Allah bilir." manasını saraheten *[açıkça]* okumuştum. İşte bu Ferdi Efendi bugün beni odasına çağırmış da: "Tahsin Efendi! Sen ihtiyarladıkça tuhaf oluyorsun!" diyor. Ah! O vakit, o vakit görmeliydiniz, efendiler! O vakit bu servet yoktu. Bunlar, yani babası, amcası, filanı senelerce Karadeniz'in üzerinde tekne kadar kereste çektirmelerini sürükledikten, tuzlu rüzgârlarda ciltleri yarılıp kızgın güneşlerde piştikten sonra iki üç sene evvel Unkapanı'nda bir

kereste deposu tutmuşlar; Trabzon'da, Sinop'ta, bilmem nerede tedarik ettikleri şeriklerle *[edindikleri ortaklarla]* işe başlamışlardı. Eminim, başladıkları vakit Hüseyin İlhami ile kardeşinin üç yüz lira servetleri yoktu; iki sene içinde, yani Abdülgafur'la ben girdiğimiz vakit üç bin liralık bir ticaretgâh içine girmiş olduk. Hâlâ Unkapanı'nda, o pis, ahır gibi yerdeydiler; hâlâ gündüzleri pide ile tahin helvası yerlerdi. İşleri o kadar kesb-i kesret etmişti *[artmıştı]* ki; artık yetişmek kabil *[mümkün]* olamamış ve bir kâtiple bir sandukkâr tutmaya lüzum görünmüştü. Abdülgafur...

-Hasan Tahsin Efendi bir göğüs geçirdi.- Bu zavallı adamın ismini ne vakit ansam kalbimde bir damarın sızladığını hissederim... Abdülgafur, benden on iki gün evvel alınmıştı... Ona da dört lira veriyorlardı...

Bize kereste yığınlarının üstünde, asma merdivenle çıkılır, güvercinlik gibi bir yer yaptırmışlardı; onlar, aşağıda odaya benzer bir kümeste otururlardı; benim elime, seyyar *[gezici]* bir Yahudi defterciden dört buçuk kuruşa alınmış bir defter, Abdülgafur'un eline, iri bir anahtar tutuşturmuşlardı. O vakit her ikimiz de gençtik; fakat genç olmak neye yarar? Orada kereste kokusu içinde ihtiyarlayacak olduktan sonra! Burada tam on sekiz sene yaşadık; bu on sekiz senelik hayat, ciğerlerimizi kuruttu, şakaklarımızda beyaz teller çıkardı, vaktinde tıraş olmamaya alışmış sakallarımıza kır düşürdü de ne oldu bilir misiniz? Maaşlarımız sekiz liraya, Hüseyin İlhami ve Şürekâsı Ticaretgâhı'nın da serveti altmış bin liraya çıktı! Altmış bin lira! Bu altmış bin lira içinde geçen günle-

rimizi düşündükçe ağlarım! Bundan sonra büyük bir tebeddül *[değişme]* oldu; bir facia, Hüseyin İlhami'yi alıp götürdü, uzun bir münazara-yı miras *[miras kavgası]* başladı. Ferdi, babasının yegâne *[tek]* vârisi idi *[mirasçısıydı]*, amcasından ayrıldı, ticaretgâhın sermayesi tenasuf etti *[yarı yarıya indi]*, şerik olarak yalnız Sinop'ta Mestanzade Kardeşler kaldı, ticaretgâhın *[şirketin]* ismi, "Ferdi ve Şürekâsı" oldu, Unkapanı'ndaki mağazalar depo olmak üzere bırakıldı, Ferdi bir odalık aldı, bu evi yaptırdı, yazıhane buraya naklolundu *[taşındı]*.

Ferdi o vakit yirmi bir yaşında, yalnız başına otuz bin liralık bir servete sahipti; biz ikimiz bu genci bu servet içinde idareye başladık, seneler geçti; bu servet, bir ejder-i müthiş *[korkunç bir ejder]* gibi şiştikçe şişti. Biz kurudukça kuruduk, bir gün Abdülgafur, ciğerlerinin kanını defterinin üzerine kusarak hayatını sarf ettiği *[harcadığı]* rakamların içine ruhunu da boğup gitti. Şimdi, Ferdi ve Şürekâsı Ticarethanesi'nin bakayâ-yı atikasından *[kalıntılarından]* bir ben varım. Halbuki ben, kıymettar *[değerli]* bir yadigâr *[anı]* değil, bunamış bir ihtiyarım! Ferdi, o otuz beş sene evvel soluk hırkasının içinde yuvarlanan Ferdi, bugün bu ihtiyarı karşısına çağırıyor da samur kürkünün kıllarını toplayarak -Hasan Tahsin Efendi, naklederken *[anlatırken]* bir tavr-ı mudhik *[gülünç bir biçimde]* taklit ediyordu- kıllarını toplayarak bana, "Sen ihtiyarladıkça ne tuhaf oluyorsun!" diyor.

Hasan Tahsin Efendi, ihtimal daha devam edecekti; fakat, bu sırada Ferdi Efendi'nin zili çalınmış, söze hâtime çekmişti *[konuşmasına son vermişti]*.

***

Bu akşam İsmail Tayfur:

– 62...

Rakamını tekrar ettiği vakit, yine natûk-ı ihtiyar *[konuşkan ihtiyar]*; lakırdı *[söz]* söyleyeceğine delalet eder *[söyleyeceğini belirtir]* bir sadâ ile *[sesle]*, yüksek iskemlesinden atlayarak dedi ki:

– Rakam işi! Murdar *[pis]* iş! Bilmem, fikri bunun kadar mertebe-i ulviyesinden *[yüksek derecesinden]* düşürecek; insanın bütün hissiyatını *[duygularını]* iptal ederek zihni bî-manâ *[anlamsız]*, bî-ruh *[ruhsuz]* birtakım eşkal *[şekiller]* içinde boğacak başka bir meslek var mıdır? Düşününüz! On saatten beri iştigal-i layenkati *[aralıksız bir çalışma]* içinde üç yüz sayfalık bir defterin binlerce adâdı *[sayısı]* içinden sürülerle rakamları alacaksınız; önünüzde ince mavi çizgileri gözlerinizi yoran kâğıdı onlarla dolduracaksınız; ufak bir adem-i dikkat *[dikkatsizlik]*, küçük bir düşünce, kalemin âdi bir hevesi, sigaranızın ince bir dumanı, nazarınızın *[bakışınızın]* cüz'i *[küçük]* bir ihmali, bir hiç, bir 26 adedini 62 yaptırır; 36 kuruş bir fark çıkarır; on saatlik sa'yınızdan *[çalışmanızdan]* sonra geniş bir soluk almak istediğiniz bir sırada bir o kadar daha, ihtimal daha ziyade *[çok]*, ihtimal günlerce uğraşmak icap eder *[gerekir]*.Bu iştigalin *[uğraşın]* içinde fikre eğlence olacak, kalbe lezzet verecek, insana insanlığını düşündürecek, elinizde feryat eden *[inleyen]* kalemi bir haz ile titretecek bir şey yok; yalnız rakam... O hatlardan *[çizgilerden]*, dairelerden *[yuvarlaklardan]* müteşekkil *[meydana gelmiş]* garip, acayip resimler! Ah! Bir muhasibin *[muhasebecinin]* hayatında rakam ne demek olduğu bilinse! O hayat artık bir hayat, o insan

artık bir insan değildir. İnanır mısınız? Otuz beş senelik hayatımı zapt eden *[alan]* rakam beni ne yaptı, bilir misiniz? Bazı zamanlar oluyor ki, aklıma gelen bir fikri birer rakamla ifade etmek istiyorum... Rakam, fikrimde lisandan ziyade *[düşüncemde dilden çok]* yer tutmuş! Biraz daha terakki etsem *[ilerlesem]*, mesela, "Karnım aç!" diyecek yerde: "Dört kere dört, on altı!" diyeceğim. Rakam, bütün mevcudatı *[varlıkları]* bana o kadar unutturmuş, hissiyatımı o kadar kör etmiş ki çiçeklerin, ruhu tehziz eden *[titreten]* rayihasını *[kokusunu]*, semanın *[gökyüzünün]* fikre kanat veren rengini duymuyorum; anlamıyorum... Mübalağa ediyorum *[abartıyorum]* zannedersiniz; otuz beş sene... Ne demektir, bilir misiniz? İşte yine rakam... On iki bin şu kadar gün... Onar saatlik rakam iştigali, zavallı kısa ömrümde yüz on iki bin saatlik bir rakam hayatı husule getiriyor *[meydana getiriyor]* ! Şimdi size yağmurlu havalarda pencere camlarının üzerinde suların tersim ettiği *[çizdiği]* eşkali *[şekilleri]* rakamlara benzetmeye çalışarak saatlerce eğlendiğimi söylersem taaccüp etmezsiniz *[şaşmazsınız]* değil mi? -İhtiyar muhasip *[muhasebeci]*, gülerek ve artık latife ettiğini *[şaka yaptığını]* anlatmaya çalışarak ilave etti - Hatta çocuklarıma birer rakam adı koymak istemediğime taaccüp ediyorum *[şaşıyorum]*; mesela; Münir, tokmak gibi bir çocuktur; ismi 9 olsaydı pekâlâ yakışırdı! Gülmeyiniz! İnsan, hatta rakamlarda bir mana *[anlam]*, bir medlul *[delil]* aramaya başlıyor... Kim nakliyordu *[anlatıyordu]*, bilmem. Hüsn-i hatt muallimlerinden *[güzel yazı öğretmenlerinden]* biri harflerin birer rengi bulunduğuna; mesela; "vav"ın *[v'nin]* kırmızı, "lam"ın *[l'nin]* yeşil olduğuna kanaat edermiş *[inanırmış]*.!

Bende henüz *[daha]* rakamlar hakkında böyle kanaat hâsıl olmadı *[meydana gelmedi];* ama, mesela 9 şişman bir adama, 1 ince bir genç kıza pekâlâ benzer! Deli olduğuma hükmedeceğinizden *[inanacağınızdan]* korkmasam daha garibini söylerdim... Fakat ne beis *[zarar]* var! Velev *[hatta]* öyle zannediniz! Bilir misiniz? - Burada sesini bir sır tevdi ediyormuş *[söylüyormuş]* gibi indirdi. -Bazen, gece şu odada, siz gittikten sonra yalnız kalıp da bir umman-ı erkam *[sayı okyanusu]* içinde boğulduğum zamanlar ne zannederim! Bu rakamlar, bu şekiller, güya küçük küçük birtakım harikulade mahlûk imişler de *[yaratıklarmış da],* öyle kalemin ucundan kanatlanıp uçuyorlarmış, kâğıt üzerine dağılıyorlarmış... Nasıl tabir edeyim *[söyleyeyim]*? Bu hissi nasıl tasvir edeyim *[anlatayım]*? Güya ben bir dev imişim de bu garip, acîb şeyler canlanıp benden çıkıyorlarmış gibi zannederim... Bu hal bana bir hastalıktan kaldı. Şimdi dört sene oldu... -İhtiyar, İsmail Tayfur'a döndü.- Sen o vakit mektepteydin; fakat bunlar bilirler... Müthiş bir hummaya *[nöbete]* tutulmuştum... Nöbet geldiği vakit ne görürdüm, bilir misin? Gözlerimin önünde iri, kalın, ufak, ince, bin şekilde, bin heyet *[çeşitte],* karmakarışık bir herc ü merc-i erkam *[binlerce sayı]* ! Bunlar hep bir yığın böcek, yahut fevka'l-tabia *[doğa üstü]* bir küme mahlûk gibi sekizler yedilerle, üçler ikilerle kol kola vermiş, yahut bir altının kafasına bir beş düşmüş, yahut bir dördün ensesine bir dokuz binmiş olduğu halde bir raks-ı mecnunâne ile *[çılgınca bir dansla]* gözlerimin önünden geçerdi... Hastalığım devam ettikçe bu hayal tekemmül etmiş *[olgunlaşmış],* tevessü etmişti *[ilerlemişti]*... Bir zaman geldi ki bunlardan korkmaya baş-

ladım... Hele bir gün, pek iyi bilirim, bana çirkin bir hande ile *[gülümsemeyle]* sırıtıyormuş gibi bakan bir altıdan o kadar korkmuştum ki "Aman! Aman! Altı!" diye bağırarak sıçramıştım. Bunu, rakamları tanımamış, onlarla yaşamamış bir adama nakledersenız sizi istihcân eder *[ayıplar]*.

Onlar mı haklı, ben mi haklı bilmem; ama muhakkak bir şey vardır ki cinnete *[deliliğe]* rakam kadar yardım edecek bir şey olamaz. Kendimi düşünüyorum da korkuyorum... Bazen mutlaka deli olacağıma kanaat ediyorum... Sabahleyin uykudan uyandığım vakit en evvel düşündüğüm şey, defterimin bir tarafında yarım kalmış bir cem *[toplama işlemi]*, yahut bir cetvele ilavesi iktiza eden *[gereken]* bir adettir... İşimin başına geldiğim zaman başka şey düşünmeye imkân yok; bana muntazır olan *[beni bekleyen]* yüzlerce kâğıtlardan rakam toplayıp ait oldukları defterlere tevzi ve taksim etmeli *[dağıtmalı ve bölmeli]*, harf dağıtan bir mürettip *[dizgici]* gibi her adedi mensup olduğu hücreye *[göze]* yerleştirmeli, bu iştigal içinde acıkabilirsem... Çünkü şu iskemlenin üstünde acıkmak da kolay bir şey değildir... Acıkabilirsem bir şey yediğim esnada yine onları düşünmeli; akşama kadar, bazen geceye kadar, yine onlarla iştigal etmeli; nihayet öyle bir hale gelmeli ki beyin uyuşmalı, göz kararmalı; sarhoş olmuş, kuvâ-yı fikriyesi *[düşünce gücü]* muattal kalmış *[yok olmuş]* bir mağşuş *[karışmış]* gibi buradan çıkıp eve gitmeli; zevceniz *[eşiniz]*, kızınız, oğlunuz, size muntazırdır *[sizi bekliyordur]*; size tebessüm ediyorlar; sizden tebessüm bekliyorlar; gülmeye iktidarınız *[gücünüz]* kalmamış ki gülesiniz. Onlar söylerler, siz dinlersiniz; siz söylerseniz onları sıkacağınızdan,

saadetlerine irâs-ı sekte edeceğinizden *[mutluluklarına gölge düşüreceğinizden]* emin olunuz; zira *[çünkü]* söyleyeceğiniz, mutlaka tarz-ı hayatınızdan, *[hayat biçiminizden]* suret-i maişetinizden *[geçim şeklinizden]* şikâyettir; ne lüzumu var? Feda ettiğiniz bir ömrün matemini onlara mı tutturacaksınız? Siz yorgun, onlar ilk evvel pür-neşve *[neşe dolu]* sonra sizden sirayet eden *[geçen]* hüzün ile mahzun *[üzgün]*; bu halde uyku zamanı gelir, yatağa girersiniz, orada güya size rahat muntazırdır. Heyhat *[Ne yazık]*! Dimağ *[Bilinç]*! O zavallı mahfaza-yı mahsusat *[duygu kutusu]*! Rakamlardan aldığı darabatın *[darbelerin]* o kadar mahkûm-ı tesiri *[etkisine esir]* olmuştur ki size uykunuzda da cem *[toplama]* yaptırır; uykunuzda da "Elde var sekiz, altı daha on dört" nakaratını tekrar ettirir.

Natûk-ı muhasip *[güzel söz söyleyenlerin]*, sâmiîn *[dinleyenler]* üzerinde hâsıl ettiği tesiri *[oluşturduğu etkiyi]* anlayıp da artık netice *[son]* vermek isteyen nutuk-perdazane-i mahsus *[konuşmacılara özgü]* bir tavır ile etrafa baktıktan sonra, bir tavr-ı vakurane ile *[ağırbaşlı bir tavırla]* ilerleyerek İsmail Tayfur'a yaklaştı. Elini hafifçe genç adamın omzuna koyarak batî *[ağır]*, vakur *[ciddi]* bir sesle ilave etti *[ekledi]*:

– İşte sen geldin de böyle bir mesleğe, böyle bir uçuruma atıldın. Zavallı babanın hayatı, netice-i mesaisi *[çabalarının sonucu]*, senin için bir ders-i ibretti *[ibret dersiydi]*. Burada ne olacağını anlamak için onu düşünmelisin! Fakat sen! Sen, buraya gelmeyeydin, buraya gelip de babanın metruk *[yalnız]*, biçare *[çaresiz]* bıraktığı aileyi beslemeye mecbur olmayay-

dın, sen bir şey olabilirdin! Eminim, şimdi sen geceleri envar-ı semaya *[gökyüzünün ışıklarına]* henüz şiir-i şebab ile *[gençlik şiiriyle]* mâli *[dolu]* olan gözlerini salıverdiğin *[yönelttiğin]* zaman nazarın *[bakışın]*, siyahtan başka bir şey görmüyor. Ben de öyleydim; fakat sende biraz nur-ı ümit *[umut ışığı]*, biraz fer-i hulya *[hülya pırıltısı]* olsa...

Hasan Tahsin Efendi ikmal edemedi *[bitiremedi]*, tam bu sırada bir kapı gıcırdadı, dördü de başlarını çevirdiler, Ferdi Efendi odasının eşiği üzerinde göründü.

Ferdi Efendi, ince uzun boylu, içinde yuvarlandığı altınların rengini almış gibi sarı saçlı, sarı sakallı, temaruz-ı daimi-i bünyevisine *[bünyesinin zayıflığına]* dâl olacak *[eğilmiş]* derecede donuk benizli, hayatını sertâser *[baştan aşağı]* işgal eden *[kaplayan]* zaaf-ı teessüsün *[düşkünlüğün]* verdiği endişe-i mematla *[ölüm endişesiyle]* alnı çizilmiş, ömründen otuz sekiz senesini geride bıraktıktan sonra artık ileride yaşayacak çok senesi kalmadığını anlamış gibi istikamet-i kâmetine biraz inhina gelmiş *[boyu öne eğilmiş]*; hayata kazanmak, kazanmak, daima kazanmak için geldiğine hüküm *[karar]* vermiş; paradan başka dünyada hiçbir şeyin kıymeti olabileceğini asla düşünmek külfetini ihtiyar etmemiş *[zahmetine katlanmamış]*; insanın para yaptığına değil, paranın insan yaptığına kanaat-i kâmile ile kâni olmuş *[yürekten inanmış]*; hatta cemiyet-i beşeriyenin *[insanlığın]* şu küre *[dünya]* üzerindeki vücudu paradan mütenaim olmak maksadına *[nimetlenmek amacına]* mübteni olduğu *[dayandığı]* fikrini, hikmet-i mahza*[tek görüş]* olmak üzere kabul etmiş; ba-

siret-i insaniyesi *[öngörüsü]* para ile mahdut *[sınırlı]* bir ufuktan başka bir ufka açılmamış; para her şey; her şey, hiç olduğuna inanmış bir adamdır.

Ferdi Efendi'de iki şey vardır; dikkat edildiği vakit korku verir: Gözleri, dudakları!

İnce, seyrek, sarı, daima bir fikr-i hafi *[gizli bir düşünce]* gizliyormuş gibi bir irtism-ı gayr-i tabiî ile *[sıra dışı bir görünüşle]* basık, serair-i kalbiyesine *[yüreğinin sırlarına]* tercüman olabilecek reng-i nazarı *[bakışını]* saklamak istiyormuş gibi düşük kaşları altındaki bu mavi gözlerde; bütün cemiyet-i beşeriyeye *[topluma]* karşı bir hande-i istihfaf *[saklanan bir gülümseme]* gibi ince, küçük dişlerinin üzerinde ebedi *[sonsuz]* bir tebessümle mütekallis *[gerilmiş]* o dudaklarda; harikulade, fevka'l-tabia *[tabiat üstü]* şeytanî, cehennemî *[cehennem gibi]* bir şey, tayin edilemez *[belirtilemez]*, tefsir olunamaz *[yorumlanamaz]* bir mana vardır ki dikkat edildiği vakit bir yılanın, bir timsahın manzarasından tahassul eden tehaşiye şebih *[doğan korkuya benzeyen]* bir şey duyulur.

Hasan Tahsin Efendi, derdi ki:

– Bu gözleri, bu dudakları görüyor musunuz? Para; zavallı insanları kurban-ı seyyiatı *[kötülüklerine kurban]* eden o iblis; boş sofrasının üzerinde ağlayan aç bir aileyi gördüğü vakit bu gözlerle, bu dudaklarla güler.

İsmail Tayfur; Ferdi Efendi'nin bu gözlerine, bu dudaklarına bakmaya asla cesaret edememişti. Nazarı *[Bakışı]*, o daima faal *[hareketli]*, daima devvar *[fır dönen]* gözlere; o daima mütebessim, daima mü-

tekallis dudaklara tesadüf ettikçe *[rastladıkça]* kalbinden soğuk bir şeyin aktığını hissederdi.

***

Ferdi Efendi eşikten geçti, aheste *[ağır]* adımlarla ilerledi; şimdi Hasan Tahsin Efendi biraz geri çekilmiş, muhabere *[haberleşme]* memurları gözlerini kalemlerinin ucuna dikmiş, İsmail Tayfur yüksek iskemleden aşağıya inmişti.

Ferdi Efendi odanın ortasına kadar ilerledi, bir şey söylemek istiyormuş da nasıl başlayacağını düşünüyormuş gibi gözlerini süzdü, sonra birdenbire, âmirâne *[emir veren]* bir sesle İsmail Tayfur'a dedi ki:

– Yarın akşam beni görünüz!

Genç adam gözlerini kaldırdı, birinci defa olarak böyle bir emir alıyordu; bu sözün altındaki maksadı anlayabilmek için Ferdi Efendi'ye bakmak istedi, muvaffak olamadı *[başaramadı]*. Ferdi Efendi, şimdi muhabere memurlarına dönmüş, diyordu ki:

– Bana ihtiyacınız var mı? İmza olunacak şeyler yarına kalsın! Ben içeriye giriyorum.

Ferdi Efendi odasına çekildi; kapının sürmelendiği, biraz sonra içeriden diğer bir kapının açılıp kapandığı işitildi; reis, hareme girmişti.

Memurlar, "Yarın akşam beni görünüz!" sözünü tayin edebilmek *[anlayabilmek]* için İsmail Tayfur'a baktılar, genç adam omuzlarını hafifçe silkerek dedi ki:

– Ne olacak? Yine bir iştir!

Hasan Tahsin Efendi odanın sofaya açılan kapısının yanındaki çıngırağın ipini çekti, yazıhanesinin önündeki defteri kapadı, dişlerinin arasından, "Gi-

delim!" dedi, şimdi herkes kâğıtlarını topluyor, paltolarını giyiyor, içeriye giren uşak, şavkları *[lambaları]* söndürüyordu.

Dördü birden yazıhaneden çıktılar, sofayı geçtiler, mermer merdiveni sâkitâne *[suskun bir halde]* indiler, burası küçük bir avluydu, sokak kapısını açtılar, arkalarından demir ağır kapı büyük bir gürültü ile kapandı, dışarıda kar düşüyordu *[yağıyordu]*, sokaklar kar ile mestur idi *[örtülüydü]*, müncemit *[dondurucu]* bir rüzgâr yüzlerine çarptı, yukarıdan, yazıhanenin eski saati, ihtiyarlara mahsus öksürüklü sesiyle üçü çalıyordu, karların üzerinde gölgeleri raks ederek *[dans ederek]* bu dört arkadaş şemsiyelerini açtılar, bir meşy-i seri ile *[hızlı adımlarla]* ilerlediler.

2

Ferdi Efendi, pederinin vefatından *[babasının ölümünden]* sonra Unkapanı'ndaki kereste depolarını muhafaza etmekle *[korumakla]* beraber artık bu civardaki ikametgâh-ı sefili *[fakir evi]* bırakarak merakiz-i ticariyeye *[ticaret merkezlerine]* yakın güzel bir ev yaptırmayı taht-ı karara almıştı *[yaptırmaya karar vermişti]*. Bu karar neticesi olarak Yenicami civarında şu ev yapıldığı vakit sıhhatinden *[sağlığından]* daima müşteki *[şikâyetçi]* olan Ferdi Efendi, muamelata nezaret *[işlerin başında olmak]* için debboylara*[ambarlara]* kadar gitmeye mecbur olmamak üzere orada birkaç memur bırakarak yazıhaneyi buraya naklettirmişti. Evin suret-i inşası *[yapı biçimi]* buna mütehammil *[dayanıklı]* olduğu için Ferdi Efendi, evinin birinci katının sofasını, bir büyük ve bir küçük odasını, şu dört memurla bir uşağa tahsis

ederek *[ayırarak]* evinden çıkmaksızın ticaretgâhında bulunmak esbabını *[sebeplerini]* kemâl-i suhulet-le *[kolaylıkla]* ihzar edebilmişti *[hazırlayabilmişti]*.

Müstefreşesi *[Eşi]*, yadigâr-ı vücut *[hatıra]* olarak bir kız terk ettikten, bıraktıktan sonra zaten hâl-i temaruzu *[hastalıklı durumu]* tecridini istilzam eden *[yalnız kalmasını zorunlu kıldığı]* Ferdi Efendi'yi yalnız bırakarak vefat etmiş olduğu için bu büyük ev, bir kızıyla kendisine ve birkaç hizmetkâra münhasır *[özgü]* kalmıştı.

Ferdi Efendi, parasından sonra kızını severdi; fakat bu muhabbeti *[sevgisi]* o paranın vârisesine *[mirasçısına]* muhabbet suretiyle *[şeklinde]* tevcih etmek *[yorumlamak]*, daha mukârin-i hakikattir *[gerçeğe daha yakındır]*. Ferdi Efendi'nin Hacer'e karşı olan şefkatinde yüz bin liralık bir sahibe-i müstakbele-i servete *[gelecekteki servet sahibine]* karşı hürmetten *[saygıdan]* bir eser vardı. İçeriye girdiği vakit Ferdi Efendi'yi kızı istikbal etti *[karşıladı]*, Ferdi, Hacer'in elinden tutarak ve biraz eğilerek dedi ki:

– Müsterih ol *[İçin rahat olsun]*! dedi.

Hacer güldü:

– Aman baba!

3

Mehmet Rıfkı ile Osman Şevket ayrılmışlardı; Hasan Tahsin Efendi, İsmail Tayfur'a Bâbıâli Caddesi'ne kadar refakat *[eşlik]* etti; her akşam ikisi de buraya kadar gelirler, yekdiğerine *[birbirlerine]* orada dört yol ağzında veda ederler, ihtiyar adam ince bacaklarıyla yokuşu tırmanır, İsmail Tayfur caddeyi takip ederdi. Bu akşam ayrıldıktan sonra genç adam

tevakkuf etti *[durdu]*, bir müddet ihtiyar refikini *[arkadaşını]* gözleriyle takip etti; yaya kaldırımından yavaş yavaş çıktığını, karanlıkta kanatlarını çırpan güvercinler gibi oynaşan kar parçaları arasından sekerek kaybolup gittiğini seyretti; etrafına baktı, karanlık... Bu karanlık içinde yalnız karların donuk bir beyazlığı var. Dört tarafından yollar, muzlim *[karanlık]* bir denizde köpüklerden müteşekkil *[meydana gelmiş]* bir güzergâh *[geçit]* gibi uzanıp gidiyor; Bâbıâli Caddesi, birbirinin üzerine yıkılmış bulutlar gibi yükseliyor; yükseldikçe binaların gölgelerine, semanın *[gökyüzünün]* çatılara dökülen sislerine karışarak; genç adamın pîş-i nigâhında *[gözlerinin önünde]* zulmet ve ebyazıyetten *[karanlık ve beyazlıktan]* mürekkeb *[oluşmuş]* müphem *[belirsiz]*, müşevveş *[karmaşık]* bir levha *[tablo]* imtidat ediyordu *[uzanıyordu]*.

Layuad *[sayısız]*, gayr-ı mahdut *[sınırsız]* alaylardan mürekkeb kelebekler gibi semayı dolduran kar parçaları etrafına dökülüyor; birtakımı ayaklarına gelip atılıyor, bir kısmı şemsiyesinin üzerinden kayıp akıyor, üç dört tanesi kollarının üzerinde dolaşıyor, bir ikisi yüzünü okşuyor, semanın bir heva-yı bahçesinden dökülen bu heva-yı çiçekler *[gökyüzü bahçesinden dökülen çiçekler]* düşüyor, daima düşüyordu...

İsmail Tayfur, bu manzaradan, başının içinde kaynayan beynine, cildinin altında yanan kanına temas-ı bâridiyle *[soğuk temasıyla]* bir hazz-ı latif *[hoş bir duygu]* veren bu soğuktan; beyazlıklar altında kalan bu karanlıklardan, karanlıklara karışan bu beyazlıklardan; kulaklarına başka bir dünyanın nefha-i garibesi *[garip esintisi]* gibi isabet eden o rüzgârdan,

kalbe kâinatı bütün vahşet-i şiiriyesiyle *[şiirsel vahşiliğiyle]* gösteren bu kış gecesinden mest oldu. Gayr-i ihtiyarî *[istemsiz]* bir hareketle döndü, aşağıya doğru ilerledi, gözünün önünde açılan beyaz yol bir noktada tevakkuf ediyordu *[bitiyordu]*. Burası, başka bir manzaranın mukaddimesiydi *[başlangıcıydı]*. İsmail Tayfur deniz kenarındaydı; şimdi deniz, gözünün önünde mehib *[korkunç]*, azîm *[çok büyük]*, dehhaş *[dehşetli]* bir uçurum gibi açılıyor; karlar, güya sema züban etmiş *[erimiş]* de parça parça bir kâz-ı ademe *[yokluğun kesişme noktası]* dökülüyormuş gibi bu uçuruma düşüyordu...

İsmail Tayfur, a'mâk-ı muzlimesi *[karanlık derinlikleri]* semavatı *[gökleri]* yutacakmış gibi açılan bu denize, medd-i nigâhını *[görüş mesafesini]* rakkas *[dans eden]* bir duvar gibi tahdit eden *[kısıtlayan]* telatum-ı berfe *[kar dalgalanmasına]* gözlerini dikti; ara sıra, karşısında küçük bir ziya *[ışık]* gülümsüyor, sonra bir kar fırtınasıyla örtülüyor, karanlık içinde diğer bir çeşm-i şuledâr *[parlak bir göz]* açılıyor, nagehani *[ansızın]* kapanıyor, bir müddet feşâfeş-i hafif ile *[hafif bir fısıltıyla]* düşen karlardan başka bir şey görülmüyor, sonra bir iki ziya daha İsmail Tayfur'a gözünü kırpıyormuş gibi açılıp kapanıyordu...

İsmail Tayfur, hüzün ve hulya ile memlû *[dolu]* gözlerini, letafet ve vahşetten *[güzellik ve vahşilikten]* mürekkeb bir memzuce-i şiiriye *[şiirsel bir karışım]* teşkil eden *[meydana getiren]* bu manzara, tabakat-ı zalamın *[karanlıkların]* içinde uçuşan beyaz karlara, sahil-i diğerden *[karşı kıyıdan]* geceleri mezaristan *[mezarlık]* servilerinin sütun-ı kesifesi *[sıklığı]* arasında iltima eden *[parıldayan]* baykuşların nigâh-ı lâlgûnı *[kızıl gözleri]* gibi ışıldayan ziyalara

[ışıklara] nasbetti *[dikti]*. Tabiatın lisan-ı şiirine *[şiirsel diline]* mahsus bir feşâfeş-i hafif ile sahili okşayan, karların sukutu *[düşüşü]* altında fısıldayan mevcelerin zemzemesi *[dalgaların ezgisi]* kulaklarını taltif ediyor *[okşuyor]*, dimağını *[zihnini]* bir mehd-i pür-mesti-i tahayyülde *[hayalle dolu bir beşikte]* sallıyordu.

İsmail Tayfur, burada, rüzgârların yekdiğerine *[birbiriyle]* çarpıştığı bu iskelede, bu kar altında, bu deniz karşısında, soğukta, uzun uzun düşünmek; tabiatın bu şiir ve hûşuna*[ahenk ve huzuruna]* tercüme-i hissiyat etmek *[duygularını ifade etmek]* istedi; iskelenin müntehasında *[sonunda]* bir halat direğinin üzerine oturdu, şemsiyesini kapadı, kalbini taşıran hissiyatı boşaltmaya muhtaç olan bu adam, karların altında, kışın bu gecesinde, gecenin bu vaktinde, orada yapyalnız, bir heyulâ-yı hulya *[hayal]* gibi oturdu.

Zavallı İsmail Tayfur! Sabahın karanlığında evinden çıkmış, gecenin üçüne kadar defterlerinin üzerinde çalışmış, güneşin ziya-yı neşve-bahşasından *[neşe veren ışığından]* mahrum olan bu adam, hiç olmazsa gecenin reng-i siyah-ı matem-âverini *[yas getiren siyah rengini]* seyretmek istemişti.

İşte şimdi üç sene oluyordu; babası, o otuz senelik ihtiyar muhasip, sâât-ı hayat-ı sefilanesinin *[perişan çalışma hayatının]* son sütununa bir hatt-ı intiha *[son bir çizgi]* çekmiş, henüz validesinin *[annesinin]* âguş-ı sıyanetine *[korumasına]* muhtaç olan İsmail Tayfur'un kolları üzerinde beslenecek bir valide bırakmış gitmişti. İsmail Tayfur, o vakit henüz mektepteydi, henüz tahsilini ikmale *[öğrenimini bitirmeye]* iki sene isterdi. Babasının vefatı, genç adam için bir darbe-i saika hükmündeydi *[yıldırım darbesi ni-*

teliğindeydi]; dimağını tezyin eden *[zihnini süsleyen]* mebna-yı mualla-yı ümit *[yüce umut köşkü]* parça parça oldu; mektebe, hissiyatına, efkârına *[düşüncelerine]* refik ve şerik *[dost ve ortak]* olan arkadaşlara, ufk-ı pür-nur-ı şebabında *[gençliğinin aydınlık dolu ufkunda]* tebessüm eden lem'a-i ümide *[ümit ışığına]*, genç kalbini leb-riz-i saadet eden *[mutlulukla dolduran]* âmâle *[isteklere]* veda etmek, babasının öldüğü yere gidip o bâb-ı merhameti *[merhamet kapısını]* çalmak, babasını öldüren o meslekten ekmek istemek icap etti.

Ah! O vakit İsmail Tayfur, ayağının altında yerin çatladığını, derin bir uçurumun açıldığını görmüştü.

Genç adam, o günkü halini görüyorum zannetti. Hayatının bu hatıraları birer levha-i zî-hayat *[canlı birer tablo]* gibi fikrinde yaşamaktaydı. O gün, henüz gözleri pederinin bükâ -yı matemiyle *[yas yaşlarıyla]* yanmakta olduğu halde Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı'na gitmişti; fakat ara sıra pederini görmek için kemâl-i serbestî ile *[son derece serbestlikle]* girdiği bu kapı, o gün kendisine îras-ı haşyet etmiş *[ürküntü vermiş]*, bir hayli zaman bu eşikten geçmeye cesaret edememişti. Dört kere bu tenha sokağı baştan başa boylamış, insanın korktuğu şeyleri tehir etmek *[ertelemek]* arzusuna şebih *[benzer]* bir arzu ile içeriye mümkün mertebe *[mümkün olduğunca]* geç girmeye çalışmıştı. Mâahaza *[bununla beraber]* oraya girmeye, o ancak sekiz on kere gözlerini kaldırıp bakmaya cesaret edemeyerek görebildiği Ferdi Efendi'nin huzuruna çıkmaya, "Valideme ekmek verecek babam kalmadı. O adamın ailesinin ekmeğini sizden istemeye geliyorum!" demeye mahkûm değil miydi?

İsmail Tayfur, girmekte müteredditi iken *[kararsızken]* validesinin hayalini görüyor, bu hayalin bir tavr-ı âmirane *[emredici bir tavırla]*, "İçeriye gir! Ekmek lazım!" dediğini işitiyor gibi olmuştu. O vakit kalbinde ne büyük bir cesaret duymuş, o eşiği nasıl bir cüret-i kahramanâne ile *[kahramanca bir atılganlıkla]* geçmişti! Hasan Tahsin Efendi! O muhterem *[saygıdeğer]* ihtiyar! Eğer o olmasaydı ihtimal İsmail Tayfur geri dönecekti; gidip validesinin kollarına atılarak "Yapamayacağım, anneciğim! Yapamayacağım!" diyecekti; fakat Hasan Tahsin Efendi, otuz senelik arkadaşının yetimini gördüğü vakit kalbinin en saf, en ulvi *[yüce]* bir noktasından kopan bir hiss-i azîm-i merhametle *[büyük bir acıma duygusuyla]* onun elinden tutmuş; maksad-ı ziyaretini *[ziyaret amacını]* sökercesine almış, onu Ferdi Efendi'nin yanına götürmüş, "Abdülgafur'un oğlu! Babasının müstehak olduğu mükâfatı *[hak ettiği ödülü]*, oğlunu buraya kabul etmekle icra etmiş *[vermiş]* olacaksınız." demişti.

Yine bu ihtiyar, İsmail Tayfur'un hiçî-i hayatına *[şu boş yaşamına]* teessüfhan idi *[üzülürdü]*. Genç adam henüz kulaklarında tanîn-endaz olan *[çınlayan]* şu kelimeleri düşündü: "Sende bir nur-ı ümit *[umut ışığı]*, bir fer-i hulya, *[bir hülya pırıltısı]* olsa..."

Hasan Tahsin Efendi, bu sözünü bitirememişti; fakat bitirmeye ne lüzum var? Zaten onun söyleyeceğini İsmail Tayfur düşünmüyor mu? Ah! Bir nur-ı ümit, bir fer-i hülya! Bir vakitler genç adamın fikir ve kalbinde bundan başka bir şey yoktu; fakat heyhat *[ne yazık]*! Şimdi o nur sönmüş, o fer *[pırıltı]* uçmuş, o ümit ve hulya kanatları kırık bir kuş gibi yerlere, çamurlara düşmüştü. Şimdi hayat, İsmail Tayfur için

işte şu karşısında düşündüğü gece gibi değil miydi? Azîm *[Büyük]* bir ufk-ı muzlim *[karanlık bir ufuk]* üzerine karların sukut-ı bî-fâsılası *[durmaksızın düşmesi]*! Ne olacak? Ne yapacak? Münteha-yı hayatında *[Hayatının sonunda]* birer rüşeym-i bî-ruh *[cansız birer tohum]* halinde kalan bütün âmâline *[emellerine]* son nazra-i hüsranını *[hüzünlü bakışını]* tevcih ettiği *[yönelttiği]* zaman kalbinde bir zerre-i itminan *[küçücük bir huzur]* hissedecek mi? Hayat! Hayat onun için şu ayaklarının altında sütre-i muzlimesi *[karanlık örtüsü]* temevvüc eden *[dalgalanan]* uçurum gibi değil miydi?

Lakin İsmail Tayfur'un bütün bu zalamât-ı tahayyülatında *[hayallerinin karanlıklarında]* pîş-i nigâhını tahdit eden *[kısıtlayan]* reng-i siyahın *[siyah rengin]* arasında parlayan ziyalar *[ışıklar]* gibi bir nur-ı şiir *[şiir nuru]* incila ediyor *[parıldıyor]*; fikri, küçük bir girdabın etrafında dönüp de daima bir noktaya gelen bir yaprak gibi bütün bu mecra-yı hatırat-ı meyuse *[umutsuz anıların akışı]* içinde, bir ismin etrafında dönüyordu. Şimdi İsmail Tayfur, orada, bir bulutun kenarında çehre-i pür-şebab-ı fecr *[tan vaktinin ağarması]* gibi şeffaf, berrak bir simanın parlak siyah gözlerle kendisine bakmakta olduğunu görüyor; şimdi karlar, bu sima-yı meleğin *[melek yüzün]* üzerine düşen bârân-ı envar *[ışık yağmuru]* gibi nazarında *[karşısında]* parlıyordu. Zavallı Sâniha! Zavallı küçük kız! İsmail Tayfur, o bikes *[kimsesiz]*, bîvâye *[nasipsiz]* bedbahtı *[mutsuzu]*, nasıl mesut etmek isterdi! İşte hayatının yegâne *[biricik]* tebessümü, yegâne pertevi *[pırıltısı]* o değil miydi? Fakat fakir, sefil İsmail Tayfur, onun için ne yapabilir? Onu nasıl bahtiyar *[mesut]* edebilir?

O vakit henüz küçük, pek küçük bir çocuktu. Bir gün, yine böyle bir kış günü babası, akşamüzeri eve geldiği vakit İsmail Tayfur, yanında çamurlara müstağrak *[batmış]*, paçavralarla mülebbes *[sarmalanmış]*, küçük, pek küçük bir çocuk görmüştü. Bu uzun siyah saçlı, parlak kara gözlü, çirkâb *[pis su]* içinde açılmış bir leylak gibi saf, bulut arasında doğmuş bir necm-i pertev-bâr *[parlak bir yıldız]* gibi pür-tâb *[parıltılı]* bu çocuk kim? Hiç! Cemiyet-i beşeriyenin *[toplumun]* bir fırtınasına tesadüf etmiş, bir berg-i bâdzede *[dalından kopmuş bir yaprak]* gibi savrulmuş, oraya düşmüş bir kız, dört yaşında bir çocuk! O vakitten beri ikisi beraber büyümüşler, bütün hayat-ı tıflânelerini *[çocukluk hayatlarını]* birlikte geçirmişlerdi. Şimdi bu çocuk bir genç kızdı! Küçücük ellerini İsmail Tayfur'un omzuna koyup da, "Seviyorum! Yalnız seni seviyorum!" dediği vakit genç adam, yeis-i hayatı *[hayatının umutsuzluğu]*, bir nur-ı ruhani ile *[ruhani bir aydınlıkla]* parlamış da bu genç kızın pembe dudaklarında "Yaşa! Hayat, işte sana terennüm eden *[şakıyan]* şu aşktan ibarettir!" diyormuş zannederdi.

İsmail Tayfur, bu dudakların üzerinde titreyen nida-yı aşkı *[aşk haykırışını]* bir buse ile *[öpücükle]* toplamaya, bu ziya-paş *[ışık saçan]* gözlerden akan seyyale-i muhabbeti *[aşk şarabını]* içmeye cesaret edemezdi; saadet, orada kanatlarını indirmiş duruyor, cüz'i *[küçük]* bir temastan *[dokunuştan]* tehaşi edip *[korkup]* firar edecek *[kaçacak]* kıyas ederdi *[sanırdı]*.

Genç adam, dişlerinin arasından kendi kendisine "Zavallı Sâniha! Zavallı İsmail Tayfur!" dedi.

Gözünün önündeki girdab-ı muzlime *[karanlık girdaba]* atılmak için daima yekdiğerini *[birbirini]* kovalayan karlar, hafif bir temevvücle oynaşan sular; "Zavallı Sâniha! Zavallı İsmail Tayfur!" nida-yı hazinini *[hüzünlü seslenişini]* tekrar ediyormuş gibi yavaş yavaş fısıldıyordu...

***

İsmail Tayfur, muvazene-i şehriye cetvelini *[aylık bilançosunu]* Ferdi Efendi'nin büyük yazıhanesinin *[yazı masasının]* üstüne koydu, biraz çekilerek durdu.

Ferdi Efendi, arkasına dayanmakta olduğu sandalyeden doğrulmayarak elini uzattı, liralarının iyi mahsul *[ürün]* verdiğine kanaat-ı kâmilesi olan *[inanan]*, bahtiyar tüccara mahsus bir tavr-ı lakaydî ile *[umursamaz bir tavırla]* kâğıdı çevirdi, gözleri ihmalkârâne *[önemsemeden]* rakamları süzerek sütunun son adedini teşkil eden haneye *[meydana getiren basamağa]* kadar indi, bu esnada sol eli dudakları üzerinden sarkan sarı bıyıklarının bir parçasını dişlerinin arasına sokmakla meşguldü.

İsmail Tayfur, iki adım ötede, servetini şu nazar-ı lakaydâne ile *[umursamadan]* seyreden bu zengine nasb-ı nigâh-ı dikkat etmiş *[dikkatle bakmış]* duruyordu. Ah! Bu servetin bir parçası kendisinde olsa neler yapardı!

Yeşillikler arasına bir âşiyane-i saadet *[mutluluk yuvası]* gibi sıkışmış bir köşk... Ağaçları ziya-yı şemse *[güneşin ışıklarına]* set çeken bir bahçe... Çimenlerin üstünde yuvarlanır altın başlı iki çocuk... Küçük pembe şemsiyesi altında elindeki kitabı unutmuş, çocuk-

larını âşıkâne *[sevgiyle]* seyre dalmış bir genç valide... Bütün bu şeyler gözlerinin önünden geçiyordu.

Birdenbire Ferdi Efendi, sandalyesinde doğruldu, cetveli kapayıp kaldırdı, yazıhanenin bir köşesine attı, hafif bir meyil ile *[eğimle]* dönerek İsmail Tayfur'a dedi ki :

– Sizi görmek istediğimi dün söylemiştim: Hizmetinizden, gayretinizden beyan-ı memnuniyet etmek *[memnun olduğumu söylemek]* isterdim...

İsmail Tayfur, birinci defa olarak böyle bir iltifata mazhar olmuştu *[bir gönül almayla karşılaşmıştı]*.

– ...Bu memnuniyeti size fiilen göstermek arzusundayım...

– Ferdi Efendi, laubaliyâne bir tarz-ı sada ile *[samimi bir ses tonu ile]* nutkunda *[konuşmasında]* bir cümle-i istitrâdiye açıyormuş *[yeri gelmişken söylüyormuş]* gibi ilave etti.

– Maaşınız on iki lira değil mi? Bu kadar bir para ile kolay geçinmenin kâbil *[mümkün]* olamayacağını düşündüm... Size ticaretgâhın hâsılat-ı sâfiyesinden *[net gelirinden]* yüzde yarım bir hisse tefrik ediyorum *[ayırıyorum]*.

Ferdi Efendi, bu lütfun *[iyiliğin]* hâsıl ettiği tesiri *[bıraktığı etkiyi]* anlamak istiyormuş gibi durdu. İsmail Tayfur, bir cümle-i teşekküriye *[teşekkür cümlesi]* mırıldanıyordu, genç adam gözlerinin beyazına kadar kızarmıştı.

Ferdi Efendi, memurlarına lakırdı söylerken hiç yapmadığı bir şeyi yaptı: Ayağa kalkarak ilerledi; ta yanında, söyleyeceği şeyin yavaş sesle söylenecek şeylerden olduğunu ifham eden *[ifade eden]* bir tarzla dedi ki:

– Bana edilebilecek en güzel teşekkür, bundan sonra daha büyük mükâfata kesb-i istihkak etmenizdir *[hak kazanmanızdır]*. Sizin için Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı'nın bir uzv-ı mühimi *[önemli bir organı]* olmak kabil olacağını *[olanağı bulunduğunu]* unutmayınız.

Ferdi Efendi, muhatabını *[konuştuğu insanı]* bundan ziyade *[fazla]* müşerref-i hitâbi *[memnun]* etmeyeceğini anlatacak surette durdu. İsmail Tayfur, teşekkür etti. Genç adam, tam odadan çıkacağı sırada Ferdi Efendi dedi ki:

– Bunu refiklerinize *[arkadaşlarınıza]* söylemeye lüzum görmeyiniz.

İsmail Tayfur, işittiği şeylerden sarhoş olmuş gibi beyni çalkanarak odadan çıktı.

Henüz kapı gıcırdayarak kapanmıştı ki odanın hareme açılan kapısının yeşil perdesi titredi, Hacer, bir fırtına gibi içeriye hücum etti, babasının yanına kadar koştu, validesiz büyümüş kızlara mahsus bir tavr-ı laubaliyâne ile *[teklifsizce]* kollarını babasının boynuna attı, "Teşekkür ederim, baba!" dedi.

Bugün Hasan Tahsin Efendi ile İsmail Tayfur işlerini pek erken bitirmişlerdi, ikisi akşamüzeri çıkabildiler. Böyle erken çıktıkları günler bu ihtiyar ve genç arkadaşlar mutaden *[daima]* Köprü'ye[9] giderler, biraz yaşadıklarını duyabilmek için bu kalabalığın içine atılırlar, bir müddet kendilerini, Köprü'den daima bir nehr-i pür-huruş *[dalgalı bir nehir]* gibi geçen bu halkın telatumuna *[çalkantısına]* salıverirler, hayatın böyle iki taraflarından dalga dalga akıp geçtiğini görmekten lezzet duyarlardı.

9 Galata Köprüsü.

Bugün havada latif *[hoş]* bir mülayemet *[yumuşaklık]* vardı. Kış akşamlarına mahsus sarı bir güneş, erimeye başlayan karların üzerinde müncemit *[donmuş]* zannolunur bir in'ikas-ı kesif *[koyu bir yansıma]* ile oynaşıyordu.

İkisi de paltolarının yakalarını kaldırarak, ellerini ceplerine sokarak, artık yapacak bir işi kalmamış da biraz havayı koklamak isteyenlere mahsus bir meşy-i serseriyâne ile *[başıboş bir halde]* yürüyorlardı.

Bu iki arkadaşlar, yekdiğerinin *[birbirinin]* yanında bulunmaktan aldıkları hazzı hiçbir şeyden duymazlardı; Hasan Tahsin Efendi, farkına varmaksızın imrar-ı şebab etmiş *[gençliğini geçirmiş]* bir ihtiyar olduğu için İsmail Tayfur'un refakatinden *[eşliğinden]* bir gençlik rayihası *[kokusu]* alır, bundan telezzüz ederdi *[hoşlanırdı]*. İsmail Tayfur için, Hasan Tahsin Efendi'nin altmış beş senesi kendisinin bahar-ı şebabına *[gençlik baharına]* zıt olmak üzere telakki edilmezdi *[sayılmazdı]*, o da ihtiyar bir adam demek değil miydi? Böyle, yekdiğerinin ihtiyarlığını, gençliğini paylaşarak iki arkadaş saatlerce düşünürler, saatlerce söylerlerdi.

Bugün Köprü'yü geçerken kalabalığın, ıslak tahtalar üzerinden uzak bir gök gürlemesi gibi geçen, gürültüsü içinde İsmail Tayfur, arkadaşına sokularak dedi ki:

– Size garip bir şey söyleyecektim!

– Hasan Tahsin Efendi, hayatında garip şeylere pek az tesadüf eden tecrübe-didegân-ı reybiyuna *[tecrübe sahibi şüphecilere]* mahsus bir nazarla *[gözle]* baktı.

– Bugün cetveli içeriye götürdüğüm vakit ne dedi, bilir misiniz?

– Evet! Rakamlarının hâlâ düzelmediğini söylemiştir.

– Hayır! Tahmin edemeyeceğiniz bir şey! Öyle bir şey ki size tekrar etmemekliğimi *[etmemem konusunda]* bilhassa *[özellikle]* tenbih ettiği *[uyardığı]* halde, işte söylüyorum...

İsmail Tayfur, bu mukaddime ile *[girişle]*, başladığı sözünde devam etti, Ferdi Efendi ile arasında cereyan eden muhavereyi *[geçen konuşmayı]* tamamıyla anlattı; bitirdiği vakit, Hasan Tahsin Efendi düşünüyordu.

Şimdi ayaklarını biraz yavaşlatmışlardı, Hasan Tahsin Efendi, daima düşünüyordu, genç adam istifsara mecbur oldu *[sormak zorunda kaldı]*:

– Ne düşünüyorsunuz? Bir şey demediniz...

Hasan Tahsin Efendi, arkadaşının elinden tuttu, Köprü'nün kenarına çekti. Burada ikisi de durdular. O vakit ihtiyar, İsmail Tayfur'un gözlerinin içine bakarak dedi ki:

– Bir kere şurasını zihninde takarrür ettirmelisin *[aklına koymalısın]* ki Ferdi, bu lütfu *[iyiliği]*, bir lütuf olmak üzere yapmamıştır. Maksadı, mutlaka bir menfaat *[çıkar]* takip etmektedir. Mesele *[Sorun]*, bu menfaatin ne olabileceğini tayin etmekten ibarettir *[bulmaktır]*. Sen, bunun hakkında hiçbir fikir hâsıl etmedin mi *[görüşe varmadın mı]*?

İsmail Tayfur'un dudaklarına bir kelime geldi, sonra kızardı, düşündüğünü söylemiyormuş gibi bir perişani-i telaffuzla *[kötü bir söyleyişle]* dedi ki:

– Muhakemeniz *[düşünceniz]* pek doğrudur... Hatta sizi temin ederim *[inanın]*, Ferdi Efendi, bana

bu lütfunu tebşir ettiği *[müjdelediği]* sırada kalbimde tuhaf bir korku vardı... Bu korku, el'ân *[hâlâ]* devam ediyor... Bir şey olacak, bir fenalık gelecek, bunun altında bir mefsedet *[fesatlık]* var da o meydana çıkacak zannediyorum... Halbuki ne olabilir? Ferdi Efendi, o, yüz bin liralık bir adam! Ben, İsmail Tayfur, ayda on iki liraya hayatını satmış, ekmeğe muhtaç bir sefil! Aramızda bir münasebet *[ilişki]* göremiyorum ki hatta bu münasebette bir maksad-ı hafi *[gizli bir amaç]* olsun.

Hasan Tahsin Efendi, sükût etti *[ses çıkarmadı]*. Şimdi gurûbun mukaddime-i zalamı *[güneşin batışının ilk karartısı]* olarak etrafı ince bir sis kaplıyordu. Reng-i sâfi *[saf rengi]*, rida-yı nîm-şeffafı *[yarı saydam örtüsü]* altında cüz'i *[az]* fark edilen bu hafif bulutlu kış semasının bir köşesinde güneşin çehre-i lal-gûnî *[kızıl çehresi]* süzülüp akıyor, Haliç'in rakit *[durgun]* suları üzerinden yavaş yavaş çekiliyordu.

İhtiyar, bir nazar-ı mütefekkirâne ile *[düşünceli bir bakışla]* bu manzaraya baktı. Sonra birdenbire aklına bir şey gelmiş gibi İsmail Tayfur'a dedi ki:

– Hacer'i hatırlıyor musun?

Genç adam, kalbinin en hafi *[gizli]* bir şüphesinde keşfedilmişti *[yakalanmıştı]*:

– Elbette!

Hasan Tahsin Efendi, birtakım eski hatıratı *[anıları]* ihya ediyormuş *[canlandırıyormuş]* gibi gözlerini süzdü; nazarı, ufkun bulutları üzerinde ziya-yı gurûb *[gün batışının ışıklarının]* uçan bir noktasına döndü:

– Bu kız, iki sene evvel... Henüz çocuk addedilecek bir sinnde iken *[sayılacak bir yaştayken]* yahut

babasının gözüne henüz öyle görünecek kadar büyümüş iken bizim muhasebe odasından, hususiyle senin yanından ayrılmazdı... Hatta bir gün, bilmem hatrına geliyor mu? Senin yanına o kadar sokulmuş, o kadar sokulmuştu ki ihtimal, bu on iki yaşında kızın sarı saçlarından yahut beyaz teninden çıkan bir rayiha, bir hararet *[ısı]* senin yüzünü sarartmış; dudaklarını titretmişti. O vakit sana dikkat etmiş, bunu anlamıştım; o vakte kadar Hacer'in artık büyüdüğünü ben de fark etmemiştim... İhtiyarlar, çocukların büyüdüklerine o kadar güç inanırlar ki... Fakat ondan sonra!

İsmail Tayfur, gözlerini indirerek dedi ki:

– Bilmem, ne için bunlardan bahsediyorsunuz?

İhtiyar, tebdil-i vaziyet etmeksizin *[durumunu değiştirmeden]* devam etti:

– Öyle! Zannediyorum ki, bu hatıralarla halletmek istediğimiz mesele arasında bir münasebet, bir rabıta *[bağlantı]* var... Bir gün sabahleyin... Ben böyle şeyleri unutmam... İhtiyarlar, kalpleri artık aşka, şiire bigâne *[uzak]* kaldığı için başkalarının kalbindeki aşkı, fikrindeki şiiri bir takayyüd-i mahsus ile *[özel bir çabayla]* muayane ederler *[anlamaya çalışırlar]*... O vakit ben de sizi öyle muayane ederdim... Şüphesiz onun için unutmamışım... Evet, bir gün sen, sabahleyin gelip de defterini açtığın vakit kâğıtların arasından birçok gül yaprakları dökülmüştü. Bunu hepimiz görmüştük... Hepimiz sana dikkat ediyorduk... Sen, kıpkırmızı olmuştun... Bunları saklamak, bize göstermemek istedin... Kabil mi *[Mümkün mü]*? Sen, sayfaları çevirdikçe gül dökülüyor, bu rakamlardan başka bir şey görmeyen kâğıtlardan gül saçılıyordu... Defterin, bir gül sepeti olmuş gibiy-

di... Buradan beyaz, küçük, pembe tırnaklı, mavi damarlı, bir çift elin geçtiği muhtac-ı mülahaza değildi *[açıkça anlaşılıyordu]*. Bunu hepimiz anlamıştık... Daha devam edeyim mi?

İsmail Tayfur, tevakkufunu *[durmasını]* rica eder bir tavırla elini uzatmak istedi; lakin Hasan Tahsin Efendi, lakırdı söylemek *[konuşmak]* istediği vakit kolayca susturulamazdı. Devam etti:

– Bir gün sabahleyin... Bir bahar günüydü... Sabahın taze, pür-rayiha *[kokuyla dolu]*, hafif bir rüzgârı pencerelerin perdelerini titreterek yazıhaneye giriyor; tel sepetler içindeki mektupları, ötede beride sürüklenen hesap kâğıtlarını oynatıyordu. Bu rüzgâr estiği vakit, bilmem gençlere nasıl hissiyat *[duygular]* takrir eder *[anlatır]*. Sana nigâh-ı hayranıyla *[hayran bir gözle]* bakan Hacer'in sarı saçlarını da bir demet hutut-ı ziya *[huzme]* gibi savurarak senin başına, yüzüne, dudaklarına sevk ediyordu *[gönderiyordu]*; baharın rayihalarını yanı başındaki bahar-ı zî-ruhun *[canlı baharın]* saçlarıyla karıştırarak öyle rayiha ve ziyadan *[ışıktan]* mürekkeb bir demet gibi seni temas-ı latifiyle *[hoş dokunuşuyla]* okşayan bu rüzgâr sermest *[sarhoş]* ediyordu; bu muhakkaktır *[kesindir]*. Sonra, nasıl olduğunu iyi tahattur edemiyorum *[hatırlayamıyorum]*, senin yanından bir kâğıt parçası uçuyor gibi oldu; Hacer, güya bu kâğıdı zapt etmek *[tutmak]* istiyormuş gibi elini uzattı; fakat seninki daha evvel uzanmıştı. Öyle ki Hacer'in küçük eli, senin titremeye başlayan elinin üzerine düştü; çocuk, o küçük canavar, şimdi bu elin uçmasından korkuyormuş gibi pembe sedefli pençesini çekmekten ihtiraz ediyordu *[çekiniyordu]*; bir müddet birbirinize bakmaya cesaret edemeyerek kaldınız, sonra Hacer'in yüzü, elinin

üstüne düştü, saçları, defterinin üzerine döküldü, gözleri, sana dikildi. Oh! Gençlik! Gençlik! Hacer, seni o vakitten beri seviyordu. Emin olabilirsin ki bugün Ferdi Efendi'nin sana ümit ettirdiği mükâfat-ı azîme *[büyük armağan]*, Hacer'den başka bir şey değildir. Hacer ne demektir, bilir misin? - İhtiyar, bir hareket-i asabiye ile *[sinirli bir hareketle]* genç adamın elini tuttu - Mavi gözlü, sarı saçlı, bir bahar bulutu gibi beyaz, bir su çiçeği gibi narin, on dört yaşında bir kız şeklinde yüz bin lira! Yüz bin lira! İşitiyor musun? Bu kelimenin dehşeti seni titretiyor mu? Yüz bin lira! Ah! Bu o kadar büyük bir şeydir ki ismi ağzıma sığmıyor zannediyorum.

İsmail Tayfur, istihkâr ile memlû-*[küçümsemeyle dolu]* bir nigâh-ı hazin ile *[hüzünlü bir bakışla]* baktı, omuzları, o yüz bin lirayı tahkir ediyormuş *[hor görüyormuş]* gibi bir hareket-i müstehiffâne ile *[aşağılayan bir hareketle]* yükseldi; kararındaki kuvveti gösterir, metin *[dirençli]* bir sesle dedi ki:

– Sizi temin ederim *[İnanınız ki]*, Hacer'i almayacağım.

Hasan Tahsin Efendi, dünyada işittiği havarık-ı efkârın enfes-i âsârını *[hayranlık uyandıran düşüncelerin en değerlisini]* görüyormuş gibi hayretle memlû *[şaşkınlıkla dolu]* gözlerini açtı; bir müddet sâkit *[sessiz]*, hayran, İsmail Tayfur'a baktı; bir şey söylemek için dudakları titredi, sonra aklına başka bir şey gelmiş gibi başını silkerek dedi ki:

– Seni temin ederim, Hacer'i alacaksın.

Artık muhavereye devam etmek *[konuşmayı sürdürmek]*, kabil değildi; yürümeye başladılar, şimdi sâkitâne *[sessizce]* avdet ediyorlardı *[geri dönüyorlardı]*.

5

Hacer, bu akşam babasını odasında bıraktı, genç kızın yalnız kalmaya ihtiyacı vardı. Hacer, bu büyük evin yegâne hâkimesi *[tek sahibi]* idi; her yer, her oda, her köşe Hacer'e mahsustu; fakat Hacer'in bir odası vardı ki bu evin her cihetinden ziyade *[yerinden çok]* kendisine has idi; hatta sıkıldığı, kendisini tenhâiye *[yalnızlığa]* muhtaç gördüğü zamanlar "Artık evime gidiyorum." dediği yer burası, bu yatak odasıydı. Genç kızların hayatında yatak odası, bir mabed-i mukaddes-i hulya *[kutsal bir hayal tapınağı]* gibidir. Hulyanın, o şiir-i zerrin-per-i şebabın *[gençliğin o altın kanatlı şiiri]* âşiyan-ı latifi *[güzel yuvası]*, yatak odasıdır. Yatak odası; orası o kadar saf, o kadar hassas, o kadar nazik hayalata *[hayallere]*, efkâra hücre-i ihtifa olmuş *[düşüncelere sığınak olmuş]* bir yerdir ki fikr-i tecessüs *[merak düşüncesi]* bile oraya girmeye cesaret edemez, o hafagâh-ı âmâl-i şebaba *[gençlik hayallerinin sığınağına]* nigâh-ı tahayyül *[hayalin bakışı]* bile in'itaftan ictinab eder *[yönelmekten kaçınır]*.

Hemen daima sürmeli olan bu oda kapanıp da genç kız âşiyanesinde *[yuvasında]* yalnız kaldığı vakit, işte o vakit genç kızdır.

Sema-yı bahar *[bahar mevsimi]* talatumzâr-ı laciverdîsini *[lacivert dalgalanmalarını]*, envar-ı leyal *[gecenin ışıkları]*, şiir-i handâ handını *[devamlı gülen şiirini]*, âfâk-ı hulya *[hayalin ufukları]*, tufân-ı iş'â-feşanını *[ışık saçan tufanını]* genç kızların pîş-i nigâhına *[gözlerinin önüne]* o odanın küçük penceresinden maruz tutar *[serer]*.

Hacer, odasına atıldığı vakit, orada bir şey bulacakmış; bir iskemlenin üzerinde, bir sedirin köşesinde

saadet kendisine muntazırmış *[bekliyormuş]* da onu der-âguş edecekmiş *[kucaklayacakmış]* gibiydi. İçeriye girdiği vakit kapısını sürmeledi. Oda karanlıktı; yalnız duvarın içine gömülmüş küçük bir ocağın alevleri kırmızı bir ziya neşrediyordu *[ışık saçıyordu].*

Genç kız ilerledi, bir kibrit çaktı, odanın nîm ziyası *[yarı ışığı]* içinde bir safha-i şeffaf *[saydam bir yüzey]* gibi parlayan aynanın tarafeynindeki *[iki yanındaki]* mumları yaktı. Şimdi oda; latif *[hoş],* gözleri okşar bir ziya-yı hafif ile *[hafif bir ışıkla]* tenevvür etti *[aydınlandı].* Hacer, vücudunu saran kürkü çıkardı attı, kürk, bir iskemlenin üzerine düştü; oda, vücudu bir keslân-ı latif *[tatlı bir gevşeklik]* içinde tutan bir hararetle meshun *[ısınmış]* idi; denebilirdi ki burada genç kızın baharı hüküm sürüyordu. Hacer, üzerindeki ince yün elbiseyi de zaid *[fazla]* gördü, elleri bir sürat-i asabiye ile *[sinirli bir şekilde]* düğmeleri iliklerinden fırlattı; genç kız, kollarını arkasına uzatarak, yenlerini çekerek bu dar elbisenin içinden sıyrıldı; saçlarını zabt eden *[tutan]* iğneyi çıkarıp attı, ayaklarından terlikler uçtu, yatağının kenarına yaklaşarak çoraplarını çekip fırlattı; şimdi ayakları, halının kaba tüyleri içine gömülmüş, saçları dizlerine kadar inen beyaz gömleğinin üzerine saçılmıştı; bir müddet böyle, yatağının kenarında, aynanın karşısında kendisine baktı; sonra biraz üşüyerek, biraz titreyerek ilerledi; yalnız genç kızların saklamasını bildiği yerlerden küçük, ince bir defter çıkardı. Bu, Hacer'in defter-i hatıratı *[hatıra defteri]* idi. Genç kız yatağına atladı, vücudu yastıkların arasına gömüldü; yalnız yatağın beyazlıkları arasında başı, yatağın bir ucundan da ayağının bir parçası görünüyordu.

Bu oda, bir genç kızın hayalhanesinden *[aklmdan]* geçebilecek, her arzuyu ifaya muntazır *[yapmaya hazır]* bir servetle husul bulabilecek *[meydana gelebilecek]* tezyinata gark olmuş *[süslere boğulmuş]*; her tarafına âsâr-ı tantana ibzal edilmiş *[pek çok gösterişli eserler konulmuş]*, her köşesinde bir bedia-i sanat *[sanat güzelliği]* saçılmış, zengin bir peder tarafından tek bir kızına yalnızlığını unutturmak için vücuda getirilmiş *[yapılmış]* bir harikadır. Odayı, yumuşak tüyleri; ayakları bir zemin-i hevayi *[havadan bir taban]* üzerinde tutan, elvan-ı safderunânesi, *[saf renkleri]* bir memzuce-i garibe-i eşkal husule getiren *[tuhaf şekiller meydana getiren]* bir Uşak halısı örtüyor. Duvar, sertâser *[baştan başa]*, ince tüyleri bir levn-i ziyadar-ı tayyar ile *[uçucu parlak bir boyayla]* parlayan pembe kadife ile kabartılmış, tavanın çevresi; beyaz, pembe, mavi atlaslarla boğulmuştur. Tavan, bir bedia-i sanattır *[sanat güzelliğidir]*: Ressam, güya bu habgâh-ı latif-i bekâreti *[genç kızın yatak odasını]* bir leyl-i dilrüba-yı pertevbâr *[gönül çelen ışıklı bir gece]*, bir künbed-i semavi-i pür-envar ile *[yıldızlarla donanmış bir gökyüzüyle]* örtmek istemiş gibi mavi bir hava üzerine bir nîm-isabet ziya-yı nücum *[sönük bir yıldız ışığı]* ile münevver *[parıltılı]*, beyaz, ince bulutlar; râkid *[durgun]* bir gölün köpüklerini andıran bulutlar arasına hande-rîz *[gülen]* köpükler serpmiş; bu bister-i pür-hulya ve pür-şebab *[gençlik ve hayal dolu yatak]* üzerine münevver, mükevkeb *[yıldızlı]* bir sema-yı pür-hulya ve pür-şebab *[gençlik ve hayal dolu bir gökyüzü]* çekmişti. Odanın cihet-i yesarını *[sol tarafını]* işgal eden yatak ile cihet-i mukabelesinde *[bunun karşısında]* bulunan tek bir pencere arasında geniş, alçak bir sedir vardır;

duvarın üstünden, bir sanatkârın ucube-i icad-ı dehası *[acayip buluşu]* gibi garip, cesîm *[büyük]* bir kuş, kanatlarını açmış; uzun boynunu bir inhina-yı latif *[hoş bir eğim]* ile uzatmış duruyor; bu mahlûk-ı acîbin *[garip yaratığın]* pençelerinden güya duvarın o cihetinde atlaslar çözülmüş de dökülmüş gibi beyaz, pembe, mavi bir tufan-ı harir *[ipek tufanı]* akarak bir temevvüc-i nazar-ı riba ile *[göze hoş gelen bir dalgalanmayla]* halının üzerine düşmüş; sedirin üzerinde bir tâk-ı pür-elvan *[rengarenk bir kemer]* teşkil etmiştir *[meydana getirmiştir]*. Sedir, bir nişimen-i tenperveri *[rahatına düşkün birinin oturacağı]* gibi her biri bir şekilde, başka renkte; her biri bir fikr-i mahsusun icad-gerdesi *[sıra dışı bir düşüncenin icadı]*, bir zevk-i garabetçinin perverdesi *[gariplik arayan bir zevkin türettiği]*; birçok yastıklarla mesturdur *[kaplıdır]*. Bunlar, henüz üzerlerinden kalkan bir vücud-ı latifin *[hoş bir vücudun]* hararet-i teni *[tenînin sıcaklığı]* uçacak kadar zaman olmamış gibi ötesinde berisinde hafif çukurlar gösterir. Sedirin iki tarafından düşen perdenin etekleri arasmda kaybolmuş iki büyük Çin saksısı; odanın her tarafını bir perişani-i zevk-âmiz ile *[zevkli bir dağınıklıkla]* işgal eden mütenevvi *[çeşitli]*, muhtelif *[ayrı ayrı]* masalar, çekmeceler, iskemleler, koltuklar üzerine serpilmiş gayr-ı kabil-i tadâd *[sayılamaz]*, gayr-ı mümkün-i tasavvur *[hayal edilemez]* ufak tefek, o Japon yelpazeleri, Sevr saksılar, eski işlemeler, fağfur[10] fincanlar, tunç heykeller, Çinî kâseler; o bin yerden gelen bin türlü hiçler; iskemlelerin, yatağın, sedirin ayaklarını öpüyormuş gibi önlerine atılıvermiş parlak gözlü, korkunç ağızlı kaplanlar, yatağın karşısında şişele-

10 Fağfur: Çin'de yapılmış kâse, tabak, vazo gibi porselen eşya.

rin, kâselerin, kutuların elvan ü envarıyla *[renkleri ve ışıklarıyla]* parlayan düzen takımı, bu mütenevvi eşyanın in'ikâsıyla *[yansımasıyla]* iltima eden *[parlayan]* pür-şihab *[alevler içindeki]* aynanın iki tarafından uzanan simin *[gümüş]* kollar üzerinde bir çiçek demetinin içinden çıkan şamdanlar, bütün bu bedayi *[güzellikler]*, bütün bu letaif *[hoş şeyler]* gözleri okşuyor; bu odanın her tarafından intişar eden *[yayılan]* bir rayiha-i şebab *[gençlik kokusu]*, fikri mest ediyordu; fakat burada bir yer vardır ki, odanın bir tarafını bir yığın beyaz köpük gibi dolduran bir yatak görünmektedir ki bundaki bedia-i hilkat *[yaratış güzelliği]*, bütün o âsâr-ı hayret-feza-yı sanatın mâlikesidir *[sanat eserlerinin sahibidir]*.

Bu, sarı tunçtan cesîm *[iri]*, azîm *[büyük]* bir yataktır. Burada beyazdan başka bir şey görülmez; tüller, ketenler, yünler, canfesler[11]; burada titrek, parlak, donuk beyazlıklarını karıştırmış; burasını köpükten, buluttan mürekkeb *[meydana gelmiş]* bir küme haline getirmiştir. Tavanın bir tarafında zarif, nazik bir el, sarı bir halka tutmaktadır, bu halkadan, güya tavan yarılmış da içeriye bir hatt-ı ziya *[ışık demeti]* saçılmış gibi beyaz bir tül dökülmüş, yatağı bir âşiyan-ı melek *[melek yuvası]* gibi, âguş-ı sehab *[buluttan kucağı]* içine almıştır; bu tüller, ötede beride toplanmış, birer bağ teşkil olunmuş *[oluşmuş]*, bunların üzerine birer beyaz güvercin konmuş, güya bu bister-i safvet *[saflık yatağı]*; o timsal-i safvetin *[saflık sembolünün]* ihsasat-ı ismet-perverânesine *[sezdirmeden koruyuculuğuna]* îdâ olunmuştu *[bırakılmıştı]*.

11 Canfes: Üzerinde desen bulunmayan, ince dokunmuş, parlak, tok, ipekli kumaş.

Hacer, kar kümesi içine düşmüş bir çiçek gibi yatağının içinde gömülmüştü. Gözleri, bir seyeran-ı hayal-perverâne ile *[hayali besleyen bir gezintiyle]* şurada gölge arkasında kalmış bir Saksonya saksına*[Saksonya porselenine]*, ötede bir hücrenin üstünde ortası yarılmış kırmızı bir şeftali gibi la'l-renk *[kırmızı]* dudakları arasından beyaz dişleriyle sırıtan bir zenci heykeline, yatağın üzerinde şimdi kanatlanıp uçacakmış gibi duran güvercinlere, bir iskemlenin ayağı dibinde uzun tüyleri uzun kulaklarına karışmış alçıdan bir köpeğe dolaşıyor; yastığın üzerine saçılan sarı saçların arasından parlayan bu iki göz, genç kızın hayalatına *[hayallerine]* bir rehber-i serseri *[başıboş bir kılavuz]* gibi orada burada geziniyordu.

Genç kız şu halinde şebab *[gençlik]* kadar ruhperver *[ruhu besleyen]*; şiir kadar letafet-güster *[güzellik saçar]* idi. Hacer, henüz on beş yaşındadır. Nahafet *[zayıf]* vücudu, küçük başı altında, uzun ipek saçları arasında küçük beyaz çehresi; ona büyümemek, daima çocuk kalmak üzere yaratılmış gibi bir hal-i tıflâne *[çocukluk hali]* verir. Kemiklerinin inceliği, ellerine, kollarına, biraz uzun gibi görünen endamına bir incelik vermiştir ki güneşin ziyâ-yı feyzinden *[güneş ışınlarından]* mahrum kalmış; bir camekânın *[seranın]* heva-yı meshununda *[sıcaklığında]* yetişmiş bir çiçekteki zarafeti andırır. Renksizce, solukça dudaklarının altından dişleri bir ebyaziyet-i müşaşaa ile *[gösterişli bir beyazlıkla]* parlar; gözleri, saçlarının nurdan bir sehab *[bulut]* arasında tuttuğu çehresinin, o sema-yı saf-ı şebabın *[gençliğin saf göğünün]* iki kevkebidir *[yıldızıdır]* ki nur-ı lacivert *[laciver parıltısı]* olsun.

Ocaktan bahar güneşlerine mahsus bir hararet-i hafife *[hafif bir sıcaklık]* çıkıyor, mumlar odayı bir ziya-yı fecr *[şafak aydınlığı]* içinde tutuyordu. Bu hararet, Hacer'in vücudunu okşuyor; omuzlarından, sinesinden *[göğsünden]* kayarak bütün cildine ateşnâk buseler *[ateşli öpücükler]* konduruyor; bu ziya *[ışık]*, odanın türlü renkleri üzerinde oynayarak gözlerini taltif ediyordu *[okşuyordu]*. Genç kız, ziya ve hararet içinde istihmam ediyormuş *[yıkanıyormuş]* gibi sıcak su içinde bulunanlara mahsus bir haz ile mütelezziz idi *[keyifliydi]*.

Bir aralık elini uzattı, göğsünün üzerine düşmüş duran defterini aldı. Bu mavi kaplı defter! Genç kızın, bu defter, bir ikinci kalbiydi. İşte iki seneden beridir ki artık muhasebe odasına gitmemek icap etmiş, içeride yapyalnız yaşamaya lüzum görünmüştü; iki seneden beri Hacer, bu defteri edinmiş; düşündüğünü, duyduğunu oraya işaret etmeye alışmıştı.

İlk günü, babası, kendisini fevkalade bir şey söyleyecekmiş gibi bir akşam bir pencerenin önüne çekip de "Hacer! Sana bir dikkatli bakayım! Sen artık bir genç kız olmuşsun! Haberin var mı? Bundan sonra içeride oturmak lazım geliyor." dediği vakit Hacer, az kaldı: "Nasıl" Demek bundan sonra oraya gitmeyeceğim! O halde ne suretle *[nasıl]* vakit geçecek? Nasıl yaşayacağım?" diyecekti, bunu dememişti; ama odasına çekilerek hüngür hüngür ağlamıştı. İşte o mavi kaplı defter, o vakit meydana çıkmıştı. Birinci sayfası açılırsa şu görülür:

5 Mayıs 1300

"Bugün babam, beni yazıhaneye gitmekten men etti *[yasakladı]*. Onu görmek kabil *[mümkün]* olma-

yacak, böyle nasıl eğlenmeli bilmem? Kitaplarım, piyanom, bunların hiçbiri beni eğlendirmiyor... Aman Yarabbi! Bu koca evin içinde bir kişi ne yapacağım?"

Bu fıkrayı *[bölümü]* takip eden fıkralarda "O" - genç kızların ilk duydukları aşka taktıkları bu ism-i gayr-ı muin *[belirsiz isim]*- tekerrür ediyor, gittikçe bir ehemmiyet-i mahsusa alıyor *[özel bir önem kazanıyor]*, gittikçe o yazıların zemin-i yegânesini teşkil ediyordu *[tek konusunu meydana getiriyordu]*. En küçük vakalar *[olaylar]*, burada bir silsile-i azîme-i tafsilata *[büyük bir ayrıntı zincirine]* sebep olurdu. Mesela bir gün Hacer, sokakta gelirken avluda ona tesadüf etmiş, yahut bir akşam babasının yazıhanesine perdenin arasından bakarken onu görmüş, yahut ki bir sabahleyin bir pencereyi kaparken sokaktan o sapmış da gözleri yekdiğeriyle *[birbiriyle]* karşılaşmış, bunlar birer vaka-yı mühimme *[önemli birer olay]* olur, bu defterde bir hâdise-i tarihiye *[tarih olayı]* gibi kesb-i cesamet ve ehemmiyet eder *[büyüklük ve önem kazanır]*, işte böyle bir hikaye-i muhayyile-i âşıkâne *[hayali bir aşkın hikâyesi]* vücuda gelirdi *[meydana gelirdi]*. Gittikçe, o, genç kızın bütün hayatını zapt etmiş *[ele geçirmiş]*, bütün düşüncesini teshir etmişti *[büyülemişti]*. O! O kim! Kim olduğuna ne lüzum var? O olması, bir genç kız için kâfidir *[yeter]*. Yalnız büyümüş, bir pederin busesinden *[öpüşünden]* başka bir eser-i şefkat *[sevgi belirtisi]* görmemiş, açılmak isteyen gonca-i hissiyatına *[duygularının goncasına]* bir jale-i muhabbet *[sevgi damlası]* düşmemiş olan bu genç kız için İsmail Tayfur; o kumral saçlı, uzun boylu, yeşil gözlü genç adam; herkesten, her şeyden başka bir şey olmuştu. İsmail Tayfur geldiği vakit Hacer, dokuz yaşındaydı; o vakit bu dokuz

yaşında çocuk, bu genç adamı işte dokuz yaşında bir çocuk nasıl severse öyle sevmiş, yanından ayrılmamış, daima onunla gülüşmek için kendisine bir refik *[arkadaş]* tanımıştı; fakat sonra, dokuz yaşındaki çocuk, on iki yaşında bir genç kız olduğu vakit küçücük kalbinde duyduğu muhabbetin biraz yakıcı, biraz üzücü bir şey olduğunu anlamaya başlamıştı. Evvelleri gülerken Hacer, artık gülmez olmuştu; yazıhanenin içinde, arkadaşının etrafında pervane gibi dolaşırken artık kanatlarına bir kement atılmış gibi onun bir tarafına oturakalır, güya nefesini onun yanında unutmuş gibi saatlerce dururdu.

Hacer, bunu pek anlayamıyordu; fakat zaten ilk aşk anlaşılır mı? Yalnız babası "İçeride oturmak lazım geliyor!" dediği vakit Hacer, onu düşünmüş, odasına gidip ağlamaya lüzum görmüş, o mavi kaplı defteri açıp hayatının ilk hikâyesine başlamıştı. Bu hikâyenin serlevhasına *[başlığına]* "O" demek iktiza eder *[gerekir]*, her genç kızın ilk hikâyesi, bu serlevha ile başlar; fakat heyhat *[ne yazık]*! Pek çoğu başka suretle *[biçimde]* biter. Hacer, bu defterin ilk sayfasını yazarken son sayfasına ne yazacağını düşünmemişti.

Bir gün sabahleyin bir rüyadan uyandığı vakit Hacer, kalbinde garip, tatlıya veyahut acıya benzer bir şey duymuştu.

Genç kız, yatağının içinde bir hayli düşünerek, kalbinde böyle hem acıya hem tatlıya benzer bir hiss-i garibi *[garip bir duyguyu]* tevlid eden *[doğuran]* şeyin ne olabileceğini anlamak istemişti. Sonra aklına geldi... Bu bir rüyaydı! Hacer, o rüyanın bütün tafsilatını *[ayrıntılarını]* kaybetmemek istiyormuş gibi yatağının içinde kımıldanmaya cesaret ede-

meyerek, gözlerini açarsa pîş-i nigâhından *[gözünün önünden]*-güneşe bakıldıktan sonra gözler yumulduğu vakit geçen hafif iltimalar *[pırıltılar]* gibi- belli belirsiz cereyan eden *[geçen]* hatırat-ı rüyayı *[rüyasının hatıralarını]* zapt edemeyecekmiş *[tutamayacakmış]* gibi kirpiklerini süzerek durmuştu.

Pek iyi tayin edemiyor *[bilemiyor];* fakat bulundukları yer, bildiği yerlerin hiçbirine benzemiyordu... Deniz gibi bir yerdeydiler. Üzerine nur serpilmiş bir dalganın üstünde yuvarlanıyorlarmış gibiydi... Uzun kumral saçlı, yeşil gözlü bir çehre *[yüz],* Hacer'in yüzüne yaklaşıyor, yanaklarına temas ediyordu; fakat o kadar hafif ki genç kız, yüzüne yalnız bir ziya-yı gîsu *[kâkülünün parlaklığı],* bir nur-ı nazar *[bakışının aydınlığı]* saçılıyormuş zannediyordu... Üzerlerinde parlak bir bulut, altlarında mütelatım *[çırpıntılı]* bir dalga varmış gibi Hacer, İsmail Tayfur'un kolları arasında, yüzleri yekdiğerine *[birbirine]* dokunarak bir boşluk içinde yuvarlanıyordu... Sonra birdenbire karanlık olmuş, ikisi de bir umman-ı zalam *[karanlıklar denizi]* içinde kalmıştı... O vakit Hacer, yavaş yavaş kendisinden firar eden*[uzaklaşan]* o vücuda sarılmak için ellerini, güya o çehreye asılmak istiyormuş gibi dudaklarını uzatmıştı! Fakat heyhat! Ayağının altında bir uçurum açılmış, nagehani *[ansızın]* oraya sukuta *[düşmeye]* başlamıştı.

Hacer, rüyanın bütün bu tafsilatını düşünmüş, kalbinde mahiyetini tayin edemediği *[ne olduğunu anlayamadığı]* bir hiss-i elim *[acı bir his]* duymuştu. Bu rüyayı birisine nakletmek, biraz ağlamak istedi! Zavallı kız! Kime nakledebilir? O vakit mavi defteri

aklına geldi, yatağından atladı, giyinmeye lüzum görmeyerek çekmecesine koştu, hiç kimseye takrir edemeyeceği *[anlatamayacağı]* hissiyatını *[duygularını]* o defterin bir sayfasına îdâ etmek *[dökmek]* istedi.

Rüyayı yazdıktan sonra Hacer, şu fıkrayı *[bölümü]* ilave etmişti:

"Bugün ne olduğumu anlıyorum. Şimdiye kadar kalbimin istiab edemediği *[alamadığı]* hissiyatın yalnız bir kelimenin içinde muhtevi olduğunu işte bugün anlıyorum! Evet seviyorum! Bu söz, dudaklarımı yakıyor, ciğerlerimi söküyor. Kalbimde garip bir ihtiyaç, nefes aldıkça büyüyerek, şişerek dudaklarımdan "Seviyorum!" feryadıyla *[haykırışıyla]* taşmak istiyor. Şimdiye kadar bu kelime dişlerimin arasından çıkmaya cesaret edemiyordu. Fakat bundan sonra? Oh! Bundan sonra; bulutlara, rüzgârlara, semanın bir köşesinden odama girerek bana gülümseyen kamere *[aya]*, "Haberiniz var mı? Ben ne olduğumu anladım! Ben seviyorum!" diyeceğim. Ah! Bu sözü ona da tekrar edebilsem! Bir gün hiç muntazır olmadığı *[beklemediği]* bir zamanda, deli olmuş gibi çıksam, gidip dizlerinin önüne düşsem; iki ellerini tutarak, onları göğsüme basarak, kalbinden vurulmuş bir kuş gibi ayaklarının altında çırpınarak "Seviyorum! Seviyorum!" diye feryat etsem! Beni dinlese de mahzun mahzun ağlasa! Benim için ağlayacağını tahayyül *[hayal]* ettikçe ne garip bir lezzet duyuyorum! Zavallı validesiz kız! Kim bilir? Eğer bir validem olaydı belki ona giderdim de derdim ki: "Anneciğim! Beni mesut etmek ister misin? Hacer'i bahtiyar *[mutlu]* görmek arzu eder misin?"

Validelere her şey söylenebilir; fakat pederlere! Bedbaht *[Talihsiz]* kız! Seni kim dinleyecek? Hiç!

Hacer, artık devam edememişti, canı ağlamak istiyordu. Oraya, iskemlesinin üzerine vücudunu salıvererek hüngür hüngür ağlamıştı.

O gün Hacer, akşamüstü bir yerden geliyordu, odasına çıktı. Ara sıra böyle bir yerden geç geldiği vakitler babasını odasında kendisine muntazır *[kendisini bekler]* bulduğu vâki olurdu *[görülürdü]*. Bu akşam içeri girdiği vakit babasını odanın içinde geziniyor gördü. Her vakit yaptığı gibi, babasının boynuna atılmak, öpmek istedi. Fakat Ferdi, bu akşam bir büt-i hüzün *[keder putu]* kadar gamnâk *[tasalı]*, çehresi, üzerini bir siyah bulut bürümüş gibi siyahrenk idi. Hacer, babasını bu halde asla görmemişti, ileriye gitmeye cesaret edemeyerek durdu; baba ile kız, sâkit *[sessiz]*, batî *[ağır]* bir nazarla birbirine bakıştılar.

Sonra Ferdi ilerledi, ellerini Hacer'in omzuna koyarak ve sedirin üzerinde açık duran mavi defteri göstererek mehib *[korkunç]* bir sesle dedi ki:

– Defterini okudum!

Hacer, bir darbe-i saikaya tesadüf etmiş *[yıldırım çarpmış]* gibi sarsıldı, gözleri döndü, kolları düştü, elinde hançeriyle yakalanmış bir cani gibi bütün asabı *[sinirleri]* titredi; bir saniye zarfında ayaklarının altından dünya kaçıyor, başının üzerinden semalar çatlayarak dökülüyor zannetti; bir şey söylemek, bir şey yapmak istedi; muvaffak olamadı *[başaramadı]*, sonra bütün bu teessürat *[kederler]*, bir tufan-ı sirişk *[gözyaşı seli]* halinde fışkırdı, Hacer, babasının kolları arasına düştü, çoktan beri bir sine-i şefkatin *[şef-*

katli bir göğsün] üzerinde ağlamaya muhtaç olan bu kız, gözyaşlarını salıverdi.

Bir müddet Hacer, böyle istediği gibi ağladı, Ferdi Efendi, bir sükût-ı tam *[tam bir sessizlik]* içindeydi; sonra kızının başını kaldırarak, yüzüne bakarak dedi ki:

– Ne için bana haber vermemiştin? Bir valideye söylenecek şeyler, bir pedere ne için söylenmesin? Bugün defteri açık unutmayaydın, kim bilir, ne vakte kadar vâkıf olmayacaktım *[haberdar olmayacaktım]*? Niçin bana bakmıyorsun, Hacer? Ben senin saadetini düşünmek istemez miyim?

Hacer, gözlerini kaldırdı, baba kız bakıştılar, şimdi ikisinin de gözlerinde bir hande *[gülücük]* parlıyor, Hacer, "Sahih *[gerçek]* mi baba?" demek istiyormuş gibi bakıyordu. Genç kız, birdenbire doğruldu, babasının ellerini tuttu, artık karar-ı kat'i *[kesin karar]* vermiş gibi dedi ki:

– Şöyle yanıma otur, baba! Mademki dinlemek istiyorsun...

***

Ferdi Efendi için İsmail Tayfur, bir damat hakkında arzu edebileceği evsafı tamamen câmi idi *[niteliklerin hepsi vardı]*. Ferdi Efendi'ye damat olacak zatın *[kimsenin]* ciddi, muhasip *[hesap bilir]*, fazla olarak bir genç kızı memnun edebilecek kadar güzel ve genç olması kâfi, halbuki İsmail Tayfur, bu evsafa maa-ziyadetin mâlik olduğu *[niteliklere fazlasıyla sahip bulunduğu]* için Hacer'in, babasının kâtibini sevmiş olması belki başka bir pederin vakarına *[ağırbaşlılığına]* dokunabilecek bir şey olduğu halde Fer-

di ve Şürekâsı Ticaretgâhı reisinin bilakis arzusuna muvafık *[uygun]* düşmüştü; binaenaleyh *[bunun için]* Hacer, hikâyesini bitirip de niyaz ile memlû *[yalvarış dolu]* gözlerini gözlerine dikerek "İşte, baba!" dediği vakit Ferdi, "Vaat ederim *[Söz veririm]*, İsmail Tayfur'u damat edeceğim." demişti. Bu söz, o kadar kuvvetli ve hükümlü söylenmişti ki: "İsmail Tayfur'a bana damat olmasını emredeceğim!" suretiyle kabil-i tefsir idi *[şeklinde yorumlanabilirdi]*.

Fakat heyhat *[ne yazık ki]*! Dünyada parayla satın alınamayacak bir şey varsa o da kalptir! İşte, Ferdi ile İsmail Tayfur arasında geçen muhavere *[konuşma]* bu vâkıanın *[olayın]* neticesiydi.

Bugün, akşamüstü babasıyla "O" isminden başka bir isim veremediği İsmail Tayfur'u dinledikten sonra kalbinin istiab edemediği *[kalbine sığmayan]* hissiyat-ı saadete *[mutluluk duygusuna]* tamamiyle teslim-i nefs edebilmek *[kendini bırakabilmek]* üzere Hacer, odasına kapanmak, mavi defteri açmak, güya o enis-i kalbe *[kalbinin arkadaşına]* müjderes olmak *[müjde vermek]* istemişti; fakat kendisini odada yalnız bulduğu vakit yatağına girip düşünmeyi tercih etmiş; mavi defterini göğsünün üzerine basarak, gözlerini önünde açılan sema-yı hayale *[hayaller ufkuna]* salıvererek işte öyle dalıp gitmişti.

6

Ferdi Efendi için kızı, pek kıymettar idi *[değerliydi]*. Pederinin vefatından sonra bir aile teşkiline *[kurmayı]* ihtiyaç görerek aldığı müstefreşeyi *[odalığı]* kaybettikten sonra Ferdi Efendi için artık iki maksad-ı hayat *[hayatta iki amaç]* kalmıştı: Kasasını

mümkün olduğu kadar doldurmak, kasasını dolduran servete kızını mümkün olduğu kadar şayeste olacak *[yaraşır]* bir hale getirmek.

Ferdi Efendi, yüz bin liralık bir adam olmakta iken kızını da yüz bin liralık bir kız haline getirmeyi istemişti. Hacer'e henüz yürümeye başladığı sırada yine kendi kadar küçük bir refika *[arkadaş]* verilmiş, maiyetine *[emrine]* bir mürebbiye tayin edilmiş *[tutulmuş]*, evin umûr-ı dahiliyesine *[iç işlerine]* küçük hanım tarafından vekaleten nezarete memur *[adına bakmakla görevli]* bir kalfa tedarik olunmuş *[bulunmuş]*, bu minimini sahibe-i haneye *[ev sahibine]* bir maiyet tertip edilmişti *[düzenlenmişti]*.

Hacer'in hayatı, bir intizam-ı la-yetebeddel *[değişmez bir düzen]* içinde geçerdi. Sabahleyin erken kalkmak, pederini gidip odasında ziyaret etmek, pederi yazıhaneye çıktığı vakit musiki dersini almak, iki saat vazifelerini yazmak, sonra akşamın onuna kadar boş kalmak, bu zamanı yazıhanede muhasiplerin ve hususiyle İsmail Tayfur'un yanında geçirmek, akşam mürebbiyesiyle beraber küçük arabasına binerek Şişli'ye kadar gidip avdet etmek *[dönmek]*; pazar ve cuma günleri daima mürebbiyesiyle, nadiren pederiyle gezmeye gitmek, Hacer'in bir fihrist-i yeknesak-ı iştigalatıdır *[hiç değişmeyen programıdır]*.

Yalnız bu küçük çocuk, bir genç kız olduğu vakit yazıhaneye çıkmaktan men edildiği için *[çıkması yasaklandığından]* intizam-ı hayatına *[hayat düzenine]* bu kadar olsun bir sekte-i ârız *[aksama]* olmuştu.

Hacer, bu tenhâi-i maişet *[yerin yalnızlığı]*, bu yektarzî-i hayat *[tekdüze yaşam]* içinde hüzn-per-

ver, gam-enis *[hüzünlü, tasalı]* olmaktan baîddir *[uzaktır]*; bilakis o kadar takîdat ile *[karmaşayla]* özenle vücuda gelen *[meydana gelen]* bu âşiyan-ı saadet *[mutluluk yuvası]* içinde mesrurdur *[neşelidir]*, bahtiyardır; daima güler, evin her tarafında bir tarraka-i kahkahası *[kahkaha sesleri]* duyulur, daima söyler, bulunduğu yerde Hacer'in sesi mutlaka işitilir.

Mürebbiyesine meftundur *[tutkundur]*; bu genç bir kızdır ki kadın olmamasını tercih etmiş, fakir fakat namuskâr *[namuslu]* bir aileden yetişerek hayatını muallime *[öğretmen]* sıfatıyla geçirmeye karar vermiştir. Henüz mektepten çıkar çıkmaz, sekiz senelik bir refakat *[arkadaşlık]*, Hacer'i ona, onu Hacer'e o kadar rapt etmiş *[bağlamış]* idi ki artık Nerime Hanım'ı memuriyetinden ma'füvv tutmak *[işinden uzaklaştırmak]* kabil-i tasavvur *[düşünülecek]* bir şey değildi; binaenaleyh *[bunun için]* şimdi bu, bir mürebbiye değil bu ailenin bir cüz-i lazımü'l-vücudu *[ayrılmaz bir parçası]* gibiydi.

Melekzat, Hacer'in refikasıdır. Bu kız, o kızlardandır ki onlar, evin bir köşesine konacak tuhaf bir heykel, yahut arabanın bir tarafına atılacak güzel bir ziynet *[süs]* gibi alınır. Evde hâkim olanlar, birisini sevmek isterlerse o hazırdır, onu sevebilirler; birisini dövmek isterlerse o hazırdır, onu dövebilirler; o, öyle bir şeydir ki her ihtiyaca hizmet etmek için bulundurulur; dövülür, sevilir, okşanır, azarlanır! Hacer, oynamak için birisine muhtaçtı, işte ona Melekzat'ı vermişlerdi. Hacer, çocuklarda hiss-i cibilli-i hıyanet saikasıyla *[yaradılıştan gelen hainlik duygusu sebebiyle]* birisini dövmeye, ısırmaya, çimdiklemeye, oyuncağına hiddet ettiği *[kızdığı]* vakit bir şeyden

öfke çıkarmaya, canı sıkıldığı vakit birisiyle uğraşmaya; yahut ara sıra kalb-i beşerde *[insan yüreğinde]* doğan hiss-i muhabbet icabıyla *[sevgi duygusuyla]* birisini öpmeye, ona sarılmaya, halıların üstünde iki kedi yavrusu gibi yuvarlanmaya muhtaçtı; işte ona Melekzat'ı vermişlerdi. Hacer, Melekzat'ı hevesat-ı muhtelifasına *[çeşitli heveslerine]* yarar bir oyuncak, Melekzat, Hacer'i kafası okşanan yahut kulakları çekilen bir kedinin sahibini sevmesi gibi severdi.

Hacer'in evin içinde hemen herkesten ziyade *[çok]* laubaliyâne *[senlibenli]*, bîtekellüfane münasebatta bulunduğu *[teklifsizce görüştüğü]* pederiydi; genç kız, mavi defteri yazmaya başladığı zaman bir pederden saklanabilecek şey olduğunu anlayabilmişti. Ferdi Efendi, kızının en hususi ahvaline *[özel yaşantısına]* kadar karışırdı. Bir cuma[12] günü giyeceği esvabı *[elbiseyi]*, bir bayram için alacağı kumaşı, odasının bir köşesine konmak için getirteceği bir şeyi; bütün bu manasızlıkları *[ufak tefekleri]*, bu hiçlikleri baba kız beraber düşünürler, beraber kararlaştırırlardı; hatta bir gün bir şemsiye için beynlerinde *[aralarında]* şiddetli bir mübahese cereyan etmişti *[konuşma geçmişti]*; bu yolda ihtilafat vukua geldikçe *[anlaşmazlıkları oldukça]*, muhaverelerini *[konuşmalarını]* sâkitâne bir tebessümle *[sessizce bir gülümsemeyle]* dinleyen Nerime Hanım, hall-i mesele ederdi *[sorunu çözerdi]*. Ekseriyet üzere *[genellikle]* hak, Hacer'de bulunurdu; o vakit zaten kızına karşı hak kazanmaya cesaret etmeyen Ferdi Efendi, güler, haksız çıkmaktan başka bir şey beklemiyor-

12 Tatil günü.

muş gibi mutmainâne *[rahatlıkla]* sükût ederdi *[susardı]*.

Ferdi Efendi için yalnız bir endişe vardı: Kızını mesut görmek! İşte Hacer, babasının kolları arasına atılarak hüngür hüngür ağladığı zaman Ferdi Efendi, yalnız bir şey düşünmüştü: Kızına istediğini vermek!

Hacer, İsmail Tayfur'u istiyordu, değil mi? İsmail Tayfur, Hacer'e verilecek! O kadar!

7

Hacer, sabahleyin münevver *[parlak]* bir rüyadan kalktığı vakit mavi defterini göğsünün üzerinde buldu; şimdi ocakta ateş sönmüş, oda soğumuştu. Hacer, yatağından titreyerek atladı, kürküne sarıldı, kapısına giderek sürmesini çekti, zilin düğmesine bastı, sonra sedirin üzerine atıldı, üşüyerek kürkünün içinde büzüldü.

Melekzat, içeriye girdiği vakit Hacer dedi ki:

– Ateş! Ateş! Donuyorum!

On dakika sonra ocağın içinde odunlar mesrurane *[neşeyle]* çıtırdıyordu, Hacerin dizinin dibinde Melekzat oturmuştu, Hacer diyordu ki:

– Bilsen ne kadar mesudum! Babam, "İsmail Tayfur'u damat edeceğim!" dediği vakit bu, bana o kadar harikulade görünmüştü ki inanmaya cesaret edememiştim. Fakat dün akşam... Artık inanmamak kabil değildi *[olamazdı]*... Ben orada, perdenin arkasında, hepsini işitiyordum... Babam onu çağırdı... Babam lakırdı *[söz]* söylerken o, titriyordu... Ah! Melekzat! Sen bu hisleri bilmezsin ki... Babam ona mü-

kâfat *[ödül]* vaat ederken gönül bana, "Ne duruyorsun... İşte o mükâfat sensin! Çıksana! Onun kollarının arasına atılarak: İşte mükâfat! Desene..." diyordu. Biraz daha orada dursaydı, kendimi zapt edemeyecektim *[tutamayacaktım]*. O, çıkar çıkmaz babamın yanına koştum, dünyada artık isteyecek bir şeyi kalmamış mesut bir çocuk gibi boynuna atılıp teşekkür ettim... -Hacer, Melekzat'ın omzuna vurdu- İşte böyle! Artık gelin oluyorum."

Melekzat, dinliyor, birinci defa olarak işittiği bu sözleri anlamıyor gibi duruyordu. Nihayet uzun, mühim bir şey düşünüyormuş gibi durdu durdu da başını sallayarak dedi ki:

– Nerime Hanım işitse, kim bilir ne der?

O vakit Hacer kahkahayı salıverdi, tekrar Melekzat'ın omzuna vurarak, "Deli kız!" dedi. Bugün Hacer'in ikinci vazifesi Nerime Hanım'ı bir tarafa çekmek, bu büyük haberi tebliğ etmek *[bildirmek]* oldu. Beş dakika içinde ev halkı, vakaya tamamen habîr idi *[olayı haber aldı]*. Hacer Hanım, İsmail Tayfur Bey'e nişan edilmiş! Birinci defa olarak, Ferdi Efendi'nin evinde, İsmail Tayfur'a "Bey" deniyordu.

8

Kış günlerine mahsus bir ziya-yı ebr-pûş-i hurşit *[bulutlarla örtülü bir güneş ışığı]*, İsmail Tayfur'un küçücük odasının kafeslerinden süzülerek yatağının kenarında oynaşıyordu. Genç adam, bu akşamı mütenevvi, muhtelif mütalaat *[türlü düşünceler]* içinde geçirmiş; vücudu, zihnini tarumar *[altüst]* eden efkârın sıkleti *[düşüncelerin ağırlığı]* altında ezilmiş gibi derin bir uyku ile uyumuştu. Sabahleyin uyandığı

vakit bir taab-ı fikri ve cismani *[düşünce ve beden yorgunluğu]* ile yorganlarının arasına sokularak soğuk havalarda yatakta hissedilen bir hazz-ı tenperveri *[tembellik zevki]* içinde duruyordu.

O akşam Hasan Tahsin Efendi'ye veda ettikten sonra eve girdiği vakit validesi, kendisini o kadar mütefekkir *[düşünceli]* görmüştü ki, ekser *[çoğu]* vakitler böyle mağmum *[tasalı]* görmeye alıştığı oğlunu muhtacı olduğu sükûn *[huzur]* içinde bırakmak için bir şey sormamış, beynlerinde *[aralarında]* bir lakırdı edilmemiş, sonra İsmail Tayfur, odasına çıkmıştı. Sâniha! O zavallı kızcağız! İsmail Tayfur'u böyle gördüğü zamanlar evin içinde bir gölge, bir bulut gibi vücudu hissedilmez *[varlığı duyulmaz]*, gürültüsü işitilmez bir cism-i seyyal *[akıcı bir beden]* olurdu. Bu evin bir melekü'l- saadesi *[mutluluk meleği]* olan genç kız, öyle bir melekti ki kanatlarının gürültüsü bile mahsüs olmazdı *[hissedilmezdi]*.

İsmail Tayfur, odasında kendisini yalnız bulduğu zaman artık istediği gibi düşünmeye vakit bulanlara mahsus bir itminan ile *[güvenle]* fesini, paltosunu fırlatmış; minderin üzerine boylu boyunca uzanmış, istediği gibi düşünmüştü.

İsmail Tayfur, mektebe girdiği vakit kalbinde, bir silsile-i âmâl *[istekler zinciri]* vardı. Birgün, nagehani*[ansızın]* bir darbe-i kaza *[görünmez bir kaza]* sukut ederek *[düşerek]* onu şikest etmiş *[kırmış]*, bu genç kalpteki mebna-yı ümit, hedef-i saika olmuş bir külbe-i harap gibi kırılıp dökülmüştü *[umut sarayına bir yıldırım düşürerek onu harap bir kulübe gibi kırıp dökmüştü]*. Şebab *[Gençlik]*, bir sema-yı bahar gibi saf, müşemmes *[aydınlık]*, mücelladır *[parlaktır]*; fa-

kat nagehani bir rüzgâr-ı muhalif *[ters bir rüzgâr]* eser, önünde bulutlar, fırtınalar tahşit ederek *[yığılarak]* o cevelangâh-ı envarı *[aydınlık mekânı]* bir zulmet-âbâd *[sonsuz bir karanlık]* haline getirir. İsmail Tayfur'un semâ-yı şebabı *[gençliğinin baharı]*, böyle bir rüzgâra musadif olmuştu *[rastlamıştı]*. Yalnız bulutların arasından bir nokta-i lamia *[parlak bir nokta]*, bir şems-i ümit *[umut güneşi]*, hafif hafif iltima ediyor *[parıldıyor]*, genç adama, deycûr-ı yeisi *[umutsuzluğunun karanlığı]* arasında bir hande-i hazin *[hüzünlü bir tebessüm]* ile gülümsüyordu. Gözlerini kapayıp da yahut yatağının üzerine serilip de İsmail Tayfur, hüzünlerini, yeislerini, mahvolmuş ümitlerini, hayatını işgal eden boşluğu düşündüğü vakitler, işte yalnız o nokta-i ziya *[ışık noktası]* parlar. Çeşm-i nurunu *[Gözlerini]* kırparak "Ne için meyus oluyorsun *[umutsuzlanıyorsun]*? Hayat! Hayat, aşktan başka bir şey midir? Mesut olmak mı istiyorsun? Saadeti aşktan başka bir yerde bulamayacaksın. İnsan nekbetinin *[talihsizliğinin]*, saadetinin mevcududur *[yaratıcısıdır]*. İşte saadet sana bir aşk suretinde *[şeklinde]* ibtisam ediyor *[gülümsüyor]*. Kollarını aç, saadeti kollarının arasında bulacaksın!" diyordu. Zavallı Sâniha! Zavallı küçük, fakir, bikes *[kimsesiz]* kız!

İsmail Tayfur, mektepte iken neler düşünür, neler olmak isterdi! Gâh *[bazen]* mühim bir ceridenin *[gazetenin]* başmuharriri *[başyazarı]*, gâh bir nezaretin *[bakanlığın]* mühim bir memuru, gâh zamanın büyük bir edibi *[edebiyatçısı]* olurdu. O vakit kendisini azîm bir yazıhanenin önünde evrak içine dalmış, ya parlak bir arabanın köşesinde kürküne sarılmış, yahut duvarları kitaplarla mestur *[dolu]* bir kütüpha-

nenin içinde, halkın intişarına muntazır olduğu *[çıkmasını beklediği]* bir esere son tashihleri *[düzeltmeleri]* yapmaya başlamış görürdü.

Kader, bu ümitlerle latife etmiş *[eğlenmiş]*, genç adamı tutup Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı'nın muhasebe odasına atmıştı.

Şimdi refik-i hulyası olan *[hayallerini paylaştığı]* arkadaşları mektepten çıkmışlar, her biri bir şey olmuşlardı. Bunları birer birer gözünün önünden geçirdi; Hüseyin Fehim Hariciye Nezareti'nde *[Dışişleri Bakanlığı'nda]*, Mahmut Nidaî bir sefaret maiyetinde *[elçilikte]*, Ahmet Necmettin bir adada kaymakam, Hasan Cevdet, Ahmet Nedim, Osman Necati birer ceridede muharrir *[yazar]* olmuşlardı. Kendisi? Evet, kendisi ne olmuştu? Ne olacaktı? Hiç!

Fakat bugün, evet, bugün isterse yüz bin liralık bir adam olacak. Yüz bin lira ile neler yapılmaz? Neler satın alınmaz? İsmail Tayfur bunları pekâlâ bilirdi; fakat o, yüz bin lirayla satın almak isterdi, satılmak değil! Hacer'in istediği dest-i izdivacı uzatmakla *[evlenmeyi kabullenmekle]* bu yüz bin liralık kıza: "Bir hevesiniz size bu dest-i izdivacı *[evliliği]* arzu ettirmiş. Sizi sevmiyorum, hatta sizi sevmek değil zengin olduğunuz için sizden nefret ediyorum; sefalethanemde *[fakir evimde]* sokakta bulunmuş, çamurdan çıkarılmış zavallı bir kız vardır ki hayatım ona mevkuftur *[adanmıştır]*; cihandaki âmâlim *[dünyadaki emellerim]*, makâsidim *[isteklerim]* onda tecemmu etmiş *[toplanmış]*, onun bir nigâh-ı muhabbetinde *[sevgi dolu bakışında]* toplanmıştır; fakat siz meram etmişsiniz *[aklınıza koymuşsunuz]*, o kızı bedbaht *[mutsuz]* edeceğim, sizi bahtiyar etme-

ye çalışacağım, işte bu dest-i izdivacı, yüz bin liranıza satıyorum" demiş olmayacak mıydı?

İsmail Tayfur, Sâniha'nın bir gözyaşına Hacer'in bin kere yüz bin lirasını feda ederdi.

Genç adam, düşündükçe Hacer'in nahif siması *[zayıf yüzü]*, mavi gözleri, sarı saçları, hatırasında irtisam ediyordu *[canlanıyordu]*. Hacer güzeldir, ihtimal Sâniha'dan güzeldir; fakat İsmail Tayfur, bu güzelliğe karşı lakayt *[ilgisiz]*, gayr-ı mütehassis *[duygusuz]* kalmıştı. Kendisinin fakrıyla *[fakirliğiyle]* bu kızın serveti, bu fark-ı azîm *[büyük farklılık]*, aralarına öyle bir sedd-i ahenîn *[çelikten bir engel]* koymuştu ki İsmail Tayfur Hacer'e bakmamıştı. Hacer'in küçük yaşından beri kendisine meclubiyetini *[tutkunluğunu]* hissetmiş, sonra bu meclubiyet-i tıflânenin *[çocukça tutkunluğun]* yavaş yavaş bir inhimâk-ı şebaba *[gençlik hevesine]*, daha sonra bir meyl-i âşıkâne *[aşk]* halini aldığını anlamış, hatta bundan sıkılmaya başlamıştı.

Bu aşk, bu çocuğun elinde pek müthiş bir oyuncak olabilirdi. Bir gün-bunu Hasan Tahsin Efendi bilmezdi- İsmail Tayfur, yazıhaneye pek erken gelmiş, içeriye girdiği vakit Hacer'i orada görmüştü. Çocuk, kendisini görür görmez koşmuş, küçücük elleriyle ellerini tutmuş, yalnız cinnet-i aşkın *[aşk çılgınlığının]* verdiği bir nigâh-ı âteşîn ile *[ateşli bir bakışla]* gözlerini gözlerine dikmiş, sonra birdenbire asabi *[sinirli]* bir kahkaha ile gülerek, içeriye kaçmıştı. Bu vak'a, daha başka suretlerde tekerrür edebilir, kim bilir, kendisini nasıl bir tehlike içine atabilirdi! Böyle müşkül bir mevkide iken *[zor bir durumdayken]* genç kız, pederi tarafından yazıhaneye çıkmaktan men edilmiş, İsmail Tayfur da bu suretle kork-

makta olduğu aşkın marûz-ı mehâliki olmaktan *[tehlikesi altında olmaktan]* kurtulmuştu. Fakat şimdi? Şimdi bu aşk, kendisine nîm *[yarı]* resmi bir surette tebliğ olunuyordu *[duyuruluyordu]*. İhtimal bir gün yine bu Ferdi Efendi, kendisini içeriye çağırıp "Size vaat ettiğim mükâfatı vermek zamanı geldi." diyecektir. O vakit?

Bu son sualin cevabını vermekte İsmail Tayfur, hiç tereddüt etmemişti. O vakit Ferdi Efendi'ye en nazikâne *[nezaketli]* temennalarından birini çakarak "Müsaadenizi talep ederim. Ekmeğimi başka yerden aramaya gideceğim!" diyecek, o vakit bildiği ticaretgâhlara müracaat ederek saatle iş alacak; matbaalarda musahhihlik *[düzeltmenlik]*, kitapçılara yazıcılık edecek; gündüzleri koşacak, geceleri yüz tanesi yüz paraya koçan dolduracak; arkasından takip eden yüz bin liradan kaçarak ekmeğini uğraşa uğraşa kazanacak; evet bütün bu feragat-ı nefsiyeden *[fedakârlıklardan]* çekinmeyecek, Hacer'i bahtiyar etmek için Sâniha'yı bedbaht *[mutsuz]* etmeyecek.

Bu son karar, dudaklarına tatlı bir tebessüm getirdi. Kalbi, bir fikr-i hamiyet *[yüce bir düşünce]* kadar tefrih edecek *[gönül açıcı]* bir şey olamaz. Kendisine takrir-i hareket eden *[yol gösteren]* lisan-ı hamiyeti *[vicdanını]* bu suretle dinleyip ona bu suretle tevfik-i karar ettiği *[uyduğu]* için, kalbinde bir inşirah *[huzur]* duydu. Bir müddet; yatağının örtüleri üzerinde oynaşan, odasının köşelerine bucaklarına bahar handeleri *[gülücükleri]* serpen bu kış güneşini seyretti. Gönlü, yatağından çıkmamak, yorganlarının arasında düşünceler ile saatlerce yuvarlanmak istiyordu; fakat bu nimet, kendisi için mümkün değildi; kalkmak, giyinmek, kendisine tamamiyle malikiyetini

[sahip olduğunu] hissettiği bu odadan çıkmak lazımdı. Ah bu oda! İsmail Tayfur bu küçük, tavanı boyasız, beyaz badanalı, duvarları çıplak, birkaç seccadenin yarı örtebildiği tabanının o eski tahtaları câbecâ *[yer yer]* görünen odayı, bu mülteca-yı hayatı *[sığınağı]*, bu ârâmgâh-ı sefili *[perişan dinlenme yerini]* ne kadar sever; orada, yatağının karşısındaki yazıhanesine dirseklerini dayayarak saatlerce düşünmekten yahut yerde bir seccadenin üzerine boylu boyuna uzanarak dünyayı unutmuş, hayattandan geçmiş, hüviyetinden *[kimliğinden]* çıkmış gibi sevdiği bir kitabın mütalaasına istiğrak etmekten *[kitabı okumaya dalmaktan]* ne kadar lezzet alırdı!

Bu küçük evi babası nasılsa edinebilmişti. Hocapaşa'nın tenha bir sokağının bir köşesini teşkil eden *[meydana getiren]* bu ev, İsmail Tayfur'un veladethanesi *[doğduğu]*, perverişgâhı *[büyüdüğü]*, bütün hayatının mahfaza-i tarihi *[hayat serüveninin koruyucusu]* idi. Bu evin küçük bir bahçesi vardır. İsmail Tayfur, nevbet nevbet *[ara sıra]*;burada mucidinin *[icat edenin]* bir isim vermeyi unuttuğu tekerlekli iskemleye benzer şeyle yürümeye alışmış, biraz sonra topaç döndürmüş, daha sonraları tavuk beslemiş, çocukluğunun bütün hevesatını *[heveslerini]* burada geçirmişti; şimdi de bazı sabahlar penceresinin yanına oturur, bu küçücük bahçeyi seyreder. Ta odasına kadar yükselen bir erik ağacı vardır ki İsmail Tayfur'la beraber büyümüştür. Bu iki arkadaş hemsindir *[yaşıttır]*, onun için yekdiğerini *[birbirlerini]* pek severler, bazen ağaç, rüzgârın bir isabetinden istifade ederek bir dalını refik-i tufuliyetinin *[çocukluk arkadaşının]* penceresine kadar uzatır, başıyla eski arkadaşını selamlıyormuş gibi sallanır. Hele genç

adamın odasına mukabil gelen *[odasının karşısındaki]* oda, öyle acı bir hatıraya mahfazadır *[hatırayı saklar]* ki İsmail Tayfur; bazı yeis *[umutsuz]* zamanlarında burada yalnız düşünmek için daima kapalı duran kapısını açmak üzere elini topuzuna uzattığı vakitler kalbi titrer. Babasını o akşam eve kan kusarak; gözleri çevrilmiş, ciğerleri öksürükten yırtılmış, elleri büzülmüş getirdikleri vakit oraya çıkarıp yatağına yatırmışlardı. İhtiyar, yatağının içinde kıvranarak, nefes almak istedikçe ciğerlerinin söküldüğünü hissederek yastıkları, örtüleri parçalıyor; lakırdı söylemek istedikçe boğazının yırtıldığını görerek, ağzından kanlar püskürerek, kendisini zorla almak isteyen ölüme müdafaa-yı nefs ediyordu *[karşı savunuyordu]*. Bu, öyle bir levha-i müthişe *[korkunç bir manzara]* idi ki İsmail Tayfur pederinin, üç sene sonra el'ân *[hâlâ]* henüz kaldırılmamış, hatırasına bir mezar gibi orada bililtizam *[özellikle]* bırakılmış olan yataklığının karşısına geçtiği vakit bütün tafsilat ve teferrüatının *[ayrıntılarını]* bir vuzuh-ı tam ile *[tam bir açlıkla]* pîş-i nigâhından *[gözü önünden]* geçtiğini hisseder. O gece, babasını ölümün pençe-i dehşetinde *[korkunç pençesinde]* çırpınır gördükçe nasıl ağlamıştı! Bir dakika gelmişti ki, o fevkalade bir kuvve-i muharreke ile *[görülmemiş bir kuvvetle]* her cüzü *[parçası]* ayrı ayrı tahrik *[hareket]* ediliyormuş gibi kıvranan bu vücut, birdenbire meftur-ı sükûn olmuş da, *[sessizliğe yenilmiş de]* artık kendisini galibine *[yenene]* teslim ediyormuş gibi yatağın bir tarafına serilmişti. O zaman İsmail Tayfur kendisini zapt edememiş *[tutamamış]*, babasının üzerine atılmış, gözlerini gözüne dikmiş, güya ona kendisinin orada bulunduğunu göstererek cesaret vermek iste-

mişti; zavallı ihtiyarın gözlerinde lakırdı söylemek istediğine delalet *[işaret]* eder bir şey vardı; oğluna bir nigâh-ı yeis ile *[umutsuz bir gözle]* bakıyor, ağzı, beyninde kalabilen son fikri telaffuz edebilmek için kıpırdanıyordu; muvaffak olamamış *[başaramamış]*, bir katre *[damla]*, yalnız bir katre yaş, gözlerinin etrafından dolaşarak o son nazar-ı yeis *[umutsuz bakış]* bir bulutla örterek soluk yanakları üzerinden akıp gitmişti. O nazar-ı zehr-nâkı *[zehirli bakışı]*, o katre-i yeis-perveri *[umutsuzlukla dolu damlayı]* İsmail Tayfur, hâlâ gözlerinin önünde görür; bazı geceler bu odaya, kalbi garip bir haşyetle memlû *[ürpertiyle dolu]* olduğu halde bu haşyetin lezzet-i vahşiyesinden telezzüz ederek *[vahşi tadını duyarak]*, karanlıkta bu odaya girdiği zamanlar o iniltileri hâlâ işitir.

Kendi odası; cemiyât-ı gayr-ı ma'dude-i beşeriyenin *[uçsuz bucaksız dünyanın]* âsâr-ı gayr-ı ma'dudeden *[sayısız eserlerden]* beri taksim edemediği *[bölemediği]* kürre-i cismiye-i arzın *[yeryüzünün]* küçük bir parçasıdır ki İsmail Tayfur'un hissesine isabet etmiştir. Bu oda tamamen, kemâlen*[tümüyle]*, muhtassan*[yalnızca]* kendisinin, yalnız kendisinindir. Kapıdan içeriye girdiği vakit kalbinden büyük bir şeyin kalktığını hisseder, atının üstünde kum sahralarını *[çöllerini]* zîr-i pâyından *[ayağının altından]* firar eder gördükçe kendisini dünyalara sahip, gemisinin altından emvacın seyelanını *[dalgaların akışını]* hissettikçe nüfûz-ı tasarrufunu ummanlara şâmil kıyas eden *[etki alanını denizleri kapsar zanneden]* bir bedevi, bir mellâh *[gemici]* gibi bu fakir genç, bu odasında bulunduğu vakit kendisini bir cihana mâlik *[dünyaya sahip]* zannederdi. Odanın iki

penceresi vardır, bunlar odanın bîpâyâni-i fezaya *[uzaya]* açılmış iki gözüdür ki İsmail Tayfur, düşüncelerine vâsi *[geniş]* bir cevelangâh *[alan]* vermek istediği zamanlar bunlardan birisinin yanına itkâ eder *[dayanır]*; buradan semayı *[gökyüzünü]* seyrederdi. Odanın her tarafında arzularından, emellerinden bir nişane *[iz]*, bir eser vardır. Şu yazıhaneye *[yazı masasına]* iki senede mâlik olabilmiştir; bir yazıhane alabilecek kadar parası olduğu vakit bir boş gününü kâmilen *[tamamen]* bir tane aramak için geçirmişti. Yalnız dört lirası vardı, dört lira ile pek güzel bir şey alamayacağını bilirdi, onun için alacağı şeyin parasını veremeyeceği kadar güzel yahut sevemeyeceği kadar çirkin olmasına dikkat etmek lazımdı. Dükkânlara girmeye, gördüğü şeylerin fiyatını sormaya cesaret edemiyordu. Birçok gezdikten sonra bir aralık bir dükkânın belli bellisiz görünen bir tarafında bu yazıhaneyi fark etmiş, kalbinde nagehani *[birdenbire]* bir arzu duymuştu. Oradan bir daha geçti, yan gözle bir daha baktı. Gariptir! Bu yazıhane kalbinde bir tesir-i mahsus hâsıl etmişti *[özel bir etki bırakmıştı]*. İçeriye girmeye karar verdi. Vereyemeyeceği bir fiyat talep ederler korkusuyla titreyerek dükkân sahibine takarrüb etti *[yaklaştı]*, parmağıyla göstererek o yazıhaneyi sordu, "Beş lira" dediler. İsmail Tayfur kıpkırmızı oldu, "Aşağıya olmaz mı?" diyemedi, güya herif vazgeçecekmiş de daha ziyade bir fiyat isteyecekmiş gibi, sesini çıkarmadı, bir lirayı nasıl olsa tedarik edebileceğini *[bulabileceğini]* düşündü, dükkândan çıktı, aybaşına on iki gün vardı, on iki gün bekledi. Cebinde beş lirasıyla dükkâna avdet ederken *[dönerken]* "Belki satılmıştır!" endişesi, fikrini perişan ediyordu *[içini kemiriyordu]*. Yazı-

haneyi hâlâ yerinde gördüğü vakit bütün âmâline nâil olmuş *[emellerine kavuşmuş]* kadar sevindi.

Bu yazıhaneyi alıp da eve getirdiği, odasına çıkarıp oraya yerleştirdiği vakit kalbinde ne büyük bir saadet, dudaklarında ne güzel bir tebessüm vardı! Hemen o gün bütün kâğıtlarını, ufağını tefeğini gözlere yerleştirdi; kitaplarını üzerine koydu; yine o akşam seve seve bu güzel yazıhane üzerinde yazı yazdı. Buna nâil olduktan *[kavuştuktan]* sonra İsmail Tayfur'un kalbini başka bir emel kaplamıştı: Bir kitaphane ! Fakat buna asla muvaffak olamayacağını *[sahip olamayacağını]* bilirdi. İstediği gibi bir kitaphaneyi sekiz liradan aşağıya almak kabil *[mümkün]* değildi. Sekiz lira, genç adam için bir servet-i azîme idi *[büyük bir servetti]*, bunu, tasavvura bile kendisini salahiyettar addetmiyordu *[düşünmeyi bile kendisine layık görmüyordu]*, bir ayda bir lira artırmak büyük bir muvaffakiyet olmakla beraber bu kabil olsa bile arzusunun husul bulması *[yerine gelmesi]* için sekiz ay lazımdı.

Küçücük odasına istediği gibi bir kitaphane koymak ümidine artık veda etmişti. Zaten birçok ümitlerine veda etmekle me'luf değil miydi *[veda etmeye alışmamış mıydı]*? Arzu edip de nâil olamadığı şeylerden varsın biri de bu olsun! İki penceresinin arasında bir arşın arzında *[genişliğinde]* bir duvar vardır. İsmail Tayfur, buraya her ne suretle olursa olsun ulüvv-i kadrine *[değerlerinin büyüklüğüne]*, azamet-i fikrine *[düşüncelerine]* meftun *[hayran]* olduğu adamlarla sevdiği arkadaşlarının resimlerini koymuştur. Payelerine *[düzeylerine]* yetişebilmek hulyasından mahrum olduğu o büyük çehrelerle *[kişilerle]* lezzet-i refakatlerine hüsrankeş kaldığı o mu-

hip simalara *[arkadaşlıklarına özlem duyduğu o dost insanlara]* saatlerce vakf-ı nazar eder *[bakar]*, kalbini bir yeis ve hırman *[acı ve ümitsizlik]* şişirir. Bu oda, bu minimini me'va-yı hissiyat *[duyguların sığınağı]*, bir cihan-ı efkârdır *[düşüncelerin dünyasıdır]* ki her parçası dimağında *[zihninde]* bir silsile-i gayr-ı mütenahiye-i tahassüsat *[duyguların sonsuz bir zincirini]* icat eder *[meydana getirir]*. Şurada bir hokka, beride bir cüzdan, yerde bir seccade, duvarda bir levha *[tablo]*, burada orada birtakım ufak tefek vardır ki uzun uzun arzular, hatta bazen büyük fedakârlıklarla istihsal olunabilmiştir *[elde edilebilmiştir]*. Bunları seyrettikçe kalbinde bir hazin, bir keder hisseder. Eşyasıyla onun nefsi *[benliği]* arasında garip bir münasebet-i hususiye *[özel bir ilişki]* vardır. Bu ufak tefeği birer dost, birer kardeş gibi sever; hatta onlarda, kendisini bir muhabbet-i sâkite ve gayr-ı mahsusa ile *[sessiz ve anlaşılmaz bir sevgiyle]* sevmektedirler zanneder. Her gün onlarla beraber düşünmez mi? Her vakit kalbinin en samimi sırlarını onlara îdâ etmez mi *[onlarla paylaşmaz mı]*?

Sâniha, İsmail Tayfur'un bu mülteca-yı harim-i efkârının *[fikirlerinin bu gizli sığınağının]* bir peri-i neşve-âveridir *[neşelendiren perisidir]*. Sabahleyin genç kız, mahz-ı sem'-i dikkattir *[kulağı tetiktedir]*; genç adamın odasında ufak bir gürültü, hafif bir çıtırtı işittiği vakit koşar, kapıya gelir, güya içeriye girmekten men edilecekmiş gibi titreyerek, eliyle kapıya vurur, "Giriniz!" beşaretini *[müjdesini]* işittiği vakit kendisini içeriye atar; işte o zaman bu sefil, bu fakir odanın içinde parlak bir fecr-i saadet *[mutlu bir sabah]* açılır. Her sabah bu hal tekerrür eder *[yinelenir]*, her sabah yatağını terk eder etmez İsma-

il Tayfur, Sâniha'nın bu ziyaretini beklerdi. İşte bu sabah yatağından atlayıp giyinmeye başlamıştı ki kapıya vuruldu, "Giriniz!" ruhsat-ı müsaadesi *[izni]* verildi, kapı açıldı; Sâniha'nın, hâlâ içeriye girmeye cesaret edemiyormuş gibi, kapının arasından başı göründü.

Genç kızın dudaklarında perişan, müteredditd *[kararsız]*, muhteriz *[çekingen]* bir tebessüm; gözlerinde güya o tebessüme müsaade olup olmadığını soruyormuş gibi bir nişane-i istifsar *[hal]* vardı. İsmail Tayfur, teşci eder *[cesaret verici]* bir sesle "Girsene, Sâniha!" dedi. O vakit Sâniha içeriye girdi, etrafına baktı, sonra yaklaşarak mütekatı *[kesik]* bir sesle dedi ki :

– Bu sabah ne kadar geç kalktınız! Sizi hasta zannediyorduk. Valideniz dün akşamdan beri merak etti... Doğru odanıza çıktınız, çehreniz o derece solmuştu ki... Valideniz sizi böyle gördüğü vakitler ne kadar mahzun oluyor *[üzülüyor]*!

Sâniha, daima kendi endişelerini takrir etmek *[sağlamlaştırmak]* istediği vakit bu tarz lisanı ihtiyar ederdi *[bu şekilde konuşuyordu]*. Genç kız, böyle kesik kesik devam etti; İsmail Tayfur, yalnız bir tebessümle dinliyor, giyinmekte devam ediyordu.

– Zavallı kadın! Daima sizi düşünür... Sabahleyin siz evden çıktıktan sonra akşama kadar sizinle meşgul olur... Avdet *[dönüş]* vakti yaklaştığı zaman, dikkat ederim, bir telaşa düşer, mümkün olduğu kadar sokak kapısına yakın bulunur, yahut pencereden bakar, ayak seslerini dinler. Onun için dünyada iki şey var: Bulunmadığınız vakit sizi beklemek, geldiğiniz vakit sizi görmek!

Sâniha, şimdi eline iskemle üzerinde duran fırçayı almış, İsmail Tayfur'un elbisesini süpürmeye hazırlanıyordu. Son söz üzerine genç adam döndü, karşı karşıya geldiler. Gözleri, yekdiğerine tesadüf etti *[buluştu]*. Ruhları, kirpiklerinin ucunda titriyormuş, kalplerinin bütün ateş-i hissiyatı feveran etmiş de *[bütün ateşli duyguları coşmuş da]* o gözlerden fürceyab-ı seyelan olmuş *[akmaya fırsat bulmuş]* gibi aşkla, şiirle memlû *[dolu]*; hüzün ile, gam ile pürnem *[nemli]* bir nazar teati olundu *[bakışma meydana geldi]*.

Ah! bu nazar! Hayatımızda bazen böyle bir nazar, böyle iki ruh arasında bir tesadüm-i seyyalât-ı berkıyye *[elektriklenme]* vardır ki bir an sürer; fakat bir tarih-i mufassal-ı hissiyattır *[kapsamlı duyguların bir hikâyesidir]*. Bu bir an içinde iki ruh arasında ne beliğ manalar *[derin anlamlar]*, iki kalp arasında ne hafi *[gizli]* sırlar teati olunur! Tarih-i aşkın böyle bir saniyesi vardır ki kalp; bütün hafayâ-yı muhteviyatını *[içindeki bütün sırlarını]*, ruh, bütün serair-i tahassüsatını *[bütün gizemli duygularını]* bir nazarda ifade eder.

Güya bu nazar, iki gençlerin arasında perde-i ihtirâzı *[çekingenlik perdesini]* yırtmış gibi Sâniha, elindeki fırçayı attı, İsmail Tayfur'un ellerinden tuttu, ruhu söylüyormuş gibi hafif bir sesle dedi ki:

– Ah! Bilsen! Seni öyle gördüğüm vakit ne oluyorum!

İkisi de sükût ettiler *[sustular]*, şimdi ikisi de, tayin edemedikleri bir sebeple ağlamak istedikleri halde gözyaşlarını zapt etmek için dudaklarını sıkıyorlardı.

İsmail Tayfur, ellerinde titreyen bu genç kızı, bir buse-i nazarın âguş-ı mestânesine *[bakışının bir öpücüğüyle sarhoş olan kucağına]* alıyormuş gibi bir nigâh-ı medid ile *[uzun uzun]* seyretti.

Sâniha'nın çehresi, bir ressamın - fikr-i keder-perveri mestur-ı sehab-ı endişe olduğu hengâm-ı melal içinde *[kederli düşüncesinin endişe bulutlarıyla kaplandığı bıkkınlık anlarında]* - fırçasının gözyaşlarından çıkmış bir simâ-yı gam-perver *[kederli bir yüz]* gibi kısa fakat gür siyah saçlarının arasında, bir levha-i hüzn-enis *[hüzünlü bir görünüş]* teşkil eder; reng-i elimi *[kederli rengi]*, bir gecenin zulmet-i mateminden *[yaslı karanlığından]* toplanmış kadar siyah gözlerinin altında bir hilal-i muzlim *[karanlık bir hilal]* görünmüş, güya o siyah gözlerin nigâh-ı hazinine *[hüzünlü bakışına]* birer zıll-i hazin *[kederli birer gölge]* vücuda getirmişti *[düşürmüştü]*. Biraz soluk, biraz sarı reng-i siması *[yüzünün rengi]* arasında ince dudakları kalkıp beyaz dişleri parladığı vakit, güya bu sima-yı zalam-ı âşiyana *[kederli çehreye]* uğramış bir nur-ı serseri *[başıboş bir parıltı]* gibi dudaklarının ucunda bir şule-i tebessüm *[parlak bir gülümseme]* uyandığı zaman, Sâniha'nın çehresi, mehtaba tesadüf etmiş bir leyl-i sehabdar *[bulutlu bir gece]* halini alır.

Bu genç kızın heyet-i umumiyesine *[genel durumuna]* bakılsa güya yed-i hilkat *[Tanrı]*; yetim kalmaya, me'yus *[ümitsiz]* olmaya mahkûm bir vücut yaratmış; bu simaya bir hayat-ı yeisin zübde-i tarihini *[ümitsiz bir hayat tarihinin özünü]* nakşetmiş *[işlemiş]* zannolunurdu *[sanılırdı]*.

Sâniha, başını hafif hafif sallayarak dedi ki:

– Bazı vakitler oluyor ki beni sevmiyorsun zannediyorum; o vakit demirden, ateşten yaratılmış bir el, kalbimi avucunun içine alıyor. Ah! O vakit ölüyorum zannediyorum. Benim için yalnız bir ümit, hayatımda yalnız bir maksat var: Sen! Seni mahzun *[üzgün]*... Evet, dün akşamki gibi, hatta şimdi şu halindeki gibi mahzun görürsem, mahiyetini *[ne olduğunu]* bilmediğim bir şey "Bu mahzuniyetten *[üzüntüden]* korkmuyor musun? Senin için bir acı hazırlandığını hissetmiyor musun? Ümidinin, bir rüyadan sonra kaybolan hayal-i saadet *[mutluluk hayali]* gibi parmaklarının arasından süzülüp uçmakta olduğunu hissetmiyor musun?" diyor.

İsmail Tayfur, omuzlarını silkti, güldü:

– Çocuksun Sâniha!

– Çocuk olduğumu bilmiyorum; fakat deli olduğuma hükmedeceğim *[karar vereceğim]*. Hatta, bazen aklıma ne geliyor, bilir misin? Lakin bunlar hep cinnet *[delilik]* değil mi? Beni seviyorsun, değil mi Tayfur? Beni seviyorsun, değil mi?

Şimdi Sâniha, fikrini tarumar eden *[altüst eden]* evhamdan *[kuruntulardan]* kaçmak, ümidinin âguş-ı ezvakına *[tatlı kucağına]* atılmak istiyormuş gibi yaklaşıyordu. Nefesinin hararet-i müskiresi *[sarhoş edici sıcaklığı]*, genç adamın çehresini okşuyor, dudakları bir terane-i semavi *[gökyüzü şarkısı]* gibi "Seviyorsun, değil mi?" sualini tekrar ediyordu.

İsmail Tayfur, kalbinin sadmatını *[vuruşlarını]* hissettiği bu sineyi sinesine çekti, güya ta amâk-ı kalbinden *[kalbinin ta derinliklerinden]* kopup da dudaklarından fırlamış bir feryad-ı aşk *[bir aşk çığlığı]* gibi teessürat ile *[kederlerle]* mühtez *[titrek]*, ruh ile

mâli *[dolu]* bir sesle "Evet Sâniha, seviyorum! Daima seveceğim!" diyordu...

Gençlerin vücudunda garip, âteşîn *[alevden]* bir seyyale *[akış]* cereyan etti *[geçti]*; ikisi de titrediler; ürkerek çekildiler, hatta bu aşk-ı masum *[masum aşk]*, bir busede tercüme-i hissiyat etmeksizin *[açığa çıkmaksızın]* ayrıldılar; İsmail Tayfur, fesini kaptı, odadan fırladı...

9

Sâniha, çocukluk hayatını müphem bir surette der-hatır eder *[belli belirsiz hatırlar]*. Hatırat-ı evveliyesi *[ilk anıları]*, kendisi için güneşe maruz kalmış *[güneş vurmuş]* elvah-ı atika *[antika tablolar]* gibi menazır-ı müşevveşe *[karmakarışık manzaralar]* irae eder *[gösterir]*; fakat menşur-ı tahayyülatı *[hayallerinin prizması]* arasından nîm *[yarı]* bir vuzuh ile *[aydınlıkla]* görünen safahat-ı hayatının *[hayatının tüm aşamalarını]* bazı tesirat-ı şedide ile *[şiddetli etkilerle]* mâli *[dolu]* parçaları vardır ki genç kız; mâ-sabak-ı ömrüne *[geçen ömrüne]* irca-yı hatıra ettiği *[hatırladığı]* vakit onların dimağında müebbeden menkuş kalmış suver-i mün'akisesini müşahede eder *[zihninde sonsuza kadar yer etmiş yansımalarını görür]*. Sâniha, mukaddime-i hayatını *[hayatının başlangıcını]* pek çok düşünmüştür. Hatrına gelen parçalarla hatrına gelmeyen parçaları ikmal ederek *[bütünleştirerek]* tarih-i ömrünün *[hayatının]* ilk babını *[yıllarını]* bir silsile-i muhtemelat *[olabilirlik zinciri]* tarzında tertip edebilmiştir *[düzenleyebilmiştir]*.

Şüphesiz, validesini pek genç iken dul bırakmış, fakir bir pederin zâde-i hayatı *[çocuğu]* yahut hedi-

ye-i vefatı *[ölümün hediyesi]* idi. Sâniha, büyük, pek büyük bir evde büyümüştü, bu ev, çocukluğunda bıraktığı tesir ile şimdi Sâniha'nın hayalhanesinde *[zihninde]* o kadar büyük görünür ki artık bu evi bildiği yerlerden hiçbirine sığdıramaz, yerleştiremez; burası, tenha kalmış bir memlekette unutulmuş gibi cesîm *[büyük]* bir bahçenin içinde kaybolmuş bir harabeydi; burada yalnız iki kişiydiler: Validesi, kendisi... Bu harabenin küçük bir odasını mesken ittihaz etmişlerdi *[seçmişlerdi]*. Burası, metruk *[terk edilmiş]* bir mebna-yı atik *[eski bir yapı]* idi ki artık insanlar istihkar ederek *[hor görerek]* çekilip gitmişler, hukuk-ı medeniyeden *[çağdaş haklardan]* mahrum kalan şu me'va-yı garibi *[kötü barınağı]* hukuk-ı beşeriyeden *[tüm haklardan]* mehcur *[yoksun]* olmuş bir sefîleye *[kadına]* terk etmişlerdi.

Burasını düşündüğü vakit Sâniha'nın gözlerinde şu manzara teressüm eder *[çizilir]*:

Cesîm bir bahçe... Pîş-i nigâhı *[Gözünün önünü]*; dalları yekdiğerine karışmış, yerlere dökülmüş ağaçlar, yerlerden fışkıran çalılarla yerlere dökülen dallardan müteşekkil *[meydana gelmiş]* korular tahdid eder *[sınırlandırır]*; bu ağaçlar, bu korular o kadar sıktır ki etraf görünmez, bu vahşet -zârı *[ıssız yeri]* tahdid eden hudut *[çizen sınır]*, daima gözden mestur *[uzak]* kalır, burası, tabiatın bütün vahşet-i inbatiyesi *[yabani bitki yetiştirme]* serbestî-i tam içinde *[tam bir başıboşlukla]* tenemmüv etmiş *[gelişmiş]* bir orman gibidir, daima karanlıktır, buraya güneş girmez; burası, ağaçlardan, korulardan teşekkül etmiş *[meydana gelmiş]* bir mahzen yahut yeşil bir mağaradır burada daima bir hışıltı ferman-fermâ-yı deh-

şettir *[korkusunu sürdürür]*, bu işbah-ı vahşiye *[bu vahşi hayaller]*, bir lisan-ı sihr-âmiz ile *[sihirle karışık bir dille]* bir musahabe-i mütemadiye-i ifritâne *[sürekli ifritçesine bir konuşma]* içindeymişler gibi, her tarafından mütemadi *[sürekli]*, vahşi bir mırıltı çıkar; bu sesler, gâh şişer, yükselir; bu ağaçlar, bu âlem-i vahşetin *[vahşi dünyanın]* o div-i pür-dehşetleri *[korkunç devleri]*, galeyana gelmiş zannolunur *[coşmuş sanılır]*, bir telatum-ı esvat-ı mahûfe *[korkutucu bir ses dalgalanması]*, ormanın üzerinde fırtına gibi yuvarlanır; gâh bu sesler söner, alçalır; yaprakların, otların içinden, bu mahlûkat-ı acîbe *[acayip yaratıklar]* arasında bir sır teati ediliyormuş *[söyleniyormuş]* gibi hafif bir mırıltı çıkar; sâkit *[sesi duyulmayan]* bir cem-i gafîrin *[büyük bir kalabalığın]* nefesi gibi ormanın sînesinden *[ortasından]* bir hışıltı işitilir. Sâniha, bu bahçeye girmeye, uzaktan sesini işittiği bu korulara sokulmaya asla cesaret edememişti. Burada birtakım mahiyetlerini *[ne olduklarını]* anlayamadığı garip mahlûklar, yaratıklar varmış da yaklaşacak olursa kollarını uzatıp kendisini tutacaklarmış zannederdi. Geceleri yapraklarının arasından kırmızı kırmızı gözlerin kendisine bakıyormuş gibi zannettiği bu bahçeyi görmemek için, odanın pencerelerini örterlerdi. Odaları, bu bahçenin bir kenarını teşkil eden *[meydana getiren]* harabenin alt katındaydı. Harabenin derin dehlizleri, uzun avluları, cesîm *[büyük]* odaları; rüzgârın amaç-gâh-ı serbestî *[başıboş dolaştığı bir yer]* olmuş; zulmetlerle *[karanlıklarla]* haşyetler *[ürpertiler]*, buralarda tesis-i âşiyan etmişti *[yuva edinmişti]*. Fırtınalar, kiremitleri atmış, çatıları yarmış, pencereleri koparmış, kapıları devirmiş, duvarları yıkmış, merdivenleri sökmüş,

taşları düşürmüş, her tarafa bir eser-i tahrip *[yıkıntı eseri]* serpmiş, bu harabeyi etleri dökülmüş, kemikleri çözülmüş dehhaş *[çok korkunç]* bir mahlûk-ı cesîmin *[büyük bir yaratığın]* kadîd-i mahufî *[korku saçan iskeleti]* haline getirmişti. Rüzgâr estiği zamanlar bu harabe, heyet-i umimiyesiyle *[bütünüyle]* sarsılır; pencerelerden sarkan kanatlar, duvarlarda sukuta *[düşmeye]* hazır duran kapılar çarpışır, merdivenler titrer, tahtalar gıcırdar; o vakit Sâniha, bu karanlıklar içinde koşuyorlar, uçuyorlar zannederdi.

Sâniha, bu harabenin yalnız şu yerlerini bilirdi: Odalarını, odalarının önündeki avluyu, avlunun önündeki meydanı... Bu daireyi tecavüze *[geçmeye]* asla cesaret edememişti.

Odaları küçüktü. Sâniha, hâlâ gözlerini yumduğu vakit bu odanın kâğıtla yapışmış pencerelerini, bir kenara serilmiş eski minderi, validesinin daima üzerinde oturup dikiş diktiği küçük şilteyi, kendisinin üzerinde yuvarlandığı kilim parçasını görür.

Ne yaparlardı? Burada nasıl yaşarlardı? Sâniha, bunları bilmez. Yalnız bazen validesiyle beraber çıktıklarını, sair vakitleri validesinin dikiş dikmekle ve kendisinin lüzumsuz paçavralardan bebek yapmakla geçirdiklerini tahattur ediyor *[hatırlıyor]*.

Sâniha'nın en ziyade hatrında kalan vakıa, bu harabede geçirdiği son akşamdır. Bunu bütün teferruatıyla tahattur eder. Nasıl olduğunu fikri pek iyi ihata edemiyorsa *[kavrayamıyorsa]* da şu kadar biliyor ki validesi, daima "Sâniha! Yine başım dönüyor!" derdi, sonra bir gün sabahleyin "Sâniha kalkamayacağım!" demişti. O vakit Sâniha, annesinin yanına oturmuş, oradan ayrılmamıştı. O gün, ertesi gün, va-

lidesinin lakırdı söylediğini tahattur etmiyor. Odanın içinde yalnız bir inilti vardı. Sâniha'nın canı sıkılıyordu, saatlerce yatağın kenarında oturur, saatlerce bebeklerine parçalardan süsler yapar, saatlerce düşünürdü; fakat ne için validesi lakırdı etmiyor? Ne için kendisine bakmıyor? Ne için daima böyle inliyor?

Akşam olmuştu, etraf karanlıktı, ateş ve mum olmadığını Sâniha, o vakit fark etti.

Validesi, hâlâ yatıyordu. Odada müthiş bir sükûn *[sessizlik]* vardı; bu sükûn içinde yalnız validesinin nefesiyle, bahçenin uzaktan gelen enîn-i mahufu *[ürkütücü iniltisi]* hüküm sürüyordu. Birdenbire Sâniha, burada, yapyalnız, karanlıkta bulunmaktan korktu. Titreyerek pencerelerin perdelerini örttü, odanın kapısının arkasına bir yastık koydu, validesinin yanına sokuldu.

Şimdi tamamıyla karanlıktı. Sâniha, bu küçücük zavallı çocuk, başını validesinin kolunun altına soktu, nefes almaktan korkarak orada büzülüp durdu. Soğuktan dişleri çarpıyor, korkudan saçlarının dibi terliyordu. Böyle ne kadar zaman geçtiğini bilmiyor. Birdenbire iki günden beri hareket etmeyen validesinin, vücudunda bir hareket duydu. Bu vücut, uzun bir uykudan uyanıyormuş gibi titredi, Sâniha, validesinin yatağın içinde biraz kalktığını hissetti, bir el kendi vücuduna dokundu, bir ses "Sâniha!" dedi, çocuk, vücudundan garip bir seyyale-i tehâşiyenin *[bir titremenin]* akıp giderek kanını dondurduğunu hissetti, bu ses, bahçenin uzaktan gelen esvat-ı ifritânesinden *[korkunç seslerinden]* gibiydi. Sâniha cevap vermedi.

Oh! Ne kadar korkuyordu! Sâniha, bir hareket etmeye, hatta nefes almaya cesaret edemiyordu. O vü-

cut, yatağın içinde yarı kalkmış olduğu halde yanı başında duruyordu. Bu suretle ne kadar zaman geçtiğini bilmiyor; fakat bir aralık boşalmak üzere bulunan bir şişenin içinde suların gürültüsünü andırır bir nefes işitti, o vücudun tekrar yatağa düştüğünü anladı, bir hırıltı çıktı.

Sâniha, ne olduğunu, bu işittiği şeylerin, o hissettiği hallerin neye delalet *[işaret]* ettiğini anlamıyordu.

Bu aralık, uzaktan, bahçenin içinden - zulmetler *[karanlıklar]* geniş bir nefes ile soluyormuş gibi - bir hışıltı çıktı; biraz sonra bu hışıltı, bir şelalenin sukutundan mütehassıl *[akarken çıkardığı]* gürültüler gibi gürleyerek etrafı istila etti *[kapladı]*; şimdi bütün bu âlem-i tenhâi *[ıssızlık]* içinden bir galeyan-ı dehhaş-i hâyuhûy *[gürültü kaynaması]*, bir tarraka-i mahufe-i esvat *[korkunç bir ses gümbürtüsü]* çıkıyor; rüzgâr, her dakika tezyid-i şiddet ve savlet eden *[kuvvet ve saldırısını artıran]* bir seylabe-i bela *[bela seli]* gibi; harabenin içine sokularak, bahçenin korularını sarsarak hadşe-res-i kalp olan *[kalbi huzursuz eden]* bir enîn-i mahuf ile *[korkunç bir sesle]* inliyor, gürlüyor, yuvarlanıyor; duvarlara, çatılara çarparak feryat ediyor; kafeslerden, kapılardan geçerek ıslık çalıyor; yine bu esnada şu odanın gûşe-i sefiline *[yoksul köşesine]* serilmiş şu firâş-ı ihtizarda *[üzerinde can çekişilen yatakta]* ölüm; ağzı tehevvüründen *[öfkesinden]* köpürmüş ejder gibi kükreyerek kurbanını almaya çalışıyordu.

Sâniha, bir haşyet-i gayr-i ihtiyariye ile *[bilinçsizce bir korkuyla]* fırladı, dehşet-i ecelin hüküm-ferma *[ölümün tüm dehşetinin etkili]* olduğu bu yatakta

durmaya cesaret edemeyerek artık kendisine bigâne *[yabancı]* kalmakta olduğunu anladığı validesinden firar etti, odanın bir köşesine sokuldu. Titreyerek, ne olacağını görmek istiyormuş gibi karanlıkta gözlerini açarak, ölümle validesinin, fırtına ile harabenin mücadelesini dinleyerek durdu.

Birdenbire, harikulade bir şey oldu; müthiş bir cayırtı işitildi, Sâniha, pencereyi örten perdenin savrulduğunu gördü, içeriye bir şey hücum etti...

Şimdi pencerenin kâğıdı yırtılmış, perde düşmüş, rüzgâr odayı istila etmişti. Şimdi zulmetler içinde zulmetlerden mürekkeb *[karanlıklar içinde karanlıklardan meydana gelmiş]* bir göz açılmış; bahçeyi, o manzara-i mahufayı *[korkunç görünüşü]* Sâniha'nın pîş-i nigâh-ı dehşetine maruz tutmuştu *[gözleri önüne sermişti]*.

Sâniha, görmemek için gözlerini kapadı... Nagehan *[birdenbire]* gökler patlıyormuş, dağlar yuvarlanıyormuş gibi birer add-i mahuf *[korkunç bir gürültü]*, uzak bir noktadan koparak, bir telatum-ı tufannüma-yı gulgule ile *[tufan gürültüsüne benzeyen bir dalgalanmayla]* zemin ve âsmânı *[yeri ve göğü]* sarsarak kâinatı velvele-i intırakı *[gürültüsü]* içinde boğdu. Eflak *[gökler]* çarpışmış da tutuşmuş gibi bir an içinde cihan, bir ziya-yı cehennemî *[cehennem alevi]* içinde kaldı, yine bir girdab-ı zalam *[karanlık girdabı]* içine düştü, yine parladı, yine söndü?

Şimdi gökler gürlüyor, şimşekler, bu şeb-i deycur *[zifiri karanlık gece]* bela-yı ateş-feşan tâziyanelerle *[ateş saçan kırbaçların belasıyla]* kamçılıyor, rüzgârlar, bu hercümerc-i hevl-engiz *[korkunç karmaşa]* içinde ejderlerden mürekkeb *[kurulu]* bir ordu gibi

bulutları sürükleyerek koşuyor; yine bu esnada Sâniha'nın, o hayatın rüzgârlarına, fırtınalarına hâmisiz *[koruyucusuz]* maruz kalan zavallı küçük yetimin validesi, can çekişiyordu.

Bu dehşet içinden kaçmak, bu hengâme-i beladan *[belaların gürültüsünden]* kurtulmak için çocuk, ayağa kalktı; fakat dizleri titredi, vücudu sarsıldı; o vakit bu iki fırtına arasında kalan Sâniha, tiz, ciğerder *[ciğer paralayan]*, sine-çâk *[yürek parçalayan]* bir feryat etti; bîhûd *[savunmasızca]* tahtaların üzerine düştü...

Şafak *[tan yeri]*, nigâh-ı nilgûnunu *[lacivert bakışını]* bu fırtınalı gecenin bıraktığı sükûn-ı mahz *[tam bir sessizlik]* içinde açıp da etraf parladığı zaman Sâniha da gözlerini açtı, perişan bir nazarla bakındı; kâğıdı yırtılmış pencereyi, yere düşmüş perdeyi, yatağında gayr-i müteharrik kalmış *[cansız]* validesini gördü; kalbinden zehir-nâk *[zehirli]* bir şeyin seyelanını hissetti, deli gibi fırladı, odadan dışarıya atıldı, validesine son bir nazra-ı veda bırakmaya *[son kez bakmaya]*, o sönmüş dudaklara son bir buse-i iftirak *[ayrılık öpücüğü]* koymaya cesaret edemeyerek kaçtı; avluyu geçti, kapıdan dışarıya tehacum etti *[atıldı]*, henüz tenha olan sokaklardan bir tehlikeden kaçıyormuş gibi koşmaya başladı.

Nereye gidiyorsun, zavallı validesiz kız? Kime iltica edeceksin *[sığınacaksın]*, biçare metruk *[terk edilmiş]* çocuk? Emvac-ı umman *[okyanus dalgaları]* üzerinde kaza-yı hevaya *[başıboş]* bırakılmış bir tahta parçası nereye gider?

Bilmiyor, daima koşuyordu... Saatlarce koştu, şimdi bilmediği yerlerdeydi, etrafından tanımadığı

bir cemiyetin *[topluluğun]* tufanı *[şamatası]* geçiyordu. Çocuk, sersem olmuştu. Bir zaman geldi ki devam edemedi, bir sokak köşesine düştü, etrafına bakındı; geçiyorlar, daima geçiyorlardı! Bu adamlar içinde bir dost çehresine tesadüf etmek ümidinden mahrum olan bu çocuk, yeis ile memlû *[ümitsizlikle dolu]* gözlerini bütün biçaregâna dest-res-i atıfet *[kimsesizlerin kimsesi]* olan Cenâb-ı Hak'tan istimdad ediyormuş *[yardım istiyormuş]* gibi ref'-i tazarru etti *[yakardı]*; minimini ellerini uzatarak "Anneciğim! Anneciğim!" dedi.

Bu dakikada bu elleri birisi tuttu, o gözlere birisi baktı, şefkatle mâli *[dolu]* bir ses, "Neyin var?" dedi.

Sâniha, bir nigâh-ı hayretle *[şaşkın gözlerle]* baktı. Karşısındaki çehrede bir eser-i bîpâyân-ı merhamet *[sonsuz bir merhamet belirtisi]* gördü. O yetim çocuk artık ağlamaya müsaade almış gibi gözyaşlarını salıverdi.

– Niçin ağlıyorsun?

Sâniha, cevap veremiyor, artık tuğyan eden *[durdurulamayan]* şihâk-ı ıstırabını *[acı hıçkırıklarını]* zapt ederek *[tutarak]* bir kelime telaffuzuna imkân *[söylemeye fırsat]* bulamıyordu. Ağlamaya ihtiyacı olup da cesaret edemeyenlerin bir hitab-ı müşfikâneye *[şefkatli bir söze]* karşı bütün elem ve ömrünü tevdi *[teslim]* etmek istiyormuşcasına serbestane ağlayışları gibi Sâniha da, gözyaşlarına bir serbestî-i seyelan vermişti *[gözyaşlarına boğulmuştu]*.

– Niçin ağlıyorsun?

İhtiyarın lisanında *[ağzında]* bu sual tekerrür ediyordu *[yineleniyordu]*. Çamurlara müstağrak *[batmış]* eski elbisesi zayıf vücudunu nîm *[yarı]* örten bu

soluk benizli çocuk, ihtiyarın kalbinde bir tesir-i amik hâsıl etmişti *[derin bir üzüntü yaratmıştı]*. Bu çocuğun henüz mesaibe *[büyük sıkıntılara]* tamamıyla alışmadığına reng-i safi müfessir olan nâsiyesinde *[saflığını gösteren alnında]* her adımda tesadüf edilen tarih-i sefalet-i beşeriyenin *[insanın yoksulluk tarihinin]* henüz taze bir sayfası yazılmış olduğunu anlıyordu. Mümkün ise bu hale deva-sâz *[derman]* olmak, bir hayatı düşmekte olduğu varta-i sefaletten *[yoksulluk uçurumundan]* kurtarmak için kalbinde nagehani *[birdenbire]* bir arzu uyanmış; sokağın şu köşesine düşen bu çocuğa bilâ-ihtiyar *[elinde olmadan]* dest-i muavenetini *[yardım elini]* uzatmıştı. Sokak! Orası öyle bir girive-i mezellettir *[alçaklık girdabıdır]* ki cemiyet-i beşeriye *[toplum]*, kurbanları buraya atar, orası öyle bir yerdir ki rüzgâr-ı kaza *[kader rüzgârı]*, savurduğu çiçekleri buraya döker. Heyet-i sefile-i insaniyeye *[İnsanlığın bu perişan haline]* nigâh-ı merhameti matuf olanlar *[acıyarak bakanlar]*, sokaklarda neler görürler, sokaklarda ne âlemler keşfederler, ne facialar okurlar.

İsmail Tayfur'un babası, bugün nazar-ı merhametine isabet eden *[merhamet duymasına sebep olan]* bu feciâ-yı mücessemenin *[felaketin]* karşısında tekrar ediyordu:

– Niçin ağlıyorsun?

Sâniha, cevap vermek istedi, gözyaşlarıyla mütekatı *[kesik]* bir sesle mırıldandı:

– Bilmiyorum... Annem öldü zannediyorum... Bu gece ne kadar korktum! Artık oraya gidemeyeceğim... Annem yok!

"Annem yok!" nida-yı hüsranını *[feryadını]* bir tufan-ı beka *[ağlama seli]* takip etti. Şimdi bu ihtiyarla o çocuğu görenler, bir tecesüs-i lakaydâne ile *[merakla]* etrafı alıyorlar *[etrafına toplanıyorlar]*, yavaş yavaş burada bir heyet-i samia *[dinleyici topluluğu]* teşkil ediyorlardı.

O vakit Abdülgafur Efendi, çocuğun soğuktan titreyen elini tuttu, "Haydi!" dedi.

Sokakta bir sefilin eline yapışıp da "Haydi!" demek, o kadar nadir bir şeydir ki etrafı alan halk, mebhut, mütehayyir kaldı *[şaşırdı]*; Sâniha, bir teslimiyet-i mutlaka-i nefsiye ile *[tam bir kabullenmeyle]* yürümeye başladı, herkes, ihtiyar ile çocuğa yol verdiler.

Sâniha ile İsmail Tayfur, sinnce *[yaşça]* pek farklı değildiler. Hele tabiatça *[kişilik bakımından]* hiç farklı değildiler. Hemen ilk buluştukları gün beynlerinde *[aralarında]* bir münasebet-i refikâne *[arkadaşça bir ilişki]* başladı. Beraber oynarlar, beraber gezerler, beraber koşarlardı.

Mecide Hanım, İsmail Tayfur'un validesi, Sâniha'yı sokakta bulunmuş bir çocuk değil, artık evlat yetiştirmekten kat-i ümit *[umudunu yitirdiği]* bir zamanda Cenab-ı Hak tarafmdan kendisine gönderilmiş bir hediye olmak üzere telakki etti *[kabul etti]*; Sâniha, eve girdiği saat evin çocuğu olmuştu.

Bir zaman geldi ki iki arkadaşların tarz-ı hayatı *[yaşayış tarzları]* iftirak etti *[farklılaştı]*, ayrı ayrı mektebe gittiler, o vakit beynlerinde *[aralarında]* erkeklik kızlık gibi bir fark olduğunu anladılar. Sonra bir zaman geldi ki Sâniha, evde kalmaya, Tayfur, bilakis evde kalmamaya başladı; tarz-ı hayat, daha bü-

yük bir fark gösterdi; fakat bu fark, iki arkadaşları yekdiğerinden *[birbirinden]* teb'id etmekten *[uzaklaştırmaktan]* ziyade yekdiğerine takrip ediyordu *[yaklaştırıyordu]*.

İsmail Tayfur'a müteallik bütün hidemat, Sâniha'nın taht-ı tekellüfünde idi *[İsmail Tayfur'un bütün işlerini Sâniha görürdü]*. Küçük kız, sabahleyin arkadaşını giydirir, esvabını süpürür *[elbiselerini fırçalar]*, o gittikten sonra yatağını düzeltir, odasını yerleştirir, geceliklerini tanzim eder *[düzenler]*, kitaplarını toplar, akşam avdet zamanı *[döndüğü zaman]* sokak kapısını açmak için daima orada hazır bulunur, yemekte herkesten ziyade onun hizmetine vakf-ı dikkat eder *[bakar]*, hatta o kadar ki bazen kendisini unutur, gece ona refakat eder *[eşlik eder]*. Velhasıl Sâniha, öyle bir vücuttur *[varlıktır]* ki İsmail Tayfur'un tamamiyet-i nefsiyesini temin için tayin olunmuş *[varlığını sağlamak için yaratılmış]* zannedilir.

Bu refakat-i mütemadiye *[devamlı arkadaşlık]*, genç kız tarafından gösterilen bu takayyüdat-ı mahsusa *[özel dikkatler]*, iki gencin arasında öyle bir rabıta-i muhabbet *[sevgi bağı]* hâsıl etmişti *[meydana getirmişti]* ki Abdülgafur Efendi ile Mecîde Hanım, İsmail Tayfur'a Sâniha'dan başka bir zevce *[eş]*; Sâniha'ya İsmail Tayfur'dan başka bir zevc *[koca]* tasavvur edemezlerdi *[düşünemezlerdi]*.

İkisini de serbest bıraktılar, ikisi de yekdiğerini, serbest kalmış iki genç nasıl bir teslimiyet-i kalbiye ile *[içten bağlılıkla]* sevişirlerse öyle sevdiler. Hatta sevişmek kendilerine o kadar tabiî *[doğal]* geldi ki bunu tekrara, yekdiğerine temine *[birbirlerine inandırmayı]* bile hacet *[gerekli]* görmediler.

Fakat aşk, havaya benzer, daima ittisâa meyyaldir *[genişlemek ister]*, en küçük bir dairede olduğu halde ne kadar vâsi bir cevelangâh *[geniş bir yer]* verilse o kadar tevsi eder *[genişler]*. Bir gün bir vaka, Sâniha'yı hiss-i âşıkânesini *[âşıkça duygularını]* mahpus olduğu *[hapsedildiği]* daire-i tabiîyeden *[doğal çevreden]* biraz çıkarmaya sevk etmiş idi *[sürüklemişti]*, aşkının önünde yeni bir feza-yı tayeran *[ufuk]* açıldı, sonra diğer bir vaka, İsmail Tayfur'u o fezanın etrafını tevsie *[genişletmeye]* davet etti. Heva-yı sevda *[sevda rüzgârı]*, daha serbestâne *[serbest bir halde]* cevelana *[esmeye]* başladı, sonra yekdiğerine müsaadat-ı mütekabelede *[karşılıklı izinlerde]* bulunarak öyle vâsi bir sema-yı sevda-yı perverâneye *[aşk besleyen bir ufka]* atıldılar ki gözleri, reng-i laciverdî ile doldu *[parıldadı]*, fikirleri mest-i nur oldu *[aydınlandı]*.

Aşkın tuğyan-ı tehyicatma *[coşkunluğuna]* bir musibetten ziyade medar *[sebep]* olamaz. Bu iki çocuk, ailenin pederini kaybettikleri zaman beraber ağlamışlardı. O gözyaşlarının arasına aşklarının lisan-ı beliği *[açık ifadesi]* karıştı; o sırada yekdiğerine kuvvet, tesliyet *[teselli]* vermek istiyormuş gibi aşklarını takrir ettiler *[anlattılar]*, yekdiğerini nasıl sevdiklerini söylediler.

İsmail Tayfur'a bir şey endişe veriyordu: Temin-i hayat *[geçimi sağlamak]*! Bu endişe, fikrini işgal *[zihnini meşgul]* ederken iki kişiyi düşünürdü : Validesini, nişanlısını!

Sâniha, kendisi için bir nişanlı olmaktan başka bir şey değildi; ona zevcesi nâmını vermek için hayatını temin, suret-i maişetini tayin etmeyi *[geçimini sağlamayı]* tabiî bulurdu.

Dünyada yalnız bir emeli vardı: Validesini, zevcesini mesut etmek... Bu emeli vücuda getireceğinden kesb-i emniyet etmedikçe *[gerçekleştireceğine inanmadıkça]* Sâniha'yı kendisine zevce etmeye cesaret edemezdi.

Bir vakitler dimağı hulya, kalbi ümit ile mâli olduğu zamanlar bu emeli esas-ı tahayyülat *[hayallerinin kaynağı]* olarak istimal eder *[kullanır]*; bütün mebna-yı tasavvuratını *[tasarılarının temelini]* bu esas üzerine kurardı. Sonra tahayyülata veda edip de hayatın bize o kadar güç kazandırdığı ekmeği kazanmak lazım geldiği zaman kalbinde duyduğu yeisin *[ümitsizliğin]* kısm-ı âzamı *[en büyük kısmı]*, validesiyle Sâniha'ya mahsus kaldı.

Şimdi ne bekliyor, ne ümit ediyordu? Hiç! Fakat insan, en meyus *[ümitsiz]* zamanlarında bile bir şey bekler ki işte o intizar *[bekleyiş]*, bir perdenin arkasına gizlenmiş meçhul *[belirsiz]* bir ümitten başka bir şey değildir.

Bugün İsmail Tayfur, kendisine cevap vermeksizin, güya hissiyatını *[duygularını]* zapt edemeyecekmiş de ağlayacakmış gibi dudaklarını sıkarak odadan kaçtığı zaman Sâniha, kalbinde bir hiss-i şüphe *[şüphe hissi]* duydu. Gariptir! İnsan, bazen âsârı *[izleri]* tamamıyla zahir *[belli]* olan şeylerden gafil *[habersiz]* kalır da en hafi *[gizli]* şeyleri hisseder; buna, fikr-i beşerin *[aklın]* tecessüs-i hafayâya meyelan-ı şedidinin zevahiri ihmalde bırakması *[sırları öğrenmeye yönelik kuvvetli eğiliminin göz önündekileri önemsememesi]* bir sebep olabilir. Sâniha, mutlaka bir şey olduğuna hükmetti, kendi kendisine "Ne olabilir?" dedi.

Zaten genç adamın ihzan-ı kalbiyesine vâkıf idi *[kederlerini biliyordu]*; kaç kereler Tayfur, hayatının boşluğundan, istikbalinin *[geleceğinin]* hiçliğinden bahsetmiş; kaç kereler kalbini bütün gumûmu, bütün âlâmıyla *[acılarıyla]* Sâniha'nın pîş-i nigâh-ı vukufuna atmış idi *[gözleri önüne sermişti]*.

İsmail Tayfur, yalnız bir şeyi itiraftan sıkılmıştı: Para! Âmâli *[İstekleri]* yüksek olan bu genç, baha-yı hayatı *[hayatının karşılığı]* olan şu paranın, âmâlinin *[isteklerinin]* ne kadar dûnunda *[altında]* kaldığını söylemekten hicap ederdi *[utanırdı]*, bir hiss-i gurur *[gurur duygusu]*, buna mani olurdu.

Sâniha, ömründe para düşünmemiş, paranın ne olabileceğini muhakeme *[akıl]* etmemiş, paradan ne çıkacağını hayaline getirmemişti; yalnız bir gün bu kelime, İsmail Tayfur'un ağzından bir tercüme-i yeis *[ümitsizlik anlamıyla]* gibi çıkmış, genç kızın kalbine bir katre-i zehir *[zehir damlası]* atmıştı.

Sâniha'nın refikalarından biri gelin oluyordu, Sâniha'yı düğüne davet etmişlerdi.

Bir akşam bunu, İsmail Tayfur'a haber verdiler, Sâniha'nın düğüne gideceği söylendi, evin içinde bu, bir vaka-i harikulade *[görülmemiş bir olay]* gibiydi, sükûn içinde yaşamaya alışmış bu ailede bir düğüne gitmek, bir şeydi, genç adam, Sâniha'nın mesruriyet-i tıflânesini *[çocukçasına sevinmesini]* görerek gülüyordu, bir aralık Mecîde Hanım, oğluna bakarak demişti ki:

– Sâniha'ya güzel bir elbise yapmak icap ediyor.

İsmail Tayfur'un dudaklarından o tebessüm silindi, bir nigâh-ı perişan ile *[üzülerek]* validesine baktı;

zihni, seri bir faaliyet-i hesabiye ile *[hızlı bir işlemle]* çekmesindeki *[çekmecesindeki]* parayı, ay nihayetine kadar edeceği masrafı düşündü; iki sene evvel bayram için birinci defa olarak bir genç kızı ıtmâ edecek *[hırsla isteyecek]* derecede güzel bir elbise yapılmıştı, o vakit dört lira sarf ettiğini tahattur ediyordu; bütün bu mülahazat *[düşünceler]*, yalnız ihtizazât-ı dimağiyeye mahsus *[sinirlere özgü]* bir süratle geçti; Sâniha'nın küçük bir arzusunu ikna etmek *[yerine getirmek]* için İsmail Tayfur, kendisini her şeyden mahrum etmeye hazırdı. Maahazâ *[Bununla beraber]* küçük bir şey yapmak için büyük bir fedakârlığa mecbur olduğu için kalbi burkuldu, boğuk bir sesle dudaklarının arasından "Tabii!" kelimesi çıktı. Bundan sonra muhavereye *[konuşmaya]* yine biraz evvelki şetareti *[neşeyi]* vermek için devam etmek istedi; fakat artık oradan soğuk bir rüzgâr geçmişti. Ertesi gün akşam Tayfur, Sâniha'nın eline dört lira verdiği zaman demişti ki:

– Ah Sâniha! Bilsen sana neler yapmak istiyorum da muvaffak olamıyorum *[elimden gelmiyor]*. Senin için nasıl arzularım, nasıl emellerim var da hiçbirini husule getiremiyorum *[gerçekleştiremiyorum]*! Aldığım para o kadar az ki!

Ağzından bu kelimeyi Sâniha, birinci defa olarak işitiyordu. O vakitten beri Sâniha, parayı düşünür olmuş, İsmail Tayfur'u mütefekkir *[düşünceli]* gördüğü zamanlar ihtimal bu tefekküratın *[düşüncelerin]* içine paranın da karıştığını zannetmeye başlamıştı.

Bugün o vakayı tahattur etti*[olayı hatırladı]*, bu kelime aklına geldi: Para!

Para! Para! Sâniha, bir yerde bu para dedikleri şeyden birçok, evet birçok bulmak; bunları İsmail Tayfur'un önüne dökerek "Para mı? İşte!" demek isterdi.

Ah! Sâniha zengin bir kız olaydı İsmail Tayfur için neler yapacaktı! Şimdi o, fakir olduğu halde kendisi için neler yapmıyor!

Sâniha, yatağı düzelterek, fikrinden *[aklından]* geçen şeyleri düşünerek, ara sıra gözleri, yazıhanenin *[yazı masasının]* üzerinde küçük bir levhanın *[çerçevenin]* içinde bir resme bakarak odada meşgul oluyordu.

Birdenbire odanın kapısının yavaşça açıldığını hissetti, başını çevirdi, Mecîde Hanım'ı gördü.

İsmail Tayfur'un validesi, fakir bir aileden yetişmiş, pek genç iken Abdülgafur Efendi'ye zevce olmuş, o fakir muhasiple hayatın en müşkül demlerini *[zor zamanlarını]* geçirmeye alışmış; fakat bu tecrübe-i maişet esnasında *[geçim sıkıntıları içinde]* saçlarını ağartmış, henüz kırk beş yaşında bir kadın iken ihtiyar olmuştu. Hayatta bir emeli vardı: İsmail Tayfur'la Sâniha'nın şu minimini evde mesut bir aile teşkil ettiklerini görmek... O emeli de husule getirdikten sonra artık son nefesini müsterihâne *[rahatça]* verecekti.

Mecîde Hanım, Sâniha'ya yaklaştı, dedi ki:

– Bu sabah Tayfur beni görmeden gitti.

– Görmedi mi?

– Çıkarken gözlerini sildiğini gördüm.

– Ağlıyor muydu?

Bu ihtiyar kadınla bu genç kız, birbirine bakıştılar. Her ikisi de İsmail Tayfur'da bir şey olduğuna kani idiler *[inanıyorlardı]*.

O vakit, bir mukaddime-i musibetin *[felaket başlangıcının]* bir validede hâsıl edeceği hiss-i kable'l-vuku ile *[önseziyle]* Mecîde Hanım'ın kalbi şişti, gözleri gıcıklandı, oğlunun yatağının kenarına dayanarak yavaş yavaş ağladı; Sâniha zaten bir vesile arıyordu, gözyaşları sâri gibidir *[bulaşıcıdır]*, insanın kalbinde gizli duran bazı hisler vardır ki kendilerine müşabih *[benzer]* bir hisse tesadüf eder etmez meydana çıkar; genç kız da gözyaşlarını salıverdi. Ağlamaya hiçbir sebep olmadığı halde ikisi de böyle birbirine bakarak uzun bir müddet ağladılar...

10

İki ay kadar bir zaman geçmişti. Bir pazar günüydü; bazen iş çok olduğu vakit pazar günleri gelirler, öğleye kadar kalırlardı. Bugün dördü de oradaydılar, artık işlerini bitirmişler, gitmek için Ferdi Efendi'nin hareme girmesini bekliyorlardı.

Yazıhanenin pencereleri açıktı. Bahara mahsus, gâh serin, gâh meshûn *[sıcak]* bir rüzgâr, perdeleri sallayarak içeri giriyor; yazıhanenin toz kokulu havasına karışarak bu dört kişinin hesapla yanan dimağını tefrih ediyordu *[serinletiyordu]*.

Hasan Tahsin Efendi, odanın ta kenarında, yazın bazı defalar vakit bulursa üzerinde uyukladığı küçük sedirin bir tarafına yatmak nev'inden uzanmış, fesini bir tarafa atmış, bacaklarını, dünyada rahatı her şeye tercih edenlere mahsus bir vaziyetle uzatmış, gözlerini hazz-ı huzurdan mest *[rahatlıktan sarhoş]* gibi yarı kapamış, uzaktan bahar kokuları getiren bu rüzgârı teneffüs ediyordu.

İsmail Tayfur, yazıhanesinde, yüksek iskemlenin üzerinde, iş işlemediğini *[çalışmadığını]* gösterir bir

vaziyet-i ihmalperestâne ile *[boşvermişlikle]* oturmuş; elindeki kurşun kalemiyle eski bir hesap kâğıdının üzerine dehhaş, mahûf *[çok korkunç]* bir baş tersim ediyordu *[çiziyordu]*. Mehmet Rıfkı, pencereye dayanmış Ferdi Efendi'nin bugün hareme geç girmesi de mümkün olduğunu düşünerek duruyordu. Hepsi, sükût ediyorlardı *[susuyorlardı]*; yalnız Osman Şevket'in, odanın bir tarafında dolaştıkça mırıldandığı bir şarkının, bir mağaranın amâkından *[derinliklerinden]* geliyormuş gibi, boğuk kesik parçaları işitiliyor.

Daima işi olmadığı vakit böyle mırıldanırdı. Bu, bir mırıltı, yahut fırtınalı havalarda işitiliyormuş gibi zannolunan sesleri andırır bir iniltiydi. O kadar yavaş, o kadar yavaş işitilirdi ki meçhul bir noktadan, derin bir yerden geliyormuş zannolunurdu; maahaza İsmail Tayfur, bu mırıltıları dinlemekten bir haz duyardı.

Şimdi de kurşun kalemiyle resim yaparken bir çocuğun için için ağlamasını andıran bu musiki-i deruniyi *[hüzünlü şarkıyı]* dinliyor, hatta ara sıra güftenin *[sözlerin]* bazı parçalarını farkediyor, anlamadıklarını anladıklarıyla ikmal ederek o da refikine fikren dem-gîr oluyordu *[içinden tempo tutuyordu]*.

Bu mırıltılar, hepsinin de beynini bir mehd-i hulya *[hayal beşiği]* içinde hafif hafif sallıyor, bir hüzn-i sâri *[herkesi kuşatan bir üzüntü]*, hepsinin de gözlerini bir merkuziyet-i mütefekkirâne ile *[dalgın dalgın]* bir ufk-ı meçhule *[bilinmez bir ufka]* sevk ediyordu.

Mehmet Rıfkı, bir aralık pencerenin kenarındaki müttekâsını *[koltuğunu]* terk etti, odanın ortasına kadar ilerledi, omuzlarını silkti:

– Rezalet! İçeriye girecekse girsin de biz de kalkıp gidelim... Burada oturmayı kolay mı zannediyor? Bana kalsa beklemek de lazım değil a... Bir gün tatil var, onu da efendinin keyfine feda edersek işimiz oydu.

Osman Şevket, şimdi hem gülüyor, hem mırıldanıyordu. Hasan Tahsin Efendi, biraz doğruldu, lakırdı söyleyen adamı iyice fark edememiş gibi gözlerini süzerek baktı, sonra ne demek istediği anlaşılmaz bir surette burnundan soludu. İsmail Tayfur, başını bile çevirmemişti. O vakit Mehmet Rıfkı, Osman Şevket'e döndü:

– Ben gidiyorum, istersen gelirsin, artık beklemekten usandım. Bizi arayacak olursa "Gittiler!" dersin vesselam *[işte o kadar].*

Osman Şevket, muvaffakiyetini *[olurunu]* gösterir bir tarzla başını sallayarak "Gidelim!" dedi, sonra karar verdiği şeyin mahiyetini *[içeriğini]* iyice anlamayı istiyormuş gibi mütefekkirâne birkaç adım attı, zihnine gelen bir şeye "Adam sen de!" diye cevap verdi.

Mehmet Rıfkı, köşedeki bastonunu, Osman Şevket, içi pembe astarlı beyaz ipekli şemsiyesini aldı, Hasan Tahsin Efendi'ye "Biz gidiyoruz!" dediler.

Odadan çıktıkları vakit ihtiyar, oturduğu yerde bir kere toplandı, güya el'ân *[hâlâ]* karşısında imişler gibi dedi ki:

– Evet, gidebilirsiniz! Gençsiniz; henüz hayattan, cihandan vazgeçmek fennini *[bilimini]* öğrenememişsiniz. Baharın kokusunu duydunuz, sabredemediniz... Fikriniz, sahralara *[kırlara]* uçtu. Herkesin eğlendiği, herkesin gezdiği bir sırada yazıhanenin

bir köşesine büzülüp de efendinin hareme girmesini bekleyebilmek için insan, feda-yı nefs *[kendini feda]* etmiş olmalıdır, sizin nefsiniz o kadar kıymetlidir ki onu vakfedemezsiniz *[adayamazsınız]*. Hakkınız var, gençlik! Hiç o, iskemle üstünde, defter karşısında sarf olunacak bir zaman mıdır? Fakat bir kere de gençliğin ne demek olduğunu anlamadan hayatınızı orada geçirdiniz mi, ondan sonra bir köşeye büzülüp arpacı kumrusu gibi düşünmekten başka bir şey kalmaz.

Hasan Tahsin Efendi'nin şu "arpacı kumrusu" tabirinden maksadı kendisiydi, hatta bunu söyledikten sonra biraz da gülümsedi, gülümsediği için biraz da keyiflendi, gençlere mahsus bir tavr-ı levendâne ile *[gösterişli bir şekilde]* kalktı, İsmail Tayfur'a kadar ilerledi, genç adamın kurşun kaleminden çıkan mütenevvi *[çeşitli]* başları seyretti, sonra dedi ki:

– Bak! sen de nasıl düşünüyorsun? Sen de benim gibi ihtiyar olmuş herifin birisin. Şu kadar bir fark var ki sen yirmi beş yaşlarında olduğun halde ben yetmiş senelik bir adamım. Aramızda başka bir fark göremiyorum, Ferdi, meram etse de akşama kadar otursa ikimiz de, şurada akşama kadar oturup düşüneceğiz. Damarlarımızda kan mı yok, kalbimizde arzu mu kalmadı, bilmem! Şimdi sana bir şey teklif etsem eminim ki taaccüp edeceksin *[şaşıracaksın]*!

İsmail Tayfur, başını kaldırdı:

– Niçin?

– Bak! Niçin? Havanın ne kadar güzel olduğunu görürüyorsun; insan, böyle havaları teneffüs ettikçe *[içine çektikçe]* ciğerleri şişer, kanı tazelenir, fikri açılır... Saat beş buçuk, akşama yedi buçuk saat var de-

mektir. Bu yedi buçuk saatin beşini yürümekle geçirelim mi? Haftada yüz saat oturduktan sonra beş saat yürümek çok değildir, zannederim!

İhtiyar, şimdi beş saat yürüyecek kadar genç olduğunu anlatır bir nazarla *[gözle]* bakıyordu. İsmail Tayfur kurşun kalemi attı, iskemlesinden atladı, "Haydi!" dedi.

İkisi de çıktılar, merdiveni inerken uşağa tesadüf ettiler, Hasan Tahsin Efendi dedi ki:

– Sorarsa "Gittiler!" dersin.

Bu "Gittiler" cevabı, güya bir cevab-ı mukanna *[yeterli bir cevap]* olacaktı. Uşak hayret etti, dedi ki:

– Kim sorarsa?

Hasan Tahsin Efendi, anlamadı:

– Kim mi? Efendi...

Uşak güldü:

– Efendi yok... Sabahleyin erkenden, siz gelmeden evvel gitti. Bugün için bir yere gidileceğini işitmiştim.

Hasan Tahsin Efendi, bu cevabı alınca bir müddet sükût etti *[sustu]*, İsmail Tayfur'a baktı:

– Eeee? Biz niçin bekliyorduk? Gördün mü? Şimdi dört kişinin vücuduna *[varlığına]* bir kişinin ne kadar ehemmiyet verdiğini anlıyor musun? O, gezmeye gitmiş, biz, efendi içeriden belki bir emir verecektir korkusuyla bekliyoruz... Bir pazar günü gelmiş, burada emirlerine intizar etmişiz *[emirlerini beklemişiz]*. Eğer Rıfkı ile Şevket, cesaret edip de gitmeyeydiler hâlâ bekleyecektik. Şimdi bu adamın indinde sairlerinin *[gözünde başkalarının]* nasıl âdi olduğunu anlıyor musun? Bizim buraya geleceğimizi,

kendisini bekleyeceğimizi bildiği halde bir haber bırakmaya tenezzül etmiyor. Bunu yaptıran nedir, bilir misin?

Hasan Tahsin Efendi, hadîdâne bir nazarla *[öfkeli bir gözle]* genç adama baktı; bir mana-yı muzmeri *[gizli bir anlamı]* ifadeye çalışarak:

– Sen delisin, Tayfur! dedi.

İsmail Tayfur, cevap vermedi, sâkitâne indiler, ancak bir hayli yürüdükten sonra dedi ki:

– Bana ne için deli dediniz?

– Şunun için ki eğer sen, istersen demin bizim gibi bekleyecek yerde bizim gibi âdi *[sıradan]* adamları istediğin gibi bekletirdin.

– Bana çirkin bir servet tavsiye ediyorsunuz. Bir kere emin olunuz ki ben öyle bir servete sahip olsam onu tahkir *[küçük görmek]* için değil, taltif *[gönül almak]* için istimal ederdim *[kullanırdım]*. Her ikimizin de kalben menfur gördüğümüz *[nefret ettiğimiz]* bir adama beni damat etmekten ne beklersiniz? Eğer saadet, bu kadar vesait-i hasise ile *[bayağı yollarla]* kazanılacak bir şey ise onu kat'iyen arzu etmem.

Hasan Tahsin Efendi, mütebessimâne dinliyordu, dedi ki:

– Bunlar, pek süslü sözlerdir, bir kitapta görülürse alkışlanır; fakat hayatta bu sözlerin hükmüne tabiyeten *[bu sözlere göre]* hareket etmek, aldanmaktan başka bir şey değildir. Servet, senin pây-ı galibiyetine *[ayağının altına]* atılıyor, sen, elini uzatacak olursan ne için vicdanına *[kendine]* karşı muâteb *[suçlu]* olasın? Sen, Ferdi'ye damat olmakla vakarını, haysiyetini, ulüvv -cenâbını, izzet-i nefsini *[onuru-*

nu, şerefini] satacak değilsin. Bugün sana her türlü meziyat-ı nisvaniyeden *[şehevi arzulardan]* başka büyük bir servete mâlik *[sahip]* bir kız veriyorlar; bu kız, sana zevce olmaya şayeste *[uygun]* olmasaydı, o kızı yalnız serveti için kabul etmek lazım geleydi, o vakit bir izdivaç *[evlenme]* değil, bir iş *[ticaret]* yapmış olurdun. Sana bir zevce teklif ediyorlar, o zevcenin meziyatına *[niteliklerine]* bir de servet ilave ediyorlar, sen kabul etmiyorsun, neden?

O akşamdan beri iki refik arasında bu meseleye dair bir kelime teati olunmamıştı *[konuşulmamıştı].* İsmail Tayfur, Ferdi Efendi'den her gün bir eser-i cedid-i iltifat *[yeni bir iltifat]* görür, her gün kalbinde bir yeni korku hâsıl olurdu *[meydana gelirdi].* Hasan Tahsin Efendi'ye bütün mülahazatını *[düşüncelerini],* bütün hissiyatını anlatmak için bir vesile *[fırsat]* arıyordu. Bugün bu vesile, arz-ı vücut etmişti *[karşısına çıkmıştı],* hakikati tamamen itirafa karar verdi, ihtiyara yaklaşarak hafif bir sesle dedi ki:

– Size hiç Sâniha'dan bahsetmiş miydim? Bu isim, size pek de meçhul değildir; fakat bilmediğiniz bir şey var ki o da, bu ismin benim fikrime, kalbime tamamen hâkim olmasıdır. Bunu ta o vakit, iki ay evvel, mesele-i izdivaç *[evlilik konusundaki]* hakkındaki fikrinizi söylediğiniz zaman itiraf etmek isterdim; bilmem ne için, belki gülersiniz, belki eğlenirsiniz korkusuyla cesaret edememiştim. Fakat şimdi saklayamayacağım, işte itiraf ediyorum, ben Sâniha'yı seviyorum...

Genç adam, Hasan Tahsin Efendi'nin yanında yürüdükçe biraz eğilerek bir galeyan-ı sada ile *[heyecanlı bir sesle]* artık tuğyan eden *[coşan]* aşkını

tefsir *[ilan]* etmek istiyordu. Gözleri, dimağını *[zihnini]* saran buhar-ı teessürle *[his buğusuyla]* mestur *[örtülü]*, dudakları, kalbinden fışkıran heyecan-ı hissiyat ile mühtez *[heyecanla]*, elleri, titreyerek, sinesini şişiren halecan *[çarpıntı]* ile sözleri kesilerek devam etti:

– Evet! Seviyorum, yalnız onu seviyorum, yalnız onu seveceğim... Sizin bana teklif ettiğiniz servet için onu feda değil, öyle bir servete sahip olsam onu küçük bir arzusuna feda etmek isterdim... Bakınız! Seviyorum, dedikçe vücudum, heyet-i umumiyesiyle *[baştan aşağa]* ref-i feryat-ı mağlubiyet ediyormuş *[mağlubiyet çığlığı koparıyormuş]* gibi sarsılıyor. Seviyorum, dedikçe kalbim, ağzıma atılmak, o nidâ-yı aşkı *[aşk ilanını]* tekrar etmek istiyor! Dünyada yalnız onu hissediyorum, dünyada yalnız onun vücudunu görüyorum. Hayatımı, mevcudiyetimi yalnız ondan ibaret zannediyorum da siz, bana "Şurada zengin bir kız var, o kızla yahut daha doğrusu o servetle tezvic eder misin *[evlenir misin]*?" diyorsunuz... Hatırınıza gelir mi bilmem, bazı kış geceleri zavallı pederimi görmek için bize gelirdiniz, daima elinizde bana mahsus *[benim için]* bir şey bulunurdu... Beni küçük yaşımdan beri çok severdiniz... Ben, sizin hediyenizi alır almaz uzaktan mahzunâne *[hüzünle]* bakan Sâniha'ya koşardım, onunla paylaşırdık... Siz, pederimle beraber benim o muhabbet-i tıflânemi *[çocukça sevgimi]* gülerek seyrederdiniz. Sonra Sâniha'nın mahrum-ı hediye *[armağandan yoksun]* kalmaması bence ne kadar mültezem *[önemli]* olduğunu anlayarak artık getirdiğiniz şeyleri çifte getirmeye başlamıştınız... İşte o vakit oyuncakları, yemişleri, şekerleri paylaştığım Sâniha ile

şimdi hayatımı paylaşmak istiyorum... Heyhat *[ne yazık]*! Hayatımı ona vakfetmekle *[adamakla]* büyük bir şey vermiş olmayacağım... Benim onu mesut edecek hiçbir şeyim yok; yalnız saf, ciddi, metin *[sağlam]* bir aşk! Zaten zavallı kızın hayattan hissesine isabet eden nisabı da *[payına düşen de]*, işte benim şu aşk-ı üryanımdan *[yalın aşkımdan]* başka bir şey değil! O, bununla kanaat ediyor, bununla mesut oluyor; benim için de onu mesut görmek kadar büyük bir saadet tasavvur olunmaz *[düşünülmez]*. Dünyada serveti saadet için istimal ederler ama saadet, servet için feda edilmez. Bence şu saadetten büyük bir servet mümkün müdür ki onu feda edeyim de beni vasıta-i saadet *[bir mutluluk aracı]* olmak üzere istihdam etmek *[kullanmak]* isteyen bir servete arz-ı inkıyad edeyim *[boyun eğeyim]*? Söyleyiniz! Öyle mi yapayım? Sâniha'yı bırakayım da Hacer'e esir mi olayım? O saadeti terk edeyim de o servete dest-güşâ-yı iftikar mı olayım *[avuç mu açayım]*?

Hasan Tahsin Efendi, İsmail Tayfur'un ağzından bir tufan-ı esvat *[bir ses tufanı]* gibi boşanan bu sözleri dudaklarında bir gölge kadar ince bir tebessüm, gözlerinde bir renk kadar hafif bir hande *[gülüş]* ile; sükûn-ı mahz *[sessizlik]* içinde dinliyordu. Yavaşça elini uzattı, refikini tevkif etti *[tuttu]*, dünyada pek az şeylerin hakikatine kanaat etmiş *[gerçek olduğuna inanmış]*, pek çok hakâyığın*[gerçeklerin]* mahiyet-i ciddiyesinde *[niteliğinde]* şüphedar *[şüpheci]* olmaya alışmış reybiyûna *[şüphecilere]*[13] mahsus bir

13 Reybiyyûn: Şüphecilik; gerçeğe ilişkin objektif bilginin varlığından şüphe eden bir felsefî düşünce.

nazarla baktı; en ciddi fikirleri, en kalbî *[içten]* sözleri yalnız bir eda-yı mahsusuyla *[kendine özgü bir biçimde]* hükümden ıskat eden *[geçersiz kılan]* bir sada-yı istihza ile *[alaycılıkla]* dedi ki:

– Ciddi mi söylüyorsun? Hakikaten seviyor musun?

İsmail Tayfur, cevap vermedi, sarardı, suya tesadüf etmiş *[düşmüş]* ateş gibi nigâh-ı âteşîni *[gözlerinin alevi]* bu sual karşısında söndü. O vakit ihtiyar, güldü, yavaş yavaş hatvelerle *[adımlarla]*, yoluna devam ederek kendi kendisine beyan-ı mütalaa ediyormuş *[bir şey açıklıyormuş]* gibi devam etti:

– Doğrudur! Gençlik, her şeye inandırır. Gençler, sevdiklerine, sevildiklerine; sevmek dedikleri o mevhum itibari *[kuruntudan ibaret]*, hayali şeyin hakikatine; biraz şiir-âmiz *[şiirsel]*, biraz hayal-perver *[düşsel]*, biraz hüsn-vâz olan *[ruha hoş gelen]* şeylerin kaffesine *[hepsine]* inanırlar; kendilerine hulyadan mürekkeb bir hakikat-i sun'iye *[hayallerden meydana gelmiş yapay bir gerçek]* icat ederler; fakat o hakikate biraz ihtiyar gözleriyle bakınız, ne kadar mevhum olduğunu anlarsınız... Aşk! O, gençlerin dudakları titreyerek, kalpleri çarparak, gözleri yanarak telaffuz ettikleri kelime, o, şebabın *[gençliğin]* bir maraz-ı maneviyesinden *[ruh hastalığından]*, dimağın bir temaruz-ı ârızisinden *[geçici bir hastalığından]* başka bir şey midir? Aşk! Gençler, bu kelimeyi söylerken zihinlerinde ulvi *[yüce]*, semavi, melekuti bir kuvve-i ruhaniye *[fizik ötesi bir kuvvet]* tasavvur ederler; kalplerinde o kuvvete bir mabet *[tapınak]* vücuda getirirler. Bütün fikirleri, bütün hisleri, onun zânû-be-kademe-i perestişidir *[ona diz*

çökerek tapınır]; fakat ihtiyarlara sorulsun; hiddet demleri, heyecan-ı fikirleri meftur-ı sükûn olan *[heyecanları artık durulmuş olan]* o ihtiyarlara sorulsun da görülsün, aşk ne demektir?

Aşk, bir şişe parçasına benzer, insanın pîş-i nigâhında *[gözlerinin önünde]* ruh-perver, nazar-firib, hayal-güster renklerden mürekkeb bir âlem-i sihr-âmiz *[ruhu okşayan, göz aldatan, hayal kurduran renklerden meydana gelen büyülü bir dünya]* gösterir; insan, saadeti bu renklerden, bu nurlardan, o elvan ü envar *[renkler ve ışıklar]* içinde uçuşan handelerden ibaret zanneder; fakat bir dest-i kaza, dokunup da *[kazayla]* o şişe, düşüp kırılsa o saadet-i mevhume *[yalancı mutluluk]*, bir rüyadan sonra kalan bakayâ-yı hatırat *[hatıralar]* gibi silinir, elde şişenin kırıklarından başka bir şey kalmaz. Aşkta saadet aramak, şarapta neşve aramaya benzer, onun lezzet-i sükkeri *[sarhoşluk tadı]* uçtuktan sonra ruhta bir kesel-i elim *[acı bir uyuşukluk]* bırakır... Seviyorum, seviliyorum, mesudum zannedersiniz. Elinizde henüz memlû *[dolu]* duran, size vaad-i neşve eden *[neşe umudu veren]* kâse-i şarabı *[şarap kadehini]* ikmal ediniz *[bitiriniz]*; onun dibinde size muntazır olan *[sizi bekleyen]* şey-i yeisten *[ümitsizlikten]* başka bir şey değildir.

Hasan Tahsin Efendi, doğrudan doğruya refikine tevcih-i hitap etti *[arkadaşına yöneldi]*:

– Sen, Sâniha'yı seviyorsun değil mi? Bu aşkın seni mesut edeceğine kanaatin var. Emin ol ki bu aşk, seni mesut edemez, bilakis! Bunu sana izah etmek isterim; fakat eminim, şimdi kanın kaynıyor, dimağın köpürüyor *[zihnin bulanıyor]*, söyleyeceğim şeyler,

seni tehyicden *[heyecanlandırmaktan]* başka bir şeye hizmet etmeyecek *[yaramayacak]*.

İhtiyar, tebdil-i muhavere edeceğini *[konuyu değiştireceğini]* anlatır bir tavırla etrafına baktı:

– Nereye gidiyoruz, biliyor musun?

– Hayır! Yol yürümek üzere çıkmıştık.

Hasan Tahsin Efendi, kılıcını çekip "İleriye!" emrini veren bir serdar *[komutan]* gibi şemsiyenin ucuyla önünü göstererek:

– Şişli'ye! dedi.

Şimdi ikisi de sükût ediyorlardı, biraz evvelki muhaverenin sıkleti *[konuşmanın ağırlığı]* el'ân *[hâlâ]* devam ediyordu. Fakat Hasan Tahsin Efendi için sükût kadar nâhoş *[hoşa gitmeyen]* bir şey olamazdı, biraz sonra bir vesile buldu, bir fıkra açtı *[anlatmaya başladı]*, bu pür-gû *[konuşkan]* ihtiyarın fıkraları, ilerledikçe neticeden uzaklaştığı için henüz bitmeye yaklaştığına dair emare *[belirti]* görülmemişken Şişli seyranı müntehasına *[gezintisinin sonuna]* varılmıştı.

O vakit Hasan Tahsin Efendi durdu, hikâyesini tevkif etti *[kesti]*, tekrar bir nazarla etrafını ihata etti *[çevresini süzdü]*, gözlerinin önünden yekdiğerini *[birbirini]* takiben arabalar geçiyor, yoldan bir sehab-ı gubar *[toz bulutu]* kalkarak uzaklara doğru bir pervaz-ı mütelatım ile uçuyor *[dalgalanarak uçuyor]*, yolun mafevkinde *[üzerinde]* seyyar *[gezici]* bir sema teşkil eden *[meydana getiren]* bu toz dalgaları arasında bir araba daha görünüyor; tekerlek gürültüleriyle, kamçı şakırtıları ile yuvarlanıyor; henüz gürültüsü kaybolmadan uzaktan diğer bir gürültü yaklaşıyor, diğer bir araba görünüyor, yol, güya harekete gelmiş de parça parça koşuyormuş gibi üze-

rinden mütemadiyen *[durmadan]* araba silsilesi *[zinciri]* akıp geçiyordu.

İhtiyar, tekrar şemsiyesini uzattı:

– Kâğıthane'ye! dedi.

Tekrar yürümeye başladılar. Şimdi iki taraflarından arabalar süratle geçiyor, vakit vakit yolun üzerinde yuvarlanan toz arasından bir at görünüyor, önde yaya fırkaları *[yayalar]*, yavaş yavaş ilerliyordu.

Bir hayli zaman bu gürültü içinde sükût ederek *[susarak]* yürüdüler. Hasan Tahsin Efendi, açmaya hacet *[açmayı gerekli]* görmediği şemsiyesini sallıyor; İsmail Tayfur, kalın bastonunu kolunun altına kıstırmış, gözleri, etraftan cereyan eden *[akan]* emvac-ı harekete bîkaydâne *[hareket dalgasına ilgisizce]* dalmış, bir büt-i müteharrik *[hareket eden bir heykel]* gibi ilerliyordu.

Şimdi Kâğıthane'ye iniyorlardı. Bütün Şişli Caddesi'nden toplanıp toplanıp da gelen bu halk, bir nehr-i pür-huruş *[coşkun bir ırmak]* gibi oraya dökülüyor, bayırın inhina-yı latifinden *[hoş kıvrımından]* süzülüp çayırın ötesine berisine küçük küçük mevcelerle *[dalgalarla]* serpiliyordu.

Hasan Tahsin Efendi tevakkuf etti *[durdu]*, bir nigâh-ı vâsi ile *[derin bir bakışla]* bu manzara-i hoş-terînî ihata etti *[hoş manzarayı seyretti]*; küme küme, çimenlerin üstünde, ağaçların altında duran, gezen, koşan insanlardan, arabalardan, atlardan müteşekkil *[meydana gelen]* bu levha-i zî-hayatı *[canlı tabloyu]* gözleri dolaştı; satıcıların sadâ-yı nağme-perdazı *[ahenkli sesleri]*, çocukların avâze-i süruru *[sevinç çığlıkları]*, hayvanların feryadı, bütün halkın gulgu-

le-i hareketi *[uğultusu]* her aleti bir nağme-i diğerle darb-zen, *[başka bir makam çıkaran]* vahşi, garip bir mecmua-i musikiyenin telatum-ı irtidad-ı esvatı *[tuhaf bir orkestranın yankılanması]* gibi muğlak, müşevveş *[belirsiz]* bir suretle sahradan yükseliyor; derelere, bayırlara çarparak bir şelalenin zemzeme-i emvacı *[ezgisi]* gibi havalara yayılıyordu.

İhtiyar; bu heyecandan, bu musikiden mest olmuş gibi bir feverân-ı efkâr ile *[coşkuyla]* döndü; genç refikine baktı, İsmail Tayfur, bu manzaranın dil-firifte-i letaifi olmuş *[manzaranın güzelliği karşısında hayran hayran]* duruyordu.

Hasan Tahsin Efendi, dedi ki :

– Bir hakikati bir hayale feda ediyorsun. Beni, istersen en samimi, en kalbi hissiyatına *[yürekten duygularına]* müdahele ile itham et *[karışmakla suçla]*; istersen daire-i salahiyetini lüzumundan ziyade tecavüz etmekle ma'yub gör *[özel hayatına gereğinden fazla girmekle ayıpla]*; söyleyeceğim; seni mevhumiyeti muhakkak bir aşka vakf-ı hayat etmekten *[mümkün olamayacak bir aşka hayatını adamaktan]*, ciddiyeti bedihi bir saadeti reddetmekten men edeceğim *[gerçek mutluluğu geri çevirmekten alıkoyacağım]*... Ah! çocuk! Elinde insanları mesut edecek esbaptan *[sebeplerden]* hiçbir şey yok. Yalnız bir sevmek, sevilmek hulyasıyla her şeyden istiğna gösteriyor *[yüz çeviriyor]*. Bir kızın meclub-ı tebessümü, firifte-i nigâh-ı latifi, dilbeste-i handesi olmuş *[gülümsemesiyle büyülenmiş, bakışlarına aldanmış, gülüşüne gönül bağlamış]*; saadeti ondan ibaret zannediyor. Şimdi seni, şu sekr-i aşk *[aşk sarhoşluğu]* içinde görüyorum, bir de o sekr-i latifin humârını tasavvur ediyo-

rum *[tatlı sarhoşluktan sersemleşmeni düşünüyorum]*, ne büyük fark! Şimdi Sâniha'nın bir incila-yı nazarında *[gözlerinin parıltısında]* bin âlem-i saadet *[mutluluk dünyası]* görüyorsun, bir nûr-ı handesinde *[ışıltılı gülümsemesinde]* bin sehab-ı ümit *[ümit kıvılcımı]* buluyorsun. Birkaç sene sonraya irca-yı fikr et *[Bir kaç sene sonrayı düşün]*:

O aşk, o hayal-i latif *[güzel hayal]*, hazin bir nigâh ile *[hüzünlü bir bakışla]* çekilip dağılmış, küçük bir sefalethanede *[barakada]* fakir bir zevc ü zevce *[karı koca]* ile iki çocuk bırakmış! Ümit yok, para yok, hiçbir şey yok, gözleri yaşlı bir zevce ile dudakları hırman-ı fakirâne ile *[yoksunluklarla]* burkulmuş iki çocuktan başka bir şey yok! Sen bir köşeye çekilip büzülmüşsün, seni âmâlinden mehcur *[uzak]* gördükçe ağlayan zevcene, validelerini mahzun gördükçe hüzün içinde duran çocuklarına nasb-ı nigâh-ı şefkat etmişsin *[şefkatle gözlerini dikmişsin]*; zevcene arzu edebileceği bir elbiseyi yapamadığın, çocuklarına istedikleri bir oyuncağı alamadığın için mahzunsun... Emelsiz, hissiz, fikirsiz, arzusuz bir adam değilsin ki akşam zevcenle, çocuklarınla sofraya oturduğun vakit kanaat edesin *[yetinesin]*, mesut olasın, önündeki hisse-i hayatın fevkinde *[kısmetinin üzerinde]* bir şey düşünmeyesin. Emin ol ki zevcenin aşkı, çocuklarının muhabbeti *[sevgisi]* o vakit sana kifayet edemez *[yetemez]*; bilakis onlar, senin için birer vesile-i arzu *[istek sebebi]*, binaenaleyh birer sebeb-i yeis *[ümitsizlik sebebi]* olacaktır. Onları mesut etmek isteyeceksin, muvaffak olamayacaksın *[başaramayacaksın]*, hayat ile pençeleşeceksin, aradığın şey daima elinden firar edecek *[kaçacak]*, bir mücadele-i mütemadiye *[sürekli bir boğuşma]* için-

de yaşayacaksın, daima mağlup çıkacaksın. Her mağlubiyet, kalbinde bir ceriha *[yara]* bırakacak; nihayet bir gün gelecek ki artık aldığı yaralara tahammül edemeyip de son ateş-i gayretini sirişk-i meyusiyet suretinde saçan *[gayretinin sonunu ümitsizlik gözyaşları şeklinde döken]* bir kahraman gibi yıkılacaksın, mesut edemediğin ailene bir nazra-i hicran ile *[acı bir bakışla]* veda ederek gideceksin, bu hayatta ihtimal bir şan vardır; fakat saadet göremiyorum...

İsmail Tayfur, kulaklarını yırtan, kalbinden bir seyyâle-i zehr-nâk *[zehirli bir sıvı]* akıtan bu sözlerin medhuş ve makhuru olmuş *[bu sözler karşısında dehşete kapılmış ve kahrolmuş]* gibi gayr-i müteharrik *[donakalmış]* dinliyordu.

– Hacer'i zengin bir kız olduğu için reddediyorsun, bu, yanlış, sahte bir vakarın ihsas ettiği *[ağırbaşlılığın hissettirdiği]* bir fikirdir. Güya zengin bir kız almakla hamiyete mugayır *[insanlığa aykırı]* bir şey yapmış olacaksın, senin fikrini tercüme etmiş *[dile getirmiş]* olmak için diyeyim ki nefsini *[kendini]* o servete satacaksın, ben, bu ulüvv-i cenâbı *[büyüklüğü]* anlayamıyorum. Fakrın mani-i izdivaç olabilmesi pek tabiî *[yoksulluğun evlenmeye engel olabilmesi pek doğal]*, pek makuldür; fakat serveti mani-i izdivaç olarak telakki etmek *[zenginliği evlenmeye engel olarak görmek]*, bilemem nasıl bir hikmetin ahkâmındandır *[bilgeliktir]*? Sâniha'yı seviyormuşsun, Hacer'i sevmiyormuşsun! Bu, bence öyle bir şeydir ki yarın "Hacer'i seviyorum, Sâniha'yı sevmiyorum!" desen yine doğru olur. İnsan, sevmek istediğini sever. Kalbimizdeki hisler, yine bizden gördükleri müsaade üzerine hâsıl olmuşlar *[meydana gelmişler]*, vücut bulmuşlar, tevsi etmişlerdir *[genişlemiş-*

lerdir]; her arzumuzu kendimiz icat ettiğimiz gibi aşkımızı da kendimiz icat ederiz. Bugün birisini sevmek isteriz, onu sevmekten telezzüz ederiz *[zevk alırız]*, kalbimizde bir mukaddime-i aşk *[aşkın ilk kıvılcımları]* hâsıl olur, ona müsaade ederiz, büyür, büyüdükçe bizi istila eder *[sarar]*, istila ettikçe kendimizi teslim ederiz; sonra onu kendimize hâkim, kendimizi ona mahkûm kıyas ederiz; bu bir vehimdir *[kuruntudur]* ki sırf kendi mevcudatımızdandır *[varlığımızdandır]*. Yarın sevdiğiniz şeyi sevmemek isteyiniz, şâyân-ı nefret *[tiksinecek]* bir nokta icat ediniz *[bulunuz]*, müsaade ediniz, o nefret tezyid-i kuvvet etsin *[tiksinti gücünü artırsın]*, yavaş yavaş kalbinizdeki hiss-i perestişe icra-yı tesir eylesin *[tapma duygusunu etkilesin]*, sevdiğiniz şeyi son derece sevmediğinizi anlarsınız.

Hasan Tahsin Efendi netice vereceğini ima eder bir tavırla baktı:

– Ben bu fikirdeyim, Tayfur! dedi.

Genç adam, tebdil-i vaziyet etmedi *[durumunu değiştirmedi]*, kuru bir sesle:

– Lakin ben o fikirde değilim! dedi. Sonra ayağa kalktı, gülmeye çalışarak ve ihtiyar refikini taklit ederek bastonunu uzattı:

– İleriye! dedi.

İlerlediler, şimdi kalabalığın içine karışmışlardı. Hasan Tahsin Efendi, bu gürültüden, bu gürültünün içinde kaybolmaktan bir haz duyuyordu. Arabaların arasına sokuldular; atlara sürünerek, tekerleklere dokunarak; üzerinde arabacısı uyuklayan, yahut bir tarafında küçük bir kız çocuğun beyaz dişleriyle bir simit parçası kemirdiği görülen, yahut yelpazelerin

hareketiyle mühtez *[titreyen]* cârların[14] altında sim tenler *[gümüş vücutlar]* fark olunan *[sezilen]* bu muhtelif'ül menazır *[çeşit çeşit görünüşlü]* arabaların içine sıkıştılar.

Hasan Tahsin Efendi, yürüdükçe dişlerinin arasından mırıldanıyordu:

– Ne kadar güzel! Bu manzaraya başka nerede tesadüf olunabilir? Bu temaşa *[seyir]* başka nerede görülebilir? Maişetleri *[geçimleri]*, hayatları, servetleri, halleri, tabiatları *[karakterleri]*, emelleri, arzuları, her şeyleri, hatta insanlıkları bile başka binlerce kadınlar, erkekler, çocuklar şurada ictima etmiş *[toplanmış]*; zıddiyattan mürekkeb *[karşıtlıklardan oluşmuş]* bir levha *[tablo]* hâsıl olmuş. Bir fikr-i müdekkik *[araştıran bir düşünce]*, bir kalb-i hassas *[hassas bir kalp]* bu levhada neler bulur, neler duyar! Bak, şurada dört mecidiyeye[15] dört saat için tasarruf olunabilmiş *[kiralanabilmiş]* soluk, kırık bir kira arabasının yanında takımı bin liraya vücuda gelmiş *[yaptırılmış]* parlak bir araba var; bak, ikisi bir yerde duruyor. Halbuki ikisi de birer âlemin başka başka kutuplarından gelmiş. Dikkat ediyor musun? Şu zengin arabası, atlarının mağrurâne *[gururla]* kişneyişiyle, renginin parıltısıyla, ispirinin *[uşağının]* yaldızlı düğmeleriyle o fakir arabasının kemikleri çıkmış atlarını, solmuş rengini, arabacının yırtık elbisesini tahkir ediyor *[aşağılıyor]* gibi değil mi? Ah! Fakrın *[fakirliğin]*, servetin yanından nasıl boyun eğerek geçip gittiğini, paranın, zarureti *[çaresizliği]* nasıl pâ-mâl-i tahkir ederek

14 Câr: O yıllarda kadınların giydiği bir tür çarşaf.

15 Mecidiye: Sultan Abdülmecit'in tahta çıkışının altıncı yılında (1844) onun adına kesilmiş olan altın ve gümüş sikkeler.

[ayaklar altına alıp küçümseyerek] gerdune-i azametini *[gösterişli arabasını]* yuvarladığını görmek için böyle umumi *[genel]* yerlere; fakrın ezildiği, servetin i'lâ-yı zafer ettiği *[zenginliğin şanını yücelttiği]* yerlere gelmeli; bakmalı, görmeli... Şurada bir sene emelden, aylarca idareden *[tutumluluktan]* sonra alınmış bir câr görürsünüz; onu tedarik edebilmek *[alabilmek]* için o fakir ailenin zavallı pederi, zavallı validesi kendilerini nelerden mahrum etmişlerdir! Nihayet o cârın giyileceği gün gelir; genç kızın gece rüyası bütün o cârın hulyasıyla, ertesi gün bakanlarda hâsıl edeceği tesirle meşgul olmuştur; nihayet bir meserret-i tıflâne ile *[çocukça bir sevinçle]* câr giyilir, o gün gezmeye gidilecektir, genç kız sevincinden cârının içine sığamaz. Zavallı kız! Biraz sonra öyle cârlar, öyle tantanalar *[gösterişler]* görecektir ki kendi cârının nazarında *[gözünde]* ehemmiyeti kalmayacak; bir seneden beri arzu ettiği bu şeyin hiçbir şey olmadığını anlayacak; kalbini bir hiss-i yeis *[ümitsizlik hissi]* burkacak, dudaklarındaki hande-i sürur *[neşeli gülümseme]* uçacak; soluk eldiveninin içinde titreyen parmağını uzatarak, karşıdaki arabanın içinde parlayan cârı göstererek: "Oh! Anne! Bak, ne kadar güzel!" diyecek. Evet hakkın var, zavallı fakir kız! O güzel! Daima güzel! Seninki daima çirkin olacak!

İsmail Tayfur gözlerinin önünde Sâniha'yı eli titreyerek Hacer'in reng-i müşaşa'ı *[parlak rengi]* gözleri kamaştıran cârını gösteriyor, "Oh! Ne kadar güzel!" diyor zannetti. İhtiyar devam ediyordu:

– Eminim, fakir genç kızlar bugün evlerine avdet ettikleri zaman *[döndüklerinde]* ağlayacaklardır. Musibete *[felakete]* saadet kadar mizan *[ölçü]* olamadığı gibi fakrın derecesini de servetten ziyade ta-

yin edecek *[belirleyecek]* bir şey yoktur. Bedbahtlar, bahtiyarlara mülaki oldukça *[mutsuz insanlar mutlu insanlarla karşılaştıkça]* bedbahtilerini *[mutsuzluklarını]* takdir ederler *[anlarlar]*. Zaruret, ihtimal kendi kendine teselli *[avunma]* icat eder, yalnız kalırsa bir kanaat hâsıl eder; fakat onu servetin yanından geçiriniz; o vakit anlar, feryat eder, ağlar...

Hasan Tahsin Efendi birden tevakkuf etti *[durdu]*, bir kamçı şakırtısı işitilmişti, bu yüzlerce arabaların içinden bir tanesi yerinden oynadı; bir inhina-yı latif ile *[hoş bir kavisle]* eğilerek, kıvrılarak kendisine bir yol tedarik etti *[buldu]*; Hasan Tahsin Efendi ile İsmail Tayfur'un önünden geçti. Bu, bir kibar arabasıydı; parlak düğmeli, yeşil şeritli elbise-i mahsusayı hâmil *[özel elbiseli]* arabacı ile uşak; beyaz kıvırcık saçları *[yelesi]* sarı tokalı kayışların okşadığı cenahlarına *[yanlarına]* dökülmüş bir çift iri kır at; şemsiyesi yarı kapanmış açık bir arabanın köşesinde bir vakar-ı fevka'l-beşer ile *[görülmemiş bir gururla]* oturmuş tek gözlüklü genç bir adam, birden ihtiyarın nazar-ı dikkatini celbetti *[dikkatini çekti]*; müdekkiklere mahsus bir sürat-i nazar ile *[çok dikkatli kimselere özgü hızlı bir bakışla]* arabayı heyet-i mecmuasıyla muayene etti *[bütünüyle gözden geçirdi]*, sonra bir aralık diğer arabaların arasından süzülüp geçtiğini seyretti, hafif bir göğüs geçirdi, İsmail Tayfur'a baktı, biraz güldü:

– Yemin ederim ki bu adam bizim gibi yayan gelmek ne demek olduğunu tecrübe etmemiştir.

İsmail Tayfur ihtiyarın tebessümüne mukabele etti *[karşılık verdi]*:

– Ben de böyle bir araba ile gezmek ne demek olduğunu bilmiyorum. Dedi.

İhtiyar şeytanetkârâne *[şeytancasına]* dedi ki:

– Elbette! Onu Ferdi Efendi'nin kâtibi bilemez...

Bu cümlenin kısm-ı muzmerini *[altındaki gizli anlamı]* anlamak bir şey değildi, bir bahs-i diğer tevlit etmekten ihtirazen *[başka bir konu açmaktan çekinerek]* İsmail Tayfur sükût etti. Hasan Tahsin Efendi, aklına gelen şeyleri söylemezse rahat etmeyecekmiş gibi başını sallayarak dedi ki:

– Zenginlik! İşte o zenginlik dedikleri şey böyle zevkinden saçlarını sallayan iki atlı, ispirli, uşaklı, güya bütün tantana-i ikbalini *[gösterişli yaşamını]* fukaranın *[fakirlerin]* iyice nigâh-ı hüsranına maruz tutmak *[kederli bakışlarına iyice göstermek]* istiyormuş gibi açık bir arabaya biner; pîş-i nazarındaki *[gözlerinin önündeki]* insanlara iki gözle bakmaya tenezzül etmiyormuş gibi tek bir gözlük takar, ayağının altında gördüğü âleme karşı ayağını uzatmaktan hayâ etmez *[utanmaz]*, etrafından geçen fakrın çamuru, üstüne sıçrar korkusuyla arabasının bir köşesine çekilir; gerdune-i azametinden *[gösterişli arabasından]* fışkıran çirkab-ı tahkir ile *[hakaret çamuruyla]* senin gibi, benim gibi buraya yayan gelmiş fakirleri telvis ederek *[kirleterek]* geçer. Zenginlik! O öyle bir kuvvettir ki insanları yüksek, fakrın içinde çırpındığı mezbele-i hayattan *[hayatın çöplüğünden]* pek yüksek bir mevkiye çıkarır; âlemi, cemiyeti *[toplumu]* oradan gösterir. Zenginlerle fakirler arasındaki fark, bundan ibarettir: Onlar bizi görmek için yukarıdan bakarlar, biz onları görmemek için başımızı kaldırırız. Aman Yarabbi! İnsan, kim bilir servet dedikleri o nokta-i âliyeye *[zirveye]* çıktığı vakit kalbinin nasıl şiştiğini hisseder! Göz, o yükseklik-

lerden baktığı zaman, kim bilir aşağısını nasıl derin bir uçurum; o uçurum içinde kaynaşan mahlûkları nasıl küçük görür! Elbette, o insanlık, bizim insanlığımızın fevkinde *[üzerinde]* bir şeydir; elbette, o âlem, bizim âlemimizden başka bir şeydir!

İhtiyar şimdi heyecan-ı hissiyatından titriyordu, irtiaşat-ı asabiye ile *[sinirden titreyerek]* kısılan bir sesle dedi ki:

– Nasıl Tayfur; onu, o serveti düşündüğün vakit kalbin kıvranmıyor mu? Beynin kaynamıyor mu?

İsmail Tayfur omuzlarını silkti. Yavaş yavaş ilerliyordular, birdenbire ihtiyar, genç adamın elini tuttu, "Bak!" dedi.

İsmail Tayfur, gözlerini kaldırdı, ihtiyarın işaret ettiği tarafa baktı, Hasan Tahsin Efendi'nin yine bir vesile-i makal *[konuşma konusu]* bulduğuna zâhip idi *[bulduğunu sanıyordu]*, gösterilen şeyi gördüğü vakit sarardı.

Bu, on adım kadar ileride duran bir arabaydı; İsmail Tayfur buraya bakar bakmaz arabacıyı, atları, arabayı tanıdı; gözleri bilâ-ihtiyar *[elinde olmadan]* kendisine bakmakta olan bir çift mavi göze tesadüf etti, bir kuvve-i şedide-i berkiyeye tekabül etmiş *[şiddetli bir ışıkla karşılaşmış]* gibi kamaştı, kirpikleri titredi, tebdil-i mecra-yı nigâh etmek *[başka tarafa bakmak]* istedi, muvaffak olamadı; güya o gözler, gözlerini bir cazibe-i mıknatısiye ile *[cazibeli bir çekim gücüyle]* zapt etmiş, esir-i makhuru *[esiri]* eylemiş idi.

Hacer, bir merkuziyet-i musirre-i nazarla *[inatçı bir bakışla]* bakıyordu. Yüzünde bir sîreş-i hevaiden masnu imiş *[ince bir sisten yapılmış]* gibi hafif; ba-

zen şehnaz-ı leyalin rûy-ı nur-feşânına *[gecenin güzelliğinin ışıklar saçan yüzüne]* bir reng-i iğbirar *[solmuş bir renk]* gibi isabet eden ince bulutlar kadar letaif-perver *[güzellik katan]* bir tül vardı.

Bu perde-i şeffafın *[şeffaf perdenin]* altından türlü va'z-ı piçâpiç *[kıvrımlar]* ile genç kızın nâsiye-i şebabı üzerinde *[alnında]* bir tâc-ı zerrin *[altın bir taç]* teşkil ederek kaşlarının üzerine serpilen sarı saçlar, nigâh-ı hayal-perveri *[hayali besleyen bakışları]* bir ufk-ı şiir ve hayalin mest-i neşvesi olmuş kadar latif *[bir şiir ve hayal ufkunun neşesiyle sarhoş olmuş gibi güzel]* mavi gözler, üzerinden bir heva-yı aşk *[aşk havası]* geçmiş de solmuş gibi biraz uçuk ince dudaklar, İsmail Tayfur'un birçok zamandan beri remâd-ı hatıratı *[hatıralarının külleri]* altında mestur kalan levha-i garra-i şebabı *[gençliğini aydınlatan bir tablo gibi]* ihya etti *[canlandırdı]*, karşısındaki genç kızın birkaç sene evvel her gün elinden kurşun kalemini kapan, hesap kâğıdının üzerine resim yapan, hokkasının[16] içine zamk döken çocuk; yahut o çocuğun şu karşısındaki şiir ve şebabdan *[gençlikten]*, aşk ve hayalden tahmir edilmiş bedia-yı hilkat *[yoğrularak yaratılmış bir güzel]* olduğunu gördü.

Genç adamın rengi sapsarı idi, bir tesir-i şedid *[kuvvetli bir etki]* altında bacakları titriyordu, bir müddet böyle yekdiğerinin mebhut u vâlihi kalmış gibi *[birbirlerine şaşkın gözlerle]* Hacer Tayfur'a, Tayfur Hacer'e bakıştılar; ikisi de mecra-yı nigâhlarını tebdile *[bakışlarını çevirmeye]* cesaret edemiyordu; bir aralık arabanın içinden bir vücudun öne doğru eğildiği görüldü, arabacıya bir emir verildi, İsma-

16 Hokka: Metal cam veya topraktan, daha çok içine mürekkep konulan küçük kap.

il Tayfur bunun Nerime Hanım olduğunu tahmin etti, araba hareket etti, tekerlekler toprakları gıcırdatarak döndü; fakat Tayfur'la Hacer'in gözleri henüz dönmemişti *[ayrılmamıştı]*, henüz yekdiğerine bakıyorlardı.

Nihayet genç adamın pîş-i manzarından *[gözünün önünden]* o çehre-i latif *[güzel yüz]*, o sima-yı melek *[melek yüz]*, bir hayal-i tayyar *[uçan bir hayal]* gibi silinip çekildi.

İsmail Tayfur, el'ân *[hâlâ]* o vaziyette orada kalmıştı. Bu kızı sevmediğine emin olduğu halde garip bir tesir altındaydı. Şimdi Hasan Tahsin Efendi'ye de bakmaya cesaret edemiyordu.

İhtiyar, genç adamı biraz dürterek dedi ki:

– Hacer'i sevmemek, onun hayaliyle kendini meşgul etmemek için cebr-i nefs ediyorsun *[kendini zorluyorsun]*.

İsmail Tayfur, bu mütalaayı *[sözleri]* bir latife olmak üzere irad edilmiş *[söylenmiş]* gibi gülmeye çalışarak telakki etti *[dinledi]*; fakat kalben mustarip idi *[acı çekiyordu]*, Hacer'in kendisine bigâne *[ilgisiz]* olmadığı, el'ân bakiye-i nur-ı nigâhı gözlerinde uçuşan o mavi gözlerin ihsasatıyla müsbet idi *[hâlâ bakışlarındaki parıltıdan, gözlerinde uçuşan o mavi gözlerin imasından belliydi]*. İsmail Tayfur, bunu inkâr edemezdi; fakat Sâniha! Evet Sâniha neydi ? Sâniha'yı sevmiyor muydu ?

Genç adam, fikrini bir endişenin tasallutundan *[sıkıntısından]* silkip kurtarmak istiyormuş gibi başını salladı, "Artık gidelim!" dedi. Şimdi buradan kaçmaya, eve gitmeye, Sâniha'yı görmeye, onu sevdiği-

ni anlamaya, yanlız onun için yaşayacağından kanaat hâsıl etmeye *[yaşayacağına inanmaya]* ihtiyaç görüyordu. Hacer, hissiyat-ı samime-i kalbinin *[kalbindeki derin duygularının]* önüne çıkmış bir hayal-i dil-firib idi *[aldatıcı bir hayaldi]*; fakat o hayal, o renk-nişîn-i kalbi olan peri-i perestideyi tahtgâh-ı hükmünden indirmeye muvaffak olamayacaktı *[gönül tahtına oturan sevgiliyi oradan indirmeyi başaramayacaktı]*!

11

Üç gün sonraydı. Saat henüz sekizi *[on dördü]* çalmıştı, İsmail Tayfur'un küçük evinin önünde muhteşem bir araba durdu.

Sâniha, yukarıdan araba gürültüsünün ta kapının önünde tevakkuf ettiğini anladığı vakit harikulade bir şey olmuş gibi kalbi oynadı *[heyecanlandı]*, merdivenden atılırcasına aşağıya koştu, tam bu sırada kapı çalınıyordu. Artık Sâniha, araba ile birisinin geldiğine emniyet hâsıl etti *[geldiğinden emin oldu]*, şimdiye kadar kapılarının önünde bir araba durduğunu tahattur etmiyordu *[hatırlamıyordu]*.

Kapıyı açtı, genç bir hanımın yanında daha genç bir kız gördü, seri bir nazarla *[hızlı bir bakışla]* birinci defa olarak *[ilk kez]* gördüğü bu iki çehreyi muayene etti *[süzdü]*, karşısındakilerin kibar âlemine mensup *[zengin sınıfından]* olduklarını derhal anladı.

Genç hanım tatlı bir sesle sordu:

– Tayfur Bey'in evi burası değil mi?

Sâniha kızararak cevap verdi:

– Evet efendim.

Şimdi kapı biraz açılmıştı, genç hanımla yanındaki genç kız içeriye girdiler, Sâniha, kapının önündeki arabanın güzel bir ev arabası olduğunu gördü.

Bunlar kim? Tayfur Bey'in evini niçin soruyorlar? Genç hanımın cârını aldığı sırada bu sualler zihnini işgal ediyordu.

Genç hanım soyunduğu sırada diyordu ki:

– Bizi tanımazsınız ama pek de yabancınız değiliz....

– Tayfur Bey'in annesi evde değil mi, kızım?

Sâniha'ya "Kızım!" diyen bu hanım, henüz pek gençti. Sâniha, dudaklarının arasından, "Evde efendim, içeriye teşrif ediniz *[giriniz]* de haber vereyim." dedi. Nesime Hanım'ın bu kadar gürültüyü nasıl olup da işiterek meydana çıkmadığına taaccüp ediyordu *[şaşıyordu]*. Bir aralık misafirleri nereye alacağında tereddüt etti, nihayet alt kattaki odaya soktu, genç hanım içeriye girdiği vakit oturdu, genç kız ayakta durdu, Sâniha fikren *[içinden]* "Halayık[17] olmalı!" dedi. Bunlar kim, Yarabbi, bunlar kim?

Sâniha yukarıya koştu, ta merdivenin başında Nesime Hanım'ı gördü. İhtiyar kadın dedi ki:

– Sâniha, bunlar kim?

Genç kız dedi ki:

– Bilmem, yabancı değiliz, diyorlar.

– İşittim, ben buradaydım, aşağıya nasıl ineyim?

Tayfur'un validesi üstünü başını gösteriyordu. O vakit yukarıda bir telaş oldu; sandıktan yeni bir esvap *[elbise]* çıkarıldı, Nesime Hanım acele giyindi,

17 Halayık: Kadın köle, cariye.

nihayet bu fakir aile validesi, bu zengin hanımların huzuruna çıkabilecek bir kıyafet istihsal ettikten *[giydikten]* sonra kim olduklarını bilmediği misafirlerinin yanına girdi. Sâniha merakından çatlıyordu; fakat içeriye girmek kabil değil *[olanağı yok]* ki! Kahve pişirmek, kahve takımını hazırlamak, hususiyle üstüne başına biraz intizam *[düzen]* vermek lazımdı ! Nesime Hanım içeriye girdiği vakit misafir, ayağa kalktı, bir talakat-ı mahsusa ile *[kibar bir dille]* dedi ki:

– Efendim sizi ziyarete geliyorum. İsmail Tayfur Bey bizim de bir oğlumuz demek olduğu *[sayıldığı]* halde - genç kadın şüphesiz ağzındaki bu "Oğlumuz" tabirinin tuhaflığından dolayı biraz gülümsüyordu - şimdiye kadar görüşemediğimize teessüf olunur *[üzülünür]*. Bendeniz Hacer Hanım'ın muallimesiyim *[öğretmeniyim]*... Efendi hazretleri tarafından sizi ziyarete gelmeye memur edildim *[görevlendirildim]*.

İsmail Tayfur'un validesi bu ziyaretin bir garabeti *[tuhaflığı]* olacağını düşünerek cevap verdi:

– Teşekkür ederim efendim... İhya ettiniz *[Bize şeref verdiniz]*. Efendi hazretlerinin iltifatları cariyenizi mahçup etti. Şimdiye kadar oğlumun gördüğü lutfa *[iyiliklere]* teşekkür etmek vazifesini ifâ edemediğim *[yerine getiremediğim]* için kabahatimin affolunmayacak derecede büyük olduğunu bilirim...

Nerime Hanım'la Nesime Hanım, şu mukaddime-i iftitâhiye ile *[bu başlangıçla]* başlayan muhavereye *[konuşmaya]* - yekdiğerini birinci defa olarak görmüş iki kadın arasındaki üslûb-ı musahabete tabiyeten *[konuşmaya uygun olarak]* - devam ettiler;

hemen her şeyden bahsolundu, pek çok lakırdı söylendi. Sâniha hizmetkârlık vazifesini görüyordu, kahve tepsisiyle ayakta bekliyordu. Nerime Hanım'a refakat etmiş olan *[eşlik eden]* Melekzat, yanında duruyordu. Nihayet Nerime Hanım boş fincanını uzattığı vakit Nesime Hanım'a hitaben dedi ki:

– Müsaade etseniz de Sâniha Hanım, Melekzat'la beraber rahat etseler... -gülümseyerek ilave etti- *[ekledi]:*

– Ben yabancı olmadığım için çabuk çabuk gitmeyeceğim...

Sâniha, misafir hanımın kendi ismine vâkıf olmasına taaccüp etti *[adını bilmesine şaştı]*, fincanı aldıktan sonra yavaş sesle Melekzat'a "Buyurunuz!" dedi. İkisi beraber çıktılar; Sâniha, misafirini yukarıya, İsmail Tayfur'un odasına çıkardı.

Yalnız kaldıkları vakit biraz sükût ettiler; Nerime Hanım, söyleyeceği şeyleri düşünmek, bir tertib-i mahsusa *[sıraya]* koymak istiyormuş gibi durdu; nihayet sözlerinin hâsıl edeceği tesiratı iyice muayene etmek *[anlamak]* için gözlerini Nesime Hanım'ın yüzüne dikerek dedi ki:

– Şu mülakatımızdan istifade ederek *[görüşmemizden yararlanarak]* size mühim bir şeyden bahsetmek istiyorum, daha doğrusu bahsetmek istediğim şey sebep oldu da sizinle bugün mulâkat etmek şerefine nâil oluyorum *[ulaşıyorum]*.

Nesime Hanım, asıl maksad-ı ziyaretin *[geliş amacının]* meydana çıkmak üzere olduğunu anladı, bir dikkat-i mahza *[tamamen dikkat]* kesildi. Nerime Hanım, devam etti:

– Efendi hazretleri, Tayfur Bey'i son derece sever. Oğlunuzun tabiatı, fetâneti, zekâveti *[karakteri, anlayışı, zekâsı]*, hususuyla vazifesinde gösterdiği gayret, ayrı ayrı mazhar-ı teveccüh olmuştur *[hayranlık uyandırmıştır]*. Efendi hazretleri, zaten merhum zevciniz ile beraber işe başlamış, daha doğrusu küçük yaşından beri Tayfur Bey'in pederinin tecrübe ve himmeti *[yardımı]* sayesinde işinde muvaffak olmuş olduğu için bugün oğlunuza mükâfat etmek; *[oğlunuzu ödüllendirmek]* ve medyun *[borçlu]* olduğu şükranı bu suretle eda etmek *[yerine getirmek]* arzusundadır. Oğlunuz her cihetle *[bakımdan]* şâyân-ı mükâfat *[ödüllendirilmeye değer]* ve hususuyla Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı'nın istikbalini temin edecek *[geleceğini garanti edecek]* derecede metanet-i tabîiye *[güç]* sahibi olduğu için...

Nerime Hanım, daha ziyade celb-i dikkat etmek *[dikkat çekmek]* istiyormuş gibi yavaş yavaş telaffuz ediyordu *[konuşuyordu]*

– ... İsmail Tayfur Bey'i kendi yanında bir kâtip sıfatıyla değil bir damat sıfatıyla muhafaza etmek istiyor *[olarak görmek istiyor]*.

Nesime Hanım, bu neticeyi muhaverenin mukaddimesinden *[konuşmanın başından]* beri bekliyor; fakat zihninde bir mukabele-i layıka takarrür ettiremiyordu *[uygun bir cevap düşünemiyordu]*, şiddet-i teessüratından *[üzüntüsünün şiddetinden]* boğulan bir sesle bir teşekkür mırıldandı.

Nerime Hanım devam etti:

– Asıl memuriyet-i mahsusam *[gerçek görevim]*, efendi hazretlerinin şu maksatlarını tebliğ etmekten ibaret olduğu için *[bildirmek olduğundan]* işte meseleyi serbestâne arz ettim *[açıkça anlattım]*.

Nerime Hanım, artık vazife-i memuriyet-i resmiyesini *[resmi görevini]* ikmal etmiş *[tamamlamış]* de buna dair efkâr-ı hususiye-i zatiyesini serde *[kendi düşüncelerini söylemeye]* başlamış gibi sadasına *[sesine]*, tavrına bir eda-yı laubaliyâne *[daha bir içtenlik]* verdi; ellerini ovuşturdu; biraz tebessüm etti:

– Hacer Hanım'ı bilmezsiniz. Şakirdimin *[öğrencimin]* terbiyesinden, malumatından *[bilgisinden]* bahsedecek olursam zımnen *[dolaylı olarak]* kendimi methetmiş olacağım için bunu meskut geçmek istiyorum *[bu konuda konuşmak istemiyorum]*; yalnız şu kadar söyleyeyim ki Cenab-ı Hakk'ın bu kızda cem ettiği *[topladığı]* letafet *[hoşluk]*, zarafet gibi meziyat-ı tabiîye *[doğal meziyetleri]* aldığı terbiye, gördüğü tahsille tezyid-i kıymet etmiştir *[değerini artırmıştır]*.

Nerime Hanım, biraz daha tebessüm etti:

– Zaten ne hacet! İsmail Tayfur Bey, Hacer Hanım'da gerek tabiî *[doğuştan]*, gerek gayr-ı tabiî *[sonradan edinilmiş]* ictima etmiş olan meziyatı *[üstün nitelikleri]* en ziyade takdir eder *[çok iyi değerlendirir]* gibi görünüyor.

Nesime Hanım, bu sözün hakikatten ne kadar mütebaid *[uzak]* olduğunu düşündü; fakat zengin bir kızı fakir bir aileye gelin olmak üzere teklif eden bu hanımın sözlerine kuyud-ı zarafete tamamıyla mutabık *[nezaket kurallarına uygun]* bir cevap vermiş olmak için dedi ki:

– Şu işittiğim şeyler bana tasavvurumdan *[aklımdan]* geçirmeye cesaret edemediğim bir saadet tebşir ediyor *[müjdeliyor]*. İsmail Tayfur'un validesi olduğum için onu pek büyük şeylere layık görürüm, pek

büyük şereflere müstehak addederim *[hak kazanmış sayarım]*, kendisi için arzularım o rütbe *[derece]* büyük, emellerim o derece yüksektir; fakat bu kadar büyük bir şerefi şimdiye kadar düşünmemiş olduğum isabet eder *[gösterir]* ki hulyalarımı bu kadar yükseğe çıkarmaya cesaret edememiştim. Hacer Hanım'ı bana niçin methetmek istiyorsunuz? Bu bana bahşedilen *[sunulan]* saadetin büyüklüğünü göstererek cesaretimi tenkıs etmekten *[azaltmaktan]* başka bir şeye hizmet etmez.

Nesime Hanım, bir tavr-ı mahzunâne ile *[kaygılı bir davranışla]* gözlerini indirdi; biraz yavaş, biraz hazin bir sesle dedi ki:

– Hacer Hanım'da birçok meziyat *[üstün nitelikler]* var ki oğlumda onlara tekabül edecek *[karşılık olacak]* hiçbir şey yok. Hacer Hanım, pek yüksek bir mevkide, İsmail Tayfur, bilakis o kadar aşağıda ki gözlerini kaldırıp oraya kadar bakmaya cesaret edebilecek mi? Elini uzatmak için nefsinde *[kendinde]* kuvvet bulabilecek mi? Oğlumda istikamet-i tabiat *[karakterindeki dürüstlük]*, hüsn-i fıtrat *[doğuştan iyilik]* gibi birçok meziyat-ı tabiîye var; fakat bu, kâfi midir? Bunlar, Hacer Hanım'ın zevci *[kocası]* olmaya kendisine salahiyet verecek kıymeti hâiz midir *[yetkili kılacak bir değer taşır mı]*? İsmail Tayfur, zevcesine *[karısına]* hediye olarak şahsından başka bir şey takdim edemeyecek, bilakis mukabilinde *[karşılığında]* o kadar çok eltafın *[iyiliklerin]* minnettarı kalacak ki bu, kendisi için nihayet bir yük olacak. Hacer Hanım, pek zengin, İsmail Tayfur, pek fakirdir. Bu zıddiyet *[karşıtlık]*, zevc ü zevce *[karı koca]* arasında saf bir muhabbet husulüne *[sevgi doğmasına]* müsaade edebilir mi?

Nerime Hanım elini uzattı:

– Müsaade ediniz: Bu mütalaalarınızın kâffesini *[düşüncelerinizin hepsini]* yalnız bir itiraz ile kabul ederim, İsmail Tayfur Bey için, zevcesine, şahsından başka bir hediye takdim edemeyecek, diyorsunuz. İşte bu, bizim için pek büyük bir şeydir ki Hacer Hanım'ın bütün meziyatına tekabül eder.

Nesime Hanım güldü:

– Bir valide için oğlu hakkında bu kadar hüsn-i teveccüh görmek *[güzel sözler duymak]* gibi saadet olamaz. Bugün ziyaretiniz, sözleriniz, beni o rütbe müteessir etti *[etkiledi]* ki mazharı olduğum nimetin derecesini tayin edebilmeye *[eriştiğim mutluluğu belirtebilmeye]* kendimde mecal bulamıyorum.

Nerime Hanım, bir tavr-ı ciddi ile *[ağırbaşlı bir davranışla]* dinliyordu, ihtiyar kadın bitirdiği zaman bir müddet sükût edildi *[susuldu]*; her ikisi de şu müşkül muhaverede *[zor konuşmada]* kat ettikleri mesafeyi, bundan sonra ne noktaya kadar sevk-i kelam edebileceklerini *[neler söyleyebileceklerini]* düşünüyorlardı; nihayet genç kadın dedi ki:

– Vazifemin bir-iki cihetini ifâ etmemiştim *[bölümünü yerine getirmemiştim]*, müsaade ederseniz onları da haber vereyim. Efendi hazretleri, İsmail Tayfur Bey'in bu ziyaretten katiyen haberdar olmaması arzusundadır; hatta Hacer Hanım'ın da malumatı yoktur, bütün mukaddimat ikmal edildikten *[ön hazırlıklar bittikten]* sonra nişan yüzükleriyle haber almalarını istiyor... Hoş bir fikir, değil mi efendim? Gençler, hiç muntazır olmadıkları *[beklemedikleri]* bir şeye nail olduklarını *[kavuştuklarını]* birden öğrendikleri vakit ne kadar sevineceklerdir! Bir

de birkaç gün içinde teşrifinize intizar edeceğiz *[bize gelmenizi bekleyeceğiz]*... Herhalde gelininizi görmek istersiniz.

Nerime Hanım, mesele-i izdivaca *[evlenme konusuna]* esasen karar verilmiş gibi idare-i lisan ediyordu *[bir dil kullanıyordu]*, İsmail Tayfur'un validesi için bu ziyaret, bir saatten beri cereyan eden bu muhavere *[devam eden bu konuşma]*, o zamana kadar tasavvuratına nâ-güşade kalan *[zihninin bir köşesinde duran düşüncelerine]* yeni yeni ufuklar, başka başka cevelangâhlar *[dünyalar]* açıyordu. Bu izdivacın nasıl mühim olduğunu, İsmail Tayfur'un bir gün içinde evc-i bâlâ-yı saadete *[mutluluğun en yüksek noktasına]* çıktığını, nâsiyesinde bir sehab-pare-i fakr ile girdab-ı hayata *[alnında fakirlik karasıyla hayata]* atılan oğlunun fevk-i ser ikbalinde bir helal -i ümit irtisam ettiğini *[talihinin en üst noktasında bir umut belirdiğini]*, bir katresiyle *[damlasıyla]* yaşadığı o umman-ı servetin *[varlık okyanusunun]* yuvarlana yuvarlana zîr-i pay-ı tasarrufuna *[ayaklarının altına]* atıldığını; Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı'nın âciz, sefil *[küçük, sıradan]* bir memuru iken reisi, ruhu olacağını; bir gün içinde silsile-i sefaletten teşekkül eden şurut-ı hayatiyesinin *[yoksulluğun şekillendirdiği hayat koşullarının]* bir inkılab-ı sihrî ile *[büyülü bir şekilde]* değişeceğini; tahayyülüne *[hayal etmeye]* cesaret edemediği bütün bu saadeti, gözlerinin önünde tahakkuk etmiş *[gerçekleşmiş]* gördü; gözlerini birden bir semâ-yı tâb-nâkın tufân-ı şuayı *[parlak bir gökyüzünün parıltıları]* doldurdu; lakin bu telatum-zâr-ı envar *[ışık dalgaları]* içinde bir nokta-i siyah *[siyah bir nokta]*, bir şaibe-i sehab *[bulut kuşkusu]* vardı. Dudaklarında bir hande-i

zehr-nâk *[zehirli bir gülüş]* ile bir hayal-i hazin *[kederli bir gölge]*, gözlerinde bir katre-i yeis *[ümitsizlik damlası]* ile bir çehre-i matem *[yaslı yüz]*, bu âfâk-ı ümid-i pür-nurun *[aydınlıkla dolu umut ufkunun]* bir köşesinden nigâh-ı meluluyla *[kaygılı gözlerle]* bakıyor; zulmet-gâh-ı hüsranında *[acısının karanlığında]* ağlıyor gibiydi.

Zavallı Sâniha! Zavallı küçük, fakir kız! Yukarıda ne yapıyordu? Aşağıda hayatını ebediyen bedbahtiye rabt edecek olan *[sonsuza kadar mutsuzluğa bağlayacak]* şeyin mukaddemat-ı ihzar olunurken *[ilk hazırlıkları yapılırken]*, hacet-i hüsran-ı âmâli *[hayallerini yıkacak belge]* imza edilirken; biçare *[zavallı]*, bikes *[kimsesiz]* Sâniha, yukarıda artık daire-i hususiyeti kendisine haram olacak olan o odada ne yapıyordu?

Melekzat'ı çıkardığı vakit'nın kalbinde bir hiss-i elim *[acı bir duygu]* vardı. Musibetin pişdar-ı hissiyatı kadar *[felaketin öncü duyguları kadar]* kalp için beliğ bir lisan *[açık bir dil]* olamaz. Sâniha, havanın içinde bir rayiha-yı musibet *[felaket kokusu]* duymuş, kalbini bir pençe sıkmaya başlamıştı.

Yeni gördüğü bu güzel süslü kızla yalnız kaldıkları vakit lakırdı *[söyleyecek söz]* bulamadı, gülmek istedi, gülemedi; fikrinde bir endişe, kalbinde bir korku vardı.

Sonra iki genç kız arasında bir muhavere *[konuşma]* başladı. Melekzat, kendisine Hacer'den sirayet eden *[geçen]* bir hiffet-i lisan ile *[dil hoppalığıyla]* bin türlü şeyler soruyor, bin türlü şeylerden bahsediyordu. Sâniha, elbisesi, tavrı, edası *[duruşu]*, sözü, her şeyi kendisine karşı iddia-yı galibiyet eden *[üs-*

tünlük taslayan] bu kız karşısında, Hacer Hanım'ın bu halayığı huzurunda *[önünde]* ezildi. Nihayet Melekzat, Sâniha'ya kim olduğunu sordu. Söylemek lazım geldi; pedersiz, validesiz, kimsesiz, sokakta bulunmuş, merhameten şu eve alınmış bir kız olduğunu itiraf etmek; sözlerini, ipek esvabının kırmalarını düzelterek dinleyen bu kıza bütün sefalet-i hayatını *[yoksul hayatını]* dökmek icap etti *[gerekti]*.

Oh! Sâniha şu dakikada ne kadar bedbaht *[mutsuz]*, ne kadar mahzun *[üzgün]* idi!

Kalbinde garip, mahiyeti meçhul bir his *[ne olduğu belirsiz bir duygu]* vardı; kendisi için hazırlanan darbe-i mematın cehd-i sükûtunu *[öldürücü darbenin sinsi planlarını]* tayin etmiş de nigâh-ı haziniyle isti'taf eden *[hüzünlü gözleriyle merhamet dileyen]* bir ahu *[ceylan]* gibi Sâniha,hayat-ı maziye-i sefaletini *[fakir hayatını]* parça parça naklettikçe *[anlattıkça]* gözleri,güya: "Bakınız, ne kadar bedbahtım *[bahtı karayım]*! Beni daha ziyade bedbaht etmek istiyorsunuz, zannediyorum! Bana merhamet edeceksiniz, benim için saklamakta olduğunuz darbeye beni hedef etmeyeceksiniz, değil mi?" demek istiyordu.

Sâniha, ihzar edildiğini *[hazırlandığını]* bildiği bu musibetin nev'ini *[felaketin cinsini]* tayin edemiyordu *[kestiremiyordu]*; yahut kalbinde taayyün etmeye *[belli olmaya]* başlayan o hakikati nefsine *[kendine]* itiraf etmek istemiyordu; insan, mesayibe *[felaketlere]* her şeyden güç inanır, Sâniha kalbinde seyelan eden *[dolaşan]* zehri hissetmekle beraber, onun vücuduna imkân vermemek istiyordu *[buna inanmak istemiyordu]*. Bir şey dimağını *[beynini]* tırmaladığı halde onu zihnen tekrara *[aklından geçirmeye]* cesaret etmiyordu.

Melekzat, bir zaman geldi ki, o vakte kadar telaffuz etmediği *[bahsetmediği]* bir ismi söyledi. Ufak bir şeyden dolayı İsmail Tayfur'dan bahsetti. Sâniha sarardı, dudakları titredi, bu isim, Melekzat'ın ağzından çıkmakla güya onun üzerindeki hukuk-i tasrifiyesine *[sahiplik hakkına]* taarruz edilmiş *[saldırılmış]* gibi kanı kaynadı. O vakit genç kızda bir buhran-ı hissiyat hâsıl oldu *[duygu bunalımı meydana geldi]*; İsmail Tayfur, ne demek olduğunu, o ismin kendisi için nasıl bir timsal-i ümit gösterdiğini *[umut simgesi olduğunu]* anlatmak, şimdiye kadar sefaletini takrir ettiği bu kıza şimdi de dünyada en büyük servetini göstermek istedi; fakat kalbinde bir korku, pek büyük bir korku vardı; cesaret edemedi...

Şimdi Sâniha, dudakları titrek, benzi *[yüzünün rengi]* uçuk, gözleri dalgın, karşısında söyleyeceği şeyi sanatkârâne *[ustaca]* söylemek istiyormuş gibi gülümseyen Melekzat'a bakıyordu.

Nihayet Melekzat, gözlerini İsmail Tayfur'un resmine tevcih etti *[çevirdi]*, biraz düşünüyormuş gibi durdu, sonra Sâniha'ya tevcih-i nazar etmeyerek *[bakmadan]* dedi ki:

– Kabil olsa da bu resmi bana verseniz! Hacer Hanım'a götürürdüm... Nişanlısının resmi, kim bilir, ne kadar makbule geçer *[memnun olur]*!

Başının üzerinde tahaşşüdünü hissettiği *[toplandığını sezdiği]* sehaib-i musibet tesadüm etmiş de *[felaket bulutları çarpışmış]* buhran-ı sînesinde medfun olan saika-i bela *[bunalan göğsüne gömülü sıkıntı şimşeği]* patlamış gibi Sâniha'nın vücudu sertâser *[baştanbaşa]* sarsıldı; nokta-i istinadını *[dayanak noktasını]* kaybetmiş, yüksek bir yerden derin bir

uçuruma düşmeye başlamış gibi kanı dondu, gözleri bulandı, kulakları tıkandı; dimağında *[beyninde]* bir mıtrak-ı hafi *[gizli çekiç]*: "Nişanlısı mı? Nişanlısı mı?" sualini vuruyordu. Bir saniye zarfında İsmail Tayfur'la bütün münasebat-ı âşıkânesi *[sevgi ilişkisi]*, onun dizinde dinlediği teminat-ı muhabbet *[aşk yeminleri]*, şu küçük odayı mâl-â-mâl-i hatırat-ı latife ile *[çeşitli hoş anılarla]* dolduran bütün o tarih-i aşk *[aşk hatıraları]* fikrinden *[aklmdan]* geçti; bunlar, hepsi yalan olmuştu. Evet, her gün zemzeme-i sekr-âveriyle *[sarhoş edici nağmesiyle]* mest olduğu *[kendinden geçtiği]* o aşk, kalbinin hissiyat-ı elimesi *[hüzünlü hisleri]* içinde bir nur-ı sehab-puş *[bulutları dağıtan bir aydınlık]* gibi parlayan o fer-i ümid *[ümit ışığı]*, hayalhanesinde bir resm-i menkuş *[nakşolunmuş bir resim]* gibi daima tebessüm eden o çehre, bütün bu şeyler, yalan olmuş; İsmail Tayfur Bey, Hacer Hanım'ın nişanlısı olmuştu.

Sâniha'nın fikri, bir büht-i mahz içindeydi *[Sâniha şaşkındı]*, yalnız fikirde mevcut olan bir kuvve-i sihriye-i tayeran ile *[gizli bir kuvvetin ortaya çıkmasıyla]* bütün kuvva-yı zihniyesi *[düşünce gücü]* bir cihan-ı hatırat *[hatıralar]* içinde uçtu; bir saniye zarfında bu odanın her köşesinde, şu eşyanın her birinde gizlenen vakalar, hatıralar uyandı. Genç kızın burada geçirdiği hayat, bütün silsile-i teferruatıyla *[ayrıntısıyla]* - bir darbe-i şedideyi *[şiddetli bir darbeyi]* takip eden kâbus-ı dimağa şebih *[bir kâbusa benzer]* - bir dalgınlık, bir bulanıklık içinde zihninden geçti. Şurada İsmail Tayfur'u gözlerini kendisine dikmiş hayran hayran bakıyor, orada ellerini tutmuş parmaklarının ucunu öpmeye cesaret edemeyerek dudakları titriyor, şu minderin kenarında: "Seni sevi-

yorum!" diyor, pencerenin yanında gözleri gecenin ziyadar-ı tebessümleriyle *[ışıklı gülümsemeleriyle]* meşbu *[dolu]* olduğu halde o kelime-i aşkı *[aşk cümlesini]*, o zemzeme-i mest-âver-i şebabı *[insanı sarhoş eden nağmeyi]* kalben, fikren tekrar ediyor gördü... Heyhat *[Ne yazık]* ! Demek bu hatırat, bu dibace-i mesud-ı hayat *[mutlu hayatın başlangıcı]*, yalan, kâmilen *[tamamen]* yalandı.

Sâniha, yerinden fırladı, kalbini koparıp celladının zîr-i pây-ı hasmına *[düşmanının ayağının altına]* atmak istiyen bir nevmid *[umutsuz]* gibi, duvarda hâlâ kendisine tebessüm eden o resmin üzerine atıldı. Elleri titreyerek, kalbinin darabat-ı meyusânesiyle *[ümitsiz çırpınışlarıyla]* göğsü şişerek o resmi, o yegâne refik-i tenhâiyesini *[yalnızlığının biricik arkadaşını]* aldı; Melekzat'ın eline verdi.

Nasıl? Nişanlısı mı? Kim? Kimin? Demek o, kendi nişanlısı değilmiş ! Demek İsmail Tayfur, Sâniha'nın değilmiş! O halde o resme ne lüzum var? Niçin o sahte tebessümle kendisine gülüyor? Lakin Sâniha, resmi verdikten sonra nagehani *[ansızın]*, berkî bir hiss-i ıstırap *[şimşek gibi bir acı]* duydu,; kalbinin bir damarı kopmuş zannetti.

Zavallı insanlar! Bazı meyus zamanlarında ne azîm *[büyük]* bir cesaret, ne müthiş bir şecaat *[yiğitlik]* hissederler; heyhat! Bu his, bir heyecan-ı zaaftan *[güçsüzlükten]* başka bir şey değildir; bir saniye içinde tuğyan edip *[taşıp]* fışkırır; dünyaları dûş ber dûş edecek *[yıkacak]*, ummanları *[denizleri]* cûş u hurûş ettirecek *[coşturacak]* bir kuvvetle taşar; fakat bir saniye içinde o tufanı tahrik eden *[kışkırtan]* rüzgâr bağteten *[birdenbire]* kesilmiş gibi söner; asabımız kesilir, gözlerimiz yaşarır, kollarımız düşer. İşte o va-

kit kalbimize bakmalıyız; o bir saniyelik fırtına, o bir saniyelik heyecan-ı yeis *[üzüntü]* kalbimizde neler yıkmıştır, neler kırmıştır! Biraz evvel ağzı köpürmüş bir aslan gibi sayyadının *[avcısının]* üzerine atılan o me'yus *[umutsuz]*, biraz sonra ağzından kan püskürerek bir feryad-ı mezbuhâne ile *[boğazlanmışçasına bir çığlıkla]* galibinin ayaklarına atılacaktır.

Sâniha, bir feveran-ı hiss-i nevmid ile *[umutsuzluk coşkunluğuyla]* resme koşmuş, kalbinin bütün kuvva-yı mevcudesini *[gücünü]* bir noktada cem ederek *[toplayarak]* onu teslim etmişti; fakat cesareti oraya kadar gidebildi, resmi kendisine avdet etmemek *[dönmemek]* üzere başka birisine gitmiş gördüğü zaman o cesaret, nâkabil-i tahammül bir zaafa terk-i makam etti *[yerini dayanılmaz bir güçsüzlüğe bıraktı]*, bir hüzn-i azîm *[büyük bir üzüntü]* hissiyatını *[duygularını]* uyuşturdu. Az kaldı ki Sâniha, iskemlesinin üzerine düşecek, hüngür hüngür ağlayacaktı; az kaldı ki Sâniha, bir sadâ-yı feryat ile *[çığlıklar koparark]*: "Hayır! hayır! Onu almayınız! Bakınız benim neyim var? Dünyada neye mâlikim *[sahibim]*? Hayattan benim hisseme ne isabet etmiş *[düşmüş]*? Yalnız onunla müteselliyim *[avunuyorum]*! Yalnız onunla dil-şâdım *[seviniyorum]*! Hacer Hanım! Oh! O, kim bilir ne kadar zengindir! Kim bilir neleri vardır! Ben yalnız ona mâlikim! Almayacaksınız, değil mi? Onu bana bırakacaksınız, değil mi? Ne kadar sevdiğimi görüyorsunuz! O olmayacak olursa hayat hiçtir, dünya hiçtir, hatta ben hiçim! Evet, bırakınız! Onu bana bırakınız!" diyecekti.

Ağlayamadı, diyemedi; gözlerinden fışkırmaya hazır duran o yaşlar, ağzından taşmaya müheyya *[hazır]* olan bu sözler, Sâniha'nın, meşakk-ı hayata

galebe etmeyi *[hayatın sıkıntılarını yenmeyi]* doğduğu günden beri talim eden *[öğrenmeye çalışan]* bu zavallı genç kızın son bir kuvve-i mukavemetiyle *[dayanma gücüyle]* tevakkuf etti *[durdu]*.

Melekzat, karşısında, bir fecia-yı zî-hayat *[canlı bir felaket]* gibi birkaç saniye içinde yeisin gird-bâd-ı dehhaşı *[ümitsizliğin dehşetli kasırgası]* arasında çırpınan bu vücudun karşısında anlamıyormuş, görmüyormuş gibi lakayt, bîteessür, pür-gû, neşve-rîz *[kayıtsızca, etkilenmemişçesine, neşeyle]*; gülüyor, söylüyordu:

– Eline şöyle bir resim geçireceğini hiç hatırına getirmemiştir ya! Kim bilir, ne kadar sevinecektir! Bir kere göreceğim diye sabahları, akşamları pencerelerden ayrılmayan Hacer Hanım, odasının gizli bir yerinde şu resmi seyrettikçe çıldıracaktır. Ben de birden bire vermem ya! Birçok üzmedikten sonra neye yarar? Adama böyle bir hediyeyi kolay kolay verirler mi?

Melekzat, bu eda-yı kelam ile devam ettiği esnada *[böyle konuşmasını sürdürürken]* Sâniha düşünüyordu. Pek iyi işitmemiş gibi zannediyordu. Sahih *[Gerçekten]* Melekzat, nişanlısı mı demişti? Bu, o kadar garip bir şeydi ki Sâniha, hemen buna kanaat etmekte *[inanmakla]* haksız olduğuna hüküm veriyordu. Yanlış anlamış olacak. Yahut Melekzat yanlış söylemişti. Sevdiği diyecek yerde nişanlısı demiş olabilir, değil mi? O halde, yani Hacer, İsmail Tayfur'u sevmekle onun da onu sevmesi lazım gelmez a! Bir kere sorsa nasıl olur? Öyle ya! Niçin sormamalı? Herhalde anlamak, öğrenmek icap etmez mi *[gerekmez mi]*?

Sâniha, hâlâ devam eden Melekzat'ı tevkif ederek *[durdurarak]* dedi ki:

– Hacer Hanım ne vakit nişanlandı?

Melekzat, hayret etti, donup kalmış gibi durdu, bir aralık cevap veremedi, gözleri: "Ay! Bilmiyor musunuz?" demek istiyordu.

Sâniha, gözlerini makhurâne *[kahrolurcasına]* indirmeye mecbur oldu, göğsünü kabartan bir feryad-ı sâkitâneyi *[sessiz çığlığı]* men edemeyerek *[önleyemeyerek]*:

– İsmail Tayfur Bey'in Hacer Hanım'a nişanlandığını bilmiyordum. Dedi.

Melekzat güldü:

– Tuhaftır! Konakta iki aydan beri bunun lakırdısından başka bir şey olmuyor, sizin hâlâ haberiniz yok mu? Kendisi size bir şey söylemedi mi?

Burada iki genç kızlar, yekdiğerine *[birbirlerine]* baktılar, ikisi de bir mudhikenin *[komedinin]* müşkül *[zor]* bir parçasını oynuyor gibiydiler, halbuki ikisi de tamamen ciddiydi.

Melekzat'ın masnu *[sahte]*, mürettip *[düzmece]* bir vazife icra etmemekte olduğundan emniyet hâsıl ettiği vakit *[görevi yerine getirmediğine inandığı zaman]* Sâniha, şu bir an içinde bütün ümid-i hayatını sertâser *[tüm umutlarını baştanbaşa]* kıran musibetin bir vehim *[kuruntu]* değil, bir hakikat olduğunu anladı; ağlamamak için dudaklarını ısırdı.Melekzat diyordu ki:

– Hacer Hanım'la İsmail Tayfur Bey birbirlerini senelerden beri seviyorlardı... İki ay kadar oldu zannederim, efendi meseleyi haber aldı... Hemen o gün nişanlandılar... Bugün buraya gelmekten maksat da pek iyi bilmiyorum, ama...

Melekzat, ikmal edemedi *[bitiremedi]*, Nesime Hanım'ın Sâniha'yı çağırdığı işitildi. İkisi de aşağıya

koştular, artık gidiliyordu. Misafirler cârlarını giyindiler, Sâniha, bir kuvve-i mihanikiye ile müteharrik bir cism-i sun'i *[bir makina gücüyle işleyen yapma bir cisim]* gibi vazife-i teşyi ifa etti *[uğurlama görevini yerine getirdi]*. Kapı kapandı, misafirler çıktıktan sonra bir müddet ihtiyar kadınla genç kız, hâlâ evin içinde bir yabancı varmış gibi yekdiğerine bir şey söyleyemediler, nihayet kaldırımların üzerinde arabanın tekerleklerinin yuvarlandığı işitildi! Sâniha, artık yalnız kaldığından emin olmuş da istediği gibi hissiyat-ı kalbiyesini *[kalbindeki tüm duygularını]* dökmek istiyormuş gibi bir teslimiyet-i tamme-i nefsiye *[tam bir teslimiyet]* ile valide isminden başka bir isimle çağırmadığı bu kadının kollarına atıldı; hazin, sakin, bir büt-i hüsran *[bir azap heykeli]* yahut bir ruh-ı giryan *[ağlayan bir ruh]* gibi sessiz ağladı...

12

Bu akşam İsmail Tayfur, eve geldiği zaman dudaklarındaki tebessüm, validesinin nazar-ı endişenâkine *[tasalı bakışına]*, Sâniha'nın nâsiye-i siyah rengine *[asık suratına]* tekabül edince *[bakınca]* incimad etmiş *[donmuş]* gibi kaldı. Her vakit geldiği zaman validesinin yanında oturmak mutadı idi *[alışkanlığıydı]*. Yekdiğerini ancak şu sırada görebilen valide ile oğul arasında daima muhtelif esaslar *[çeşitli konular]* üzerine bin türlü şeylerden bahsedilirdi.

Bu akşam muhavere *[konuşma]*, bir tekerleği kırılmış araba gibi aksayarak sürükleniyordu. İsmail Tayfur, bunu bir hüzn-i gayr-ı müesses olmak üzere *[nedeni olmayan bir sıkıntıya]* telakki etmek *[bağla-*

mak] istedi. Kendisi de ekseriyet üzere *[çoğunlukla]* -hiçbir sebep olmadığı halde- böyle değil miydi?

Sâniha, sâkit *[sessiz]* bir gölge gibi dolaşıyordu. Zavallı kız! Kalbinin ağlamakta olduğunu gözlerindeki reng-i yeisten *[umutsuzluktan]* anlar havfıyla *[korkusuyla]* onun yüzüne bakmaya cesaret edemiyordu.

İsmail Tayfur, odasına pek erken çekildi. Her akşam Sâniha yanına çıkardı, bu akşam Sâniha görünmedi.

Genç adam, yatağının üstüne atıldı. Bu evin havasında uçuruyor gibi zannolunan şu hüzün, kendisine de sirayet etmişti *[geçmişti]*. Ne oluyor? Ne var?

Gözleri, tavana merkuz *[dikili]*, fikri, bir hal-i bîtâbî ile *[yorgun bir halde]* bir ufk-ı müşevveş-i tahayyülatta pûyan *[karmakarışık bir düşünce ufkunda koşan]*, insan, birtakım hissiyat-ı gayr-ı muine ile meşbu'l -kalp olduğu *[karışık duygularla kalbi dolduğu]* zamanlara mahsus bir bataet-i zihniye ile *[bir zihin ağırlığıyla]* hiçbir şey düşünemediği halde düşündü, kaldı...

Bu esnada Sâniha düşünüyor, evet, o bedbaht kız, tamamıyla tayin ettiği bedbahtisini *[büsbütün inandığı talihsizliğini]* bir merkuziyet-i mutlaka-i efkâr ile *[kesin bir saplantıyla]* düşünüyordu.

Senelerden beri zulmât-ı âfâk-ı hayatı içinde *[hayatının karanlık ufuklarında]* parlayan ziya-yı ümidi *[umut ışığını]* bugün nagâh bir dest-i kaza *[ani bir kaza]* söndürmüş; bütün kalbini, bütün fikrini dolduran hulya-yı saadetin *[mutluluk hayalinin]* bugün nagâh bir tîr-i meşum *[kaza oku]*, kanadını kırmış; aşk ve ümit ile lebrîz-i neşve *[neşe dolu]* olan zaval-

lı kalbini bugün nagâh bir pençe-i âhenîn *[çelikten bir el]*, parmakları arasında sıkmıştı.

Valide sıfatından başka bir sıfatla görmediği fakat heyhat; artık bu ismi kendisine vermeye salahiyettar olamayacağı kadının sînesine, valide dizinden ebediyyen mahrum kalan başını koyup da bedbaht olanların ağlamaktan aldıkları bir lezzet-i fecia *[korkunç tat]* ile istediği gibi ağladıktan sonra Sâniha, fikrinde düşünmeye kuvvet bulabilmişti.

Gözyaşları! Bir asabın takallüsünden *[sinirin kasılmasından]*, bir iki katrenin *[damlanın]* gözlerin ucunda tecemmuundan *[toplanmasından]* ibaret olan o gözyaşlarına yed-i kudret *[Tanrı'nın kudreti]* ne mualla bir kutsiyet *[yüce bir kutsallık]*, ne mümtaz bir uluvviyet *[seçkin bir ululuk]* bahşetmiştir *[vermiştir]*! Gözyaşları! Onlar âlâm-ı gûnâ-gûn-ı hayat *[hayatın türlü acıları]* içinde bîmecal *[güçsüz]*, nâtüvan *[kuvvetsiz]* kalan kalbimizde ne büyük bir kuvvet; gamlar, hüzünler içinde bulanan ruhumuza ne büyük bir tesliyet *[avunma]* verir! Gözyaşları! Onlar, bize cerihalarımız *[yaralarımız]* için verilmiş bir deva değil midir? Yeislerimiz *[Üzüntülerimiz]*, sema-yı hayatımızın muzlim *[hayatımızın baharının karanlık]* bulutları ise gözyaşlarımız, inkişaf-ı hande-i şemsi mübşir *[güneşin doğuşunu müjdeleyen]* yağmurlar gibidir. İnsan, ağladıktan sonra kalbini, yağmurlarını dökmüş bir sema kadar saf bulur. Ağlamak! Eğer insanlar bu teselliye malik *[sahip]* olmayaydılar hayata nasıl tahammül ederlerdi *[dayanabilirlerdi]*?

Sâniha'nın yalnız bu tesellisi vardı: Ağladı... Kalbinin ihata edemediği teessüratı *[alamadığı acıları]*

şu tufan-ı sirişk ile *[gözyaşı seliyle]* boşalttıktan sonra bir tarafa çekilmek, şimdi de muhtacı olduğu kadar düşünmek istedi.

İhtiyar kadınla genç kız arasında bir kelime bile teati edilmemişti *[konuşulmamıştı]*. Yalnız Sâniha, ağladığı esnada, birkaç katre yaşın saçlarını ıslattığını hissetmişti.

Sâniha'nın bugün aklından neler geçti! Neler düşündü! Neler yapmak istedi! Zavallı kız, şimdi sevilmediğinden emindi. Artık aşkına, kendisini o kadar mesut eden o aşka veda etmişti. İsmail Tayfur, kendisini sevmiyor; onu, o şahsını tahayyül edemediği *[varlığını canlandıramadığı]* kızı seviyordu! Sâniha'nın kalbini tırmalayan bu fikirdi. Ah! Kim bilir, o ne kadar güzeldir! Kim bilir, İsmail Tayfur, onu ne kadar seviyor! Halbuki kendisi? Evet, kendisi ne idi? Hiç! Sokakta bulunmuş bir çocuk! O zamana kadar merhameten *[acıyarak]* kendisini besledikleri gibi yine merhameten İsmail Tayfur, kendisine: "Seni seviyorum!" demişti. Buna inanmalı mıydı? Onun muhabbetine istihkakı olmak için *[sevgisini hak edecek]* bir şeye mâlik miydi? Ötekinde zenginlik var! Onda güzellik var! Kendisinde? Hiç!

Sâniha'nın gözlerinin önüne kapının arasından gördüğü araba, karşısında titrediği Melekzat geliyordu.

Kim bilir, bir arabaya, böyle bir halayığa mâlik olan kız ne kadar zengin, ne kadar güzeldir!

Bu fikir, Sâniha'nın mülahazatı *[yorumları]* arasında darbat-ı muttaride ile *[düzenli vuruşlarla]* dimağına *[beynine]* vuruyordu.

Ah! O Hacer'e ne kadar adüvvat ediyor *[düşmanlık besliyor]*, ondan ne kadar nefret ediyordu! Gitmek, onu bulmak, kollarından tutmak... Ah! Mukadder olsa *[gerçekleşse]*!

Sâniha, akşama kadar bu gayr-ı muttarid *[düzensiz]*, bu gayr-ı müteselsil *[karmaşık]* düşünceler içinde çırpınmıştı.

İsmail Tayfur'un geldiğini, kapının çalınmasından anladığı vakit, bir kuvve-i muharreke-i harikulade ile *[olağanüstü bir kuvvetle]* yerinden fırlatılmış gibi kalktı. Gözleri bulandı, benzi sarardı, bir put gibi gayr-i müteharrik *[hareketsiz]* kaldı. Ne yapacak? Evet, şimdi onun karşısında bulunduğu zaman ne yapacak?

Her akşam kapıyı kendisi açtığı halde bugün inmeye cesaret edemedi. Şimdi ona görünmekten adeta korkuyordu.

Nihayet bütün metanet-i kalbiyesini cem ederek *[bütün gücünü toplayarak]* indi. Şüphe îrâs edecek *[kuşku uyandıracak]* hiçbir şey yapmamaya karar-ı kati *[kesin karar]* vererek lakayt *[umursamaz]* davranmaya çalıştı. Fakat lakırdı söylemeye, yüzüne bakmaya, odasına girmeye cesareti kifayet etmedi *[yetmedi]*. Gözlerinde yaşlar hazırdı, ufak bir vesile ile ağlayacağından emindi.

İsmail Tayfur odasına çekildikten sonra Sâniha, müsterih oldu *[rahatladı]*. Kendi odasına girdi; burada, karanlıkta, odasının penceresinden bir kısm-ı münevveri *[aydınlık bir bölümü]* görünen semaya nasb-ı nigâh ederek *[gözlerini dikerek]* düşündü...

Aklına bir şey geliyordu:

Şimdi İsmail Tayfur'un odasına çıksa, onun ayaklarına atılsa; ciğerindeki yaradan kanlar dökülüyormuş gibi ağlayarak, kalbi parçalanıyormuş gibi feryat ederek "Bak! Ölüyorum! Sen beni sevmiyormuşsun, bak ben seni sevmekten ölüyorum. Dünyada senden başka bir şey sevmedim, senden başka bir şey düşünmedim; yalnız seni seveceğim, yalnız seni düşüneceğim.Sen de bana böyle diyordun... Şimdi bunu tekrar et, bunun yalan olmadığını söyle, beni ihya edeceksin *[yeniden canlandıracaksın]*! Beni seviyorsun, değil mi? Bugün işittiklerim hep yalandı, değil mi?" dese!

Sâniha, bu fikri icraya *[uygulamaya]* kuvvet bulabilmek için odasında geziniyordu... Ah! Bir kere cesaret edebilse!

Sâniha, birdenbire titredi, odasının kapısı yavaşça açılmıştı.

Sâniha, mahz-ı dikkat kesilmiş, odanın karanlığı içinde ilerleyen bu hayalin kim olduğunu fark edebilmek için bütün kuvve-i basariyesini *[tüm gücünü gözlerinde]* toplamıştı.

Gölge, kapıyı yavaşça kapadı, bir vücudun zıll-i makusu *[gölgesi]* gibi sessiz birkaç adım attı. Zulmetler *[karanlıklar]* toplanmış zulmetler içinde yürüyor gibiydi.

Odanın ortasına geldiği vakit hafif bir sesle: "Sâniha!" dedi. Nesime Hanım'ın sesini anladığı vakit Sâniha'nın halecan-ı kalbine bir sükûn-ı müsterihane geldi *[çarpıntısı yatışır gibi oldu]*; fakat birden cevap veremedi. Mühim bir muhaverenin cereyan edeceğini *[önemli bir konuşmanın geçeceğini]* anlıyordu, bu fikir, ne yapmak lazım geleceğinde tereddüt veriyordu *[kararsız kalıyordu]*.

Önünde bulunduğu pencere, odanın kesafet-i zulmeti *[koyu karanlığı]* içinde bir safha-i sehabernâk-ı pulad *[çelik bir levha]* gibi biraz münevver *[aydınlık]* görünüyordu, Nesime Hanım, Sâniha'nın yanına kadar geldi, bu pencereden giren ziya-yı hafif *[hafif ışık]* arasında genç kızı görmek istiyormuş gibi eğilerek baktı:

– Sâniha! ne yapıyorsun?

Bu seste ağlayanlara, mustarip olanlara *[acı çekenlere]* karşı istimal edilen *[gösterilen]* bir eda-yı rakik *[ince bir davranış]* vardı. Sâniha "Hiç!" dedi. Oh! Bu hiç! Veremin zehr-i seyyali *[akıcı zehri]*, ciğerlerini erittikçe yatağının bir köşesinden nigâh-ı yeis-penahıyla *[umutsuz gözleriyle]* semanın bir tarafına bakarak hazin hazin düşünen bir genç kıza sorunuz: "Ne için düşünüyor?" "Hiç!" diyecektir.

Nesime Hanım, Sâniha'nın karşısına oturdu. Burada, odanın içini dolduran karanlıklarla pencerenin önüne yığılan gecenin esmer rengi içinde ikisi de mustarip, ikisi de mahzun olan bu ihtiyar kadınla bu genç kız, bir müddet sâkit yekdiğerine baktılar *[sessizce bakıştılar]*.

Bu kadının, bu validenin fikrinden neler geçmişti? Tâ kendisini bir erkek çocuğa valide olmuş gördüğü zaman başlamış, ta yine bu çocuğu pedersiz kalmış gördüğü zamana kadar onun için nurdan, saadetten, ümitten, hulyadan mürekkeb *[oluşmuş]* bir istikbal *[gelecek]* kurmuştu. Sonra birdenbire, insanların daima fevk-i serinde *[başının üzerinde]* fakat gizli bir bulut içinde duran, saika-i kaza *[kaza yıldırımı]* düşmüş; bu validenin mebna-yı hayalatını *[hayallerinin temelini]* şikest etmişti *[yıkmıştı]*. O vakitten sonra İs-

mail Tayfur'u artık bir muhasip sıfatıyla görmeye alışmış, yalnız onu şu tarz-ı hayattan memnun görmeye vakf-ı arzu etmişti *[istemişti].* Terakki *[ilerleme],* istikbal nâmına *[gelecek adına]* kalbinde hiçbir ümit olmadığı bir sırada dünyada insanların her türlü âmâle *[isteklere]* vasıta-yı icra-yı ittihaz ettikleri servet *[araç olarak kullandığı zenginlik],* müthiş bir servet, nagâh *[birden]* oğlunun ayaklarına yuvarlanmıştı. Elini uzatsın, mahvolan o eski ümitler birden tahakkuk etmiş olacak *[gerçekleşecek].*

Oğlunu âguş-ı meyusiyette *[umutsuzluk içinde]* görmekle meluf *[alışık]* olan bu valide, bugün ikbali *[mutluluğu],* oğlunun âguş-ı ihtiyarında *[kendi isteğine bağlı olduğunu]* gördüğü zaman kalbi titremişti; fakat gözlerinin önünde bir hayal, "Beni ne yapacaksınız?" diyordu.

O zaman garip bir tereddüt başlamıştı. Evvela Nerime Hanım, karşısında kendisine o saadet-i gayr-ı melhuzayı teklif ettiği zaman *[beklenmeyen mutluluğu önerdiğinde],* bu valide, yalnız kalbini dinlemiş, en evvel Sâniha'yı oğluna rabt eden *[bağlayan]* aşkı düşünmüştü. Fakat sonra?

Sâniha'nın tuğyan-ı bekası *[bir sele benzeyen gözyaşları]* geçtikten sonra, o ufk-ı istikbalin incila-yı fecrini *[geleceğin parlak ufkunu]* görmeye başlamıştı. Aşk? Bu bir neşve-i muvakkit *[geçeci bir sevinç],* bir hayal değil mi?

Fikri, bu hercümerc-i mutalaat *[böyle karmakarışık düşünceler]* içinde yuvarlandığı bir sırada aklına bir şey gelmişti : Sâniha ile görüşmek.

Aklına bu gelir gelmez kalkmış, yavaş yavaş genç kızın odasına kadar gelmişti. Kapıyı açacağı sırada düşündü: Ne diyecek? Sâniha ile ne görüşecek?

Hiç! Aklında hiçbir şey yoktu; fakat öyle zannediyordu ki, Sâniha'yı görecek olursa ne yapmak lazım geleceğini takarrür ettirebilecek *[kararlaştırabilecek].*

İçeriye girdi. İşte şimdi Sâniha'nın karşısındaydı : Ne yapacak? Bu kıza ne söyleyecek?

Yalnız:

– Sâniha! ne yapıyorsun? Diyebilmişti. Zavallı Sâniha ne yapar? Hiç!

İhtiyar kadın, ne söyleyeceğini, ıstırabından kalbi kıvranan bu bedbaht kıza karşı nasıl bir tarz-ı lisan istimal edeceğini *[dil kullanacağını]* tayin edemeyerek *[bilemeyerek]* dedi ki:

– Mustaripsin *[Acı çekiyorsun],* Sâniha! Fakat emin ol ki ben de senin kadar mustaribim. Hiç ümit etmediğim bir mesele çıktı; bütün sükûnumuzu *[sessizliğimizi],* istirahat fikrimizi *[rahatımızı]* tarumar etti *[bozdu].* Birden beni öyle bir muamma *[belirsizlik]* karşısında koydular ki nasıl halledebileceğimi anlayamıyorum. Şimdiye kadar oğluma zevce *[eş]* olmak üzere yalnız seni düşünmüştüm. Bugün bana "Oğlunuzu Hacer Hanım'a nişanladık!" diyorlar. Nasıl müşkül bir mevkide *[zor bir durumda]* bulunduğumu anlıyorsun değil mi, Sâniha? Ya seni feda etmek, yahut İsmail Tayfur'u feda etmek icap ediyor.

Bu son söz, ağzından bilâ-ihtiyar *[istemeden],* güya dimağını *[aklını]* tahriş eden *[kurcalayan]* fikirden bir parçası fışkırmış gibi bilâ-iltizam *[taraf tutmadan]* çıktı. Sâniha'nın gözlerinin önünden bir perde kalktı, Hacer'le Sâniha arasında farkın bir valide nezdinde *[gözünde]* neden ibaret olacağı şimşek

gibi zihninde tezahür etti *[parladı]*. Az kaldı bu kadının ellerinden tutup "Nasıl? Beni feda etmeyecek olursan İsmail Tayfur'u feda etmiş olacaksın, öyle mi? O kızı, o zengin kızı istiyorsun! Demek Sâniha'yı, o fakir öksüzü zihninde bir mani *[engel]* görüyorsun! Peki, öyle olsun! İsmail Tayfur Bey'e Hacer Hanım'ı alınız! Sâniha gidiyor, Sâniha sokaktan gelmemiş miydi? İşte yine sokağa gidiyor!" diyecekti.

Bu fikir, bir saniye zarfında genç kızın dimağında çalkandı, bir saniye zarfında Sâniha, tebdil-i mütalaa etti *[düşüncesini değiştirdi]*. Bu sözleri ne salahiyetle *[hangi yetkiyle]* söyleyecek? Evet, ne salahiyetle bu valideyi, zengin bir kızı fakir bir kıza tercih ettiği için muaheze edecek *[kınayacaktı]*?

Dedi ki:

– Bilmem, ne için bana bu meselelerden bahsediyorsunuz? Oğlunuz için bugün büyük bir saadet tebşir ettiler *[mutluluk müjdelediler]*, bu sizi memnun etmek lazım gelir iken gelip bana ıstırabınızdan bahsediyorsunuz. Tayfur Bey, Hacer Hanım'ı seviyormuş, Hacer Hanım'ı Tayfur Bey'e vermek istiyorlarmış! Bunda Sâniha'nın ne dahli *[rolü]* olabilir? Bugün, buna vâkıf olduğum *[bunu öğrendiğim]* zaman ağlamıştım...

Sâniha, söyleyeceği şeyi iyice işittirmek istiyormuş gibi eğildi:

– ...İnanır mısınız, şimdi ne için ağladığımı anlayamıyorum, hususiyle *[özellikle]* size karşı ağlamak biraz tuhaf idi! Güya "Bakınız! merhamet ediniz!" demek gibi bir şey! -Sâniha güldü- Halbuki öyle değil!

Sâniha, bu lakırdıları söyleyebilmek için cebr-i nefs ile *[kendini zorlayarak söylemeye]* başlamıştı; fakat devam ettikçe sesine metanet *[güç]* geliyordu, zannolunurdu ki kendi sesini işittikçe kuvvet geliyor, yahut söylediği sözlere kendisince de kanaat hâsıl oluyordu *[kendisi de inanıyordu].*Gariptir! İnsanın sözü, fikrine tâbi olmak kaide-i tabiîye *[düşüncesine uyması bir kural]* iken bazı haller olur ki fikir, söze tâbiyet eder *[uyar].* İnsan, düşündüğünü söylerken bazen de söylediğini düşünür. Bir şey, kendisine: "Evet, Sâniha! Ne kadar güzel söylüyorsun! Ne için tezellül edeceksin *[küçük düşeceksin]*? Ne için kendini bedbaht, biçare göstereceksin?" diyordu. Devam etti:

– Şimdiye kadar İsmail Tayfur Bey'e zevce olmak gibi bir fikir taşıdığımı tahattur etmiyorum *[hatırlamıyorum].* Yalnız, beni o sıfata namzet *[aday]* gibi görüyordunuz, ben de kendimi öyle görmeye çalışıyordum. Şimdi tebdil-i sıfat etmek icab ediyor *[bu düşünceyi değiştirmek gerekiyor]*, değil mi? -Sâniha sesine bir lakaydi-i tam *[umursamazlık]* verdi- Öyle olsun!

Sâniha'nın fikrinden garip, tuhaf bir şey geçti. Dedi ki:

– Hatta size bir şey söyleyeyim mi? Bu izdivacın *[evliliğin]* vücud bulmasına *[gerçekleşmesine]* benden ziyade kimse çalışmayacak!

Sâniha, bu son sözü söyledikten sonra artık son kuvvetini sarf etmiş de *[harcamış da]* bîmecal *[kuvvetsiz]* kalmış gibi arkasına yaslandı.

İsmail Tayfur'un saadetine kendi çalışacağını, kendi bedbahtisini yine kendi itmam edeceğini *[kendi eliyle sürdüreceğini]* söyledikten sonra genç kız,

kalbinde garip bir teselli hissetti. Bir ümidin inkırazını *[yıkılışını]* görenler için feragat-ı nefsiyeye *[kendini feda etmeye]* karar vermek kadar tesliyet-bahş *[avundurucu]* bir şey olamaz.

İhtiyar kadın, bu sözleri bir sükût-ı mahz ile *[sessizce]* dinlemişti. İşittiği şeyler, o kadar fevka'l-me'mul *[şaşırtıcı]* idi ki inanmak istiyordu. Sâniha'nın ağlayacağına, feryat edeceğine, ıstırabından kıvranacağına muntazır idi *[acısından kıvranacağını bekliyordu]*. Onu bu sükûn-ı dem *[sessizlikle]*, bu itidal-i lisan ile *[yumuşak bir dille]*: "Oğlunuzu seviyorum, zannediyordunuz; benim için onu sevmemek kadar kolay bir şey olamaz." demek istediğini işittiği zaman hayret içinde kaldı. Maahazâ*[bununla beraber]* bunun yalan olacağını, Sâniha'nın kalben *[içinden]* ağlamakta olduğunu, şu sözleri söylerken kanı kuruduğunu hissediyordu.

Genç kız, sustuğu vakit odada sükût hüküm sürmeye başladı *[sessizlik oldu]*. Sâniha'da artık devama mecal yoktu, Nesime Hanım, muhavereyi orada bırakıp bırakmamakta müteredditidi *[konuşmayı kesip kesmemekte kararsızdı]*. İstizah etmek *[açıklamak]* için dedi ki:

– İsmail Tayfur için, Hacer Hanım'ı seviyor. Halbuki ben tamamıyla başka türlü zannediyordum.

Sâniha, Melekzat'ın el'ân bakiye-i aksi kulaklarında ihtizaz eden *[yankısını hâlâ kulaklarında duyduğu]* sözlerini der-hatır etti *[hatırladı]*, boğuk bir sesle:

– Üç seneden beri! dedi.

Artık muhaverede devam kabil *[mümkün]* değildi.

Nesime Hanım kalktı; yavaş yavaş, karanlığın içinde bir gölge siliniyormuş gibi çıktı. Sâniha tebdil-i

vaziyet etmedi *[durumunu değiştirmedi]*, nigâh-ı mütefekkirinin hatt-ı cereyanı *[düşünceli bakışları]* penceresinden görünen bir ziya-yı pertev-bârân *[ışık saçan]* hande-i hulya-perverine *[hayale dalan gülüşlerine]* tesadüf ediyordu. Gözleri ona merkuz *[dikili]* olduğu halde düşündü.

Şu muhavere, Sâniha'ya bir karar aldırmıştı : Şimdi genç kız ne yapacağını biliyordu.

13

Bugünden sonra bir hafta geçmişti. Bu müddet zarfında izdivaç meselesini ihtar edecek *[akla getirecek]* hiçbir vaka cereyan etmemiş *[olmamış]*, hiçbir kelime telaffuz olunmamış *[söylenmemiş]* idi. Sâniha, hal-i mutadisinde *[her zamanki gibi]* idi. Genç kızın hayatında tebeddül vukua geldiğine *[değişiklik olduğuna]* dair bir emare *[iz]* görmek pek müşküldü; ancak İsmail Tayfur'la yalnız kaldığı zaman metanet vaziyetini muhafazada suubet görürdü *[direncini korumakta güçlük çekerdi]*. Mümkün olduğu kadar ondan kaçtı, onunla yalnız kalmaktan ihtiraz etti *[çekindi]*. Sâniha bir şeye intizar ediyordu *[bekliyordu]*: Ferdi Efendi'nin evine gidilecek güne!

Elbette bir gün buraya gidileceğinden emindi. Kalbinde şimdi bir arzu vardı: Kendi saadetinin bâdî-i izmihlali olan *[mutsuzluğuna sebep olan]* o kızı görmek!

Bir hafta geçti, İsmail Tayfur, evden çıktıktan bir iki saat sonra Sâniha, Nesime Hanım'da bir telaş hissetti. Sâniha bu telaşı derhal anladı. Asla tereddüt etmeksizin dedi ki:

– Bugün gideceksiniz, zannederim... Yalnız gitmek fikrinde değilsiniz a ! Ben de size refakat etmek isterdim.

Nesime Hanım, Sâniha'ya baktı. Genç kız o kadar tabiî bir halde idi ki bir şey söylemeye imkân yoktu.

Sâniha, muvafakat cevabını *[olumlu cevap]* aldıktan sonra odasına koştu. Nasıl gideceğini, ne yapacağını ta o günden beri kararlaştırmıştı. En sade esvabından *[elbiselerinden]* birini giydi, saçlarını mühmelâne *[özensizce]* topladı, beş dakikada hazırlandı. Nihayet kendisine baktı, tamamıyla zengin konağına gitmekte olan fakir; fakat zevk-i latif ve sade *[sade ve hoş zevk]* sahibi fakir bir kız heyetinde *[görünüşünde]* idi.

Sâniha hazırlanıp da aşağıya indiği zaman Nesime Hanım'ı kendisine muntazır buldu. Beynlerinde sâkitane bir nazar teati edildi *[Aralarında sessiz bir bakışma yaşandı]*. Bir müddet böyle yekdiğerine baktılar *[bir süre bakıştılar]*. Nesime Hanım: "Sahih *[Gerçek]* mi, Sâniha? Oraya gidebilmek için kendinde kuvvet buluyor musun?" demek istiyor, Sâniha da, nazarındaki metanet, simasındaki azm-i kavi *[kararlılık]*, dudaklarındaki tebessüm-i lakaydi *[umursamaz gülümseme]* ile: "Görüyorsunuz a! Her şeye mukavemet edebilecek *[direnç gösterebilecek]* bir halde, her türlü ahvale kemâl-i tahammül ile mukabele gösterecek *[her türlü durumu sabırla karşılayacak]* bir kuvvette değil miyim?" Manasını işrab ediyordu *[Anlamını taşıyor gibiydi]*.

Bir kelime teati etmeksizin sokağa çıktılar. Bir şey söylemeye de ihtiyaç yoktu. İnsan, bazen lisanıyla tercüme edemeyeceği *[anlatamayacağı]* kadar nazik olan efkârını*[düşüncelerini]*, gözlerinin bir nigâh-ı

serii ile takrir eder *[hızlı bir bakışıyla anlatır]*. Oğlunu bahtiyar etmeye giden bu valide ile bedbahtisini ikmal etmeye *[bahtsızlığını tamamlamaya]* giden bu genç kız bir nazarla yekdiğerine söylemek istedikleri şeyleri söylemişlerdi.

İkisi de sâkitâne *[sessizce]*, mütefekkirâne *[düşünceli]* yürüyorlardı. Sâniha'da bir arzu-yı şedid-i tecessüs *[şiddetli bir anlama isteği]* vardı. Şimdi, hiçbir şey düşünmüyor; yalnız göreceği şeyi, onu, evet, kendi için tahayyül *[hayal]* ettiği saadete sahip olan Hacer'i düşünüyordu. Zihninde o zengin kız, garip bir azamet kesbetmişti *[görkem kazanmıştı]*. Nasıl olabileceğini düşündükçe kendi kendisine: "Oh! Kim bilir nasıldır? Kim bilir ne kadar güzeldir!" derdi.

Bu tenha sokakları geçtiler, şimdi caddeye çıkmışlardı. Bir aralık Nesime Hanım durdu, Sâniha'ya baktı, bir müşkül meseleyi halletmek *[zor bir sorunu çözmek]* istiyormuş gibi dedi ki:

– Araba tutmak icap eder mi?

Sâniha, cevap veremedi. İcap eder mi? Bu hakikaten bir meseleydi *[sorundu]*.

Araba tutmak icap eder mi? Sâniha, bu sual üzerine bila-ihtiyar *[elinde olmaksızın]*, gözlerinin önünde kapının arasından bir aralık görebildiği o güzel, o parlak arabayı görüyordu.

– Bilmem! dedi.

Yine yürüdüler, bahse lüzum görmeksizin *[konuşmaya gerek görmeden]* ikisi de müttefikan *[birlikte]* araba tutmamaya karar vermişlerdi.

Ferdi Efendi'nin konağı önünde tevakkuf ettikleri vakit ikisinin de kalbinde bir korku vardı. Sâniha,

başını kaldırmış; ittisalindeki *[bitişiğindeki]*, karşısındaki binaların fevkine çıkan *[daha yüksek]* bu üç katlı kârgir *[taş ve tuğladan yapılmış]*, cesîm *[büyük]*, ceviz kafesli, demir cumbalı binayı; azamet ve muhabbetiyle *[büyüklük ve güzelliğiyle]* etrafındaki mebani-i sefileyi *[eskimiş binaları]* tahkir ediyormuş *[hor görüyormuş]* gibi onların fevk-i serinden *[üzerinden]* bakan bu muazzam konağı bir nazarda ihata etmiş *[kavramış]* idi.

Oh! Şimdi nazarında *[bakışlarında]* biraz evvel terk ettikleri o meva-i fakir *[fakir ev]* ne kadar küçükleşmiş, ne kadar ezilmişti!

Bu azametin karşısında zavallı fakir kız titredi. Ya Hacer'in karşısında ne yapacaktı? Hal-i sefil-i fakrını *[yoksulluğunu]*, o zengin kızın tantana-i servet ve haşmeti *[zenginlik ve büyüklük gösterişinin]* karşısına nasıl çıkaracaktı?

İpi çekti. Çıngırağın sadâ-yı kahkaha-âmizi *[kahkahayla karışık sesi]*, bir irtidat billuru ile *[yankıyla]* çınlayarak bu kârgir binanın içinde yuvarlandı.

Kapı açılıncaya kadar ikisi de gayr-i mutasavver *[düşünemedikleri]* bir âleme girmek üzereymiş gibi pür halecan *[heyecanla]* beklediler. Kapıyı bir uşak açtı. Kemâl-i ihtiramla *[saygıyla]* yol verdi. İçeriye girdiler, karşılarında büyük mermer nerd-bân *[merdiven]* yükseliyordu. İkisi de İsmail Tayfur'un evvelce verdiği tarifattan *[bilgilerden]* burasının yazıhanelere mahsus daireye çıktığını bilirlerdi. Zaten evin taksimatını *[bölümlerini]* biliyorlarmış gibi döndüler, bu küçük mermer divanhanenin *[büyük salonun]* cenah-ı yeminindeki *[sağ yanındaki]* kapıya teveccüh ettiler *[yöneldiler]*.

Uşak, harem dairesinin çıngırağını çekmekteydi. İçeriye girdikleri vakit kendilerini bir cariye *[kadın hizmetçi]* istikbâl etti *[karşıladı]*, yine bu sırada diğer bir cariye dehlizlerin *[koridorların]* karşısında bir inhina-yı helezoni ile *[bükülerek]* ikinci kata tırmanan zarif bir nerd-bandan koştu.

Bir nazarda ikisi de misafirlerin kim olduklarını anlamışlardı, birbirine işaret ettiler. Nerd-banı yarısına kadar inmiş olan cariye, pür-telaş *[telaşla]* yukarıya avdet etti *[yukarıya döndü]*. Nesime Hanım'la Sâniha, kendilerini istikbal eden *[karşılayan]* cariyeye henüz cârlarını vermişlerdi ki evin içinde harikulade bir heyecan ve hareket vuku'a geldiğini *[olduğunu]* gösterecek gürültüler, koşmalar, sesler işitildi. Bir iki kapı açılıp kapandı, bir iki kişinin nerd-bandlardan koştuğu duyuldu.

Cariye, Nesime Hanım'la Sâniha'yı nerd-bana doğru tevcih ediyordu *[götürüyordu]*. Henüz çıkmaya başlamışlardı ki nerd-banın başında Nerime Hanım ile Melekzat göründü. İkisi de şitab ettiler *[bir koşuda geldiler]*.

Sâniha, kapıdan içeriye girer girmez gözlerini bir duman bürümüştü. Şimdiye kadar servetin husule getirebileceği *[yapabileceği]* tantana-ebzal edilmiş *[gösterişin saçıldığı]* bir yere girmemiş, şimdiye kadar görebildiği şeylerin fevkinde *[üzerinde]* bir şey tasavvur edememişti *[düşünememişti]*.

Kapı açılır açılmaz gözlerinin önünde imtidad eden *[uzanan]* bu vâsi *[geniş]* mermer avlu, etrafı câbecâ *[yer yer]* işgal eden sütunlar üzerine mevzu *[konulmuş]* büyük taflan *[küçük süs ağacı]* saksıları;

ıki mermer-i amûd *[dikey mermer]* arasında latif *[hafif]* bir meyl-i kamet *[eğilme]* ile kıvranarak, dönerek çıkan bu zarif mahun[18] nerd-ban, avlunun kısm-ı mukabilini *[karşı tarafın bir kısmını]* tahdid eden *[sınırlayan]* cam kapıların bir levha-yı zümrüdîn *[yeşil bir tablo]* gibi gösterdiği bahçe; bütün bu manzara-yı ihtişam-ı servet *[zenginliğin gösterişinin manzarası]*, Sâniha'ya şimdiye kadar tasavvur etmediği bir şey göreceğini anlatıyordu.

Melekzat, bir tavr-ı laubali ile *[rahat bir şekilde]* koluna girdi; Sâniha'nın kolu titriyordu. Gözlerini bulandıran duman içinde etrafını göremeyerek çıktı.

Şimdi ikinci katta bulunuyorlardı. Sâniha'nın ayakları altında mücella *[cilalı]* tahtalar, seyyal *[kaygan]* bir zemin gibi akıyordu. Etrafına baktı; duvarları örten seccadeler, pencerelerden akan uzun ipek perdeler, kapıların arasından görünen odalar, sofayı yer yer işgal eden sandalyeler, koltuklar, sedirler, bir perişani-i latif *[hoş bir dağınıklık]* içinde bu cesîm *[geniş]* yeri dolduran bütün bu eşya, Sâniha geçtikçe gözlerinin önünden tayyar *[uçan]* bir silsile-yi elvah *[tablolar zinciri]* gibi akıp geçiyordu.

Melekzat yanında diyordu ki:

– Ne kadar isabet ettiniz de *[iyi ettiniz de]* teşrif ettiniz *[geldiniz]* Alimallah hemşire! *[İnanın kardeşim]* Sizden o kadar hazzettim *[hoşlandım]* ki o günden beri sizi düşünüyorum... Bilseniz, Hacer Hanım'la ne kadar lakırdınız oldu *[sizden söz ettik]*... Sizi görmek için merakından çatlıyor...

---

18 Tespih ağacıgillerden bir orman ağacının kırmızımtrak renkte, sert ve iyi cilalanan kerestesinden yapılmış.

Melekzat, yürüdükleri esnada devam ediyordu. Sâniha, cevap vermiyordu. Sofanın tâ müntehasında *[sonunda]* büyük bir odaya girdiler.

Sâniha, Hacer Hanım'ı burada göreceğini me'mul ediyordu *[umuyordu]*. Kapıdan girerken kalbi oynadı. Bir nazar-ı perişan ile *[kötü bir bakışla]* odayı ihata etti *[gözden geçirdi]*. Kimse yok!

Nerime Hanım, Nesime Hanım'ı odanın en mükellef *[güzel]* bir yerinde bir sandalyeye oturtmuştu. Sâniha'ya döndü:

– Buyurunuz efendim...

Nerime Hanım, eliyle bir yer gösteriyordu. Sâniha, tereddüt etti. Yalnız bu ciheti *[tarafı]* düşünmemişti: Oturacak mı? Burada, hidmetkâr *[hizmetçi]* sıfatında değil miydi? Bütün vakar-ı nisvanisi *[kadınlık onuru]* bu mülahaza *[düşünce]* üzerine tuğyan etti *[harekete geçti]*. Burada, bu servet ve haşmet *[zenginlik ve gösteriş]* içinde hiçbir şey olmadığını gören Sâniha, bu fikre tahammül edemedi *[dayanamadı]*. Bir meşy-i vakurane ile *[onurlu bir yürüyüşle]* ilerledi, gösterilen yere oturdu. Melekzat, evin mümtaz *[seçkin]* cariyesi yahut hanımın nedimesi sıfatıyla *[arkadaşı olarak]* Sâniha'nın yanına oturdu; fakat yalnız kulağına eğilerek şu kelimeleri söyleyecek kadar bir zaman için:

– Müsaade ediniz de biraz gideyim. Hacer Hanım yalnız giyinemez. Siz de elbette gelininizi süslü görmek istersiniz...

Şu son cümleye refakat *[eşlik]* eden bir tebessüm-i latife-perdazâne ile *[şakacı bir gülümsemeyle]* Melekzat kalktı. Şimdi Sâniha, bulunduğu yerde yalnız kalmış, biraz ötede Nerime Hanım'la Nesime Hanım, kadınların mevcut olmayan esaslar *[gerçekler]* üzeri-

ne o kadar mahirâne icat ettikleri *[ustalıkla kurdukları]* bir muhavere açmışlardı.

Sâniha'nın, fikrinden iktibas-ı reng etmiş *[renk almış]* kadar perişan gözleri, odayı dolaşıyordu. Burası, büyük, misafir kabul etmeye mahsus bir yerdi. Unnâbî *[iğde rengi]* kadife sandalyeler, sedirler, odanın ortasını işgal eden cesîm bir suni *[yapma]* çiçek saksısıyla müzeyyen *[süslü]* müdevvir *[yuvarlak]* masanın etrafına bir vaziyet-i mühmelâne ile *[özensizcesine]* atılmış koltuklar; pencerelerin yarısına kadar düşen yine o renkte, o kumaşta yarım perdeler; odanın biraz açık, sarıya mail *[çalan]* mülevvin *[renkli]* duvarlarıyla imtizaç ederek *[uyuşarak]*, pencerelerin tülleri sarı, panjurları arasından süzülen ziya *[ışık]* içinde nazar-ı nevâz *[gözleri etkileyen]* bir mahluta-yı elvan *[renk karışımı]* teşkil etmişti *[oluşturmuştu]*. Sâniha, odanın bahçeye nâzır *[bakan]* cephesine mukabil *[yönüne doğru]* oturmuştu: Panjurların arasından câbecâ yeşil başlarını kaldıran ağaçları görüyor, garip bir inkişaf-ı hatırat ile *[anıların çağrışımlarıyla]* hayatının ilk senelerini geçirdiği harabezârın *[yıkıntının]* o mahuf *[korkunç]* bahçesi fikrinde irtisam ediyordu *[canlanıyordu]*. İki tarafında, odanın iki cihetini işgal eden iki cesîm ayna duvarların üzerinde iki levha-yı nurani *[ışıklı tablo]* gibi odanın in'ikas-ı tezyinatıyla *[süslerin yansımasıyla]* parlayarak tavana yükselmişti. Sâniha, bu aynaların içinden *yekdiğerine [birbirine]* gönderdikleri elvah-ı müteselsile-i mün'akiseye *[zincirleme tablolara]* baktı. Ömründe iki aynanın tekabülünden hâsıl olan *[karşılaşmasından meydana gelen]* garabet-i manzarayı *[garip bir görüntüyü]* hiç görmemişti. Bu oda, heyet-i mecmuasiyle *[tamamıyla]* aksederek

[yansıyarak] aynaların içinde birer levha teşkil ediyor *[tablo meydana getiriyor]*, sonra bu levhaların içinde yine onun ayn-ı mün'akisi *[tıpkısı]* olarak bir diğer levha, onu müteakip *[onun ardından]* bir üçüncüsü, bir dördüncüsü, gayr-ı mütenahi *[sonsuz]*, gayr-ı mahdut *[sınırsız]* bir silsile-i levha *[devamlı bir tablo]* irtisam ediyor *[resmediyor]*; bu odayı bi-pâyan *[sınırsız]*, bînihaye *[sonsuz]* bir dehliz *[koridor]* gibi layenkatı temdid edip *[aralıksız uzayıp]* gidiyordu.

Sâniha'nın gözleri, iki tarafında açılan bu münazır-ı garibeden *[tuhaf manzaradan]* mürekkeb-i âlem-i seher- âmizin envar-ı in'ikasatıyla *[güneşin doğuşuyla yansıyan ışıklarla]* uyuşmuştu ki hafif bir hışıltı *[hışırtı]* işitildi; kapının perdesi titredi. Sâniha, gözlerinin önünde bir bulut dökülmüş gibi etrafını bir bulanıklık içinde görerek, bir hiss -i gayr-i ihtiyari ile *[elinde olmadan]* ayağa kalktı, yine bu bulanıklık içinde gözlerinin önünden maviden, beyazdan mürekkeb *[oluşmuş]* bir ebr-i bahar *[bahar bulutu]* gibi hafif bir şey geçti.

Hacer, bir meşy-i laubaliyâne ile *[aldırışsız bir yürüyüşle]* odanın ortasına kadar ilerledi, Nesime Hanım, Nerime Hanım ayağa kalkmışlardı. Melekzat, biraz geride müdevver *[yuvarlak]* masanın kenarında duran bir küçük sandalyeyi ileriye sevk ediyordu *[sürüyordu]*. Hacer, bir ihtiram-ı fevkalade ile *[derin bir saygıyla]* selam verdi; biraz gülerek, genç kızlara mahsus şerm-i ca'li-i latif ile *[yapmacık bir sıkılmayla]* biraz utanmak isteyerek kendisi için ihzar edilen *[hazırlanan]* sandalyeye oturdu.

Sâniha, Hacer'e maruz olmaksızın *[bakmadığı halde]* onu tamamıyla zîr-nigâhında *[gözaltında]*

tutuyordu. Bu esnada odada bir hareket-i diğer *[başka bir hareket]* oldu, misafirlere kahve getiriliyordu.

Sâniha'nın eli titriyor, kahvesini içemiyordu; fincan iade edildiği zaman onun da çekileceğini bildiği için, görebildiği kadar görmek istiyordu.

Onu bu kadar güzel, bu kadar zarif tasavvur etmemişti *[düşünmemişti]*. En evvel nazar-ı dikkatinde tezahür eden *[gözünde beliren]* şey, beynlerindeki *[aralarındaki]* tezad-ı sima *[yüz çelişkisi]* oldu. Hacer'in semanın *[gökyüzünün]* reng-i lâciverdinden toplanmış da ortasına bir necm-i pertev-bâr *[parlak bir yıldız]* konmuş gibi mavi-i çeşm-i münevveri *[mavi gözlerinin parıltısı]*, ebyaziyet-i mahzası *[beyazlığı]* üzerinde bir reng-i seyyal-i pembe *[akıcı pembe bir renk]* uçan tenine hafif bir saye-i nurani *[pırıltılı gölge]* atan kısa sarı kaşları, biraz açıkça duran soluk ince dudakları, Sâniha'nın fikrinde ona, bir başka âlemin bir başka mahlûku *[yaratığı]* gibi bir garabet *[yabancılık]* vermişti.

Semavi *[Göklerden gelmiş]*, ulvi *[yüce]* bir güzellikle güzel; mahiyeti *[kendisi]* gayr-ı muayyen *[belirsiz]* olmakla beraber, ihtimal gayr-i muayyen olduğu için nazarı teshir eden *[bakışları büyüleyen]* bir zarafetle zarif olan *[incelik gösteren]* bu kızın karşısında kendisini çirkin buldu. Kalbinde yalnız bir ümit, gizli gizli titremekteydi, bu ümit de söndü. Sâniha, adavete meyyal *[düşmanlığa eğimli]*, hıyanete münhemik *[kötülüğe düşkün]* bir kız olaydı, Hacer'den şu dakikada nefret edecekti. Bir saniye zarfında Hacer için o vakte kadar duyduğu hiss-i husumet *[düşmanlık hissi]* silindi; şimdi Sâniha tamamen meyus idi *[ümitsizdi]*; fakat artık Hacer'den nefret

etmiyor, bilakis onu kendisinin mahrumu kaldığı saadete layık görüyordu.

Sâniha, bir şeye karar-ı kati *[kesin karar]* vermişti: Feda-yı zâta *[kendisini fedaya]*, feragat-ı nefsiyeye *[isteklerinden vazgeçmeye]*! Bu karar-ı fedakârâne *[özverili karar]*, genç kızın kalbini mualla-yı hissiyat ile *[yüce bir duyguyla]* dolduruyordu.

Hacer, bir aralık bir nigâh-ı firari ile *[kaçamak bir bakışla]* Sâniha'ya baktı, bedbaht olmaya karar veren *[talihsizliğine boyun eğmiş]* bu kızın nazar-ı meluliyle *[usanmış bakışı ile]*, bahtiyar olmakla dilşâd *[sevinmiş]* olan o kızın nigâh-ı handenâkı *[gülen bakışları]* tesadüf etti *[birleşti]*; Hacer tebessüm etti...

Hacer, beyaz tüllerle karıştırılmış mavi ipekten ince bir elbise giymişti. Gerdanı, göğsünün latif bir tedererrüc ile *[kabarmasıyla]* tedevvür etmeye *[yuvarlaklaşmaya]* başlayan kısmına kadar açık bırakılmış, burada kumaş, iğnelerin bir ihmal-i mültezimini *[gerekli bir savmasını]* gösterecek ve setr ettiği *[örttüğü]* esrar-ı latifeyi *[güzel sırrı]* ifşaya *[açığa çıkartmaya]* hazır olduğunu imâ edecek bir gevşeklik ile büzülmüş, sırtından dolaşarak bu vücud-ı narini *[ince yapılı vücudu]* der-âguş eder *[kucaklayan]* iki kol gibi inen tüller içinde nimten *[mintan]* yavaş yavaş darlaşarak Hacer'in vücudundaki nahafet-i latifeyi *[hoş zayıflığı]* izhar etmiş *[belirtmiş]*, sonra burada tazyik edilen *[sıkıştırılan]* kumaşlar artık serbest kalmış gibi beyaz tüller mavi ipeklerle câbecâ *[yer yer]* toplanarak salıverilmişti; yalnız Hacer'in iki tarafında güya bütün bu tüller, ipekler dökülüverecekmiş de orada öyle zaptedilmek *[tutulmak]* istenmiş gibi iki boğumla kumaşlar toplanarak elbise-

ye iki tarafından çekmek suretiyle biraz kaldırmış; bir çift küçük ayağı mekşuf *[açık]* tutmuştu.

Hacer'de hiçbir zinet *[süs eşyası]* yoktu; fakat bir zinet-i mücesseme *[canlı bir süs eşyası]* gibiydi, hatta kulaklarının sarı saçları arasından görünen pembe uçları üzerindeki tek taş küpeler bile nazardan *[bakışlardan]* gizlenmek istiyordu.

Fincanlar iade edildikten sonra Hacer, bir ebr-i hevai *[boşluktaki bir bulut]* gibi üzerinden uçacakmış zannedilen bu elbise ile önünden geçerken Sâniha, bir cism-i esiri *[havalanacakmış gibi hafif bir cismi]* pervaz ediyor *[uçuyor]* gibi gördü.

Hacer, Sâniha üzerinde bir vücud-ı fevka'l-beşer *[insanüstü bir varlık]* tesirini göstermişti.

Hacer çıktıktan sonra oda bir sükût-ı mahza *[tam bir sessizliğe]* düştü. Nesime Hanım, oğluna namzet *[evlenmek için aday]* olan bu genç kızı hulyasının fevkinde *[tasarladığının üzerinde]* bulmuş, tali'in *[talihin]* oğluna tahsis ettiği *[sunduğu]* bu zevceyi *[eşi]* gördüğü zaman bütün gurur-ı validiyeti *[annelik gururu]* uyanmıştı.

Gelininin kendi üzerinde hâsıl ettiği *[yaptığı]* tesir-i sihriye *[büyülenmiş bir etkiye]* tercüman olabilecek bir kelime söylemedi. Yalnız, Hacer çıktığı zaman Nerime Hanım'a bakmayarak, saklanmak arzu edilmiş de saklanamamış bir fikrin tercümesi gibi:

"Beni bahtiyar bir valide ettiği için Cenab-ı Hakk'a teşekkür ederim! dedi.

Sâniha, bu sözü işitmemişti; fakat ihtiyar kadının dudaklarındaki saadet-i sâkitâne *[sessiz mutluluk]* tefsir-i hale kâfi idi *[durumunu anlamaya yeterliydi]*.

Artık istihsal-i müsaade etmek istediklerini *[izin istemek gerektiğini]* anlatacak bir tavırla Nesime Hanım kalkmak istedi; fakat Nerime Hanım dedi ki:

–Rica ederim, acele etmeyiniz! Teklif-i icab edecek *[çekinilmesi gereken]* bir yerde değilsiniz ki...

Melekzat, odada tekrar göründü, Sâniha'ya kadar geldi, gülerek:

"Sizi almaya geldim!" dedi.

Sâniha hayret etti. Güya hafi *[gizli]* bir şeymiş gibi Melekzat, yavaş sesle ilave etti:

–Sizi Hacer Hanım'ın yanına götüreceğim... Niçin bakıyorsunuz? Sizinle görüşmek istiyor. Size anlatacak birçok şeyleri varmış.

Sâniha, Hacer'le daire-i resmiyetin haricinde *[resmi dairenin dışında]* bir mülakat-ı hususiyede *[özel bir görüşmede]* bulunabileceğini düşünmemişti. Bu teklifi büyük bir tereddütle kabul etti. O kadar tehaşi etti *[çekindi]* ki eğer tereddüte devama imkân olaydı ihtimal kalkmayacaktı. Dışarıya çıktılar, sofayı tamamıyla geçtiler. Hacer, evin diğer cihetinde *[tarafında]* bir odada muntazır idi *[bekliyordu]*. Sâniha'yı odanın kapısından istikbal etti *[karşıladı]*. Dudaklarının üzerinde kalbi itminan *[güven]* ve saadetle memlû *[mutluluk dolu]* olanlarda görülen bir tebessüm vardı.

Pek bîtekellüf *[Hiç de çekingen olmayan]*, pek laubali bir eda ve sada ile *[davranış ve sesle]*:

"Sizi buraya kadar yordum. Beni af edersiniz, değil mi? Sizinle görüşmeye o kadar müştak idim *[istiyordum]* ki... Bir haftadan beri Melekzat'la sizin lakırdınızdan başka bir şey etmiyoruz. Tuhaftır! Bazen

insan hiç tanımadığı birisine nasıl muhabbet *[sevgi]* bağlıyor!" dedi.

Bu sözler bir telatum-ı seri' *[çabuk bir çarpma]* ile ince dudaklarının arasından, müteselsil *[birbiri ardınca]*, gayr-i münkati *[kesintisiz]* bir cereyan ile *[hareketle]* akıyordu.

Sâniha, "Teşekkür ederim!" diyebildi. Şimdi Hacer, elinden tutmuş, odanın bir tarafına doğru sürüklüyordu. Oraya kadar genç kız, bir haft-ı tıflâne-i lisan ile *[çocukça bir konuşma rahatlığı ile]* devam etti, orada karşı karşıya oturdular. Hacer, iskemlesini biraz ileriye sürerek biraz eğildi, Sâniha'ya meftun olmuş *[tutulmuş]* gibi bir nigâh-ı meshur ile *[büyülenmiş bir bakışla]* baktı, çocuk gibi başını eğerek dedi ki:

– Müsaade ediniz de size hemşire *[kardeş]* diyeyim.

Melekzat gülüyordu, Sâniha'ya dedi ki:

"Bu muhabbetin nereden geldiğini anlıyorsunuz, değil mi?"

Melekzat'ın resmi ihtar etmek istediğini *[kastettiğini]* Sâniha anladı, kıpkırmızı kesildi. Sâniha, bu kadar serbesti-i hareket *[rahat davranış]*, bu kadar haft-ı lisan *[rahat konuşma]* görmemişti; Hacer, karşısında hevesat-ı tıflânesinden *[çocukça isteklerinden]* başka rehberi olmayan bir çocuk gibiydi. Maahaza *[Bununla beraber]* bu çocukluklarda öyle bir hoşluk, öyle bir tatlılık vardı ki Sâniha, Hacer'in son sözüne:

"O müsadeyi ben de sizden rica ederim." sözüyle mukabele etti *[cevap verdi]*. Gariptir! Sâniha, şu dakikada Hacer için küçük bir hiss-i bârid *[soğuk bir duygu]* bile taşımıyordu. Son derece nefret edeceği-

ne hükmettiği *[karar verdiği]* bu kız hakkında bilakis muhabbet hissediyordu.

İnsanın hissiyatı bazı büyük sadmâtta *[ansızın gelen felaketlere]* hedef olduğu zamanlar öyle müthiş *[korkunç]* bir buhran *[bunalım]* içinde kalır ki kasırgalara nokta-i tesadüm *[çarpışma noktası]* olmuş dalgalar gibi bir mecra tayin edemez *[yol bulamaz]*.

Zavallı Sâniha! Rakibesini *[rakibini]* sevmek harikasını görüyordu. Hem ne için sevmeyecek? Sâniha, şimdi aşkından, ümidinden vazgeçmemiş miydi? Evet, mademki mahrum olmaya tahammül etmiş *[yoksun kalmaya katlanmış]*, tahayyül ettiği *[hayal ettiği]* saadeti kemâl-i ulüv-i cenâb ile *[büyük bir cömertlikle]* fedaya *[vazgeçmeye]* karar vermişti. O halde Hacer'e, hatta İsmail Tayfur'a adavet etmeye *[düşman olmaya]* salahiyettar mıydı *[hakkı var mıydı]*?

Saniha'nın fikrini bu zemin üzerinde bir silsile-i muhakemat *[düşünce zinciri]* işgal ediyordu *[uğraştırıp duruyordu]*.

Dimağ *[beyin]*! O hazine-i garaib *[şaşılacak şeyler hazinesi]*! Kendi kendisini aldatmak için bile neler icat eder *[uydurur]*, tahassüsatını *[duygularını]* nasıl nikablar *[örtüler]* altında gizler, onlara nasıl garip vazifeler icra ettirir *[yükler]*!

Sâniha, Hacer'e, İsmail Tayfur'a düşman olmamak; hayatını nazarında *[bakışında]* bir şey-i bîma'ni *[anlamsız bir şey]* hükmünde bırakan *[saydıran]* bu iki vücuttan nefret etmemek; bilakis onları sevmek için neler buluyor, ne vesileler çıkarıyor *[fırsatlar çıkarıyor]*, ne sebepler ihdas ediyordu *[ortaya çıkarıyordu]*!

Hacer, diyordu ki:

"Zaten bundan sonra cidden hemşire olmayacak mıyız! Ona..."

Hacer'in serbestisi *[sıkılıp şaşırmadan konuşması]*, İsmail Tayfur'u ismiyle yâd ettirecek *[anacak]* dereceye çıkamıyordu:

"...Ona birader *[kardeş]* dersiniz, değil mi? O halde..."

Hacer, burada Melekzat'a bakarak güldü:

"Onun da nişanlısına hemşire demek pek doğrudur zannederim."

Bu mukaddime ile *[girişle]* başlayan muhavere devam etti. Hacer, lakırdıyı gayr-ı muntazır esaslara sevk ediyor *[beklenmeyen noktalara yöneltiyor]*, bin türlü şeylerden söz açıyordu. Yazın heva-yı rayihadarıyla *[güzel kokulu havasıyla]* mest olan, bir pervaz-ı mecnunâne ile *[delice bir uçuşla]* çiçekten çiçeğe atılan kelebekler gibi fikr-i celanı *[parlak düşüncesi]* esastan esasa *[konudan konuya]* uçuyordu. Yalnız bir şeyden bahsetmemişti : Ondan!

Hatta bir aralık Melekzat:

"Off! Hacer Hanım! Asıl söylemek istediğin şeyleri söylemiyorsun da..." diyecek oldu. Hiddetle dönerek, küçücük parmağını tehditkârâne *[gözdağı verircesine]* sallayarak:

"Aaa! Susacak mısın? Yoksa buradan gider misin?" dedi.

Bir zaman geldi ki artık Hacer, çok söylediğini fark etmiş gibi oldu. Hatrına pek mühim bir şey gelmiş gibi bağteten *[ansızın]* dedi ki:

"Aman, size çalgı çalayım mı? İster misiniz, hemşire? Çalgı sever misiniz? Bak, benim musikiye delicesi-

ne meftuniyetim *[tutkunluğum]* vardır. O kadar ki babam, "Sinirlerine dokunuyormuş!" diye her gece piyanonun önünden zorla kaldırıyor. Bunu anlayamıyorum, hemşire! Piyano insanın sinirlerine mi dokunurmuş? Babamın bazı ne tuhaf lakırdıları vardır!

Şimdi Hacer kalkmıştı. Sâniha'nın yanı başında daima çalındığı üzerindeki açık defterlerden anlaşılan piyanosuna gitti. Sol eliyle arkasından esvabını *[giysisini]* tutarak küçük müdevver iskemleye oturdu, ayaklarını uzattı, ne çalacağını düşünüyormuş gibi gözlerini süzdü, ellerini dişlerin[19] üzerine koydu, bir müddet öyle oturdu.

Dedi ki:

– İnanır mısınız? Ne yapacağımı şaşırdım... Aklıma gelen şeylerin hiçbirini beğenmeyeceksiniz, zannediyorum.

Melekzat, beyan-ı rey etmek *[düşüncesini belirtmek]* istedi:

– İşte, o her vakit çaldığınız şeyi çalsanıza...

Hacer, hiddetle omuzlarını silkti, burnunun ince kanatlarından hiddetle soludu, "Budala!" dedi.

Bugün Melekzat hep azarlanıyordu, dışarıya çıktı, Sâniha, bu çocuklukları mütebessimâne *[gülümseyerek]* seyrediyordu.

Güya Melekzat'ın sözü fikr-i icadına *[yaratıcılık düşüncesine]* bir taziyâne-i şevk *[istek sebebi]* olmuş gibi Hacer'in parmakları, fildişlerinin üzerinden bir tayeran-ı seri ile *[hızlı bir hareketle]* uçtu. Birden odanın şurasında bir cism-i sâmit *[cansız bir cisim]* gibi duran bu aletin sinesinden *[göğsünden]* bir tufan-ı ahenk *[ahenkli sesler]* fışkırdı.

---

19 Piyanonun genelde fildişinden yapılmış tuşları.

Evvela Hacer'in küçük beyaz elleri, bir pervaz-ı seri ile *[hızla]* uçtu. Birden, evin içinde bir sükûn-ı hâbın *[uyku sessizliğinin]* âguş-ı hazz-perverinde *[huzur veren kucağında]* uyanan heva *[heves]* bu aletten kopan; bir teselsül-i seri *[hızlı bir dizi]*, bir cereyan *[akıcılık]* pür-huruş ile *[coşkunlukla]* akan; gâh bir şehka-yı ıstırap *[acının hıçkırığı]* gâh bir hande-i tarraka-perdaz *[kahkaha]* gâh bir âh-ı keselan *[yorgunluk iniltisi]* gibi ezdaddan *[zıtlıklardan]* mürekkeb *[oluşmuş]* bir aheng-i garip *[şaşılacak bir uyum]* içinde uçan nağmelerle *[güzel seslerle]* çalkandı. Ne yapacağına karar veremeyen genç kız, ruhunu bir serbesti-i tayeran ile *[uçuşan bir özgürlük ile]* salıvermişti. Bir genç kızın kalbinde her saniye inkişaf ederek *[ortaya çıkarak]* sönen ümitler, hüzünler, neşveler *[sevinçler]*, elemler, elvan-ı muhtelifeden mürekkeb*[farklı renklerden oluşmuş]* bir tufan-ı izhar *[ortaya çıkan bir tufan]* gibi saçılıyordu. Oraya düşmüş de çırpınmaya başlamış iki güvercin gibi latif *[hoş]* bir aheng-i mevzun hareketle *[ölçülü hareketle]* raks *[dans]* eden elleri altında dişler, kaçacakmış gibi kayıyor, kopacakmış gibi titriyor; bu alet heyet-i mecmuasiyle *[bütününün gösterdiği hal ile]* bir ra'şe-i asabiyeye *[sinirli bir titremeye]* tutulmuş gibi genç kızın narin parmakları altında serâpâ *[bütünüyle]* ihtizaz ediyordu *[titreşiyordu]*.

Hacer'in omuzları, başı gayr-ı mahsus *[sıradan]* bir hareket-i hafife ile *[yavaş bir hareketle]* sallanarak mavi ipek elbisesinin, sarı saçlarının üzerinde havadan yahut renkten bir şey seyelan ediyor *[akıyor]* gibiydi.

Bir zaman geldi ki Hacer, guşi olmuş *[kendinden geçmiş]*, malikiyet-i nefsiyesinden *[kendine hakim*

olmaktan] tecerrüd etmiş *[uzaklaşmış]* bir hal içinde kaldı. Gözleri bir insibab-ı tam ile *[dalarak]* bir noktaya dikildi, elleri bir mıknatıs ile oraya rabt edildi *[bağlandı]*. Biraz evvel bir alay-ı kırlangıç *[kırlangıç sürüsü]* gibi bir tayeran-ı mecnunâne ile *[çılgın bir uçuşla]* atılan nağmeler, şimdi bir keselan-ı mestâne *[sarhoşçasına bir yorgunluk]* ile kanatlarını germiş, kendisini havaya salıvermişti. Biraz evvel telatum-ı esvat *[seslerin çarpışmaları]* içinde gürleyen bu alet, şimdi bir enin-i deruni *[derin inleyişler]* ile inliyor, bir beka-yı sakin *[kendi halinde bir süreklilik]* ile ağlıyor gibiydi.

Sonra, yavaş yavaş, bir tederrüc -i bati *[ağır ağır bir ayrılma]* ile bu feryad-ı hazin-i sâkitâne *[sessizliğin hüzünlü çığlığı]*, artık gözyaşlarıyla tıkanmış gibi boğuldu; söndü, gitti...

Hacer, iskemlesinin üstünde bir hareket-i seria ile *[hızlı bir hareketle]* döndü, iki ellerini dizlerinin arasında sıkarak el'an *[hâlâ]* sekr-i musikî ile memlû *[müziğin sarhoşluğu ile dolu]* gözlerini Sâniha'ya dikti.

Hacer, sapsarıydı, dudakları titriyordu. Hiçbir kelime söylemeden, merkuziyet-i nazarını *[gözlerini diktiği noktayı]* tebdil etmeden *[değiştirmeden]*, öyle, bir âlem-i ulviyeden *[yüce bir dünyadan]* yeni düşmüş de henüz faaliyet-i zihniyesi istirdad edememiş *[aklı orada kalmış]* gibi, gayr-ı müteharrik *[kımıldamadan]* Sâniha'ya baktı.

Ayn *[aynı]* bir nazarla Sâniha, Hacer'e bakıyordu. Demin o sarf-ı ruhundan çıkardığı *[ruhundan ortaya koyduğu]* bir musiki ile dimağını uyuşturduğu sırada Sâniha, orada yeislerine *[ümitsizliklerine]*, gamla-

rına tercüman olan bir lisan dinliyormuş gibi bir baht-ı mahz *[hayranlık]* içinde kalmıştı.

Sonra son nağme *[ezgi]*, bir bakiye-i nefs-i ihtizar *[son bir can çekişme]* gibi söndüğü zaman güya hâlâ o feryatlar, eninler *[iniltiler]* kulaklarında çalkanıyor, havada yuvarlanıyor gibi dinleyerek durdu.

Şimdi genç kızlar, birbirine bakıyorlardı. İkisinin de gözlerinde bir rikkat-i elime *[kötü bir acı]* vardı. İkisinde de bir harikuladelik *[görülmemiş bir güzellik]* hüküm sürüyordu *[meydana geliyordu]*. Genç kızlar, birbirlerine şu nazarla takrir-i hafaya-yı hissiyat ediyorlardı *[gizli kalmış duygularını bildiriyorlardı]*.

Hacer, kim bilir şu dakikada ne düşündü, yahut düşünmeksizin ne hissetti? Yavaş bir hareketle kalktı, yalnız olduklarından kesb-i emniyet etmek *[emin olmak]* istiyormuşçasına etrafına baktı; Sâniha'ya kadar ilerledi, onun iki ellerini tuttu, insanın yalnız tamamıyla kalbine tercüman olduğu vakit gösterebildiği bir ihtizaz sadayla *[titrek bir sesle]*, bir iki kelime içinde bir kitab-ı ma'ni-i mahbus *[içerisinde gizli anlamların saklı olduğu bir kitap]* olduğunu anlatacak kadar beliğ *[anlaşılır]* bir nazarla:

"Benim hemşirem olacaksınız, değil mi?" dedi.

O vakit Sâniha, nem-nâk *[nemli]* iri siyah gözlerini kaldırdı, amâk-ı kalbinden *[kalbinin derinliklerinden]* kopmuş bir yemin kuvvetiyle:

"Evet! Sizin hemşireniz olacağım!" dedi.

14

"Siz pencereyi açıyorsunuz, sözde hava alacaksınız! Kâğıtları tutabilirsen, tut! Tayfur! Şu önündeki

zırıltıyı versen a ! O değil, a canım! Şu kâğıtların üstüne konacak şeyi... Hah ! Şimdi uçsun bakayım!

Hasan Tahsin Efendi yazıhanenin üzerine serpilen kâğıtları toplayarak zırıltı dediği şeyin altına sıkıştırıyordu.

"Aklıma ne geliyor, bilir misin? Şuradan Bekir'i çağırmak, eline bir adet kuruş vermek, arkasını şöyle okşayarak sokağın köşesindeki sucudan biraz kar aldırmak... Bizim geçen seneden kalma bir karlık[20] olacaktı, şu sıcaklarda erimediyse elbette bir yerlerdedir!

İsmail Tayfur "Ooo!" dedi. Hasan Tahsin Efendi bu "Ooo!"yu anlamamış gibi baktı. İsmail Tayfur, uzun iskemlesinin üzerinde bir bacağını öteki bacağının üzerine atmış, elinde kıvrık tuttuğu bir cerideyi *[gazeteyi]* okuyordu.

Hasan Tahsin Efendi, dinlenmediğinden münbais *[doğan]* bir sadâ-yı müstehziyâne ile *[alaycı bir sesle]* dedi ki:

– Ne o! Mühim bir şey var olmalı.

İsmail Tayfur, ihtiyarın bir cerideyi mazhar-ı nigâhî edecek kadar matbuata ehemmiyet *[bir gazeteyi bile bakmaya değer bulacak kadar basına önem]* vermediğini bilirdi. Gülerek "Evet!" dedi. Sonra bir sadâ-yı vakurâne-yi ca'li ile *[yapmacık ağırbaşlı bir sesle]* okumaya başladı:

"Londra'dan alınan ahbar-ı ahire-yi siyasiyeden *[siyasetteki son haberlerden]* müsteban olduğuna *[anlaşıldığına]* göre şu aralık..."

İhtiyar elini uzattı:

---

20 Buzluk.

"Teşekkür ederim!" dedi.

Öteden, Osman Şevket atıldı:

"Aman bugünkü nüsha *[sayı]* mı! Boğaziçi vapurlarının vakt-i hareketleri *[hareket saatleri]* var mı? Bu akşam Hisar'dayım...

Hasan Tahsin Efendi kendi kendisine beyan-ı mutalaa ediyormuş *[düşüncesini belirtiyormuş]* gibi:

"Usandık!" dedi.

Sonra daha yavaş bir sesle:

"İnsan, haftanın beş gününü misafirlikte geçirdikten sonra kendi evinde misafir kalıyor gibidir."dedi.

İsmail Tayfur'un "Hayır!" cevabı bu mutalaaya *[yoruma]* karışıp gitti.

Osman Şevket'in karşısında Mehmet Rıfkı soruyordu:

– Trabzon'un dün gelen mektubunu nereye koydun?

–Kutuya bak!

Hasan Tahsin Efendi, Tayfur'a diyordu ki:

– Londra'dan gelen ahbar-ı ahire-yi siyasiyeyi bıraksan da şunun cemine *[toplamına]* baksan...

Önüne bir kâğıt attı. Dört arkadaş yazıhanede gâh söyleyerek gâh sigaralarından bir iki nefes çekmek için biraz tevakkuf ederek *[durarak]* yazın bu sıcak gününde çalışıyorlardı.

Hasan Tahsin Efendi'nin kar teklifi unutuldu, ceride yavaşça kayarak yere düştü. Mehmet Rıfkı, Trabzon mektubuna cevaba başladı. Osman Şevket, dişlerinin arasından henüz güftesini *[sözlerini]* öğre-

nemediği bir şarkıyı ıslıkla terennüm ediyordu *[çalıyordu]*. İsmail Tayfur, ancak işitilir bir sesle: "8, 12, 25, 33, 42, 49, 54; 4! Elde var 5..." mırıltısıyla Hasan Tahsin Efendi'nin cemini yapıyor; ihtiyar, başını biraz kaldırarak, gözlerini biraz süzerek sigarasının dumanıyla havaya muttarid hamlelerle *[sürekli bir şekilde]* halkalar salıveriyordu.

Bu sırada Ferdi Efendi'nin odasından çıngırağın sesi işitildi, üçü birden İsmail Tayfur'a:

"Seni istiyor!" dediler.

İsmail Tayfur, dişlerinin arasından homurdayarak, "Evet!" dedi. Hasan Tahsin Efendi'nin yarı kalmış cemini *[toplamını]* bıraktı, iskemlesinden atladı, kalbinde bir hiss-i hafî *[gizli bir duygu]*, yeni bir şey öğreneceğini ilham ederek *[düşünerek]* Ferdi Efendi'nin yazıhanesine girdi.

Ferdi Efendi, sandalyesinde oturuyordu. Genç adama eliyle yaklaşmasını işaret etti. İsmail Tayfur, takarrüb etti *[yaklaştı]*; sonra bununla kanaat etmemiş *[yetinmiyormuş]* gibi Ferdi Efendi, yazıhanesinin karşısındaki iskemleyi gösterdi.

Şimdiye kadar böyle bir teklif vâki olmamıştı *[gerçekleşmemişti]*. Kabul-i tereddüt ettiğini *[duraksadığını]* gördüğü zaman âmirâne *[emreden]* bir sesle "Oturunuz!" dedi.

İsmail Tayfur, mühim bir muhaverenin açılmak üzere olduğunu anlıyordu. Ferdi Efendi, hiç beklemedi, gayet sakin bir sesle dedi ki:

– Geçenlerde, sizi ticaretgâha teşrik ettiğime *[ortak yaptığıma]* dair bir şey söylemiştim... Sonra o fikri tevsi ettiğimi *[geliştirdiğimi]* size söylemedim zannederim.

İyice işittirmek istiyormuş gibi sandalyesinde doğruldu.

– Bugünden itibaren işyerinin muamelatından *[işlerinden]* yüzde yirmi sahib-i hassasınız *[pay sahibisiniz]*...

İsmail Tayfur'un gözleri bulandı. Ferdi Efendi'nin gözlerinde o hande-i garip *[alışılmamış gülüş]*, dudaklarında o tebessüm-i bârid *[soğuk gülümseme]* uçmaya başlamıştı. Bir eliyle yazıhanesinin üzerinde duran bir kâğıdı genç adamın önüne sürerek ilave etti:

– Mestanzadeler'in mektubu! Haber vermiştim, muvafakat ediyorlar *[uygun görüyorlar]*...

Ferdi Efendi, vazifesinin en mühim kısmını ikmal etmişti *[tamamlamıştı]*, vücudunu tekrar sandalyesine salıverdi; ellerini uzatarak yazıhanesine dayadı; gözlerinde o hande, dudaklarında o tebessüm olduğu halde genç adama bakıyordu. İsmail Tayfur'un gözleri, önündeki satırları birtakım eşkâl-i gayr-i muntazıme suretinde *[belli belirsiz şekiller gibi]* görüyordu, bir şey söylemek istedi, söyleyeceği şeye boğazında tıkanan ses kifayet edemeyecek *[yetmeyecekmiş]* gibi yutkundu.

Ferdi Efendi dedi ki:

– Geçen gün valideniz hanım buradaydı...

İsmail Tayfur, kemâl-i hayretle *[şaşkınlıkla]* gözlerini kaldırdı. Ferdi Efendi, görmüyormuş bir sadâ-yı lakaydâne ile *[önemsemez bir sesle]* devam etti:

– Sizi zaten oğlum gibi sevdiğim için beynimizde hâsıl olacak *[doğacak]* münasebet-i sıhriyeye *[akrabalık ilişkisine]*,bir de münasebet-i ticariye *[ticaret ilişkisi]* ilave etmek istedim.

Ferdi Efendi, bir kız pederiyle bir ticaretgâh reisi *[işyeri sahibi]* sıfatlarını mezc ederek *[toplayarak]* idare-i lisan ediyordu *[konuşuyordu]*:

"Okur musunuz?" dedi.

Yazıhanesinin bir gözünde kıvrık duran bir kâğıdı İsmail Tayfur'un önüne attı. Genç adam, müdanegâhını kasr eden bulutlar arasında *[bulanık gözlerle]* şu yazıları okudu:

– İsmail Tayfur Bey muamelat-ı ticariyemize *[işlerimize]* teşrik *[ortak]* edilmiş olduğu için ticaretgâhımıza müteallik *[ilgili]* her türlü umur *[iş]* ve hususta *[konuda]* vaz-ı imzaya *[imza yetkisine]* salahiyettar *[sahip]* olduğunu arz *[bildirir]* ve bu vesileyle *[sebeple]* istidame-i münasebât *[ilişkilerimizin devamını]* muhibbaneye *[ilgililere]* müsaraat eyleriz *[duyururuz].*

FERDİ VE ŞÜREKÂSI

İsmail Tayfur Bey şu suretle imza edecektir:

Numune-i imza *[İmza örneği]*

İsmail Tayfur, henüz gözlerini kaldırmıştı ki Ferdi Efendi:

– Rica ederim, bundan müstensih ile *[çoğaltma makinesiyle]* yüz kadar çıkartınız da bütün muhabirlerimize *[iş yaptığımız şirketlere]* gönderilmek üzere tenbih ediniz *[haber veriniz]* dedi.

İsmail Tayfur, şimdi titriyordu, ayağa kalktı, kafasının içinde dimağı çalkanıyordu. Bacakları gevşedi, kâğıt elinde sallanarak bir vücud-ı gayr-i mütehassis *[duyguları donmuş bir vücut]* gibi Ferdi Efendi'ye tevcih-i nigâha *[bakışını yöneltmeye]* cesaret edemeyerek odadan çıktı.

Kendisini yazıhanede bulduğu vakit sıcak bir yerden çıkanların soğuk havadan aldıkları hazza müşabih *[zevke benzeyen]* bir küşayiş-i derun *[derin bir ferahlık]* hissetti, işittiği şeyi tahattur etmek *[hatırlamak]* istiyormuş gibi biraz durdu, etrafına baktı, arkadaşları da kendisine bakıyorlardı. Genç adam, bir ölü gibi sararmıştı.

İsmail Tayfur, refiklerinin *[arkadaşlarının]* nigâh-ı tecessüsü *[meraklı bakışları]* altında ilerledi, sedire *[koltuğa]* kadar gitti, düşmek nev'inden *[düşercesine]* kendisini oraya attı. Bu sırada parmakları bir haraket-i asabiye ile *[sinirli bir haraketle]* kâğıdı buruşturuyordu.

Hasan Tahsin Efendi, bir vaziyet-i ciddiye *[ciddi bir durum]*, bir sima-yı vakur ile *[ağırbaşlı bir yüzle]* yerinden kalktı; genç arkadaşının yanma kadar geldi, biraz eğilerek yavaş bir sesle:

"Delisin, Tayfur! Hâlâ karar vermedin mi? Ne oluyorsun? Sen ne kadar çılgınmışsın!" dedi.

İsmail Tayfur, ihtiyara baktı, bir müddet öyle seyretti, sonra birdenbire:

"Biraz dışarıya çıkalım mı?" dedi.

Biraz sonra ikisi de kemâl-i sükût ile *[derin bir sessizlikle]* ticaretgâhın tenha sokağını geçtiler, caddeye çıktılar.

Kendilerini kalabalığın içinde buldukları zaman İsmail Tayfur dedi ki:

– Nereye gideceğiz?

İhtiyar güldü:

– Bilmem?

O vakit genç adam, eliyle bir mana ifade etmek istiyormuş gibi işaret ederek:

"Uzak, uzak bir yere! Öyle bir yere ki bizi kimse işitmesin, kimse görmesin... Öyle bir yere ki orada istediğim gibi ağlayayım!" dedi.

Hasan Tahsin Efendi, bir nigâh-ı taaccüble *[şaşkın bir bakışla]* genç adamın gözlerine baktı. Bu gözlerde harikulade bir heyecan dimağa dalalet eder *[belirtir]* bir hal-i perişan *[darmadağınık bir hal]* vardı. O vakit İsmail Tayfur'un elini sıkarak dedi ki:

– Ne oluyorsun? Canım! Ne oluyorsun?

İsmail Tayfur, bakmayarak cevap verdi:

– Hiç! Beni öyle bir yere götürünüz; burada sıkılıyorum!

O vakit tekrar yürümeye başladılar. Hasan Tahsin Efendi'nin kalbinde nagehani garip bir his uyanmıştı. Yazıhaneye avdet etmek lüzumunu *[dönmek gereğini]* unuttu, İsmail Tayfur'u sürüklemek nev'inden *[sürüklercesine]* götürmeye başladı.

Bir hayli yürüdüler. Tenha olarak, Hasan Tahsin Efendi, Gülhane Çayırı'nı düşünmüştü. O mebani-i sefilesi *[yıkık yapıları]* birbirinin üzerine yıkılıyormuş gibi duran harap *[bakımsız]* sokaklardan geçtiler. Bir mesele-yi mühimme *[önemli bir sorun]* için bir mev'id-i telakkiye *[buluşma yerine]* yetişmek istiyorlarmışçasına süratle yürüyorlardı.

Birdenbire Hasan Tahsin Efendi:

"Buraya oturalım!" dedi.

İsmail Tayfur, etrafına baktı:

"Oturalım!" dedi.

Burada kimse yoktu. Biraz ötede çehreleri fark olunmayacak kadar uzakta talebeden *[öğrenci]* oldukları üzerlerindeki elbise-yi resmiyeden *[resmi gi-*

yeceklerden] anlaşılan iki kişi otların üzerine serilmiş, okuyorlar; arkalarında bir çocuk, iki kuzu otlatıyordu.

İkisi de oturdular, artık söylemeye iktidar *[kuvvet]* bulmuş gibi İsmail Tayfur, başını salladı dedi ki:

– İşte şimdi hayat benim için bitmiştir... Artık bana ölmüş nazarıyla *[gözüyle]* bakınız.!. İsmail Tayfur, kendisini Ferdi Efendi'ye satıyor, İsmail Tayfur, insaniyetten çıkıyor, onu bugün bir meta *[mal]* gibi satın alıyorlar!

İsmail Tayfur'un sesinde bir ihtizaz ve haşy *[titreme ve korku]*, gözlerinde bir perişani-i mahuf *[kaygılı bir korku]* vardı. Hasan Tahsin Efendi, bir söz söylemeye cesaret edemeyerek bu garip sözleri dinliyordu.

Genç adam, iki elleriyle yüzünü kapadı. Çocuk gibi hüngür hüngür ağlayarak:

"Oh! Sâniha! Sâniha! Zavallı Sâniha!" diyordu.

O vakit Hasan Tahsin Efendi, bir şey söylemeye lüzum gördü:

– Lakin, Tayfur, sen beni hayran ediyorsun *[şaşırtıyorsun]*. Sana bu izdivaç *[evlenme]* meselesinin bu kadar tesir edeceğini tasavvur edemezdim *[düşünemezdim]*. Rica ederim, biraz itidal *[ölçülü ol]*, biraz sükûn göster *[sakinleş]*... Niçin böyle bir şeyi selamet-i fikrle *[sağlam bir düşünceyle]* düşünmemelidir? Bak hele! Çocuk gibi ağlıyorsun.

İsmail Tayfur, elini uzattı, ihtiyarı tevkif ederek *[tutarak]*:

"Evet, beni rahat bırakınız. Çocuk gibi ağlamak istiyorum!" dedi.

15

İsmail Tayfur, bu akşam eve geldiği zaman kapıyı ber-mutad *[her zamanki gibi]* Sâniha açmıştı. Büyük fırtınaları takip eden küşayiş-i sema *[açık hava]* içinde kamerin *[ayın]* ziya-yı mütekâsifi *[koyulaşmış parıltısı]* gibi biraz evvel ağladığını gösteren donuk gözlerini genç kızın yüzüne dikti; bir müddet öyle, bir nigâh-ı sabit i girye-perver ile *[yaşlı gözlerle bakarak]* durdu. Sâniha, İsmail Tayfur'u bir nazarla ihata etti *[bakışta anladı]*. Bir tavr-ı elim-i ıstırap ile *[acı içinde]* çatılan kaşlarını, soluk rengi üzerinde bir raşe uçan *[titreyen]* dudaklarını, yüzündeki nakş-ı hüzn-âlud-ı bükâyı *[hüzün dolu gözyaşlarını]*, gözlerini bir bulut bakiyesi gibi örten dumanı gördü; bütün bu hâl-i perişan *[dağınık durum]*, genç adamın biraz evvel ağladığını gösteriyordu.

Ne var? Ne oldu?

Sâniha, bir şey söylemeye cesaret edemedi. Ağlayanların, ağlamak isteyenlerin karşısında hissolunan arzu-yı bükâ ile *[ağlama isteğiyle]* gözlerinin etrafı işmizaz ederek *[canı sıkılarak]* durdu. Sonra birdenbire İsmail Tayfur:

"Valide nerede?" dedi.

Sâniha, tehâüm-i tesirat *[duyguların etkisi]* altında boğulmuş gibi bir sesle irad olunan *[söylenen]* bu suale cevap vermedi, gözlerini çevirdi. Valide odanın önünde eşiği geçmeye cesaret edemeyerek, oğluna bakıyordu. O vakit İsmail Tayfur, o tarafa döndü, ömründe birinci defa olarak validesine bir sadâ-yı haşin ile *[kırıcı bir sesle]* tevcih-i hitab etti *[sözünü yöneltti]*:

"Ferdi'nin evine gitmişsiniz!" dedi.

Yalnız bu sözün içinde müthiş bir fırtına yuvarlanıyordu. Genç kızla ihtiyar kadın birbirine baktılar. Yekdiğerine *[birbirlerine]*: "Nasıl? Demek fena yapılmış!" demek istiyorlardı. O fırtına patladı; İsmail Tayfur, içeriye girmeye lüzum görmeyerek, validesine tevcih-i hitab ettiğini *[konuştuğunu]* unutarak, karşısında incimad etmiş *[donmuş]* bir vücut gibi bir nigâh-ı sâkit ile *[suskun bir bakışla]* gayr-ı müteharrik *[hareketsiz]* duran Sâniha'yı fark etmeyerek püskürdü:

"Siz benim işlerime ne karışıyorsunuz? Size "Beni evlendireceksiniz!" diyen var mıydı? Güya oğlunu mesut edecek! Ah! Bununla beni mesut olacak zannediyordunuz, öyle mi?

İsmail Tayfur şimdi dudakları titreyerek, bir ihtizaz-ı hiddet ile *[kızgınlık titremesiyle]* sesi yükseliyordu. Oğlunu birinci defa olarak bu halde gören bu valide korkuyormuş gibi geriledi.

"Ne için bana sormadınız? Evet! Ne için bana sormadınız? Size Ferdi ile kızı hakkındaki fikrimi söylerdim! Beni mesut etmek isterken ne yaptınız, bilir misiniz?"

İsmail Tayfur, ikmal edemedi *[tamamlayamadı]*. Bir kuvve-i harikulade ile *[hızlı bir hareketle]* Sâniha, yerinden fırladı, validesine ilerleyen bu genç adam ile oğlunun karşısında gerileyen bu ihtiyar kadın arasına atıldı. Ateş-i şecaat-merdâne ile *[yiğitçe bir ateş ile]* memlû gözlerini İsmail Tayfur'a dikti, emir ve hüküm ile *[kararla]* memlû bir sadâ ile:

"Validenize hiçbir şey söylemeyeceksiniz! Size ben anlatacağım, size ne yapmak istediğimizi ben söyleyeceğim!" dedi.

İsmail Tayfur, anlamıyormuş gibi Sâniha'ya baktı. Genç kızın metanet-*i* vaziyeti *[durumunun dayanıklılığı]*, nigâh-ı hiddeti *[kızgın bakışları]* karşısında bütün heyecan-ı hissiyatı *[sinirli hali]* tevakkuf etmişti *[durmuştu]*.

Nasıl? Sâniha validesini iltizam ediyor *[tutuyor]*, o da bu izdivaca *[evlenmeye]* taraftar oluyor *[kabul ediyor]*, öyle mi?

Sâniha, düşünmeye, söz söylemeye vakit bırakmadı:

"Validenizi rahat bırakınız." dedi, İsmail Tayfur'un titrek ellerini tuttu, böyle, bir çocuk götürüyormuş gibi sürükleyerek odasına kadar çıkardı. Genç adamın ellerini bırakmayarak, gözlerini gözlerinden ayırmayarak:

"Evet, sizi mesut etmek istiyoruz!" dedi.

İsmail Tayfur biraz geri çekilmiş, yatağına dayanmıştı. Sâniha, ifâ edeceği *[yerine getireceği]* vazife-yi mühimme *[önemli görev]* için bir vaziyet-i metine *[sağlam bir durum]* almak istiyormuş gibi karşısında bir iskemleye oturdu, ihraz-ı galibiyet etmek *[üstün gelmek]* için her şeyi fedaya *[gözden çıkarmaya]* karar verdiğini gösterir bir sadâ ile:

"Dinleyiniz!" dedi.

Sâniha, şu anda kendisinde bir kuvve-i fevka'l-beşer *[insanüstü bir güç]* hissediyordu. Kadınlar, yed-i hilkatın *[Tanrı'nın]* çiçeklerden narin, kelebeklerden nazik yarattığı o zayıf, o zarif mahlûklar, bazen kalplerinin bir nokta-i hafiyesi *[gizli noktası]* ihtiraz ettiği zaman, ne müthiş bir metanet *[sağlamlık]*, ne garip bir kuvvet gösterirler! Sâniha, bütün hiss-i fedakâri-i nisvanisi *[kadınların özverili duyguları]*

gözlerinde temerküz etmiş *[toplanmış]* gibi bir nigâh-ı cesurâne ile *[cesur bir bakışla]* karşısında dudakları sararmış, efkârını bürüyen *[düşüncelerini kaplayan]* bulutlardan bir parçası düşmüş de nur-ı nigâhını *[bakışlarının parıltısını]* söndürmüş gibi gözlerinin feri *[ışığı]* uçmuş duran İsmail Tayfur'a baktı. Genç kız vazifesinin en müşkül *[güç]* noktasında bulunduğunu hissediyordu. Zavallı Sâniha için şimdi yalnız bir teselli, yalnız bir medar-ı haz *[zevk]* vardı. Bu izdivaca çalışmak, muvaffak olmak *[başarılı olmak]*! Sâniha, evvelâ bu izdivaca mani olmak, kendisinin elinden almaya çalıştıkları saadeti pençeleşerek istirdad etmek *[geri almak]* istemişti. Sonra oğlunu zengin görmek, zengin bir kıza sahip etmek isteyen o valideyi gördüğü vakit bir tebeddül-i âni ile *[ani bir değişimle]* bütün efkârı değişmiş, o vakit tamamıyla feda-yı nefse *[kendisini feda etmeye]* karar vermişti. İnsan, bir musibete mani olamayınca hiç olmazsa ona sahip olmak ister. Kalb-i beşere bigâne *[insan kalbine yabancı]* olmayan bir hiss-i garip ile *[tuhaf bir duyguyla]* Sâniha, bu musibeti yine kendisi itmam etmekle *[tamamlamakla]* müteselli olmak *[avunmak]* istemişti. İstihsal-i netice ettiği vakit *[sonucu aldığı zaman]* onu hiç olmazsa kendisi tehyie etmiş *[hazırlamış]* olacaktı. Bu bir nevi *[çeşit]* intihar gibi bir şeydi. Genç kız bunda bir ulviyet *[büyüklük]*, bir azamet *[yücelik]* görmüştü. Şimdi böyle kendi kendisinin saadetini yıkmaya çalıştıkça mustarip olmaktan *[acı çekmekten]*, yüreği parçalanmaktan bir lezzet-i garibe *[değişik bir tat]* alıyor; bu işkenceden mest oluyordu.

Sâniha'da feragat-ı nefsiye *[kendi hakkından vazgeçmek]*, bir fikr-i sabit *[saplantı]*, yahut bir cinnet-i

müstehdîfe *[amaç edinilmiş bir delilik]* olmuştu. Yalnız o fikri takip ediyor, yalnız onun temin-i husulünü *[gerçekleşmesini sağlamayı]* düşünüyordu.

Şimdi, İsmail Tayfur'un karşısında, bir fikirle oturmuştu: Bu muhavereden galip çıkmak!

"Bilmem, ne için hiddet ediyorsunuz?" dedi, gittikçe kesb-i vüsat *[rahatlaşan]* ve kuvvet eder *[kuvvetlenen]* bir sesle devam etti:

– Biz, bilakis sizi memnun etmeye çalışıyoruz zannında idik *[sandık]*. Sizi mesut etmekten başka bir arzusu olmayan bir valide ile kendi saadetini sizin saadetinizden ibaret *[meydana geldiğini]* bilen bir hemşire *[kız kardeş]*...

Bu kelimeyi telaffuz ederken genç kızın sadâsında bir aheng-i sahte *[yapmacık bir söyleyiş]* yoktu, İsmail Tayfur, nigâh-ı müncemidiyle *[donmuş bakışlarla]* mütehayyirâne *[şaşkınlıkla]* baktı.

– ... Sizi mesut etmeye çalışırlarsa hiddet edilecek bir şey yapmış olmazlar zannederim. Zavallı validenizi ne kadar mahzun ettiniz! O muvaffak olduğu zaman, bir akşam sizin yanınıza gelerek, birdenbire, hiç haberiniz olmadan: "Tayfur! Sana Hacer'i aldık!" demek istiyordu! Sizin Hacer'i... Onu böyle kısaca ismiyle çağırdığıma kızmazsınız ya... Evet, sizin Hacer'i sevdiğinizi, Hacer'in sizi mesut etmek için her türlü meziyata *[üstün niteliklere]* mâlik *[sahip]* olduğunu bildiğimiz için...

İsmail Tayfur, doğruldu, dedi ki:

– Sâniha, beni çıldırtacaksın...

Sâniha bir tebessüm-i latif ile *[hoş bir gülümsemeyle]* elini uzatarak tevkif etti *[durdurdu]*:

"Oh! Rica ederim, beni kesmeyiniz... Söylemek istediğim şeyleri unutturacaksınız... Şimdi, artık müdafaaya lüzum var mı?"

İsmail Tayfur'da bir keselan-ı azîm *[derin bir yorgunluk]* vardı, hiçbir mukavemette bulunmaya *[karşı koymaya]* kuvvet hissetmiyordu. Sâniha, devam etti:

– Ne diyordum? Hee! Demek istiyordum ki size haber vermeden, gizlice şu işi bitirmekte ihtiraz edilecek *[sakınılacak]* bir şey görmüyorduk... Bugün eve deli gibi geldiniz...

Sâniha, biraz güldü, biraz hilekârâne *[yalancı]* bir sesle eğilerek dedi:

– Yemin ederim ki bugün hiddetiniz bana karşı oynanmış bir oyundan ibaretti... Yine lakırdımı keseceksiniz...

Sâniha elini uzatıyordu:

– Halbuki...

Genç kız, omuzlarını silkti, şimdiye kadar Sâniha bir mudhike *[komedi]* oynuyormuş gibi hep hissiyat-ı şahsiyesinin *[kişisel duygularının]* haricinde söylüyordu. Şimdi bir teessür-i tabiî *[doğal bir acı]* göğsünü şişirdi, gözleri, biraz İsmail Tayfur'un çehresinden inhiraf etti *[uzaklaştı]*. Artık vaziyet-i ciddiyesine *[gerçek durumuna]*, mâlikiyet-i nefsiyesine *[kendine hâkim olmaya]* avdet etmeye *[geri dönmeye]* başladı:

– Ben zaten şimdiye kadar yekdiğerimize *[birbirimize]* karşı sahte bir sıfat takındığımızı pekâlâ tayin ediyordum *[biliyordum]*. Çocukluğumuzdan beri başlamış da o surete inkılâb etmiş *[dönüşmüş]* bir

oyun... Siz, bana biraderden *[erkek kardeşten]* başka bir şey olamayacağınız gibi ben de size bir hemşireden başka bir şey olamazdım. Bilmem nasıl oldu da buna bir muhabbet-i âşıkâne *[bir aşk bağlılığı]* sıfatını vermek istedik... Düşününüz beynimizde *[aramızda]* bir izdivaca imkân var mıydı? Birbirimize çocukluk arkadaşından yahut bir evin iki çocuğundan başka bir nazarla *[gözle]* bakmak kabil miydi *[mümkün müydü]*? Biz, bahçede birbirimizi kovalayarak, merdivenlerden yuvarlanarak, odaları altüst ederek, iki kardeş gibi oynayarak büyüdük; büyüdüğümüz zaman yine iki kardeş gibi geceleri ben dikiş dikerek, siz kitabınızı okuyarak birbirimizin yanından ayrılmazdık. Sonra size bir eğlence lazım oldu bir şey icat etmek *[ortaya çıkarmak]* istediniz...

İsmail Tayfur, bir büht-i mahz ile *[tam bir inançsızlıkla]* dinliyordu, Sâniha, gülerek sordu:

– Buna siz de sonra gülmeye başladınız a! Oh, eminim...

İsmail Tayfur, titreyerek ellerini uzattı, Sâniha'nın ellerini tuttu:

– Yeter, Sâniha! Şu sözleri söylemek için ne kadar cebr-i nefs ettiğini *[kendini zorladığını]* anlıyorum...

Genç adamın sesinde bir hüzn-i amik *[derin bir üzüntü]* vardı, elleri bir hararet-i gayr-ı mutade ile *[alışık olunmayan yüksek bir ateşle]* yanıyordu. Bu ses, cildini yakan bu ateş, Sâniha'yı titretti; genç kız, bütün metanetini *[dayanıklılığını]* bir an zarfında kaybederek, karşısında ıstırabını tamamen hissettiği bu adamın ellerine kapanarak: "Tayfur! Evet bu sözleri söylemek için cebr-i nefs ediyorum, kalbime tazyik ediyorum *[baskı yapıyorum]*... Bunlar hepsi ya-

lan! Yalnız bir hakikat var! Seni seviyorum, seni seviyorum!" demekten korktu, ellerini çekerek, Tayfur'un sözüne cevap vermeyerek, bir sadâ-yı hüzn ile *[üzüntülü bir sesle]*:

"Zaten ben size ne salahiyetle *[hangi izinle]* zevce *[eş]* olabilirim?" dedi.

–Siz gençsiniz... Güzelsiniz... Size bugün öyle bir zevce teklif ediyorlar ki bir melek kadar güzel... Size çeyiz olarak bir servet getiriyor ki onunla her istediğinizi yapabileceksiniz... Halbuki... Ben... Ben hiçbir şey değilim. Sizin hayatınızı berbat etmekten, istikbalinizin önüne bir set çekmekten başka bir şey yapabilecek miyim? Düşünüyorum da, ikimizin teşkil edeceğimiz *[meydana getireceği]* fakir aileyi gözlerimin önüne getiriyorum da sizi para kazanmak için vaktinden evvel saçları ağarmış, kendimi çocuklarını büyütebilmek için gözleri çökmüş görüyorum... O vakit her nazarınız bana ayrı ayrı bir serzeniş *[başa kakma]* olacak, "Beni bedbaht ettin!" diyeceksiniz zannediyorum... Bu tarz hayatta bir saadet farz eder misiniz ?

Ben, sizin yalnızlığına, biçareliğine acınmış da alınmış bir karınız olacağım... Yalnız bu fikir, beni meyus *[ümitsiz]* etmeye, daimi bir ıstırap içinde tutmaya kâfidir... Kalbinizi iyi ta'mîk etseniz *[yoklasanız]* benim için duyduğunuz muhabbet altında merhamet bulacaksınız. Merhameten alınmış bir zevce, sizi mesut edemez...

İsmail Tayfur, doğruldu, dudaklarında acı bir hande ile *[gülümsemeyle]* Sâniha'ya yaklaştı, iki ellerini genç kızın omuzlarına koydu, muhabbetle mâli *[dolu]* bir nigah-ı hazin ile *[üzgün bir bakışla]* baktı:

Sâniha! Bu söylediklerine kanaat ediyor musun *[inanıyor musun]*? Bunları hep mahsus *[bile bile]* söylüyorsun, değil mi? Sana kim bilir ne dediler! Kim bilir fikrine nasıl bir şey koydular! İhtimal sana "Sen fakir bir kızsın. Sen onu mesut edemezsin!" dediler... Hayır! Sâniha, hayır! Ben yalnız seni seviyorum, saadeti yalnız seni sevmekte buluyorum! Oh! Bak! Sen de beni seviyorsun... İşte gözlerin doluyor... Değil mi? Sâniha sen de beni seviyorsun değil mi? Onların dediklerine inanmıyorsun, değil mi, Sâniha?

Genç adamın sadâ-yı mühtezi *[titreyen sesi]*, bir aheng-i hazin-i hulya-perver ile *[hayalindeki üzüntü dolu ahenkle]* Sâniha'nın kulaklarını okşuyor, bir metanet-i mesudâne ile *[mutlu bir dayanakla]* kalbinin derin köşelerine gömmeye çalıştığı hissiyatı, bu nefha-yi aşka *[aşk rüzgârına]* karşı külleri savruldukça uyanan şerareler *[kıvılcımlar]* gibi inkişaf ediyordu *[gelişiyordu]*. Genç kız, bir cebr-i nefs-i fevkalade ile *[benliğini çok fazla zorlayarak]* kendisini mest eden bu sesin tesir-i sihr-âmizinden *[büyülü etkisinden]*, fikrine bir keselan-ı azîm *[büyük bir tembellik]* veren o sadâ-yı muhabbetin *[sevgi sesinin]* aheng-i ruh-nevazından *[ruhu okşayan ahenginden]* kurtulmak istedi, ayağa kalktı, İsmail Tayfur'un kolları düştü.

"Hayır! Tayfur! Beni bırakınız! Ne lüzumu var? Bizim için bu latife artık bitmiştir... Siz, benimle değil, Hacer'le mesut olacaksınız... Ben de sizin aranızda, sizin saadetinizle mesut olacağım..."

Şimdi genç kız, İsmail Tayfur'a yaklaşıyor; tasvir etmek *[canlandırmak]* istediği saadete tavrıyla, sadâsıyla bir tercüman-ı beliğ olmaya *[güzel bir şekilde aktarmaya]* çalışıyordu:

– Ben zaten sizin için bir hemşire değil miyim? Yine o sıfatla sizin yanınızda bulunacağım... Sizi mesut gördükçe kendi kendime "Şu saadetin bir parçasına da ben çalıştım!" diyeceğim. Siz, benim bütün hayatımda bir hâmi *[koruyucu]*, bir birader olacaksınız. Hacer'e hemşire diyeceğim, onu bir hemşire sıfatıyla seveceğim... Ne kadar güzel, değil mi? Çocukluğundan beri pederden, valideden, kardeşten mahrum kalmış bir kız birden iki kardeşe mâlik *[sahip]* olacak... Hayatımı sonuna kadar sizin yanınızda geçireceğim, sizin çocuklarınız olacak... Bak, gözlerimin önüne geliyor...

Sâniha, gözlerini süzerek gördüğü bir hayali muhatabına *[karşısındakine]* da göstermek istiyormuşçasına elini uzatıyordu.

– ... Oh! Onları ne kadar seveceğim... Onlar bana "hala" yahut "teyze" diyecekler, daha doğrusu hem "hala" hem "teyze" diyecekler... Ben onlara türlü oyunlar, türlü eğlenceler icat edeceğim *[bulacağım]*. Saçları ağarmaya başlamış bir kız olduğum halde onlarla beraber yine çocuk olacağım! Bu suretle geçireceğimiz hayatı hep tasavvur ediyorum *[düşünüyorum]* da ne kadar latif buluyorum! O çocuklar, gözlerimin önünde yavaş yavaş büyüyor. Onlarla pederleri, valideleri arasında bir tercümana *[aracıya]* lüzum görünecek sinne *[yaşa]* geliyorlar... Ben, çocukluk arkadaşı olduğum gibi sonra da tercüman sıfatını alıyorum... Bir gün oğlunuz, kızararak benim yalnız bulunduğum bir zamanda yanıma geliyor, pek mühim bir şey istemeye hazırlanan çocuklar tavrıyla bana sarılıyor, artık buruşmaya başlayan ellerimi öpüyor, sonra söyleyeceği şeyi sesinden de saklamak istiyormuş gibi kulağıma gizlice bir şey

söylüyor... "Oooo! Vay çapkın vay! Bu kadar çabuk haa!" Halbuki çabuk değil, oğlunuz yirmi iki yaşına girmiş olacak... Bu yirmi iki sene benim için o kadar mesudâne *[mutlu bir şekilde]* geçmiş olacak ki oğlunuzu henüz minimini göreceğim, o kadar zaman geçmiş olmasına imkân vermeyeceğim... Lakin o, ısrar edecek; o derecede ki nihayet bir gün sizi sıkıştıracağım... "Beybabası! Bak çocuk evlenmek istiyor!" diyeceğim...

Sâniha, bütün bu sözleri gülerek bir eda-yı latif-i mesudâne ile *[mutlu bir davranışla]* söylüyordu. İsmail Tayfur, söylenen sözleri işitmiyormuş, henüz "Seni seviyorum!" feryad-ı aşkının *[aşk haykırışlarının]* bakiye-yi aksiyle *[arta kalan yankısıyla]* kulakları tanin-endaz olan *[çınlayan]* bir kızın "Beni almayacaksınız! Onu alacaksınız!" diyen bu sadâ-yı sahtesini *[yapmacıklı sesini]* anlamıyormuş gibi duruyordu.

Sâniha, ellerini tuttu, gülmeye çalışan siyah iri gözleriyle İsmail Tayfur'a bakarak:

"Söyleyiniz! Bu saadetten beni mahrum etmeyeceksiniz, değil mi?" dedi.

İsmail Tayfur, başını salladı, boğuk bir sesle cevap verdi:

– Kabil değil *[olamaz]*, Sâniha! Sevmediğim bir kızı almayacağım... Sen bütün yalan söylüyorsun. Beni, kendini aldatmak istiyorsun. Bu izdivaç seni mesut etmek değil, bilakis öldürüyor...

O vakit Sâniha'nın zihninden bir fikir geçti. Karşısında sadâ-yı elimi *[kederli sesi]*, bir şiir-i hazin-i yeis *[ümitsizliklerin acıklı bir şiirini]* okuyan bu genç adamı meyus etmekten *[umutsuzlandırmaktan]* bir

lezzet-i vahşiye-yi intikam *[vahşi bir öç alma tadı]* hissederek dedi ki:

– Yanılıyorsunuz! Size bir şey söyleyeyim mi?

Genç kız, ciğerlerini söken bir şey söyleyecekmiş gibi dudaklarını sıkarak bir müddet durdu, çehresi cevelan-ı demine sekte gelmiş *[heyecanı durulmuş]* gibi sarardı, sonra bir sada-yı kati ile *[kararlı bir sesle]* dedi ki:

– Sizi sevmiyorum! Sizi asla sevmediğimi şimdi anlıyorum.

Genç kız, elini uzattı, bütün mukaddes mutekadat-ı mukaddesesini *[kutsal inançlarını]* işhad ediyormuş *[şahit gösteriyormuş]* gibi:

"Cenab-ı Hakk'ın ism-i muazzamına *[büyük ismine]* yemin ederim ki sizin zevceniz olmayacağım!" dedi.

İsmail Tayfur'un o zamana kadar taht-ı tazyikte *[baskı altında]* duran bütün hiddet-i hissiyatı *[kızgınlığı]* tuğyan etti *[coştu]*, gözleri döndü. Sâniha'nın üzerine atıldı, genç kızın ellerini tuttu, bir takallüs -i gayr-ı ihtiyari-i asabi ile *[sinirli bilinçsiz bir kasılmayla]* bu zarif elleri kırmak istiyormuş gibi sıktı. Sâniha, İsmail Tayfur'un ne demek istediğini, bu titreyen dudaklardan nasıl bir feryat çıkacağını anladı. Ellerini kıran bu kuvvet altında kıvranarak şu sözler bir sürat-i fevkalade-yi cereyan ile *[çok hızlı bir şekilde]* ağzından döküldü:

– Hayır! Onu alacaksın, o senin zevcen olacak. Eğer olmayacak olursa... Ah! O zaman validen, evet! O ihtiyar kadın sana lanet edecek. Bir cinnete bir saadeti feda edeceksin... Beni sizin aranızda bulunmaktan men etmiş olacaksın... Senin izdivacma ken-

dimi mani görecek olursam ben gitmeliyim... Ben kaçmalıyım... Oh! Ellerimi kırıyorsun, Tayfur!

Sâniha, artık tahammül edememiş, son söz bir feryad-ı gayr-ı ihtiyarî *[elinde olmayan bir çığlık]* gibi ağzından çıkmıştı. Tayfur, ağzına hücum eden *[saldıran]* şeylerden boğuluyormuş gibi bir şey telaffuzuna *[söylemeye]* muktedir *[başarılı]* olamayarak bir feryad-ı vahşi ile *[vahşi bir çığlıkla]* bağırdı. Genç kızın ellerini silkerek attı, sonra nagehani *[birdenbire]* bir kurşunla vurulmuş gibi yatağının üzerine yıkıldı...

Sâniha, aşağıya indiği zaman bir ıstırab-ı azîm *[büyük bir acı]* içinde bekleyen valideye gitti. Bir mücadele-yi tâkat-fersâdan *[dayanılmaz bir boğuşmadan]* çıkanlara mahsus bir taab-ı azîm ile *[tükenmişlikle]* kendisini minderin üzerine attı,"Müsterih olunuz *[İçiniz rahat etsin]*! Muvafakat edecek *[uygun karşılayacak]*!" dedi. Sonra gözlerinin kenarı titredi. İki katre yaş, bir cereyan-ı bati ile *[ağır ağır]* soluk yanaklarının üzerinden yuvarlandı, sonra bunları başka katreler takip etti. Saatlerden beri genç kızın gözlerini yakan yaşlar, yekdiğerini kovalayan küçük mevceler *[dalgalar]* gibi hafif hafif akıp gitti...

16

İsmail Tayfur, başı biraz öne mail *[eğik]*, gözleri önünde desteyle duran kâğıtlara merkuz *[dikilmiş]*: "İsmail Tayfur Bey şu suretle imza edecektir." cümlesinin yanına iki isminin eliflerinden, *[harflerinden]* fâllerinden *[görünüşünden]* bir mecmua-i garibe-i eşkal-i vücuda getiren *[garip şekillerin toplanmasından meydana çıkarılan]* imzasını koydukça sol eli,

bir hareket-i mihanikiye ile *[bilinçsizce bir hareketle]* imzalanan kâğıdı çekip biraz ileriye, Mehmet Rıfkı'nın uzatmakta olduğu kaba kâğıdın altına götürüyor, yavaş yavaş önündeki deste incelerek karşısındaki deste kabarıyordu.

Son kâğıda imzasını koyduktan sonra bir nigah-ı müstehziyâne ile *[alaylı bir bakışla]* Hasan Tahsin Efendi'ye baktı: "Oldu!" dedi.

İsmail Tayfur, bu gece uyumamış, bütün işittiği sözler, kalbinde çarpışan hisler, fikrinde bir buhran -ı azîm *[büyük bir bunalım]* husule getirmişti *[oluşturmuştu]*. Öyle ki ne uyumaya, ne düşünmeye muktedir olamamış, gecenin sükun *[sessizliği]* ve zulmeti *[karanlığı]* içinde gözleri açık, fikri durgun bir hâl-i gayr-ı mütehassis *[duygusuz bir hal]* içinde kalmıştı.

Fecr-i laciverd *[tanyeri]*, gözlerini açıp da odasının penceresinden tebessüm ettiği zaman hâlâ o sükun-ı his ve fikir *[duygu ve düşünce sessizliği]* içindeydi.

Sokağa çıktı. Eminönü'nden aldıkları sebzeleri, meyveleri biraz sonra uyanacak olan İstanbul'un içine götüren katırların çanları uzaktan uzağa işitiliyor; nesim-i râkid-i sabahın *[sabahın durgun rüzgârı]* içinde çınlayarak, biraz sonra bir rad-ı medid ü bîfasıla *[çok uzun ve aralıksız bir gök gürültüsü]* suretinde yuvarlanacak olan gulgule-yi hay u huy *[havadaki uğultu]* şehrin bir pişdâr-ı sihr-peresti *[büyülü bir öncüsü]* gibi hafif bir reng-i şeffaf ile *[ince bir renkle]* tenevvüre *[aydınlanmaya]* başlayan sislerin arasında kayboluyordu.

İsmail Tayfur, sabahın bulutlarından dökülen hevâ-yı ratıbı *[nemli havayı]* teneffüs ederek *[soluya-*

rak] deniz kenarına kadar gitti. Bir gece karlar içinde burada saatlerce düşündüğünü tahattur etmiş, gidip orada dağların arkasından bir gerd-i bâd-ı ziya *[ışık rüzgârının tozu]* gibi fışkırarak semaya püsküren sabahın incilasını *[ortaya çıkışını]* seyretmek istemişti. Oraya kadar gitti. O akşam oturduğu halat direğinin üzerine oturdu. Karşısında Galata'nın, biraz ötede Boğaziçi'nin kısm-ı meriyesinin *[gözle görülen kısmı]* üzerinden sisler yavaş yavaş kalkıyor; denizin üzerinde câbecâ *[yer yer]* duran vapurların bacalarından ince dumanlar çıkarak sislere karışıyor, gâh bir feryad-ı sami'a -çâk ile *[kulağı yırtan bir sesle]* hava yırtılıyor, biraz ötede demiryolu mevkıfında *[istasyonunda]* rah-ı ahenini *[rayların]* üzerinde yuvarlanmaya hazırlanan bir ateş arabasının homurtusu işitiliyor, iskelenin yanında bir kayıkçı kayığını bağlıyor, beride gümrük kolcusu *[görevlisi]* kulübesinin penceresinden başını çıkarıyor, tâ ötede ihtiyar bir adam bir inhina -yı sefilâne-yi kametle *[yorgun bir halde]* sokağı süpürüyor, uzakta katırların çanları bir aheng-i ahenin *[mükemmel bir uyum]* ile yuvarlanıp gitmekte devam ediyordu.

İsmail Tayfur, bütün bu münazır karşısında gayr-ı mütehassis *[hissiz]* kaldı, düşünmedi. Dimağı *[beyni]*, başının içinde incimad etmiş *[donmuş]* gibiydi. Kalktı, birçok dolaştı, bir saika-yı gayr-ı mütefekkire ile *[bilinçsizce]* hareket ediyormuşçasına gezdi. Sonra yazıhaneye gitmek zamanı geldiği vakit sırf bir sevk-i i'tiyadla *[alışkanlığının gereği]* oraya girdi, yukarıya çıktı; daha kimse gelmemiş, henüz işe başlanmamıştı. Defterini açtı, üç seneden beri hayatını zapt eden *[kontrol altına alan]* derya-yı erkama *[rakam denizine]* boğuldu.

Beşer onar dakika fasıla *[ara]* ile arkadaşları geldi; hepsi kendisine bir nazar-ı garip ile *[tuhaf bakışlarla]* bakıyordu bir aralık Mehmet Rıfkı kulağına eğildi:

"Tebrik ederim!" dedi.

Osman Şevket, karşısından, "Ben de iştirak ederim *[katılırım]*!" manasını işrab eder *[hissettirir]* bir tebessüm etti.

Bir hayli zaman böyle geçti, her şey hâl-i tabiiyesinde *[doğal halinde]* olmakla beraber yazıhanede yeni bir vakanın *[olayın]* vücudunu *[varlığını]* hissettirir bir şey uçuyordu.

Hasan Tahsin Efendi, o gün İsmail Tayfur'dan ayrıldıktan sonra yazıhaneye avdet ettiği *[döndüğü]* zaman Osman Şevketle Mehmet Rıfkı, mütecessisâne *[merakla]* yüzüne bakmışlardı. Dünyada Hasan Tahsin Efendi için gayr-ı kabil olan *[mümkün olmayan]* şeylerin başlıcası, şâyân-ı merak olarak *[meraka değer]* vâkıf olduğu *[bildiği]* bir sırrı saklayabilmekti.

Binâenaleyh *[bunun üzerine]* suale hacet *[ihtiyaç]* bırakmaksızın "İsmail Tayfur damat oluyor!" demiş, bu havadis üzerine Mehmet Rıfkı, "Ooo!" nida-yı hayretiyle *[ünlemiyle]* tercüme-yi fikr eylemiş *[düşüncesini belirtmiş]*, Osman Şevket, "Ben zaten biliyorum!" gibi dudaklarını kıvırmıştı.

Sonra Hasan Tahsin Efendi, İsmail Tayfur'un elinden aldığı buruşuk müsveddeyi Mehmet Rıfkı'ya uzatarak "Müstensihle *[Kopya makinesiyle]* aynını almalı!" demişti.

Bugün bir aralık ihtiyar, teferruat kabilinden *[ayrıntı olarak]* bir şey unutmuş da yeni hatırına geli-

yormuş gibi bir tavr-ı lakaydi ile Mehmet Rıfkı'ya demişti ki:

– Verseniz de imza etse!

Bu öyle bir tavırla söylendi ki İsmail Tayfur'a: "Artık cinnet geçti, değil mi? Bunu, behemehal *[ister istemez]* imza edeceksin!" demek kabîlindendi*[türündendi]*.

Genç adam, iradat-ı nefsiyesini *[kendi isteklerini]* tamamıyla kaybetmiş, müdafaaya kuvveti kalmamış, mağlubiyetini kabul edenlere mahsus bir teslimiyet-i mahza ile *[tam bir boyun eğişiyle]* kendisine uzanan kâğıtları imzaya başlamıştı.

İhtiyar, bir eda-yı şübbâne ile *[gençlere özgü bir davranışla]* yerinden atladı, ince parmaklarıyla kâğıt destesini aldı, biraz eğilerek İsmail Tayfur'un kulağına:

"İçeri gidiyorum, tabiî senin tarafından bir şey söylemek lazım!" dedi.

Genç adam, işitmemiş gibi duruyordu.

Ferdi Efendi'nin odasına girdiği zaman Hasan Tahsin Efendi'nin dudaklarında en güzel tebessüm-i cilve-nümâ-yı letafet *[cilve saçan güzel bir tebessüm]* oluyordu. Kâğıtları yazıhanenin önüne bıraktığı sırada, bu gibi ahvalde *[durumlarda]* istimal ettiği *[kullandığı]* tavr-ı resmiyet-perestanesiyle *[tam bir resmiyetle]*:

"İsmail Tayfur Bey oğlunuz takdim-i teşekkürata *[teşekkürlerini sunmaya]* bendenizi tavsit ediyor *[aracı kılıyor]*." dedi.

Ferdi Efendi güldü. İsmail Tayfur'u o kadar korkutan o çirkin tebessüm-i şeytanetle *[şeytanca gü-*

lümsemeyle] değil, kızını mesut etmiş bir pederde görülebilen tebessüm-i itminan ile *[huzurlu bir gülümsemeyle]* güldü. Ayağa kalkarak Hasan Tahsin Efendi'nin yanına geldi, eliyle omzuna vurdu; on seneden beri ihtiyarın işitmediği bî-tekellüf, laubali bir sesle:

– Şimdi iş bitti, artık düğünü düşünmeli... Aklıma bir şey geliyor, Tahsin Efendi! Hacer için bu düğün münasebetiyle birçok para sarf etmek istiyorum...

Mavi gözleri parlıyordu, Ferdi Efendi için birçok para sarf etmek büyük bir şeydi.

– ...Bence bu gibi şeylerde para sakınmak o kadar iyi bir şey değil... Sen de benim fikrimde değil misin? Aklıma gelen bir şeyi söyleyeyim. Bizim yapacağımız masarife *[harcamalara]* mukabil *[karşılık]*, malum *[bilinen şeydir]* a! Kadınların vakarını *[onurunu]* muhafaza etmek için damadın da birtakım masrafları olmak icap ediyor... Mesela bir nişan yüzüğü ister... Sonra nikâhı müteakip *[arkasından]* hediye göndermeli... Düğünde kıymettâr *[değerli]* bir iğne vermeli... Falan filan... Damat bu kadar masarife tahammül edemez. Hem onun vakarını muhafaza etmek, hem de âdete tabiiyet etmiş *[geleneklere uymuş]* olmak için bir çare buldum. Damada hassasına mahsuben *[payından düşürülmek üzere]* şimdilik iki yüz elli lira versem, bu paranın sarfına da seni memur etsem *[görevli kılsam]*... Şu son fikrimi anlıyorsun, değil mi? Kim bilir belki hoşuna gitmez..."

Ferdi Efendi, Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı'nın reisi *[başkanı]* sıfatından tamamıyla tecerrüd etmiş *[uzaklaşmış]* gibi, yalnız Hacer'in pederi sıfatıyla söz söylüyordu.

Hasan Tahsin Efendi, bu farkı hissederek gülüyordu. Ferdi Efendi, kasasına teveccüh etti *[yöneldi]*, ihtimal hayatında birinci defa olarak titremeksizin anahtarı soktu, tunç halkayı çevirdi, kasanın kalın demir kapısı açıldı. Ferdi Efendi, masarif -i hususiyesine tahsis ettiği *[özel harcamalarına ayırdığı]* bir çekmeyi çekti, dişlerinin arasından "Gelir misin?" dedi; Hasan Tahsin Efendi yaklaştı.

– İki yüz elli lira... Bunu deftere kayıt etmeye lüzum yok...

Şu son sözde Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı reisi meydana çıkıyordu. Hasan Tahsin Efendi, başka bir emre intizaren *[başka bir emir bekleyerek]* duruyordu; Ferdi Efendi dedi ki:

– Nişan yüzüğünü hemen göndermelidir... Haaa, iyi ki aklıma geldi, Tayfur'un evinde bir kız varmış. Hacer, onun bize gönderilmesini rica ediyordu, düğün için yapılacak şeylerde muaveneti *[yardımı]* olur diyordu. Artık validesine mi söylersin, kendisine mi söylersin, o da aklında olsun!

17

– Hayır! Sâniha, gitmeyeceksin! Nasıl olur? Düşün, ben ne yaparım? Sen olmayacak olursan ben yaşayabilir miyim? İzdivaç, Hacer, bunların hiçbiri sahih *[gerçek]* değil! Bunlar hep bitecek, biz yine sevişeceğiz, mesut olacağız... Cevap versen a Sâniha! Ne için bana öyle ağlıyor gibi bakıyorsun? Bana acıyorsun, değil mi? Deli olmaya başladığımı anlıyorsun, değil mi? Söyle, Sâniha! Artık gitmeyeceksin, beni bırakmayacaksın, karar verdin, değil mi? Bak! Hayır demek için cebr-i nefs ediyorsun *[kendini zorluyor-*

sun]... Ah! Sâniha, ne olduğumu bilsen! Ne yaptığımı, ne yapacağımı düşünemiyorum. Seni kaybettikten sonra düşünmek mümkün mü? Sen olmasan, yaşadığımı hissetmem... Düşün, senden başka kimseyi sevmedim; sen benim bütün hulyalarıma, arzularıma müşterektin *[ortaktın]*. Şimdi birdenbire bana: "Artık seni sevmeyeceğim, sen de beni sevmeyeceksin !" diyorsun, bana hiç sevmediğim, düşünmediğim, bilakis nefret ettiğim bir kızı teklif ediyorsunuz... Bunların hiçbiri ciddi değil, bunları hep düşünmeyerek yapıyorsun, öyle değil mi? Oh! Sâniha! Yalnız bir "Evet" desen, şimdi Ferdi'yi, Hacer'i, o serveti, o tantanayı *[gösterişi]*, hepsini başlarına çarpar, yalnız seni, evet!Yalnız seni alır, bir yere, uzak bir yere giderdim... O vakit beraber çalışırdık, yaşamak, o kadar güç müdür, Sâniha... Biz birbirimizi sevecek olduktan sonra başka saadete ihtiyacımız var mı? Söylesen a! Sâniha! Cevap versen a!

Gecenin sükûn-ı matemisi *[acı sessizliği]* içinde genç adamın sadâ-yı muhtez-i bükâ-âludu, *[ağlamayla karışık titrek sesi]* hazin bir nağme-i meyusâne-i aşk *[acılı bir aşk şarkısı]* gibi titriyordu. Sâniha'nın odasında, karanlıkta, pencerenin yanındaydılar. Ziyayı hulya-perver-i kamer *[ay ışığının hayal dolu ışığı]*, iki gençleri ihata etmiş *[sarmış]*, bir hevâ-yı pür-nur *[ışık dolu bir hava]* içinde tutuyordu.

– Söylesen a! Sâniha! Cevap versen a !

Genç kız, donuk bir nazarla hararet-i nefsi *[soluğunun sıcaklığı]* cildine temas eden *[dokunan]* nida-yı hüsranı *[acıklı sesi]* bir heva-yı ateş *[şiddetli bir istek]* gibi yakan İsmail Tayfur'a bakıyordu.

– Söylesen a! Sâniha! Cevap versen a !

Tâ semanın fevkinden *[üzerinden]* kamerin çehre yi zerdgun-ı hazini *[üzüntülü sarı yüzü]*, bu berrak sath-ı laciverdin *[lacivert yüzeyin]* üzerinde hafif hafif parlayan nücumun *[yıldızların]* nazra-i handenâkı *[gülümseyen bakışı]*, bir nefes-i dil-enis-i leyal *[gecenin gönül dostu bir nefesi]* gibi Sâniha'nın saçlarını öpen rüzgârın temas-ı latifi *[hafif dokunuşu]*, genç kıza:

"Söylesen a ! Sâniha! Cevap versen a !" diyordu.

Sâniha söylemedi, Sâniha cevap vermedi. O vakit İsmail Tayfur, bir nigah-ı pür-sirişk -i nevmidi ile *[ümitsizliğin nemli gözleriyle]* baktı, genç kızın ellerine kapandı, hüngür hüngür ağladı.

Gecenin hafaya-yı zalamından *[karanlığın gizli sırlarından]* çıkıp gelen rüzgâr, hâlâ tekrar ediyordu:

– Söylesen a! Sâniha! Cevap versen a !

18

Ferdi Efendi'nin evinde bir telaş-ı azîm *[büyük bir koşturmaca]* hüküm sürüyordu: İkinci katta gelin-güvey için müceddeden *[yeniden]* tertip edilen *[düzenlenen]* bir dairede yorgancıların gürültüleri, çekiç darbeleri, bir odada mütemadi *[durmayan]* bir hırıltıyla dişleri beyaz ketenler üzerinden koşan dikiş makineleri, evin içinde yekdiğerini takip eden terziler, düğün için hazırlanan büyük konaklara üşüşen o bin türlü halk, her tarafta bir nişanesi *[izi]* görünen perişani *[dağınıklık]*, bir sedirin üzerine atılmış nâtamam *[yarım]* bir elbise, bir bebeğin üzerine tecrübe için iliştirilmiş bir kumaş, iskemlelerin önünde sürüklenen parçalar, halıların üzerinde küme küme biriken kırpıntılar, yeni gelmiş de henüz yerine konmamış bir dolap, kuruluncaya kadar sofa-

nın *[kanepenin]* bir köşesine dayanmış bir tunç yataklık *[karyola]*, perdeleri çıkmış bir pencerenin önünde duran uzun bir sehpa, silinmek üzere dehlizin *[koridorun]* ortasına indirilmiş avize, bu telaş ve perişani içinde şaşırmış gibi aşağı yukarı koşan hizmetkârlar *[hizmetçiler]*, bir haftadan beri yukarıda tavanları sarsan gürültünün ne raddeye *[dereceye]* geldiğini merak ederek siyah çehresi üzerinde parlayan gözleriyle atf-ı nigâh-ı tecessüs etmek üzere *[gizlice bakışlar atmak üzere]* ara sıra mutfağını terk eden dadı, bütün bu gürültü harıltı *[patırtı]* içinde bir müdire-i umur *[işlerin müdürü]* sıfat-ı ciddiyesiyle *[ciddi sıfatıyla]* dolaşan Nerime Hanım, her dakika her tarafa bir nazar atmak, herkese bir şey söylemek için bir kırlangıç gibi her dakika evin her tarafında isbat-ı vücud eden *[görünen]* Hacer, nazlı bir kedi gibi Hacer'in eteklerinden ayrılmayan Melekzat, hatta enkaz-ı ümidi *[umudunun yıkıntısı]* üzerine kurulan bu mebna-yı saadeti *[mutluluk temellerini]* bir heyula-yı hazin *[korkunç bir hayal]* gibi sâkitâne *[sessizce]*, melulâne *[acıklı]* ziyaret eden *[dolaşan]* Sâniha, Ferdi Efendi'nin evini sükûn-ı mutadiyesinden *[her günkü sessizliğinden]* çıkarmış, buraya kalkmak üzere bulunan bir gemideki hal-i telaş ve perişaniye *[telaşlı ve karışık bir duruma]* benzer bir şey vermişti.

Evin içinde en ziyade meşgul olanlardan, kendisine zahmet verenlerden biri de Ferdi Efendi'ydi. Saatte on kere etekleri uçarak yazıhanesinden hareme saldırdığını, merdivenlerden tırmanarak her tarafa bir darbe-i nazar atmak *[göz atmak]* için bir meşy-i şübbâne ile *[çeviklikle]* dolaştığını görenler Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı'nın mavi gözlü, sarı sakallı, va-

kur, ciddi, donuk, soğuk reisini tanıyamazlardı. Ferdi'ye bir dakika evvel yazıhanesinin başında bir hesabı muayene ederken *[incelerken]* tesadüf olunursa bir dakika sonra yorgancı amelesinden *[işçilerinden]* birine bir perdenin takılması için yardım ettiğine tesadüf olunurdu. Biraz evvel Mehmet Rıfkı'ya Trabzon'a yazılacak bir mektup tarif eden Ferdi, biraz sonra ellerini arkasına bağlamış, iyi görmek isteyerek öne temayül etmiş *[eğilmiş]*, gelin odası için işlenen bir yastığın imtizac-ı elvanını *[renklerinin uyumunu]* muayene ediyor görülürdü.

Hacer'in mesele-yi izdivacı *[evlenme konusu]* çıktığı zaman Ferdi'de iki şahsiyet tecelli etmişti *[ortaya çıkmıştı]*: Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı reisi ile Hacer'in babası!

O vakit, bu iki şahsiyet arasında bir mücadele-yi şedide *[şiddetli bir çekişme]* başlamıştı; fakat reis-i ticaretgâh, Hacer'in babasına daima teslim-i nefs eder *[boyun eğer]*, daima mağlup olurdu.

Ferdi, mavi defteri okuduğu zaman yalnız bir şey düşünmüştü: İsmail Tayfur'u Hacer'e almak... Elindeki serveti, her arzusunun istihsali *[elde etmek]* için bir vasıta-yı kaviye *[kuvvetli bir araç]* kıyas ederdi *[sayardı]*. Mavi defterin içine kızının kaleminden yahut kalbinden serpilen hisler, Ferdi'yi bir an zarfında bir fikr-i sabite *[saplantıya]* esir etmişti: Kızını mesut etmek. Hacer'in babası, kızını mesut etmeyi düşündüğü sırada reis-i ticaretgâh da tafsil-i efkâr ederek *[düşüncelerinin ayrıntılarını ortaya koyarak]* o babaya diyordu ki:

– Kızın, İsmail Tayfur'u istiyor. Düşün, sana bundan iyi bir damat olur mu? Senin oğlun yok, sana bir

damat lazım ki bir oğuldan bekleyebileceğin şeyleri temin etsin *[sağlasın].* Bir damat lazım ki senin senelerce mesai-yi mütemadiye neticesi olarak husule getirdiğin *[durmadan çalışarak kazandığın]* serveti berbat etmesin. Kızını gözündeki altın gözlükten, elindeki fildişi saplı bastondan, yeleğinin cebinden sallanan altın saat kösteğinden başka bir meziyeti *[özelliği]* olmayan; dünyada serveti hevesat-ı vahiyeye *[boş heveslere]* hâdim olmak *[hizmet etmek]* fikr-i mahsusuna *[düşüncesine]* tebaiyet eden *[katılan]* o kuş beyinli gençlerden birine mi vereceksin? Oh! Emin ol ki sen gözlerini kapadıktan sonra Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı da suyu çekilmiş bir değirmen gibi bir hal-i hazin-i metrukiyete düşüp kalacaktır *[acıklı bir duruma düşecektir]* Trabzonlarda, Sinoplarda, Karadeniz'in fırtınalarında kazanılan bu servet, yeşil çuhalı bir masanın üzerinde yahut bir rakı sürahisinin içinde mahvolup gidecek; lakin, İsmail Tayfur!

Ferdi, kendi kendisine tekrar ederdi :

– İsmail Tayfur!

O vakit bir tavr-ı itminan-ı tam ile *[tam bir güvenle]* başını sallar, gözlerini süzer, biraz tebessüm ederdi.

Bu fikir, dimağında takarrür ettikten sonra *[yer ettikten sonra]* Ferdi, icra-yı kararda *[kararının uygulanmasında]* bir gün teehhür etmek *[geciktirmek]* istememişti.

İsmail Tayfur'u kızına meftuniyet-i tamme ile *[tam bir tutkunlukla]* merbut *[bağlı]* zannediyordu. Genç adamın hal-i perişanını *[kaygılı durumunu]* bütün fart-ı saadetten *[aşırı mutluluktan]* mütevellid *[doğan]* bir teessür-i şedid *[çok güçlü bir etkilenme]* olmak üzere telakki etmişti *[düşünmüştü].*

Dünyada inanamayacağı bir şey varsa o da Hacer'e zevc, Ferdi'ye damat olmak istemeyen birisinin mevcut olabilmesiydi.

Hacer'i mesut gördükçe o vakte kadar duymadığı bir hiss-i latif-i saadet *[mutluluğun hoş duygusu]* kalbini dolduruyordu. Bir gün Nesime Hanım gelip de Hacer'in parmağına yakut bir yüzük taktığı zaman genç kız babasının yazıhanesine şitab etmişti *[koşmuştu]*. Kapının yeşil perdeleri arasında kızının bir nur-ı tebessümle *[gülümsemenin nuruyla]* münceli *[parlayan]* çehresini gördüğü zaman Ferdi Efendi demişti ki:

–Ne var Hacer?

– Geleyim mi, baba?

Ferdi, "Dur! Kapıyı kapayayım" demiş, kızının sebeb-i ziyaretini *[neden geldiğini]*anlamış gibi manidarâne tebessüm ederek muhasebe dairesi kapısını sürmelemişti. O vakit Hacer, içeriye atıldı, ta babasının yanma kadar geldi, kendisini asla terk etmeyen tavr-ı tıflânesiyle *[çocuk davranışıyla]* elini babasına uzattı, sonra başını göğsüne dayayarak:

"Ah babacığım, seni ne kadar seviyorum!" dedi.

Ferdi için bu söz, ekmel-i mükâfat idi *[ödüllerin en büyüğü idi]*. Biraz gözlerinin kenarı titreyerek demişti ki:

– Artık beni sevmiyorsun, beni sevmeyeceksin zannediyordum.

"O ne demek? O nasıl lakırdı, baba?"

İhtimal Ferdi, bunu bir latife olmak üzere söylemişti; fakat kalbinde Hacer'i bu kadar mesut eden bu aşkın kendisine mahsus olan hiss-i muhabbete

[sevgisine] biraz nakıse verdiği *[eksiklik]* şüphesi vardı. Çocuklarını evlendirmek üzere bulunan pederlerin, validelerin sürur-ı kalbini eşiniz *[kalp sevincini yoklayınız]*, altında bir hiss-i keder bulursunuz.

Bugün Hacer'le Sâniha ve Melekzat, büyük bir istişareyle *[tartışmayla]* meşguldüler.

Hacer diyordu ki:

– Size fikrimi söyleyeyim mi? O kuşların konmasını hiç arzu etmiyorum. O güzel kumaşı bozup bozup da oraya bir kuş kondurmakta sanki ne letafet *[güzellik]* var? Bence gelin esvabı *[giysisi]* sade olmalıdır... Düz beyaz! Ne çiçek ister ne kuş! Öyle gürültüye hiç de hacet görmüyorum!

Melekzat, dudaklarını kıvırıyordu:

İşte siz, böylesiniz, Hacer Hanım! Her esvabınızı güzel yaptırırsınız da gelinliğiniz hiçbir şeye benzemeyecek...

– Sen anlamazsın ki... Allah aşkına, hemşire! Sen söyle, hakkım yok mu? Sade olursa daha latif olmaz mı?

Sâniha, düşünmüyormuş gibi cevap verdi:

– Elbette! Zaten siz nasıl isterseniz öyle olmalıdır.

Bu elbise müzakeresi *[tartışması]* bir haftadan beri devam ediyordu, henüz bir karar alınamamıştı. Hacer, bin kere tebdil-i fikr etmiş *[fikir değiştirmiş]*, bugün de bunu çıkarmıştı. Hacer, Sâniha'nın cevabını müteakip *[ardından]* "Gördünüz mü? İşte böyle olmalı. Herkes arzusuna göre esvap giymeli."

Melekzat'a döndü: "Sen de bilir bilmez her şeye karışırsın" dedi. Her muhaverenin hatimesi *[konuş-*

manın sonu], Melekzat'a böyle bir iltifatla terekküp ederdi *[bağlanırdı].*

Melekzat, cevap vermek için ağzını açmıştı ki dışarıdan Ferdi Efendi'nin sesi işitildi:

– Hacer! Hacer!

Hacer, pür-telaş *[aceleyle]* kalktı, Sâniha'yı saklamak isteyerek dedi ki:

– Babam geliyor... babam geliyor! Aman hemşire! Gelme, baba gelme! Ben geliyorum.

Baba kız, odanın kapısında birleştiler. Ferdi, yavaş sesle dedi ki:

– Karar verildi. Nikâh bu perşembe olacak... Şimdi Hasan Tahsin Efendi'yle görüştük.

Biraz sonra Hacer, Sâniha'ya diyordu ki:

– Nikâh bu perşembe! Karar verilmiş... Bugün ne? Pazartesi değil mi? -Parmaklarıyla sayarak - Bugün sayılmaz... Salı, çarşamba! Oooo! Topu iki gün varmış! Öbür hafta da düğün... Biz hâlâ elbiseyi düşünüyoruz...

Evet! Sen hâlâ elbiseyi düşünüyorsun, mesut kız! Yanında bedbaht, matemzede *[yaslı],* meyus *[ümitsiz]* hazin bir kız var, o da düşünüyor; fakat gelin elbisesini değil!

19

Ferdi Efendi, ara sıra başını kaldırarak dinliyordu. Uzaktan kopup gelen bir gök gürültüsü gibi derin derin yuvarlanarak, binanın duvarlarını titrettikten sonra birdenbire sokak kapısının önünde tevakkuf eden *[duran]* arabalar, Ferdi Efendi'yi işgal ediyor *[oyalıyor],* dudaklarının üzerine tayyar *[hafif]*

bir tebessüm koyuyor, bugünün harikulade bir gün olduğunu ihtar ediyordu *[hatırlatıyordu].*

Yazıhaneyi tatil etmişlerdi. Ferdi Efendi, sabahleyin evin her tarafına son bir nazra-ı tedkik fırlattıktan *[göz attıktan],* bir müddet saçları taranan Hacer'i meftunâne *[hayran hayran]* temaşa ettikten *[seyrettikten]* sonra biraz hava almak, heyecan-ı efkârını *[düşüncelerinin heyecanını]* biraz sokaklarda dolaştırmak için çıkmış, yayan olarak Köprü'yü geçmiş. Beyoğlu'na kadar gitmiş, sonra kalbinde hareket eden bir şeyin saikasıyla *[itişiyle]* tekrar eve avdet etmiş *[dönmüş],* yazıhanesine sokulmuştu.

Saat altı buçukta İsmail Tayfur, Hasan Tahsin Efendi'yle beraber gelecekler, güvey hareme *[kadınlara ait odaya]* girecekti. Ondan evvel Ferdi, kızını görecek, pederle kız arasında mevcut olan münasebat *[ilişkiler]* ve revabıtın *[bağların]* son ukdesi *[düğümü]* demek olan kuşağı bağlayacaktı. Bu vazifeye muntazıran *[hazır olarak]* odasında dolaştıkça Ferdi'nin kalbi çarpıyor, dizleri titriyordu.

Muhasebe odasının eski saati, öksürüklü bir ihtiyar gibi hırlayarak dördü çaldı. Ferdi, saatin her darbesini bir dikkat-i mahsusa ile *[özel bir dikkatle]* dinledi, daha iki saat beklemek lazımdı.

Arabaların gürültüsü bir imtidad-ı mütekatı ile *[birbirine karışarak uzanıp]* yuvarlanıyor, harem dairesini dolduran gulgule *[gürültü],* uzaktan işitilen deniz sadâsı gibi bir inilti ile çalkalanıyordu.

Haremde şimdi bir heyecan-ı azîm *[büyük bir heyecan]* vardı. Bu daire-yi cesîmenin *[büyük dairenin]* bütün odaları, sofaları misafirlere açılmış, yalnız bir hafagâh-ı mukaddes *[kutsal bir gizlenme yeri]* gibi

yukarıda bir oda, cüst-cû-kârân enzara mestud *[öte beriyi araştıran gözlere]*, kapalı tutulmuştu.

Burası Hacer'in bütün hayat-ı tıflânesine *[çocukluk hayatının]* cây-ı güzariş *[geçtiği yer]*, bütün genç kızlara mahsus âmâl *[istekler]* ve hissiyatına perverişgâh *[duyguların kaynağı]* olan yatak odasıydı. Hacer, henüz giyiniyordu.

Bu hab-gâh-ı latif-i şebab *[yatak odası]*, artık genç kıza bir nigâh-ı hazin-i veda ile *[ayrılığın hüzünlü bakışlarıyla]* bakıyor gibiydi. Hacer'in ayaklarının altına sürüklenen kaplanların, hücrenin *[odacığın]* üzerinde kırmızı dili uzanan zencinin, yatağın üzerinde kanatları gerinen güvercinlerin, genç kızın hayat-ı masumânesine *[masum hayatına]* refakat *[eşlik]* eden bütün bu eşyanın gözlerinde Hacer'e karşı son bir nigah-ı veda *[veda bakışı]*, son bir mana-yı selam *[selam anlamı]* vardı.

Hacer, bir nefes-i itminan ile *[kendine güvenle]* "Oh!" dedi, ayağa kalktı, artık tamamıyla hazırlanmıştı. O vakit Nerime Hanım, son iğneyi saçlarının bir tarafına iliştirdikten sonra çekildi; Melekzat, Sâniha, Hacer'in etrafını alan terziler, hizmetçiler geriledi; Hacer, aynanın karşısında kaldı. Bir nigâh-ı mağrurâne-yi nisvan ile *[kadınlara has gururlu bir bakışla]* genç kız, vücudunu bir irtisam-ı latif *[hoş bir görünüş]* içinde sıkarak dökülüp giden elbiseyi, saçlarının teşkil ettiği *[meydana getirdiği]* tâc-ı zerrin *[altından yapılmış taç]* üzerinde parlayan mücevheratı *[mücevherleri]*, omuzlarının üzerine dökülen uzun duvağı, sonra bu gelin heyeti *[görünüşü]* içinde bir reng-i itminan *[tam bir renk uyumu]* ile lemean eden *[ışıldayan]* çehresini seyretti; herkes de onu

seyrediyor, bir vücud-ı fevka'l-beşer *[insanüstü bir varlık]* gibi ona baht ve hürmetten *[sevgi ve saygıdan]* mürekkeb bir hisle nasb-ı nigah ediyordu *[bakıyordu]*.

Hacer döndü, "Gidecek miyiz?" dedi. O vakit Nerime Hanım, ilerledi odanın kapısını açtı. Hacer'e Sâniha refakat ediyordu.

Evin içinde bir raşe-i berkiye *[ürperti]* dolaştı, bir saniye zarfında gelinin çıkmakta olduğu haberi herkesin ağzında uçtu, iskemleler yerinden oynadı, yelpazeler tevakkuf etti, sofaya tehacüm edildi *[koşuldu]*, bir telatum-ı âni *[ansızın bir dalgalanma]*, bütün bu halkı çalkaladı, enzar *[gözler]*, gelinin ineceği merdivene merkuzdu *[dikilmişti]*. Hacer, kendisine muntazır *[hazır]* olan bu hazârın *[hazır bekleyenlerin]* karşısında göründüğü zaman bir nidâ-yı takdir çıktı *[övme sesleri yükseldi]*. Hacer bu alkış arasında merdiveni indi, güzergâhında açılan halk içinden geçti, gelin odasına götürüldü.

Şimdi bu halk, bir dalga gibi gelin odasına atılıyor, kapılardan pencerelerden görmek istiyordu.

Hacer, etrafına baktı. Odada bulunan sandalyeler, sedirler, iskemleler tamamen işgal edilmişti *[dolmuştu]*; ötede beride bazı bildiği kadınlara, tanıdığı çehrelere tesadüf ediyordu. Babasının birçok muteber *[hatrı sayılır]* aileleri davet ettiğini, büyük isim taşıyan birçok hanımların suret-i mahsusede *[özel bir biçimde]* hazırlandığını biliyordu. İşittiği isimlerden bu gördüğü çehreleri istidlal etmek *[çıkarmak]* istedi. Mesela şurada şişman bir hanımla sarı benizli kızın, beride pencerenin yanında yekdiğerine eğilerek lakırdı eden iki kadının, karşıdaki sedirin köşe-

sinde eldiveninin parmaklarını çekmekle eğlenen tazenin kim olduklarını hissediyordu.

Dışarıda hüküm süren *[devam eden]* gürültüyle tezat-ı tam *[tam bir çelişki]* teşkil edecek derecede bir sükûn-ı amika *[derin bir sessizliğe]* müstağrak *[dalmış]* olan gelin odasında yelpazelerin hareketinden mütehassıl *[meydana gelen]* hafif bir hışıltıyla ara sıra yavaş sesle söylenen sözlerin fısıltısından başka bir şey işitilmiyordu.

Sofanın bir köşesinden çalgı takımının gürültü arasında boğulan sesleri, parça parça rüzgârla dağılan bir musikinin aheng-i münkatı *[kesik kesik uyumu]* gibi telatum-ı esvat *[seslerin çarpışması]* içinde nagamat-ı nâkısa *[eksik nağmeler]* suretinde *[biçiminde]* Hacer'in kulağına isabet ediyordu *[geliyordu]*.

Saatler, yekdiğerini müteakip *[takip ederek]* altıyı çaldı. Şimdi Hacer'in kalbi oynuyordu.

Bu sırada Nerime Hanım, Nesime Hanım'ı arıyordu, Sâniha'ya tesadüf etti:

– Valide Hanım'ı gördünüz mü?

Şimdi Nesime Hanım'a bu nâm *[sıfat]* veriliyordu. Sâniha, başını salladı. Genç kız, vakit takarrüb ettikçe *[yaklaştıkça]* bir zaf-ı azîmin *[büyük bir zayıflığın]* bütün vücudunu istila ettiğini *[sardığını]* hissediyordu. Hacer'in yanına iki genç kızın geldiğinden istifade ederek *[faydalanarak]* oradan kaçmıştı. Evi sertâser *[baştanbaşa]* dolduran halk içinden kaçıp gitmeye, boş bir odaya kapanmaya karar veremeyerek; bir hiss-i tecessüs ile *[merak duygusuyla]* her şeyi görmek, bilmek arzusuyla buradan ayrılamayarak dolaşıyordu.

Sâniha, on beş günden beri bir saat boş kalmamıştı. Dimağını bir nokta-i nâire *[ateşten bir nokta]* gibi yakan fikr-i hırmani *[karışık düşünceleri]* bir iştigal-i sarf *[bir şeyle meşguliyet]* içinde söndürmek isterdi. Bugün sabahleyin her şey ihzar edilip de Hacer'e gelin sandalyesine kadar vazife-yi refakatı *[eşlik görevini]* ifâ ettikten *[yerine getirdikten]* sonra Sâniha, kalbinde işini bitirip de artık dinlenmeye fırsat bulanlara mahsus bir haz duymuştu.

Sâniha sofada etrafına baktı. Bütün sandalyelerin vaziyet-i mutadesi *[her zamanki duruşu]* değişmiş; pencerelerin önünde, ortalarda, kapıların kenarında iki kişiden, dört kişiden mürekkeb perişan *[dağınık]* kümeler teşekkül etmiş; burasını maviden, pembeden, beyazdan, sarıdan, bin türlü renklerden, bin türlü çehrelerden mürekkeb bir telatumgâh *[dalgalanıp sallanan bir deniz]* haline getirmişti. Bütün bu halkın üzerinden bir nefha *[koku]* kalkıyor; yelpazelerin hareketinden, kumaşların ihtizazından *[titremesinden]* mürekkeb bir raşe cereyan ediyor *[ürperme oluşuyor]*; bu nefha ve raşe arasında kesik kesik muhavereler, gürültü içinde boğulmuş sesler işitiliyor; kemanların sadâ-yı tizi *[keskin sesleri]*, kanunun aheng-i mühtezi *[hüzünlü ahengi]*, mütemevvic *[dalgalı]* bir denizi andıran bu halkın üzerinde uçuyordu.

Sâniha, sofayı geçip gitmek için sandalyelerin arasından, güzergâhı üzerindeki kümeler içinden kaydıkça, ötede beride nâkıs *[tam olmayan]* muhavere parçaları işitiyordu. Bunlardan bazısı geline aitti. Eda-yı vakurânesiyle *[ağırbaşlı görünüşüyle]* sadâ-yı latifekârisi *[şakacı sesi]* imtizaç etmeyen *[bağdaşmayan]* yaşlıca bir hanım, yanında başını

sallayarak dinleyen bir tazeye *[genç bir kıza]* diyordu ki:

–... Gözlerine dikkat ettiniz mi? Ne kadar mavi... Herkesin fikrini bilmem ama mavi gözler, benim hiç hoşuma gitmiyor, boyalı cam parçaları gibi...

Sâniha, işitemedi, Hacer'den bahsedildiğini anlamıştı. Biraz ötede, ipek mendiller altında hapsedilmiş bir kahkaha nazar-ı dikkatini celb etti *[dikkatini çekti]*. Bunlar üç genç kızdı, biri diyordu ki:

-... Hemşire, sanki ne olur? Babasının uşağı tabiri bir kere doğru değil. Ondan başka güvey için pek güzel diyorlar...

Sâniha'nın bazen işittiği şeyler anlamadığı esaslara dairdi *[konularla ilgiliydi]*. Birisinin esvabından, yeni işitilmiş bir vakadan, falan hanımın kocasından bahsediliyordu; birdenbire Sâniha, yanı başında birisinin refikasını *[arkadaşını]* dürterek kendisini gösterdiğini hissetti, "İşte bu kız!" sözünün yavaş bir sesle telaffuz edildiğini duydu.

"İşte bu kız!"

Bu ne demek? Bu kızdan maksat ne? Sâniha'nın bütün kanı yüzüne fışkırdı. Demek, burada bu düğün halkı kendisinden bahsediyor, Sâniha bu kadar kadına esas-ı kal u kîl *[dedikodu konusu]* oluyordu. Ne için? Sâniha, ne yapmış?

O söz, kulaklarında bir cümle-i tahkir *[hakaret cümlesi]* gibi aksediyordu *[çınlıyordu]*. Şimdi Sâniha daha ziyade işitmemek için hatvelerini *[adımlarını]* tesri ediyordu *[hızlandırıyordu]*, tâ merdiven başına kadar geldi.

Nerime Hanım, Nesime Hanım'ı evin tâ müntehasında *[ucunda]* gürültüden hazzetmeyen, düğüne

taze kızlarının hatrı için gelen ihtiyar kadınların çekildikleri tenhâ bir odada; bu kadar kalabalık içinde yalnız kalmış gibi bir köşede büzülmüş buldu.

Nesime Hanım, Sâniha gittikten sonra o da oğluyla yalnız kalmıştı. Akşamları İsmail Tayfur'un sâkit *[sessizce]* girdiğini, geceleri bir nigah-ı müncemit ile *[donuk bir bakışla]* bir nokta-i meçhuleye *[belirsiz bir noktaya]* bakarak düşündüğünü, düğün lakırdılarını bir lakaydi-i mahz ile *[tam bir ilgisizlikle]* anlamıyormuşçasına dinlediğini, evin içinde bir zıll-ı yeis *[umutsuzluk gölgesi]* gibi dolaştığını gördüğü zaman bu validenin o zamana kadar hiss-i saadetle *[mutluluk duygusuyla]* ihtizaz eden *[titreyen]* kalbinde bir endişe uyanmış, oğlunu bahtiyar ederken bedbaht etmiş olmaktan korkmuştu. Fakat şimdi ikisi de bir nehrin cereyan-ı seri'ne *[hızlı akıntısına]* tutulmuşlardı, avdet etmek *[dönmek]* kabil değildi *[olanağı yoktu]*.

Bu endişe, Nesime Hanım'ın kalbinde gecelerin vahşet-i zalamı *[korkunçluğu]* içinde doğup da tatil-i muhakeme edecek *[düşüncesini durduracak]* kadar kesb-i şiddet eden *[kuvvetlenen]* hiss-i hiras *[korku duygusu]* gibi tevsi ediyordu *[genişliyordu]*. Bugün, sabahleyin düğüne gelmek üzere oradan çıkarken İsmail Tayfur'u görmek istemişti. Yanına çıktığı zaman genç adamı ayakta gördü, gözleri kıpkırmızıydı. Validelere mahsus bir sürat-i ihtisas ile *[çabuk bir duyarlılıkla]* Nesime Hanım, yatağın bozulmadığını fark ederek o gece uyumadığını anladı, bir hiss-i elim *[acı bir his]* duydu, oğluna baktı. İkisi de yekdiğerine ağlamaya hazır gözlerle baktılar. Sonra ikisi de ağlamaktan utanıyormuş gibi tebdil-i mecra-yı nigâh ettiler *[bakışlarının yönünü değiştirdiler]*.

– Ben gidiyorum, Tayfur!

– Peki, valide!

– Hasan Tahsin Efendi gelecek mi?

– Evet, valide!

Başka soracak bir şey yoktu; fakat oradan ayrılamıyordu. Bir müddet sâkit durdular, ikisi de bu sükûtun *[sessizliğin]* lisan-ı beliğini *[ne anlama geldiğini]* hissediyorlardı.

Ferdi Efendi'nin evinden bir arabayla bir cariye gelmişti. Nesime Hanım, biraz sonra düğün evine girdi. Valide Hanım'ı yatak odasına gelinin yanına çıkarmışlardı. Nesime Hanım, burada çok durmadı, bir şey kendisine arzu-yı tenhâyi *[yalnızlık isteği]* veriyordu, aşağıya indi, tâ o odaya kadar geldi, bir köşeye sokuldu. Saatlerden beri oradaydı; gelin aşağıya inmiş, misafirler evi doldurmuş, o hâlâ oradan hareket etmemişti. Bu tenhâ odadan seyrettiği kalabalık, gürültü, hareket gözlerinin önünden sokaktan geçen bir alay gibiydi.

– Sizi ne kadar aradık! Ne için buraya gizlendiniz, efendim? Gelininizin yanına gelmez misiniz? Şimdi efendi gelecek... Kuşak için... Biraz sonra da damat bey gelir...

Nesime Hanım, kalktı.

Şimdi evin içinde bir heyecan-ı diğer *[başka bir heyecan]* hâsıl olmuştu *[görülmüştü]*. "Gelinin pederi geliyormuş!" sözü intişar etti *[yayıldı]*. Nerime Hanım, geline refakat edecekti. Hacer, yerinden kaldırıldığı zaman bütün düğün halkı da yerinden oynadı. Gelini sofaya çıkardılar, Ferdi Efendi, ara kapısından girecekti. O vakit mendiller açıldı, bu küçücük şeylerle başlar örtüldü.

Sâniha, biraz geride merdivenin başında bir heykel gibi gayr-ı müteharrik *[hareketsiz]* duruyordu.

Birden bu gürültü kesildi, bir sükûn-ı amik *[derin bir sessizlik]* hâsıl oldu. Sâniha, kapının açıldığını, Ferdi Efendi'nin sararmış benziyle içeriye girdiğini, Hacer'in babasına, Ferdi'nin kızına takarrüp ettiklerini *[yaklaştığını]*; gelinin beyaz elbisesi üzerine şal bir kuşağın atıldığını, Hacer'in, babasının eteğini öpmek üzere eğildiğini gördü. Sonra, havada bir şeyler uçtu, bir telaş-ı azîm *[büyük bir telaş]* hâsıl oldu *[meydana geldi]*, biraz evvel bir sükûn-ı mahz içinde bekleyen bu halk, şimdi havadan dökülen çil paralara atılıyordu.

Bu menazır *[manzaralar]*, Sâniha'nın pîş-i nigahından *[gözünün önünden]* rüyada görülen elvah-ı garibe *[tuhaf görüntüler]* şeklinde cereyan etmişti *[geçmişti]*. Genç kız, bulunduğu yerden harekete cesaret edemeyerek, kulaklarının yanında bir ses: "İşte bu kız!" diyordu.

Pek az zaman geçmişti ki "Güvey geliyormuş!" sesi uçtu, bu ses, Sâniha'ya kadar geldi. Dizlerinin titrediğini, gözlerinin bulandığını hissetti; düşmemek, orada bu lakayt *[aldırışsız]* halkın gözleri önünde yıkılmamak için merdivene dayandı. Bir dakika daha! İsmail Tayfur'un kolunda Hacer'i görecekti! Sâniha, o vakte kadar fikrine rehber olan cesareti kaybediyordu!

Şimdi herkes ayaktaydı. Düğünün en mühim kısmına gelinmiş, herkes güveyi görmek arzu-yı şedidinin *[şiddetli isteğinin]* husul bulmak *[meydana gelmek]* üzere olduğunu anlayarak kalbinin çarptığını hissetmişti.

Kuvvetli bir rüzgârla şişip şişip de yuvarlanmaya hazırlanan deniz halinde, bir arzu-yı tecessüsle *[büyük bir merakla]* yerinde duramayan, öne atılan, deruni *[içten gelen]* bir uğultu ile galeyan eden *[coşan]* bu halk arasında Sâniha, Nesime Hanım'ın ilerlediğini, aralık kapısına kadar gittiğini gördü. Şüphesiz, oğlunu buradan istikbal edecekti *[karşılayacaktı]*. O zaman, bu dalganın ortasına bir şey düşmüş gibi bir yer açıldı. Sâniha, bir tarafta bu emvac-ı zî-hayatın *[canlı dalganın]* bir daire-yi sükûn *[sessiz bir halka]* bırakarak çekildiğini; bu dairenin ortasında, oraya bulutlar tarafından bırakılmış yahut dalgaların köpüklerinden çıkmış bir şekl-i harikulade *[çok güzel bir şekil]* gibi Hacer'in telleri parlayan duvağıyla, uzun etekleri ayaklarının etrafında yığılan elbisesiyle dikildiğini gördü.

Bir dakika daha! Hacer'i İsmail Tayfur'un kolunda görecekti!

Halbuki bunu kendisi istemiş, bunu kendisi böyle yapmıştı! Ne için? Şimdi düşünemiyor, bilmiyor, anlamıyordu. Dimağından bir fikr-i cinnet *[delice bir düşünce]* geçti: Ah! Şimdi deli olmuş gibi bir sayhayı meyusâne ile *[ümitsiz bir çığlıkla]* bu halkın içine atılsa, oraya yüzündeki sehap-pâre-i şeffaf *[saydam tül]* altında tebessüm-i itminanı *[kendine güven gülümsemesi]* parlayan Hacer'e koşsa; o duvağı çekip yırtsa, feryat ederek bu beht *[şaşkınlık]* ve hayret içinde kalan halka: "Onu sevmiyor, yanılıyorsunuz, beni seviyor, yalnız beni seviyor!" dese!

Bir dakika daha! Hacer'i İsmail Tayfur'un kolunda görecekti!

Evet, bir dakika daha! Şimdi bu dakika ebediyet kadar uzuyor, Sâniha'nın fikrinde bir silsile-yi ıstıra-

bat *[acılar zinciri]* sürükleyerek imtidad ediyordu *[uzuyordu]*.

Nagehani *[ansızın]* Sâniha'nın başına bir darbe-yi müthişe *[büyük bir darbe]* isabet etmişçesine *[rastlamışçasına]* gözleri bulandı, şimdi kapıdan siyah bir şeklin ilerlediği görülüyordu. İsmail Tayfur, ilerliyordu, Sâniha, genç adamın gözlerinin bir initaf-ı cevelane ile *[kısık bir bakışla]* etrafı dolaştığını gördü. Ah bu gözler! Şimdi onlarda garip, vahşi bir şey vardı ki reng-i cinnete *[delilik rengine]* benzerdi, bu gözler, bir cereyan-ı berki ile *[şimşek gibi]* dolaştı, sonra nokta-i müncezibesini *[kendini çeken noktayı]* bulmuş gibi döndü, orada merdivenin başında bir heykel-i yeis *[ümitsizlik heykeli]* şeklinde gayr-ı müteharrik *[kımıldamadan]* duran Sâniha'ya dikildi.

Bu nazar *[bakış]*! Güya bir manzume-i berkıye-i intırâk etmişti *[şimşek çakmıştı]*; ikisi de sarsıldı, Sâniha, düşmek üzere olduğunu anladı, gözlerini kapadı. Sanki bir sadâ-yı müstehzi *[alaycı bir ses]* kulaklarına:

"İşte bu kız! İşte bu kız!" cümlesini mırıldanıyordu.

Sâniha, gözlerini açtığı zaman tâ ileride gelin odasının kapısında biri beyaz, diğeri siyah iki şekl-i hayal-âmizin *[hayale karışmış şeklin]* iğtirab etmekte olduğunu *[kaybolduğunu]* gördü.

Şimdi herkes ayakta mevkiini *[yerini]* kaybetmemek arzusuyla hareket etmeyerek avdete *[dönüşe]* muntazır idi *[hazırdı]*. Her ağızdan bir şey çıkıyor, herkes güveyi hakkında bir mütalaa serd ediyor *[düşüncesini söylüyor]*; şimdi gürültü içinde, şişman bir hanımın üzerinde ayakta durduğu iskemlenin çatır-

dayarak kırıldığı, kalabalık arasında bunalmış bir çocuğun ağladığı işitiliyordu.

Sâniha orada duruyordu. Ne kadar zaman geçtiğini tayin edemedi *[kestiremedi]*, birdenbire gelin odasının kapısı açıldığını gördü. İsmail Tayfur, şimdi oradan ilerlemeye cesaret edemiyor gibiydi, bir müddet öyle durdu. Sonra Nesime Hanım bir şey söyledi, genç adam ellerini cebine soktu, şimdi başka bir yağmur başlamıştı, İsmail Tayfur, güzergâhının açıldığını gördü, ilerledi. Elleri, avuç avuç etrafa para serptiği esnada gözleri bir merkuziyet-i mândeâne ile *[gözlerini ayırmadan]* Sâniha'ya bakıyordu.

Şimdi ikisi de yekdiğerine bakıyorlardı... Öyle, bir nokta-i lamiaya *[ışıklı bir noktaya]* doğru yürüyen sair-fi'l-menâm *[uyurgezer]* şeklinde İsmail Tayfur, Sâniha'ya müteveccihen *[doğru]* ilerledi; ona gidecek zannolunurdu, sonra birdenbire gözleri çevrildi. Biraz sonra İsmail Tayfur'un şekl-i siyahı *[siyah şekli]* kayboluyordu. Öteden, çalgının aheng-i muhtezi *[şen uyumu]* bir kahkaha-yı istihza ile *[alaylı bir kahkahayla]*:

"İşte bu kız! İşte bu kız!" cümlesini tekrar ediyor gibiydi.

20

Gelin odası!

Hacer; mavi gözlü, sarı saçlı, minimini gelin, bir tâb- takat-fersa-yı medidden *[uzun bir yorgunluktan]* sonra sedirin üzerine biraz uzanmış, mahmûlsükat olan *[ağrıyan]* başını arkasına dayamış, eldivenleri içinde sıkılan küçük ellerini bir vaziyet-i ih-

mal-perestâne ile *[rahatça]* salıvermiş, gözleri hevâ yı neşve-yi baharla *[baharın neşeli havasıyla]* savrulan kelebekler gibi bir seyran-ı perişan ile *[dağınık bir bakışla]* dalmış. Hacer; mavi gözlü, sarı saçlı, minimini gelin, boş kalmış bu düğün evinin sükûn-ı bitâbisi *[yorgun sessizliği]* içinde, avizeden dökülen tufan-ı ziya ile *[ışık kümesiyle]* müşaşa *[parıldayan]* bu gelin odasında, saatlerin ihtizaz-ı billurisi *[hafif sallantısı]*, etrafa gurubu *[güneşin batışının]* bir saat geçtiğini ihbar ettiği *[haber verdiği]* bu zamanda; dizlerinin dibinde kuşlara mahsus bir gevezelikle o gün gördüğünü, işittiğini anlatan Melekzat'ın ninniyi hulya-perveriyle *[hayale daldıran sesiyle]* düşünüyordu...

Şimdi gelecek, biraz daha, evet! Biraz daha, senelerden beri intizar ettiği *[beklediği]* saat çalacak; onu yanında yahut şurada dizlerinin dibinde, gözleri sehab-ı sekr-i saadetle *[mutluluğun sarhoşluk veren bulutuyla]* mestur *[örtülmüş]*, dudakları heva-yı aşkla *[aşk hevesiyle]* pür-ateş *[ateşli]*, ellerini ellerine almış, gözlerini gözlerine dikmiş görecek; sadâsı, elleri, nazarı titreyecek; sertâpâ *[baştan aşağı]* bir lisan-ı aşk *[aşk dili]* gibi kendisini ne kadar sevdiğini, oh! Ne kadar sevdiğini tekrar edecek...

Genç kızın bütün kaside-yi âşıkânesi *[sevda öyküsü]* fikrinden geçiyordu: Yazıhanesinin üzerine başını koyarak, gözlerini ona dikerek, küçük henüz minimini bir çocukken geçirdiği uzun saatleri tahattur ediyordu. O vakit neler yaparlardı! Nasıl bakışırlardı,bir gün o Hasan Tahsin Efendi'yle, ah! O tuhaf ihtiyar! Hasan Tahsin Efendi'yle görüşüyorlardı, ikisi de karşı karşıya oturuyorlardı. O zaman yavaşça aralarına sokularak İsmail Tayfur'a bakmış, o da Ha-

san Tahsin Efendi'yi unutarak kendisine nasb-i nigâh etmişti *[gözlerini dikmişti]*. Öyle ki ihtiyar, başladığı söze devam edememişti... Aman! Hiddeti görmeliydi! Ne dehşetli solumuş, ne dehşetli omuz silkmişti! Zaten Hasan Tahsin Efendi vâkıf-ı esrar *[sırlarını bilen birisi]* değil miydi? Yine bir gün Hacer, İsmail Tayfur'un parmağına kurşun kalemini saçının birkaç telini dolayarak bağladığı sırada "Tamam işte o eksikti! Ellerini de bağla, artık efendi babanın işini şeytanlar görsün!" dememiş miydi? Hem bunu nasıl gülerek, nasıl alay ederek söylemişti! Kurnaz ihtiyar!

Mesut günler! O vakit saadet, kalbine sığamazdı; lakin yazıhaneye veda ederek cumbada *[balkonda]* nöbet beklemek lazım geldiği vakit, evet, o vakit yine kalbine sığamayan bir ıstırap başlamış, işte o zaman kalbinin alamadığı hissiyatı mavi deftere dökmüştü. O mavi defter! Şimdi bütün saadetini, bütün hayatını o mavi deftere medyun *[borçlu]* değil miydi? Babası o gün... Aman Yarabbi! Ne kadar korkmuştu! Kim bilir ne zannediyordu? Bir şeyler olacak, kıyametler kopacak, babası mavi defterli kızını öldürecek zannetmişti. Maahaza *[bununla birlikte]* hiç bu şeyler olmadı, bütün o korku, babasının kolları arasında hiç memul etmediği *[ummadığı]* bir beşaret-i saadetle *[mutluluk müjdesiyle]* bitti.

Fakat, ondan sonra başka bir silsile-yi ıstırabat *[sıkıntı dizisi]* başladı. Oluyordu! Olmuyordu! İşte bugün şu söylendi de yarın şu olacak! Bir iş ki sormayınız! Kim bilir, zavallı Tayfur bu sırada ne kadar sıkılmıştır! Sonra bir gün, "Nikâh oluyor" dendi, nikâh oldu; "Düğün oluyor" dendi, işte bugün de düğün oldu...

Bu gece uyuyamamıştı, zaten düğün takarrür ettikten *[kararlaştırıldıktan]* sonra hangi gece uyuyabilirdi? Sema-yı hayatında *[Hayatının baharında]* incila eden *[parlayan]* hande-yi fecr-nüma-yı saadet *[mutluluk güneşinin doğuşunun gülümsemesi]* gibi sabahın ilk ziyaları *[ışıkları]* odasında parlayınca yatağından atlamış, bütün evi uyandırmış, bu düğün evini ayağa kaldırmıştı.

Aynasının karşısına oturup da hazırlanmaya başladığı dakikadan "Güvey geliyor" diyecekleri dakikaya kadar geçen zaman, oh! Hacer yemin eder ki bu zaman "Bir daha yazıhaneye çıkmayacaksın" dedikleri dakikadan "Düğün bu perşembe olacak" dedikleri dakikaya kadar geçen zamandan pek çok kıyas kabul etmeyecek *[ölçülemeyecek]* kadar uzundu. O saat gelip de karşıdan onun kendisine doğru ilerlediğini gördüğü zaman... İşte o zaman bir şey hissetti ki ömründe buna benzer bir şey olduğunu tahattur etmiyor *[hatırlamıyor]*. Vücudu eriyor yahut ayaklarının altından yer kaçmış da bir boşluk içine düşüyormuşçasına bir şey! Oh! O hali mümkün değil tarif edemeyecek... Sonra kolunun bir kola, bir kola değil onun koluna temas ettiğini, hatta yekdiğerine temas eden bu iki kolun titrediğini hissetmişti. Öyle, ikisi de buraya kadar gelmişlerdi... Odanın kapısı kapanmıştı; o vakit o dizlerine düşecek, ellerini tutacak, deli gibi "Hacer!" diyecek zannetti. Hayır! Hiçbir şey olmadı. Odada ikisi de yalnız kaldıkları zaman Tayfur, kendisini oturttu, kemâl-i hürmetle *[büyük bir saygıyla]* karşısında durdu, bir şey söylüyordu; fakat o kadar kesik, titrek bir sesle ki ne dediğini anlayamadı; zaten kulaklarının içinde gökler gürlüyordu, işitmek mümkün değildi ki... Ah! Zavallı Tayfur!

Hacer, gözlerini süzüyor, Tayfur'un o halini pîş-i nazarında *[gözlerinin önünde]* tecessüm ettirmek *[canlandırmak]* istiyordu.

Zavallı Tayfur! Ne kadar müteessir idi *[üzgündü]*! Lakin şimdi? Biraz sonra?

– Saat kaça geldi, Melekzat?

– Aman, küçük hanım! Ne kadar acele!

Hacer'in küçük eli, Melekzat'ın omuzuna indi:

– Deli kız!

Şimdi odanın kapısından bir baş görünüyordu. Hacer, yerinden fırladı, bir şey söyleyecekti sonra utandı. Nerime Hanım dedi ki:

– Anladım! Ben de onu haber vermeye geliyorum... Damat bey hanımın yanına geliyormuş!

Bu "Hanımın" tabiri bir sadâ-yı mahsus ile *[özel bir sesle]* söyleniyordu, Hacer güldü, Melekzat kahkahasını salıverdi. Hacer'in ağzında bir "deli kız!" daha hazırlanıyordu, söylemeye vakit olmadı, Nerime Hanım'a bir haber geldi, "Damat bey geliyormuş."

O zaman Nerime Hanım gülerek:

"Hazır ol!" dedi, dışarıya çıktı, Melekzat kaçtı, şimdi Hacer, odada tamamıyla yalnız kalmıştı.

Genç kız, şu dakikada bir tehlike-yi müthişe *[büyük bir tehlike]* içinde hâmisiz *[koruyucusuz]*, muinsiz *[yardımcısız]*, metruk bırakılmış *[terk edilmiş]* gibi kalbinde bir korku hissetti. Olduğu yerde ayakta, bir vaka-yı harikuladenin *[çok önemli bir olayın]* zuhuruna *[çıkmasına]* intizar ediyormuş *[hazır bekliyormuş]* gibi pür-halecan *[çarpıntıyla]* durdu. Genç kız, mahz-ı dikkat *[tam bir dikkat]* kesilmişti. Kulak-

larında bir hassasiyet-i gayr-ı tabiîye *[bilinçsizce bir duyarlılık]* uyandı. Aralık kapısının açıldığını, ayak seslerinin yavaş yavaş takarrübünü *[yaklaştığını]*, kapının önünde bir fısıltıyı işitti; sonra kapıdan bir hayalin girdiğini gördü.

Bu hayal, kendisine bakmadan, gözlerini çevirmeden; insanların saadet ve musibet zamanlarında yalnız bir nokta-i teveccühe *[yönenilen bir noktaya]* şükrani *[şükür edercesine]*, yalnız bir ilticagâh-ı hırmani *[sığınağa muhtaç]* olduğunu gösteren seccadeye takarrüb ettiğini gördü. O vakit iki adım ilerledi, genç kız, şimdi bu noktada tecelli eden *[beliren]* mehâbet-i maneviye *[ruhani yücelik]* karşısında mebhut *[şaşkın]* durdu. İsmail Tayfur, zîr-i pây-ı mualla-yı ehadiyete vaz-ı hissiyat-ı ibadet ederken *[namazını kılarken]* Hacer; mavi gözlü, sarı saçlı, minimini gelin kalbinin bir nokta-i hafiyesinden *[gizli bir noktasından]* çıkan bir hiss-i hazin ile *[kaygıyla]* yavaş yavaş ağladı.

Genç kızların hayatında bu gece, hafaya-yı garibe ile *[tuhaf gizliliklerle]* memlû *[dolu]* bir gecedir ki onda bir hayatın son darbe-yi saati *[saat vuruşu]*, bir ah-ı hüsran *[üzüntülü bir ah]* gibi tanin-i haziniyle *[acı çığlığıyla]* ifâ-yı veda ettiği *[ayrılığı yerine getirdiği]* zamanda diğer bir hayatın ilk inikas-ı saati *[başlangıç zamanı]* bir hande-yi sad-âver ile *[mutluluk veren bir gülümsemeyle]* arz-ı selam eder *[selam sunar]*. Bütün bir silsile-yi hissiyat *[duygular zinciri]*, o hayatla başlar. Bu gece genç kız, pirehen-i güşa-yı inkişaf olan bir gonca *[açılmaya hazır bir gonca]*, kanatları ihtizaza *[titremeye]* başlayan bir kelebek gibidir; sabahleyin genç kadın sıfatıyla uyanacaktır. Bir gurub ile *[güneşin batışıyla]* tulu'un imtizacından *[güneşin doğuşunun birleşmesinden]*, ci-

hana ilk açılan bir gözle son initâf-ı naziresini *[bakışının bir tarafa kaymasını]* veren bir gözün tezad-ı manasından *[karşılığından]*, bir girye ile *[ağlayışıyla]* bir tebessümden, bir şehke ile *[hıçkırıkla]* bir nağmeden mütehassıl *[meydana gelen]* aheng-i garip *[tuhaf bir ahenk]* tasavvur edilsin *[düşünülsün]*; bu gece bir vücutta tecelli eden *[görünen]* genç kızla genç kadın hissiyatının nasıl hazin ve neşveden *[sevinçten]* mürekkeb, müphem *[belirsiz]*, müşevveş *[düzensiz]* bir memzuce teşkil edeceği *[karışım meydana getireceği]* bulunur.

Hacer şurada, muhâbet-i maneviyenin *[manevi bir yüceliğin]*, bir haşmet-i müthişenin *[korkunç bir büyüklüğün]* tecelligâhı *[belirmesi]* karşısında durduğu zaman kalbinden bir hiss-i hafi *[gizli bir duygu]* bu gecenin büyük bir gece olduğunu, bu gecenin serair-i muzlime *[karanlık sırları]* içinde bir saadetle bir nekbetin *[mutsuzluğun]* kendisine nazar-gîr-i dikkat *[dikkatli bir bakışla]* durduğunu; bu gecenin bir hayatın son, diğer bir hayatın ilk gecesi olduğunu ihtar etmişti *[hatırlatmıştı]*. O zaman Hacer korkmuş, burada müdafaaya kuvvet bulmayan çocuklar halinde ellerini salıvererek, başını eğerek ağlamıştı.

İsmail Tayfur, ayağa kalktığı zaman onu, bu halde gördü. Hacer, gözlerini kaldırdı, birbirlerine baktılar. Şimdi Hacer'in çehresinde bir tebessüm parlamıştı, bu sima-yı neşvedâr-ı şebab *[gençliğin neşe dolu yüzü]*, mestur-ı sehab *[karanlıkla örtülmüş]* kalmaya tahammül edemeyen *[dayanamayan]* simayı hande-nâk *[gülen yüz]* bahar gibi reng-i hüzünden *[üzüntülü halinden]* sıyrıldı.

O vakit İsmail Tayfur, Hacer'i ellerinden tuttu; tâ odanın bir köşesine, ziyaya en az maruz olan *[ışığı*

en az alan] bir köşesine kadar götürdü; orada otur dular.

Hacer, hâlâ gülüyordu; fakat güya İsmail Tayfur'un dudaklarında bir reng-i câmid *[cansız bir renk]* halinde duran tebessümün karşısında utanmış, sıkılmış bir tebessümle gülüyordu.

İsmail Tayfur'un ilk sözü:

"Müsaade eder misiniz?" oldu, Hacer'in duvağını kaldırdı, bir söz söylemek için bir vesile icat etmek *[bulmak]* istiyordu. Oh! Hacer ne kadar sıkıldı!

İkisi de sükût ediyorlardı *[susuyorlardı]*, bu vaziyet gayr-ı kabil-i muhafaza idi *[uzun zaman süremezdi]*, İsmail Tayfur bunu anladı, büyük bir cebr-i nefs ettiği *[kendisini çok zorladığı]* görüldü, dedi ki:

– Sizden bu kadar sıkılacağıma ihtimal vermiyordum. Gülünç bir halde bulunduğumu anlıyorum, bilmem ne için birçok şeyler söylemek istiyorum da hiçbirini söyleyemiyorum. Sizin karşınızda bir zevc sıfatıyla *[koca olarak]* isbat-ı vücud etmek *[görünmek]* bence o kadar gayr-ı muntazır *[hazırlıksız]*, o kadar gayr-ı memul *[umulmadık]* bir şeydi ki...

Hacer, bir hayret-i mahza ile *[bütün şaşkınlığıyla]* dinliyordu. Nasıl? Hulya ettiği zemzeme-i aşk *[aşk şarkısı]* böyle mi başlayacaktı? Dizlerinin dibinde bir hal-i cinnet-i aşk *[aşk deliliği şeklinde]* içinde tasavvur ettiği *[düşündüğü]* İsmail Tayfur, karşısında söyleyeceği sözleri söyleyemediğine böyle beyan-ı itizar mı edecekti *[özür mü dileyecekti]*?

İsmail Tayfur tevakkuf etti *[durdu]*, Hacer'in gözlerinden fışkıran âsâr-ı hayret *[şaşkınlık belirtileri]* o kadar beliğ *[açık]* idi ki devama imkân kalmadı, ayağa kalktı, gülünç olduğunu hissedenlere mahsus bir

perişani-i hareketle *[kaygılı bir davranışla]* Hacer'in karşısına dikildi, kati *[kesin]* bir sesle dedi ki:

– Ne lüzumu var? Size lakırdı söylemek için bu kadar itinaya *[özen göstermeye]* beni muhtaç görmezsiniz, değil mi? Sahte bir vaziyet içinde sıkılmaktansa birbirinin o kadar eski arkadaşı olan Hacer'le Tayfur gibi görüşmeyi elbette siz de tercih edersiniz.

– O! Elbette!

Bu "Elbette" kelimesi, Hacer'in dudaklarından bir nefes-i tesliyet *[avutma soluğu]* gibi çıktı. Utanmasaydı Tayfur'un boynuna atılarak "Gördünüz mü? İşte böyle söyleyin! Bakınız, şimdi devam etmek kolay olacak!" diyecekti.

Şimdi ikisi de birçok zaman yekdiğerini kaybettikten sonra ihya-yı münasebat-i laubaliyâne eden *[senli-benli olan ilişkilerini canlandırmak isteyen]* iki eski dost tavrıyla gülüyorlardı. Bu inkılab-ı tarz-ı muhavere *[konuşmanın bu biçime dökülmesi]*, ikisini de müsterih etmişti *[rahatlatmıştı]*. Bu aralık kapı vuruldu, İsmail Tayfur dedi ki:

– Oh! Rica ederim, emrediniz de bizi böyle bıraksınlar. Lüzum görüldüğü zaman haber verirsek daha iyi olmaz mı?

Şimdi İsmail Tayfur, bir serbesti-i mahz olmuştu *[tam olarak rahatlamıştı]*, Hacer, ayağa kalktı, "Giriniz!" dedi, Melekzat göründü, yemek hazırlanmıştı, Hacer, "Hayır! Hayır! Hiçbir şey istemez... Lazım olursa biz haber veririz!" dedi...

Yerine gelip oturduğu zaman "O da bitti! Şimdi devam ediniz!" manasını işrab eder *[anlamında]* bir nazarla baktı.

Şimdi o hatıra-yı mazi *[geçmiş hatıralar]*, ikisinde de bir tavr-ı laubali *[rahatlık]* izhar etmişti *[uyandırmıştı]*. Öyle yekdiğerinin karşısında tebessüm ederek görüştüler. İsmail Tayfur, bin şeyden bahsediyordu; yalnız bir şeyden bahsetmedi.

Hacer'in şu dakikada bir şeye ihtiyacı vardı: Bütün hissiyat ve efkârını *[duygu ve düşüncelerini]* teshir eden *[büyüleyen]* bu adamın ağzından sevildiğini işitmek! İsmail Tayfur, her şeyden bahsetti; yalnız bir inad-ı garip ile *[garip bir direnişle]* dudakları "Seviyorum!" kelimesini telaffuz etmiyordu. Elleri, genç kızın eldivenlerine bile dokunmadı. İsmail Tayfur, eski bir arkadaştan başka bir şey değildi.

Söylüyorlar, gülüşüyorlardı; fakat zannolunurdu ki asıl söylemek istedikleri şeyi zapt etmek *[konuşmamak]* için söylüyorlar, ikisinin de gözlerine hücum etmeye *[akmaya]* müheyya *[hazır]* duran yaşları tevkif etmek *[tutmak]* için gülüyorlardı.

Hacer, şimdi ayaklarının altında bir cihanın inkıraz ettiğini *[yıkıldığını]* hissediyor, pîş-i nigâh-ı hayalatını *[hayallerini gözü önünde]* taltif eden *[okşayan]* âfâk-ı ümidin *[ümit ufkunun]* yırtılarak bir deycuristan-ı mahuf *[korkunç bir karanlık]* açtığını görüyordu.

Genç kız, henüz bir hüküm verememiş, ne olduğunu tamamıyla anlayamamıştı; yalnız dil-sûz *[gönül yakan]*, ciğer-der *[göğsünü parçalayan]* bir hissin tesir-i ateşnâniyle *[yakıcı etkisiyle]* mustarip idi *[acı çekiyordu]*.

Nasıl? Tahayyülüyle sermest olduğu *[hayal ederken bile kendinden geçtiği]* gece böyle mi olacaktı?

Tesir-i nazarı *[Gözlerinin etkisi]* altında eriyeceğini zannettiği bu adam, böyle mi söyleyecekti?

Gözlerindeki nigâh-ı müncemid *[donuk bakış]*, dudaklarındaki tebessüm-i celi *[parlak gülümseyiş]*, kendisine maziden bahseden bu ses; bunlar hepsi Hacer'e, bu sarı saçlı, mavi gözlü, minimini geline sevilmediğini ihtar eder *[gösterir]* bir burhan *[işaret]* değil mi?

Şimdi o ellerini titreyerek uzatsın, kendisini hararet-i aşkıyla *[aşkın ateşiyle]* ısıtacak bir ele arz-ı iftikar eden *[ihtiyacını sunan]* elini alsın, evet! Yalnız o kadar, ah! O zaman genç kız ne kadar mesut olacaktı! Hayır! O eller titremedi, uzanmadı; halbuki saatler genç kızın ümitlerini birer birer işkenceler içinde ezerek geçiyordu.

Bu gece, yine o esnada bir çift göz, karanlık bir odanın penceresinden sema-yı hulya-pervere *[hayal dolu gökyüzüne]* dalmış; cereyan-ı serserisiyle *[başıboş akışıyla]* bir silsile-i ahzan-ı efkâr *[üzüntülü düşünceler dizisi]* sürükleyerek dolaşıyordu...

***

Sabahın ziya-yı hafifi *[hafif ışığı]* perdelerin arasından akarak, bati *[ağır]* bir hevâ-yı yeis ile *[umutsuzluk havasıyla]* memlû olan bu hacelegâhın *[gelin odasının]* ötesine berisine nurdan mevceler *[dalgalar]* döktüğü zaman İsmail Tayfur, gözlerini açtı, Hacer'i nigâh-ı amik ile *[derin bir bakışla]* kendisine bakıyor gördü.

Genç kızın gözlerinde şimdi bir eser-i dehhaş -ı husumet *[büyük bir düşmanlık belirtisi]*, bir ateş-i kin *[gizli bir düşmanlık ateşi]* ve adavet *[düşmanlık]* vardı; sanki o mavi gözler yanıyordu.

İsmail Tayfur, bir kelime telaffuz etmedi, gözlerini çevirdi, o vakit Hacer, yavaş bir sesle: "Kalkalım mı?" dedi.

Kalktılar, ikisi de bir söz söylemeye cesaret edemiyordu, aralarında bir uçurum açılmıştı.

Şimdi Hacer'in dimağında bir fikr-i müstakarr *[değişmez bir düşünce]* vardı: Demek, kendisini sevmiyor! Lakin ne için? Evet, ne için sevmiyor?

Bunu sormak, sevilmediğini ağzından işittikten sonra onu tokatlamak istiyordu. Sonra aklmdan başka bir fikir geçti: Kim bilir, belki yanılıyor!

Ümit, fikr-i beşer *[insan aklı]* için bir âlet-i musallata *[rahat bırakmayan bir alet]* gibidir, onu tamamen silmek kabil olamaz *[mümkün değildir]*. Hacer İsmail Tayfur'u giydirdi, aşağıya kadar refakat etti *[beraber indi]*, kapının yanında: "Ne vakit geleceksiniz beyim?" dedi. Genç kız, mesudâne gülmeye çalışıyordu.

O çıktıktan sonra dudaklarından tebessüm silindi, evin içinde herkesin nazarı kendisine takrir-i merhamet edecek *[acıma ifadesi belirtecek]* gibi geliyordu. O vakit zihninden bir fikir geçti, kendisine acıyacak birisine muhtaçtı. Babasının odasına kadar çıktı, kapıya vurdu, sesi titriyor, boğazında bir şeyler gıcıklanıyordu:

– Baba? Baba!

Kapı açıldı:

– Ne var, Hacer?

Ferdi Efendi, sapsarı kesildi; Hacer'in sararmış benzini, donmuş gözlerini gördüğü zaman bu pederin kalbinde bir endişe uyandı. Genç kızın ellerinden tuttu, odanın ortasına kadar çekti, yüzüne baktı:

"Ne oluyor, Hacer? Ne var?" dedi.

Genç kız "Hiç!" dedi, sonra bir teslimiyet-i tamme-yi nefsiye ile *[kendisini büsbütün bırakarak]* babasının âguşuna *[kollarına]* düştü; hüngür hüngür ağladı.

21

Bir hafta geçmiş, her şey mutad-ı tabiiyesine *[eski haline]* girmiş, düğün dedikleri şey artık eteklerini toplayarak çekilmişti. Tayfur'la Hacer, bir haftalık gelin- güveydiler.

Bu hafta zarfında hiçbir şey vukua gelmemişti *[olmamıştı]*. İsmail Tayfur, sabahleyin yazıhaneye çıkar, şimdi Ferdi Efendi'nin odasında bulunan yerine oturur, bir imtisas-ı dikkat sarf ile *[büyük bir dikkat harcayarak]* çalışır, öğleyin hareme girer, dairesine çıkar, yemekten sonra akşam tekrar hareme avdet etmek *[dönmek]* üzere yazıhaneye dönerdi. Hayat, onun için şimdi bir tertib-i mihanikiye tâb' idi *[makine düzenindeydi]*.

Bu genç adamda artık bir arzu, bir his, bir neşve *[neşe]*, bir zevk kalmamış; bütün faaliyet-i dimağiyesini *[zihninin çalışmasını]*, bütün kuvâ-yı hissiyesini *[duygularının gücünü]* bil-iltizâm *[bile bile]* icat ettiği rakam, defter işlerine boğan bu adamda ruh sanki sönmüştü. Saatlerce gözlerini yazıhanesinden ayırmaz, pîş-i nigâhından *[gözlerinin önünden]* bir seyelan-ı tufan-nema *[şiddetli bir akıntı]* ile akan silsile-i erkam *[rakam kümeleri]* içinde yuvarlanırdı.

Ferdi, o zaman ellerini ceplerine sokar, iskemlesinde bacaklarını uzatır, arkasına yaslanır, kendisine damat ve şerik *[ortak]* ettiği bu adamı seyrederdi.

Ferdi, anlamıyor, bir hüküm veremiyor; bildiği, gördüğü şeyleri bir tertib-i makul altına *[akla uygun bir düzene]* alarak bir netice çıkaramıyordu. Ferdi için şimdi bir hakikat vardı: Hacer mesut değil! Bu hakikat, sıklet-i müthişesiyle *[korkunç ağırlığıyla]* dimağını *[kafasını]* tazyik ediyordu *[sıkıştırıyordu]*. Lakin ne oldu? Evet! Ne oldu da Hacer için ihzar edilen *[hazırlanan]* saadet, bir nekbet *[şanssızlık]* oldu? Bu suale bir cevap bulamazdı. O vakit gözlerini süzerek; karşısında daima çalışan, daima uğraşan bu genç adama bakar, düşünürdü.

O gün sabahleyin Hacer, kollarının arasına atılıp ağlamaya başladığı zaman o da gözyaşlarını zapt edememiş *[tutamamış]*, sebebini bilmediği bu tufan-ı sirişke iştirak etmişti *[gözyaşı seline kapılmıştı]*. Kızının ateşler içindeki ellerini sıkarak ne olduğunu, neden ağladığını sorduğu zaman o bir sebat-ı muannidâne ile *[kararlı bir inatçılıkla]*, "Hiçbir şey yok! Hiçbir şey değil! Öyle ağlıyorum!" demişti.

Ferdi, bir şey olduğundan emindi; yalnız Tayfur'la Hacer'i beraber gördüğü zamanlar kızı için bir sebeb-i musibet *[felaket nedeni]* mevcut olduğu hakkındaki kanaati tezelzül ederdi *[sarsılırdı]*. Hacer, Tayfur'un yanında o kadar mesuttu ki! Ferdi ara sıra bakmıyor gibi baktığı zamanlar yekdiğerine bir tebessüm-i bahtiyarâne ile *[mutlu bir gülümsemeyle]* nasb-ı nigâh ettiklerini *[göz göze bakıştıklarını]* görürdü. Dikkat ederdi: Hacer, Tayfur'u istikbal *[karşılamak]* için, yazıhaneye avdetinde *[dönüşünde]* teşbi *[karnını doyurmak]* için uçardı. O vakit yekdiğerini görmekten bahtiyar imişlercesine yüzlerinde bir tebessüm incila ederdi *[parıldardı]*. Evet! Fakat Ferdi, emindi, bir hevâ-yı nekbet *[mutsuzluk*

havası] uçuyordu ki bunu yalnız bir hiss-i hafi ile *[gizli bir duyguyla]* istişmam ediyordu *[kokusunu alıyordu].*

Evin içinde şimdiye kadar geline güveyc müteallik *[ilişkin]* bir harf-i teati edilmemişti *[bir harf bile söylenmemişti];* Nesime Hanım, Nerime Hanım, bütün bu halk, meçhul bir fikrin etrafında sükût ediyordu *[susuyordu].*

Sâniha!

Sâniha, ufkun uzak bir köşesinde hazırlanan müthiş *[korkunç]* bir fırtına gibi evin içinde doğup büyüyen musibetin bütün sıklet *[ağırlık]* ve dehşetiyle üzerine düşeceğini hissediyormuşçasına bir endişe içindeydi.

Sâniha, o zamana kadar vakayiin *[olayların]* suret-i cereyanını *[akışının şeklini]* zihninde takarrür ettirmişti; fakat şimdi vakayi *[olaylar]* bir nokta-i tebeddüle *[değişim noktasına]* tesadüf etmişti ki nasıl bir mecra *[yol]* alacağı meçhuldü.

Hacer'le Tayfur arasında bir kelime-yi istizah *[durumu açıklayıcı bir sözcük]* bile teati edilmemiş; yalnız ikisi de bir karar-ı zımni-i müşterekle *[üstü kapalı bir kararla]* yekdiğerine karşı, hatta herkese karşı bir vaziyet-i caliye *[yapmacık bir durum]* ittihaz etmişlerdi *[takınmışlardı].* Hacer, Tayfur'a "Bey!", Tayfur Hacer'e "Hanım!" dedikleri zaman ikisi de iki sene evvelki Hacer'le Tayfur'dan başka bir şey olmamakla beraber bunu ikisi de nazar-ı dikkate almıyorlardı *[önemsemiyorlardı].*

Tayfur içeriye girdiği zaman Hacer, pür-zerrin saadetle *[mutlulukla]* havalanmış gibi pür-neşve *[neşeyle],* pür-zevk *[zevkle]* şitab ederdi *[koşardı].*

İkisi beraber dairelerine çekilirdi, o vakit bin türlü esas-ı muhavere *[konuşma konusu]* bulunur, bin türlü zemin-i musahebe *[sohbet ortamı]* icat edilirdi *[oluşturulurdu].* Hacer piyano çalar, Tayfur ceridelerde *[gazetelerde]* tesadüf ettiği tuhaf parçaları okurdu. Mesuttular.

Fakat Hacer yalnız kaldığı zaman, ah! O zaman o neşve kaybolur, o zevk söner, güya ki o kanatlar kırılırdı. Hacerin gözlerinin önünde bir hakikat-ı müthişe *[korkunç bir gerçek]* vardı: Sevilmiyor! Genç kız, tâ ilk gece, hatta ilk dakikada kalbinde bir şeyin yırtıldığını hissetmişti; sonra bu tevsi etmiş *[genişlemiş],* derinleşmiş; yavaş yavaş ciğerin bir köşesine düşüp de gayr-ı kabil-i tevkif *[durdurulması mümkün olmayan]* bir tenmu ile *[artmayla]* intişar eden *[yayılan]* karha-yı veremiye *[verem yarası]* gibi bütün kalbini istila etmişti *[kaplamıştı].* Şimdi, Hacer'in o daima hande-nâk *[gülen],* sema-yı bahar gibi neşvedâr *[bahar havası gibi neşeli]* çeşm-i lacivertinde *[lacivert gözlerinde]* bir mana-yı muzlim *[şüpheli bir anlam]* vardı ki hayata nefret ve hakaretle *[aşağılamayla]* bakıyordu.

Hacer, şimdi herkesten kaçıyordu; İsmail Tayfur evde olmadığı zaman odasına çekildiği, saatlerce kapandığı görülürdü. Bir gün Melekzat, gizlice baktığı zaman Hacer'i ayakta, kendi kendisine hiddet ve şiddetle mâli *[dolu]* bir tavırla lakırdı söylerken görmüştü. Bir sabah Hacer, küçük keten mendilini dişlerine takarak parça parça ederken Nerime Hanım tesadüf etmişti.

Hacer'in beyninde bir fikr-i müthiş *[korkunç bir düşünce],* mahuf *[tehlikeli],* dehhaş *[çok korkulu],* garip bir şey hazırlamak istiyordu!

Lakin ne yapacaksın zavallı kız?

Yazıhane köşelerinde kalemlerin enin-i mütemadisinden *[her zamanki cızırtısından],* rakam deryaları içinde solmuş çehrelerin *[yüzlerin]* reng-i hazininden *[soluk renginden]* başka bir eğlencesi olmayan bir yerde; kazanmaktan, çalışmaktan başka bir şey düşünmemiş bir pederin zîr-i terbiyesinde *[eğitimi altında];* valideden, hissiyatına mehd-perveriş olacak *[duygularını besleyecek]* bir âguş-ı muhabbetten *[sevgi kucağından],* çocukların inkişaf-ı fikri *[düşünce gelişimi]* için muhtaç olduğu hararet-i buseden *[sıcak öpücüklerden],* her şeyden mahrum olduğun halde büyümüştün.

Bir gün yazıhanede yeni gelmiş birisini gördün; bu adam genç, güzeldi, sen henüz pek küçüktün; fakat bu sima-yı saf *[temiz yüz],* o kıvırcık saçlar, o tebessüm-i latif *[hoş gülümseme],* seni bu adama müncezib etti *[çekti].* Bilemediğin, tayin edemediğin bir saika *[bulamadığın bir sebep],* seni daima ona tevcih ediyordu *[sürüklüyordu].* Heyhat *[Ne yazık ki]!* Bunun bir saika-yı vahime *[tehlikeli bir neden]* olduğunu, o vakit henüz zarlarından çıkmaya başlayan kanatlarına bir dest-i müthişin *[korkunç bir elin]* kement attığını hissetmiyordun, değil mi?

Bir gün geldi ki kalbinde mahiyeti meçhul *[ne olduğu bilinmeyen]* bir şeyin kuvvet-i hükmünü *[ağır bastığını]* gördün. O şey-i meçhul *[bilinmeyen şey],* kendi kendine takrir-i mahiyet eder *[ne olduğunu anlatır].* Dudaklarının henüz telaffuzuna kuvvet bulmadığı "sevmek" kelimesinin kalbine tamamıyla hâkim olduğunu *[ele geçirdiğini]* anladığın bir zamanda yegâne eğlenceye veda etmek zamanı geldi. Bir

yeisin *[ümitsizliğin]* zuhuru *[ortaya çıkması],* mutlaka bir ümidin tevellüdünü *[doğmasını]* icap eder. Denebilir ki yeis ve ümit tevemdir *[ikizdir].* O gün kalbinin bir tarafında zuhur eden reng-i yeise *[ümitsizlik rengine]* karşı diğer bir tarafmdan bir ziya-yı ümit *[ümit ışığı]* incila etti. Sevmiş olmak, sevilmiş olmayı icap eder zannettin, o ümit senin için bir gıda-yı ruh *[ruhunun besleyicisi]* olmuştu. Nihayet saat-i beşaret *[müjde saati]* çaldı. Heyhat! Zavallı Hacer! Sen sevilmiyordun, o saat bir saat-i nekbetten *[talihsizlik saatinden]* başka bir şey değildi.

Şimdi o yâd-ı latif-i maziye *[geçmişin o güzel hatıralarına],* bu hayal-i mesud-ı istikbale *[geleceğin mutlu hayallerine]* veda etmek icap ediyor. Âti *[gelecek]* için kurduğun mebna-yı ümit *[ümit binası]* parçalanıp ayaklarının altına döküldüğü gibi mazide hulya ettiğin *[hayalini kurduğun]* saadet-i mevhume de *[mutluluk kuruntusu da]* gözlerinin önünden bir hayal-i tayyar *[uçan bir düş]* gibi silinip gidiyor.

Sevilmiyorsun Hacer, hatta hiç sevilmemişsin. Ne yapacaksın zavallı kız, evet ne yapacaksın?

Hacer, bir şeyler yapmak istiyordu, Ah! Neler yapmak istiyordu! Öyle bir şey ki tasavvura *[tasarlamaya]* sığmasın, havsala *[akıl]* almasın, öyle bir şey ki yaparken dehşetinden, havfından *[korkusundan]* titresin, ah! O yapmak istediği şeyin ne olduğunu bilse!

Hayır bilmiyor, düşünemiyordu; bilakis bir his, bütün efkârını *[düşüncelerini]* zîr ü zeber *[altüst]* ediyor, bütün metanetini *[dayanma gücünü]* sarsıyor; bu kızın bütün kuvâ-yı kalbiyesini *[kalbinin kuvvetini],* kırılmış kanatlarını sürükleyerek sayya-

dının *[avcısının]* pay-ı merhametine *[merhametli ayaklarına]* atılan bir kuş gibi İsmail Tayfur'un, bütün bir hulya-yı şebabın *[gençlik rüyalarının]* terkip ettiği *[meydana getirdiği]* o timsal-i muhabbetin *[aşk sembolünün]* ayaklarına atıyordu...

Fırtınalı havalarda ara sıra vech-i münirini *[parlak yüzünü]* gösterip de heyet-i muzlime-i semadan *[gökyüzündeki karanlık bulutlardan]* ürkerek çekilen güneş gibi fikrinin zalam-ı sehabı *[bulutlarının karanlığı]* arasında vakit vakit uyanıp sönen bir şule-i ümid *[ümit alevi]*, hafif bir ihtizaz-ı hande-nâk ile *[gülümsemenin titremesiyle]* "Sabret! Bu bulutlar hep dağılacak, ben parlayacağım, yalnız ben parlayacağım" diyordu...

22

Gece bir hiss-i deruni ile *[derin bir duyguyla]* Hacer, gözlerini açtı, ellerini uzattı. Henüz tamamiyet-i dimağiyesi takarrür edememiş *[zihninin tamamı kendine gelememiş]*, henüz gözleri humar-ı nevm *[uyku sersemliği]* altında bulanık kalmıştı; bir şey olduğunu hissetti; fakat derhal anlayamadı.

İsmail Tayfur, yatakta değildi. Kalbinde bir havf-ı nagehani *[birdenbire bir korku]* uyandı; tavandan sarkan pembe fanusun ziya-yı hafifi *[hafif aydınlığı]* içinde nîm-i tenevvür eden *[yarı aydınlık]* bu odada yapyalnız bulunmaktan korktu, yatağın içinde doğruldu. Bu, bir haftadan beri ilk defa olarak vukua geliyordu *[oluyordu]*. Nereye gitmiş olabilir? Odadan çıkarken ne için uyanmadı?

Bir ses kendisine "Bir şey var!" diyordu. Bir aralık merak etmemek, düşünmemek istedi: "Adam sen

de! Şimdi gelecektir!" dedi. Fakat bu, insanlara meçhul şeylerden haber veren yakazat-ı garibe-i hissiyeyi *[duyguların garip uyanıklığını]* uyutmak için icat edilmiş bir bahaneydi.

– Mutlaka içerdedir... Kim bilir? Uyandı, uykusu kaçtı, vakit geçirmek için...

Şimdi Hacer, zihninde gittikçe tevsi eden *[büyüyen];* fakat mahiyeti *[ne olduğu]* meçhul kalan bir şüpheye, güya bir muhatab-ı mevhumu *[karşısında var saydığı bir kişiyi]* ikna etmek istiyormuşçasına müdafaa ediyordu.

Nihayet zabt-ı tecessüse *[merakını kontrole]* muvaffak olamadı *[başaramadı],* yavaşça yatağından süzüldü, çıplak ayaklarını terliklerine soktu, kapıya kadar ilerledi.

Kapı tamamen kapanmamıştı, öteki odanın avizesinden dökülen ziya, kapının aralığından ince bir hatt-ı tulani suretinde *[uzunlamasına bir çizgi şeklinde]* fark ediliyordu. Her gece mumlardan birisini bırakırlardı.

Hacer, kapıyı biraz çekti; Tayfur'u orada, bir iskemlenin üzerinde bir şeyler okuyor göreceğini zannediyordu; başını çıkardı, kimse yok!

O vakit kapıyı açtı, odaya girdi, seri bir nazarla etrafını ihata etti *[gözden geçirdi],* kimse yok!

Şimdi, dimağını teshir eden *[büyüleyen]* şüpheye mukavemet etmiyor *[karşı koyamıyor],* müdafaaya kuvvet bulmuyor, bilakis tamamıyla ona teslim-i nefs *[kendisini teslim]* ediyordu. Şimdi o şüphe kendisini sevk ediyor *[yönetiyor],* kulağına bir şeyler söylüyordu.

Hacer, yatak odasına avdet etti *[döndü]*, şamdanı yaktı, dışarıya çıkmaya hazırlanıyordu. Böyle, gecenin bu vaktinde, evin sükûn-ı mutlakı *[derin sessizliği]* içinde, omuzlarından dökülen gömleği, ayaklarından kaçmak isteyen terlikleri, elinde titreyen mumla sofaya kadar çıktı; Hacer'in fikrinde bir nokta-i nâre *[kıvılcım]* parlamıştı. Gözlerinde bir merkuziyet *[dikilme]*, simasında bir vahşet vardı. Bir fikr-i musallat-ı hunrizâne ile *[beynini kemiren bir düşünceyle]* elinde hançer yatağından fırlayan, gecelerin dehşet-i zalamı *[karanlık korkunçluğu]* içinde dolaşan bir sair-i fi'l-menam *[uyurgezer]* şeklindeydi. Bir rüzgâr, hayır bir fırtına, şimdi bu genç kızı sürüklüyor, bir noktaya, yalnız hissen tayin edebildiği *[yönelebildiği]* bir noktaya götürüyordu. Yalnız merdiven başına geldiği zaman şamdanla devam edemeyeceğini anladı, onu oraya bıraktı.

Hacer, bir zıll-ı seyyar *[yer değiştiren bir gölge]* gibi akıyordu, mumun, merdivenin bir kısmını tenvir eden *[aydınlatan]* ziyasıyla iniyordu, sonra bir zaman geldi ki ziya yavaş yavaş tenakus ederek *[azalırken]* genç kız karanlık içinde kaldı.

Şimdi ikinci kattaydı. Nereye gidiyorsun Hacer? Karanlıkta nereye gidiyorsun?

Bilmiyor, yalnız bir ses kendisine "Oraya! Oraya!" diyor, güya ki karanlık içinde bir parmak, orasını gösteriyordu.

Bir aralık Hacer durdu, etrafını istila eden *[saran]* bu zulmet *[karanlık]* ortasında, bu sükûn içinde füshat-ı gayr-ı mahdude-i ummanda *[sınırsız denizlerin genişliğinde]* kalmış gibi görecek bir şey, tutunacak bir yer aramak istiyormuşçasına gözlerini açtı,

ellerini uzattı; bir heykel-i hiras *[korkunç bir heykel]* şeklinde havf u *[korku ve]* dehşet içinde fevka'l-beşer *[insanüstü]* bir vaziyette tevakkuf etti *[durdu]*; tiz bir feryat *[çığlık]* ederek oraya yıkılacaktı.

Nereye gidiyor?

Şimdi tuhaf bir his hâsıl oldu *[ortaya çıktı]*, bu halin bir hakikat olmasından şüphe etti. Bunlar hepsi, fena bir rüya değil miydi? Öyle bir rüya ki şimdi gözlerini açsa zail olacak *[geçecek]*; kendisini birçok zaman evvele, bir hafta evvele irca edecek *[götürecek]*. Şimdi gözlerini açsa bütün o kalbini kemiren, fikrini hercümerç eden *[altüst eden]* şeylerin, o düğünün, o ilk gecenin, o geceyi takip eden silsile-i ıstırabatın *[üzüntüler zincirinin]*, bütün bu hatırat-ı müthişenin *[acı anıların]* vâki olmadığını *[gerçekleşmediğini]* görecek; kendisini o âşiyane-i mesud-ı tufuliyette *[çocukluğun mutlu yuvasında]* o hâbgâh-ı latif-i saadette *[mutluluğun hoş yatağında]* bulacak; fakat bir kuvvet mani oluyor, gözleri açılmıyordu.

Şimdi etrafında emvac-ı zalam *[karanlık dalgalar]* harekete gelmiş, bir hevâ-yı bârid *[soğuk bir hava]* önünde uçmaya başlayarak, kulaklarına bir şeyler fıslayarak, vücudunu bir nefes-i müncemid *[buz gibi bir soluk]* içinde dondurarak akmaya başlamıştı.

Bir parmak, bu umman-ı siyah *[karanlık deniz]* içinde uzanıyor, bir ses "Oraya! Oraya!" diyordu. Şimdi Hacer iradat-ı nefsiyesini *[karar gücünü]*, tamamiyet-i şahsiyesini *[varlığının bütünlüğünü]*, hüviyet-i mahsusasını *[kişiliğinin özelliklerini]* kaybetmişti. Hacer beşeriyetten *[insanlıktan]* çıkmış bir hayal idi ki bir kuvve-i sihriyeye *[büyülü bir güce]* tebaiyet ediyordu *[uyuyordu]*.

İlerledi. Güzergâhına yığılan zalamı yararak yürüdü, hatt-ı teveccühünü *[yöneldiği yolunu]* tayin eden *[gösteren]* bir his ile bütün sofayı geçti, bir yere geldi, orada durdu, daha ileriye gitmekten bir şey kendisini men ediyordu. Yalnız, başını uzattı. Vücudundan bir raşe-i bâride *[soğuk bir titreme]* geçti!

Bir ses; boğuk, yavaş, kesik, garip bir ses diyordu ki:

– Dur! Sâniha beni dinleyeceksin. Mahvolmuş, çıldırmış bir adamı dinlememek istersen o adam ne yapar, bilir misin?

Hacer, karanlıkta, kapının kenarında, tehaccür etmişçesine *[taşlaşmışçasına]* gayr-ı müteharrik *[hareketsiz]* duruyordu. Bir saik-i hafi ile *[gizli bir dürtüyle]* arayıp bulduğu bu şey, şimdi mümkünatın fevkinde *[olağanüstü]*, makulatın haricinde *[olağandışı]* bir şeymişçesine genç kızı bir büht-i sarf içinde *[şaşkınlıkla]* dondurmuştu.

Gözlerinin önünde hakikat, o daima fikr-i tecessünün *[merakının]* önünde bir müttehim *[suçlu]* gibi kaçan hakikat, işte şimdi orada, karanlıkta bir mağaranın mahuf *[korkulu]* kapısı gibi açılan bu odada meydana çıkıyordu.

Ah! Şu dakikada Hacer, nuhbe-i âmâl-i hayatın *[hayatında en çok istediği şeylerin]* ezilip ezilip de mahvolduğunu gören o şen, o şâtır *[keyifli]* Hacer, bu kanatları kırılmış kırlangıç; kulağının yanında feryat eden bu hakikati bilmemiş olmak, öğrenmemiş olmak için ne verirdi!

Hacer, kaçmak istedi; fakat kaçmaya kuvvet bulamıyordu; bu ses, kendisine bir kere "Seviyorum!" demeye tenezzül etmeyen *[gerek görmeyen]* bu ses,

şimdi kendisini orada zabt etmiş *[tutmuş],* o kelimeyi başka birisine telaffuz ediyordu.

Hacer, bir lezzet-i vahşiye *[vahşi bir tat]* alıyordu, şimdi bu narin vücutta bir seyyale-i vahşiyâne cevelan ediyordu *[ateşten yerinde duramayan bir akım dolaşıyordu].* Dişleri kilitlenmiş, yumrukları sıkılmış, gözleri o karanlığa dalmış, dinledi:

– Beni çıldırtacaksın, Sâniha...

Ses, boğuk bir inilti gibi devam ediyordu:

–... Bazı zamanlar neler hissediyorum, biliyor musun? Öyle fikirler geliyor ki bir şey yapmaktan korkuyorum. Bilsen aklımdan geçen şeyleri bilsen titrersin. Beynimin içinde cinayet dönüyor, işitiyor musun? Beni deli ettiniz, hayatımı esasından *[kökünden]* sarstınız; nasıl oldu da size muvafakat ettim *[sizi onayladım],* nasıl oldu da mukavemet etmedim *[karşı koymadım],* anlamıyorum. Öyle beklemediğim bir yerden şedid *[kuvvetli]* bir darbe aldım, bütün hissiyatıma atalet *[durgunluk]*geldi. Beni bir çocuk gibi, iradetini *[aklını]* kaybetmiş bir mecnun *[deli]* gibi sürüklediniz; ben de kendimi teslim ettim. Beni öyle bir noktaya getirdiniz ki şimdi bir facia olmaksızın dönmek kabil değil *[mümkün değil]*... İşitiyor musun?

Hacer titredi; ne diyor, aman Yarabbi! Bu adam ne diyor?

Sâniha, cevap vermiyor, bir vücud-ı bîruh *[bir ceset]* halinde dinliyordu. Şimdi İsmail Tayfur'un sesinde bir ihtizaz-ı rakik *[ince bir titreme]* vardı:

"Bak, cevap vermiyorsun, Sâniha! Hatırına gelir mi? Bir gece sen de bana feryat eden kalbini susturmak için "Seni sevmiyorum" dediğin zaman ben de

cevap vermemiştim. O vakit ben onun yalan olduğunu hissediyordum, dediğin şeylerin hiçbirine ihtimal vermiyordum. Yanılmışım; fakat şimdi sen yanıldın, yaptığın şeyin dehşetinden korkuyorsun da cevap vermiyorsun, değil mi? Bak, ellerimin içinde ellerin titriyor"

Hacer, o zavallı kız da titriyordu; fakat muhabbetten *[sevgiden]* değil nefretten, adavetten *[düşmanlıktan],* kinden, gayzdan *[öfkeden]* mürekkeb *[oluşan]* bir tuğyan-ı hissiyat ile *[duygu coşkunluğuyla]* titriyordu.

–...Beni seviyorsun, Sâniha! Oh, eminim seviyorsun. Bu muhabbeti ne için paymal etmeli *[ayaklar altına almalı]?* Gidelim, bu evden kaçalım... Uzak bir yere gidelim. O kadar uzak bir yere ki bu vakanın *[olayın]* hatırası bile bizi takip etmesin. O vakit şimdi mahvolmuş zannedilen ümitler tekrar uyanır, o hulyalar yine vücuda gelirdi *[canlanırdı]*. Seninle saadetten, muhabbetten mürekkeb bir hayat teşkil ederdik *[kurardık].* Ben çalışırdım, seni mesut etmek için uğraşırdım... Daima emelim bu değil miydi? Çalışıp, uğraşıp seni mesut etmek değil miydi?

Siz bağteten *[birdenbire]* bir şey çıkardınız, bütün maksad-ı hayatımı *[hayatımın amacını]* tebdil etmek *[değiştirmek]* istediniz. Benim onların servetine ne ihtiyacım vardı? Bu servetten ne kadar nefret ediyorum, biliyor musun? Ondan nefret ettiğim kadar...

Hacer, bağırmamak için dudaklarını ısırdı. Şimdi genç kız duramıyor, bir şeyler yapmak istiyordu. Bu ses, kulaklarına temas ettikçe zihninden kanlı kanlı fikirler geçiyordu. Son söz, dimağını zîr ü zeber *[altüst]* etti; içeriye atılmak; feryat ederek bu adama,

kendisinden nefret ettiğini söyleyen bu adama bir şey yapmak istedi! Nefret ediyor, öyle mi? Ah! Kendisinin de ondan ne kadar nefret ettiğini bilse!

Hacer'in bu tuğyan-ı hissiyatı arasında bir fikir, bir tasallut-ı garip ile *[garip bir takıntıyla]* zihnini işgal ediyordu. Demek, onu seviyor! Onu seviyor! Şimdiye kadar bunu fark etmeli, bunu anlamalı değil miydi?

–... Beni adeta satmak istediniz. Hissiyatımda ulviyet namına *[yücelik adına]* ne varsa mahvettiniz. Bir menfaatperest *[çıkarlarını düşünen]*, bir hodgâm *[bencil]*, bir alçak mesabesinde *[derecesinde]* tuttunuz; beni zengin bir kızın ayaklarına attınız... Onu sevmiyordum, ondan nefret ediyordum. Size bunu en evvel söyledim, dinlemediniz. Beni öyle bir hale koydunuz ki mukavemete *[karşı koymaya]* kuvvetim kalmadı, dimağı sönmüş bir adam gibi size tebaiyet ettim *[uydum]*; fakat artık yeter! O serveti, o bana vermek istediğiniz serveti o kızın başına çarpıp kaçacağım. Anlıyor musun, Sâniha? Kaçacağım. Sen de benimle beraber geleceksin, buradan gideceğiz. Cevap versen a, Sâniha, cevap versen a!

İsmail Tayfur bir heyecan-ı garib-i şuur *[garip bir heyecan]* içinde söylüyordu. Sâniha'da şimdi bir korku vardı, dehhaş *[çok korkunç]* bir şüphe altında titriyordu. Cevap veremiyordu. Bir halet-i cinnet *[delilik hali]* içinde üzerine yürüyen, ağzından bir tufan boşanan bu adamdan şimdi korkuyordu.

"Cevap versen a, Sâniha, cevap versen a!"

Bu söz, bir vakit yine böyle karanlık içinde, yine böyle bir hal-i cinnet arasında söylenmişti. O vakit cevap vermeli değil miydi? Şimdi ne cevap verecek?

O vakit hissiyatını gaflet *[vurdumduymazlık]* dumanı içinde boğan sahte bir fikirle susmuştu. Şimdi hissiyatını şimşeklerle tutuşturan bir fırtına karşısında korktuğu için sükût ediyor.

Bir müddet sükût *[sessizlik]* oldu. Hacer bekliyordu, Sâniha'nın cevabına o da muntazır idi *[hazırdı]*. Hacer, şimdi bütün hakikati öğrenmiş, o vakte kadar anlayamadığı şeylere birden vâkıf olmuştu *[kavramıştı]*; şimdi ne olacağını öğrenmek istiyordu.

Sâniha'nın sesini işitti:

– Size hemşireden *[kız kardeşten]* başka bir şey olamayacağımı söylemiştim. Zevcenizi bırakıp da gece benim odama gelerek bu lisanı istimal etmek *[bu dili kullanmak]*, bir birader *[ağabey]* sıfatıyla mütenasib değil *[uygun değil]*.

Bu söz, Sâniha'nın ağzından sürüklenerek bir suubet-i azîme ile *[büyük bir güçlükle]* çıktı.

Hacer'in kalbi çarpıyordu, bu sözün hazırlanan fırtınayı birden tutuşturacak bir şerare *[alev]* olduğunu hissetti. Hacer yanılmıyordu; vahşi, mahuf *[tehlikeli]*, boğuk bir sadâ-yı tehevvürle *[düşünmeden öfkeli bir sesle]* İsmail Tayfur'un bağırdığını işitti:

– Ah! Öyle mi? Devam ediyorsun, öyle mi?

– Bırak! Beni bırak diyorum, Tayfur! Deli mi oluyorsun, Tayfur?

Hacer, bir vaka-yı hunîn *[kanlı bir olay]* karşısındaymışçasına vücudunun donduğunu hissetti. Şimdi karanlıkta, bu sükûn*[sessizlik]* içinde iki vücudun uğraştığını, iniltiler, boğuk sesler arasında Sâniha ile Tayfur'un pençeleştiğini işitiyordu.

"Ne oluyor, aman Yarabbi! Ne oluyor?"

Genç kız artık işitmemek, anlamamak istiyordu. Buradan firar etti, karanlığın içinden koşarak kaçtı, arkasından mütehevvir *[öfkeli]* bir canavarın sadâ-yı mahvfını *[kötü seslerini]* andırır bir hırıltı, sanki kendisini takip ediyordu.

Hacer, şimdi korkunç bir hayal-i muakkipten *[takip eden hayalden]* kaçıyor, karanlıklar içinden koşuyordu. Bir şey, etrafından kendisini tutmak için elini uzatıyormuş, soğuk bir nefes cildine temas ediyormuş *[değiyormuş]* gibi korkuyordu. Merdiven başında mumun ziyası genç kızı tefrih etti *[rahatlattı]*. Şamdanı aldı, hâlâ koşuyordu; elinde mumun ziyası sallanarak saçları dağılmış, gömleği üzerine dökülmüş, Hacer koşarak geçerken bu sükûn-ı mutlak *[derin sessizlik]* içinde kendi halinden ürküyordu.

Yatak odasına kadar bir halecan-ı şedid *[şiddetli bir çarpıntı]* içinde geldi, kendini odasında bulduğu zaman artık tehlikeden masun kalmış *[korunmuş]* gibi bir inşirah *[rahatlık]* hissetti. Şamdanı masanın üzerine koydu, sedirin üzerine atıldı, bütün saadet-i me'mulesine mukabil *[umulan mutluluğuna karşılık]* ıstırabat-ı müthişeye *[korkunç bir acıya]* mehd-i perveriş *[sahne]* olan bu hacelegâh-ı meş'umu *[uğursuz gelin odasını]* bir nazar-ı melul ile *[üzüntülü gözlerle]* süzdü. Ağlamak istedi; fakat dişlerini kilitleyen, beynini donduran bir şey, ağlamaya, o çare-i yegâne-i teselliyete *[biricik teselliye]* mani oldu.

Hacer, sevilmediğinden zaten emindi, zaten en tatlı hulyasına veda etmiş; fakat İsmail Tayfur'un başka birisini sevebilmek ihtimalini aklına getirmemişti.

Bu hakikate vâkıf olduğu zaman genç kızda bir fikr-i intikam *[öç alma düşüncesi]* uyanmıştı; ne suretle olursa olsun, ne yapmak lazım gelirse gelsin, intikam almak istiyordu.

Yed-i hilkatin *[Tanrı'nın]* şefiklerden, renklerden, çiçeklerden terkib etmiş *[oluşmuş]* olduğunu zannettiren bu zarif, narin genç kızın beynine şimdi bir leke düşmüştü: Kan!

Oh! Evet, öldürecek, onu öldürecekti. Hacer artık yaşamamak istiyordu; hayatta yalnız bir vazifesi kalmıştı: Onu öldürmek!

Genç kız, sedirin üzerinde birbirine geçen dişlerinin arasından mırıldanıyordu; bu fikir, bir terki-i mütederric ile *[artarak]* bir cinnet oluyor, bütün dimağını istila ediyordu *[kaplıyordu]*.

Öldürmek! Öldürmek!

Kolları titreyerek bu zayıf vücut, sedirden fırladı; bir şey bulmak, aşağıya koşmak istedi; gözlerinde bir şey tutuşmuştu.

Odanın kapısı açıldı...

Hacer, karşısında İsmail Tayfur'u gördü. İkisi de kin ve nefret ile memlû *[dolu]* bir nazarla bakıştılar.

İsmail Tayfur, sapsarıydı. Gözlerinde fer *[ışık]* kalmamış, nur-ı hayat *[hayat nuru]* sönmüş, dudaklarından renk uçmuş, bir saat içinde bu vücut erimiş, şakakları çökmüştü.

Hacer'e uzun bir nigah ile bakıyordu, bu gözlerde bir mücevvefiyet *[boşluk]* vardı ki bu adamın dimağında bir şeyin sönmüş olduğunu gösteriyordu.

Hacer, korkunç bir hayal şeklinde karşısında dikilen bu vücuttan çekilmedi. Bilakis bir cesaret-i hari-

kulade ile *[büyük bir cesaretle]* ilerledi; gözlerini gözlerinden ayırmayarak yanına kadar gitti. Tehevvürden *[kendinden geçerek]* titreyen elleriyle onun buz gibi ellerini tuttu. Tayfur'un sönmüş gözleriyle Hacer'in tutuşmuş gözleri arasında o nigâh-ı kin *[kin dolu bakış]* müsademe edecekmiş *[çarpışacakmış]* gibi yüz yüze geldiler. O vakit genç kız, gayr-ı hassas *[duygusuz]* duran bu çehreye bir sille-i tahkir *[hakaret tokatı]* fırlatıyormuşçasına:

"Alçak!" dedi.

İsmail Tayfur, işitmiyordu; yalnız yavaş bir sesle:

"Ben gidiyorum!" dedi. Biraz sonra boş kalmış da muvazenetini *[dengesini]* kaybetmiş gibi zavallı başını sallayarak:

"Sâniha ile beraber!" dedi.

Hacer, şimdi Tayfur'un ellerini bırakmıştı, vücudundan bir raşe-i bâride akıyordu *[soğuk bir titreme geçiyordu]*. Bu adamda şimdi bir şey vardı ki anlayamıyordu.

İsmail Tayfur, tekrar etti :

–Sâniha ile beraber!

O vakit Hacer, bir âlet-i muharrike ile *[hızla]* fırlatılmış gibi atıldı, odanın kapısını kapadı, anahtarı iki kere çevirerek çıkardı, parmağına taktı, kati *[kesin]* bir sesle:

"Gitmeyeceksin!" dedi.

İsmail Tayfur'un güya ki beyninde yalnız bu kelime yaşıyordu:

"Gideceğim!" dedi.

Hacer, şimdi bağırıyordu:

–Sâniha'yla beraber, öyle mi? Hayır gitmeyeceksin! Bu akşam... Sen buradan çıktıktan sonra ben de geldim... İşitiyor musun,hepsini dinledim! Gitmek istiyorsun, öyle mi? Onunla beraber olmak için...

İsmail Tayfur, elini uzattı:

– Anahtarı!

Hacer, dehhaş, mahuf bir kahkaha salıverdi:

– Anahtarı mı!

Hacer, etrafına bakıyordu, birden fikrinden bir şimşek geçti, oh! Şimdi ne yapmak istediğini biliyordu!

Masaya koştu, oraya bırakmış olduğu mumu aldı, Hacer gülüyordu. Tuhaf bir şey yapmak istiyormuş gibi bir sükûn-ı tam ile *[soğukkanlılıkla]* dudaklarında bir tebessümle yatağa ilerledi; mumu kaldırdı, cibinliğe tuttu. Bir an içinde yatağın üstünden bir hevâ-yı ateş-nâk *[ateşli bir hava]* geçiyormuş gibi bir alev uçtu; tüller bir şimşek gibi tutuşmuştu.

İsmail Tayfur anlamıyor, bîruh *[ruhsuz]* gözleriyle bakıyordu.

Tüller, bir dakika sürmeyen bir alev içinde parladıktan sonra sönmüş gibi durdu. Biraz sonra tüllerin üzerinden dökülen ipek perdelerin üstünde bir seyyale-i ateşin *[ateş akımının]* uçtuğu görüldü. Bu ateş, şimdi ipeklerin üzerinden akarak tavana doğru çıkıyordu.

Hacer, çekildi, çehresinde bir zevk-i itminan *[tam bir zevk]* vardı, yaptığı şeyi müsterihane *[rahatça]* seyretmek istiyormuş gibi sedirin üzerine serildi, Tayfur'a gülerek:

"Gitmeyeceksin!" dedi.

Tayfur, yerinden hareket etmiyordu; gâh alevlerin içinde kıvranan perdelere gâh sedirin üzerinde serilmiş yatan Hacer'e bakıyordu Elini uzattı:

"Anahtarı!" dedi.

Hacer, anahtarı elinde sıkıyordu:

– Gitmek, Sâniha ile beraber yaşamak için, öyle mi?

Tayfur, ilerledi:

"Anahtarı!" dedi.

Bu esnada odada nagehani *[birdenbire]* bir gürültü oldu, ikisi de yatağa baktılar, cibinlik, yarı yanmış perdelerle beraber yatağın üzerine düşmüştü. Şimdi yatağın üstünden şiddetli bir alev çıkıyor, odayı ateş-nâk bir duman dolduruyor, ateş, duvarın üzerini kaplayan kumaşların üzerinden uçuyordu.

Hacer'in vücudunu bir raşe-i şedide *[çok kuvvetli bir titreme]* sarstı, ateş gözünün önünde bir ejder-i müthiş *[korkunç bir ejderha]* gibi şişiyor, cehennemî nefesiyle vücuduna dokunuyordu. Genç kız sapsarı kesildi, dudakları titredi, dizlerinde bir gevşeklik duydu.

Demek, bu yaptığı şey sahih idi *[gerçekti]!* Demek, bu netice fena bir rüyanın neticesinden ibaret değildi!

Bir nazar-ı perişan ile *[kaygılı bir bakışla]* Tayfur'a baktı. Tayfur, elini uzatıyordu:

– Gideceğim, işitiyor musun, buradan gitmek istiyorum, senden nefret ediyorum, seni asla sevmedim, asla sevmeyeceğim; yalnız onu seviyorum... Anahtarı ver, anahtarı ver...

Hacer'in biraz evvel korkudan incimat eden *[donan]* kanı, şimdi bir tehevvür-i taze ile *[yeni bir cesa-*

retle] galeyan etti *[coştu],* parmağına tamamıyla geçmiş olan anahtarı çekip çıkarmaya çalışarak:

"Anahtarı öyle mi? Vermeyeceğim, beraber yanacağız!" dedi.

Hacer, pencereye yaklaşmak istiyordu; anahtarı atmak, dışarıya çıkmak imkânına set çekmek *[engel olmak]* istemişti. Anahtarı parmağından çıkaramadı; İsmail Tayfur koştu, genç kızın elini elinin içine aldı, sıktı, müthiş bir sesle bağırıyordu:

– Anahtarı! Anahtarı!

Şimdi faaliyet-i dimağiyenin haricinde *[akıl dışında],* bir hiss-i hayvani *[hayvancasına bir duygu],* gittikçe tezyid-i şiddet eden *[hızını arttıran]* tehlikeden; duvarı, tavanı saran ateşten, bu müthiş ölümden onu haberdar ediyordu.

Anahtar, Hacer'in parmağından çıkmıyordu, İsmail Tayfur'un pençe-i âhenini *[demir pençesi]* içinde kemikleri kırılan genç kız kıvranıyordu, bağırıyordu.

Ateş, şimdi odanın bütün etrafını sarıyordu, gayr-ı kabil-i tahammül *[dayanılması mümkün olmayan]* bir alev, vücutlarını yakıyordu. Pencerenin perdesi ateş içinde kıvranarak düştü; ayna çatladı, hücreler *[raflar]* birer birer düşüyordu. O vakit Tayfur, artık rehberi bir hiss-i tabiiyeden *[içgüdüsünden]* ibaret olan bu adam, Hacer'i sürükledi, kapının yanına kadar geldiler.

Müthiş bir tarraka *[gümbürtü]* oldu, odanın kapıya karşı gelen duvarı çatlıyormuş gibi bir kısmı döküldü. Şimdi burası serâser *[baştan başa]* bir safha-yı âteşîn *[ateşten bir kısım]* kesilmiş her mesamından *[durulacak yerden]* alev saçıyordu. Oda, ateşten mü-

rekkeb bir duman içinde kaldı; bunalıyorlardı. Hacer, tiz *[keskin],* dehhaşe *[korkunç]* bir feryat etti; İsmail Tayfur'un ayaklarına yıkıldı.

Şimdi tavandan, duvardan dökülen ateşler, halının üzerine serpiliyordu, bir tanesi genç kızın çıplak omzundan kaymış, gömleğini yakmıştı.

Hacer, tamamiyet-i akliyesini *[aklının tamamını]* kaybetti; şimdi bîruh bir ceset halindeydi. Tayfur, bir sayha-yı muvaffakiyet *[istediğini başaranların çığlığı]* gibi:

"Ah!" dedi.

Anahtarı çıkarabilmişti. Bu dehşet içinde kendini kaybetmeyen bu zavallı, bu deli, anahtarı kilide soktu, kapıyı açtı. O vakit arkasına baktı, ateş odayı tamamen istila etmişti *[kaplamıştı];* kapının kenarında serilmiş duran Hacer'in üzerine kıvılcımlar serpiliyor, ateşler dökülüyordu.

Bir dakika daha! Hacer yanıyordu.

Tayfur, iradet-i nefsiyesinin haricinde bir his ile *[elinde olmayan bir duyguyla]* Hacer'i kaldırdı, kollarının arasına aldı, eşikten atladı. O dakikada mahuf *[korkunç]* bir gürültü ile duvar yıkılıyordu. Tayfur, arkasına baktı; kapıdan, ateşten, dumandan mürekkeb bir fırtına çıkıyordu.

Sofaya çıktığı zaman karşısında Ferdi'yi gördü. Ferdi, uyanmış, gürültüyü anlamak için aşağıya koşmuştu. Tayfur'u Hacer'le beraber gördüğü zaman bağırdı:

– Ne oluyor?

Tayfur, korkunç bir kahkahayla güldü:

– Gidiyorum!

Tayfur, kollarının arasında Hacer'le koşuyordu.

Ferdi bağırdı:

– Hacer yanıyor, yanıyor! Görmüyor musun?

Takip etmek istedi, bir çatırdı daha işitildi, Ferdi şaşırmıştı, Hacer'i unuttu, gürültüye koştu. Ateş büyük odaya sarmış, içeriye girmek gayr-ı mümkün *[imkânsız]* olmuştu. O vakit kollarını sallayarak koşmaya başladı:

– Yanıyoruz! Yanıyoruz!

Şimdi evin içinde herkes uyanmıştı, bir şematet-i müthişe *[büyük bir gürültü]* koptu; ateş evin bütün bir cephesini istila etmiş, pencerelerden taşmaya başlamıştı.

Ferdi, yangının tahdid-i daire-i intişarına çalışmak, *[yayılmasını önlenemek]*, cehennemî bir fırtına gibi galeyan ederek hücum eden bu ateşi tevkif etmek *[durdurmak]* kabil olmadığını gördüğü zaman gözlerinin önünde çatırdayarak yanan bu evi, kızıl bir alev suretinde gürleyerek uçan bu serveti bir nazar-ı yeis-i mecnunâne ile *[delicesine umutsuz bir bakışla]* seyretti. Bu ateş, isabet ettiği noktayı yakıp götüren bu ejder, onun cisminden *[varlığından]* bir parçasını, hayatından bir kısmını koparıyormuş gibiydi.

Şimdi herkes evden kaçıyordu; Ferdi sofada, pîş-i nigâh-ı dehşetinde *[gözünün önünde korkunç bir şekilde]* gürleyerek, kıvranarak, ıslık çalarak pencerelerden fışkıran, duvarların kenarından kayan, âni bir cereyan ile bir kanepenin, bir seccadenin, bir dolabın üzerinde tutuşan; mütelatım *[dalgalı]* bir derya-yı duzahi *[cehennemî bir deniz]* gibi yuvarlanan bu ateşin karşısında yalnız kalmıştı. O vakit, düşmeye

hazırlanan levhalardan *[tablolardan],* yaprakları tutuşmuş saksılardan, işkence içinde kollarını kıvırarak yanan iskemlelerden istimdat ediyormuş *[yardım istiyormuş]* gibi bir nigâh-ı hüsran ile *[acılı bir bakışla]* etrafına bakındı:

"Yanıyoruz! Yanıyoruz!"diyordu.Bu sırada tavanın ortasında duran avize koptu, Ferdi'nin etrafına serpildi, o vakit kalbinde bir korku hâsıl oldu *[meydana geldi].* Ateş, duman gözlerini, ciğerlerini dolduruyordu; fakat buradan bir şey kurtarmaksızın gitmek istemedi, etrafına baktı, şiindi ateşten başka bir şey görülmüyordu. O zaman aklından bir fikir geçti, heva-yı cehennemîsiyle *[cehennem havasıyla]* vücudunu ihata eden *[kaplayan]* bu ateşin içinde bağırdı:

Kasam! Kasam!

Koştu, bir an içinde, ateşin henüz aralık kapısına sarmadığını, oraya kadar gidebileceğini keşfetmişti *[düşünmüştü].* Yıldırım gibi koştu kapıyı açtı, şimdi yazıhanesinde bulunuyordu.

Burası karanlıktı; yalnız ateşin hafif bir kızıllığı vuruyordu. Kasasına kadar koştu, zangır zangır titreyen elleriyle tunç halkaları tuttu, çekti. Kasa açılmadı, Ferdi anahtarları bırakmıştı.

O vakit avdet etmek, yatak odasına kadar çıkmak, yastığın altında bıraktığı anahtarları almak istedi. Kapıya döndü. Heyhat *[Ne yazık]!* Şimdi geçmek mümkün değil; yangın, emvac-ı âteşînini *[ateşli dalgalarını]* buraya kadar yuvarlamaya başlamıştı.

Bir feryad-ı sîne-çâk ile *[göğsünü yırtan bir çığlıkla]* bağırarak döndü; bir yerden imdat istiyormuş gibi odanın içinde dönmeye başladı, "Yanıyoruz! Ya-

nıyoruz!" diye bağırıyordu, karanlık içinde nagehani bir şey parladı, Ferdi gözlerini çevirdi, kapının perdesi tutuşuyordu. O zaman bu odaya da pây-ı hükmünü atan *[etkisi altına alan]* ateşten parasını kurtarmak istiyormuş, onu vücuduyla müdafaaya hazırlanıyormuş gibi tekrar kasasına koştu; dehhaş bir nazarla*[korku veren bir bakışla]* kapıdan hücüm eden ateşe gözlerini dikerek halkaları tuttu.

Bu esnada muhasebe odasının kapısı kırılıp arkasına devrildi, üzerinden birçok adamlar atladı.

Ferdi, bunlara baktı. Bunlar kim?

O zamana kadar müdafaaya kuvvet bulmuş da artık bu nâ-geh-zuhur imdada *[beklenmeyen yardıma]* karşı teslim-i nefs ederek *[kendini bırakarak]* bütün kuvvetini salıvermiş gibi Ferdi, son bir gayretle:

"Yanıyoruz!" diye bağırdı, oraya düştü.

Ferdi, sokakta kendisine geldiği zaman yanındakilere sordu:

– Kasa ne oldu?

Birisi cevap verdi:

– Elbette yanmıştır! O bir şey değil, kızınızla damadınız bulunamadı!

Ferdi'nin başı, göğsüne düştü, bir nefes-i ihtizar *[son nefesi]* gibi:

"Kasa yandı, öyle mi?" dedi.

***

İsmail Tayfur, kolunda Hacer'i sürükleyerek merdivenleri indi, güzergâhında ev halkı, bir bâd-ı muhalife *[ters bir rüzgâra]* uğramış da savrulmuş yapraklar gibi koşuyor, dönüyordu. Deli, bu hercümerce *[kargaşalığa]* atf-ı dikkat etmeyerek *[aldırış etmeden]* kendisine rehber olan bir hiss-i fevka'l-beşere *[insanüstü bir duyguya]* tebaiyeten *[uyarak]* kemâl-i sükûn-dem ve bir meşy-i muttarid ile *[sessiz ve sakin bir şekilde yürüyerek]* mermer avluyu geçti. Kolunda Hacer'in bîruh bir ceset gibi sarkan vücudunu sürükleyerek yürüdü. Bu telaş içinden bir hayal gibi geçmiş, hiçbir kimse tarafından fark edilmemişti.

Bahçe kapısına kadar geldi, yangının ziya-yı âli *[kızıl ışıkları]* bahçenin zalam-ı amakı *[derin karanlıkları]* üzerine dökülmüş, burasını bir derya-yı mütefesfer haline getirmişti *[fosforlaşmış bir denize çevirmişti]*.

Şüphesiz, deliyi bu manzara-i garibe *[garip manzara]* celb etmişti *[kendine çekmişti]*. Oraya çıktı; bahçeye kızgın çiviler, tutuşmuş tahtalar bir bârân-ı ateşîn *[ateş yağmuru]* gibi dökülüyordu. İsmail Tayfur, bahçenin nokta-i müntehasına *[en uç noktasına]* kadar gitti, yalnız o zaman Hacer'i toprağın üzerine attı. Arkasına dönüp baktı, gözlerinin önünde feveran etmiş *[coşmuş]* bir berkan *[volkan]* gibi ateş dökülüyordu.

Hacer'in yanına oturdu; karşısında semalara püsküren bu ateşi, yanında serilmiş yatan bu kızı seyretmeye; anlamıyormuş gibi bu iki manzara-i garibeye *[garip manzaraya]* bakmaya başladı.

Hacer'in üzerine yangının reng-i alı *[kırmızı rengi]* dökülmüş, genç kızın vücudunu bir hun-âbeye *[sulu kana]* bürünmüş gibi gösteriyordu.

Fakat, heyhat!

Bu vücut artık bir genç kız; bir hafta evvel aynasının karşısında bir tebessüm-i itminan ile *[kendine güvenen bir gülümsemeyle]* hilkatin nefsinde ibzal ettiği *[Tanrı'nın kendinden esirgemediği]* bedayii *[güzellikleri]* seyreden mavi gözlü, sarı saçlı, minimini gelin değil, üzerinden bir nefes-i mevt *[ölüm rüzgârı]* uçmuş, reng-i sâfi *[temiz rengi]* solmuş, pejmürde *[perişan]* bir çiçekti.

Gömleğine isabet eden bir ateş, genç kızın sînesinden *[göğsünden]* başlayarak gerdanına kadar çıkmış; gömleğini yaktıkça vücudunu yakarak sînesinde, cenahında *[yanlarında]* yer yer yaralar bırakmış; bir arzu-yı vahşiyâne-i tahrip ile *[bozmak isteyen kuvvetli bir istekle]* saçlarını tutuşturmuş, başını, ensesini, çehresini... Oh! Hacer! Kendini şu halde göreydin!

Bahçenin en derin bir noktasındaydılar; Hacer, bîhod *[kendinden geçmiş]* bir hal içinde, kısmen memâtın *[ölümün]* pençe-i hükmüne *[emri altına]* geçmiş bir vücut hükmünde, iri bir taflanın yangının şuaıyla *[ışıklarıyla]* hareket eden zıll-ı kesifinde *[koyu gölgesinde]* serilmiş yatıyordu. Yangından dökülen reng-i âl-i cehennemî *[cehennemin kızıllığı]* içinde birer dev-i ateş-nâk *[ateşten birer dev]* gibi kollarını uzatan ağaçlar, delinin pîş-i nigâhını *[ileriye bakışını]* set ediyor *[önlüyor]*; yalnız öteden beriden sertâpa *[baştan ayağa]* bir kisve-i ateş *[ateşten bir elbise]* içinde harekete gelmiş gibi yanan binadan menazır-ı nakısa *[yer yer bölümler]* görünüyordu.

İsmail Tayfur bir nigâh-ı medid-i bî-zekâ ile *[boş bakışlarla]*, bahçenin zulmetlerine dökülen bu yan-

gını, yangının feveran-ı duzahisi *[cehennem gibi alevlerinin coşkunluğu]* içinde yanıyormuş gibi tenevvür eden *[aydınlanan]* bu bahçeyi seyrettikten sonra kollarını uzattı. Bu ateşe, bu vahşete çirkin bir kahkaha ile güldü; mevhum *[olmayan]* bir hayale gösteriyormuş gibi:

"Yanıyor! Yanıyor!" dedi.

Bu kahkahada sadâ-yı beşeriyete *[insanlıkla ilgili bir sese]* bir nisbet *[yakınlık]* yoktu. Bir kahkaha ki boğuk bir iniltiyi, derin bir fırtınayı- kim bilir- bir ruhun enin-i mahuf-ı ihtizarını *[can çekişmenin korkulu çığlıklarını]* andırır. Bu kahkaha, bahçenin umâkında *[derinliklerinde]* bir aheng-i vahşi ile *[vahşi bir sesle]* yuvarlandı, sonra bir hıçkırıkla boğazında söndü.

İsmail Tayfur, yere atıldı, toprağın üzerine serilen Hacer'in yanına uzandı. Taflanın zıll-ı kesifiyle *[koyu gölgesiyle]* yangının reng-i alından mürekkeb *[kırmızı renkten oluşmuş]* bir nur-ı garib *[tuhaf bir aydınlık]* içinde, siyahlı allı akşam bulutları arasında reng-i sema *[gökyüzünün rengi]* şeklinde görünen bu vücudu, amik *[derin]* bir nazar-ı tecessüsle *[meraklı bir bakışla]* süzdü.

Gözleri, bir kısmı yanmış bu çehreye in'itaf ettikçe *[döndükçe]* yavaş yavaş -hatıratını *[anılarını]* örten setre-i gubar *[toz örtüsü],* bir heva-yı hafif-i zekâ ile *[zekânın yavaş yavaş ortaya çıkmasıyla]* savruluyormuş gibi- bir nur-ı teferrüsle *[sezilebilen bir aydınlıkla]* parlıyordu.

Delide, son dem-i hayatta *[hayatının son anlarında]* muhtazırların *[can çekişenlerin]* nigâh-ı mütekâ-

siflerinde *[yoğunlaşmış bakışlarında]* uçan bakiye-i nur *[ışık kalıntısı]* gibi hafif bir lem'a-i hatıra *[hatıra parıltısı]* uyanmıştı; yavaşça eğildi, cesedin tâ kulağına kadar eğildi:

"Hacer!" dedi.

Bu kelimede şimdi bir ruh, bir kuvvet, bir teessür *[hüzün veren]*, bir his vardı ki aşka benzerdi. Fakat heyhat! Bu yanmış vücut, o deli olmuş adamın sadâ-yı aşkına *[aşk çağrısına]* cevap veremezdi.

O zaman İsmail Tayfur, Hacer'in ellerini tuttu, onları sıktı, bu eller ellerinin içinde bir takallüs -i asabi ile *[sinirli bir büzülmeyle]* kıvrandı, bîruh *[cansız]* duran bu vücuttan bir raşe-i hayat *[hayat titremesi]* uçtu, İsmail Tayfur, çehresini Hacer'in çehresine yaklaştırmıştı. Şimdi yangının bir inikası *[yansıması]*, bir deliyle bir ölüden tahassul eden *[oluşan]* bu manzara-yı vahşeti *[ürkütücü görünümü]* tenvir ediyordu *[aydınlatıyordu]!*

İsmail Tayfur, bu çehreden cezr-i nigâh edemiyordu *[bakışlarını kesemiyordu]*, güya ki gözleri bir incizab-ı mıknatısi ile *[manyetik bir çekimle]* esir olmuştu.

Hacer'in sol cenahı *[yanı]* yer yer yanmış; gerdanının bir kısmı, çenesinin bir tarafı, sol gözü ateşin heva-yı müthişesiyle *[aşırı sıcaklığıyla]* kavrulmuş; bu mahuf, bu vahşi cerihaların *[yaraların]* üzerine saçları dökülmüş zannolunur ki bu çirkin manzarayı saklamak istemişti.

İsmail Tayfur, bu bedia-i vahşete *[vahşi güzelliğe]* meshur kalmışçasına *[büyülenmişçesine]* bir nigâh-ı sabit ile *[gözlerini dikmiş]* gayr-ı müteharrik *[hareketsiz]* duruyordu.

Nâgâh bir tarraka-i müthişe *[büyük bir gürültü]* işitildi. O vakit başını kaldırdı, binanın sakfı *[çatısı]* çökmüştü. Şimdi yangın bir galeyan-ı dehhaş-i tufannüma ile *[coşkun, dehşetli bir sel gibi]* semalara fırlıyor, güya ki sîne-i arz *[yeryüzünün göğsü]* yarılmış ateşten bir kasırga fışkırıyordu. Buradan bir derya-yı ateş *[ateş denizi]* telatuma gelmiş *[dalgaların çarpışmasıyla]* şişip şişip de bulutlara karışmak istiyor, bir nefha-i müthişe ile *[çok fazla şişmeyle]* kabarıp kabarıp da yükseliyor, geri geri çekilip kuvvet alan bir ejder-i mehib-i tayyar *[uçan kocaman bir ejderha]* gibi gâh inip inip atılıyor gâh bir müddet-i meftur-ı sükûn olmuş da *[bezmiş de]* nagehan bir savlet-i mütehavvere ile *[ani bir hareketle]* tekrar saldırıyormuş gibi bir ârâm-ı âniden *[anlık bir dinlenmeden]* sonra taşıyor, çıkıyor, çıkıyor, daima çıkıyordu...

Şimdi deli, bu vahşet-i bedianın *[korkunç güzelliğin]* meshur manzarası olmuştu. Bu derya-yı mütelatım-ı duzahi *[cehennemin dalgalanan denizi]* içinde kollarını uzatarak tayeran eden hayaller gibi bir müddet uçtuktan sonra zalam-ı feza *[gökyüzünün karanlığı]* içinde kaybolan alevleri seyretti.

Bu levha-i garibe *[garip tablolar]* karşısında nigâh-ı serseriyânesi *[serserice bakışları]*, ateşlerin içinde kaybolmuş duruyordu, nagehan *[birdenbire]* derin bir inilti işitti.

O vakit gözleri tekrar Hacer'e initaf etti. Şimdi bu vücut hareket ediyor, kolları kıvranıyor, hâkime-i memat *[ölümün hâkimiyeti]*, bu zavallı cesed-i pejmürdeyi *[parçalanmış cesedi]* tamamıyla teshire *[kontrolü altına almaya]* çalışıyordu.

Bir müddet kıvranan, çırpınan, inleyen bu vücudu seyretti. Orada, boylu boyuna yatmış olduğu halde tebdil-i vaziyet etmeyerek *[duruşunu değiştirmeyerek]*; yalnız ara sıra başını çevirerek gâh ateşler içinde kıvranan o binayı gâh pençe-i dehhaş-i mematın *[ölümün korkunç pençesinin]* altında çırpınan bu vücudu; bu iki levha-yı vahşeti *[korkunç manzarayı]* süzerek kaldı.

Uzun bir zaman geçti...

Şimdi ateş yavaş yavaş kesb-i sükûn ediyor *[sönmeye yüz tutuyor]*, bu zavallı vücut da son kuvve-i hayatiyesini *[yaşama gücünü]* teslime müheyya *[hazır]* görünüyordu.

Yangından hafif bir kızıllık kaldı, bu vücut, bir hareket-i nevmidâneden *[ümitsizce bir hareketten]* sonra süzüldü. O zaman ateşin bakiye-yi reng-i hunîni *[kanlı kalıntısı]* içinde tenevvür eden bu ölüye baktı, Hacer'in nîm *[yarım]* yanmış dudaklarında bir takallüs -i garip *[garip bir büzülme]* vardı, güya ki mevt, şu muzafferiyetine *[zaferine]* tebessüm ediyordu.

Bu tebessüm, garip, vahşi bir şeydi. Deli, nazra-ı gîr-i tecessüs *[bakışını değiştirmeden]* duruyordu. O zaman bu tebessümün yavaş yavaş tevsi ettiğini *[genişlediğini]*, üzerinde titreyen reng-i hunîn-i ateş *[ateşin kızıl rengi]* içinde gittikçe büyüyerek, gittikçe yayılarak bütün bu simayı istila eylediğini gördü.

Bu ölünün çehresinde hayata bir tahkir *[hayatı aşağılar]* gibi irtisam eden *[resmedilen]* bu tebessüm korkunç, çirkin bir şeydi. Açıldı, açıldı... Nihayet son bir takallüs ile ölünün dudakları kıvrıldı, dişleri göründü, bir kahkaha-i sâkite ile *[sessiz bir kahkahayla]* bu dudaklar hayata güldü...

O zaman İsmail Tayfur, ayağa fırladı, yangın, şimdi gurubdan *[gün batımmdan]* sonra ufku dolduran bulutların ihmirar-ı hafifi *[hafif kızıllığı]* gibi havada bir gubar-ı ateş *[ateş tozu]* bırakarak sönmüştü.

O mahuf *[korkulu]*, o garip kahkaha ile güldü; yangına kollarını uzatarak bağırdı:

– Öldü! Öldü!

23

Hasan Tahsin Efendi, bir seneden beri ihtiyar ettiği bir tavr-ı mahsusa *[sürdürdüğü kendine has tavırla]* tebaiyeten *[alışkanlıkla]* omuzlarını silkerek içeriye girdiği zaman Osman Şevket'le Mehmet Rıfkı mütecessisâne *[merakla]* yüzüne baktılar.

Faciadan bir sene geçmişti. Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı yazıhanesi, şimdi kereste deposunda yapılan bir küçük odaya naklolunmuş *[taşınmış]*, reis-i ticaretgâh *[şirketin başkanı]* Ferdi Efendi de yine bu debboyun bir tarafında kendisine mahsus sade bir mahal *[yer]* yaptırtmıştı.

Hasan Tahsin Efendi, oradan geliyordu, avucunda tuttuğu liraları bir eda-yı sarrafâne ile *[sarraf gibi]* oynatıyordu. Bir tarz-ı hazin ile *[üzüntüyle]* başını salladı:

– Zavallı İsmail Tayfur! Şu on lira aylık da olmasa...

Mehmet Rıfkı, Hasan Tahsin Efendi'nin nâkıs *[yarım]* bıraktığı cümleye ilaveten *[ekleyerek]* dedi ki:

– Ferdi Efendi de kendisine damat olmuş bir adamı aç bırakacak değil a!

Hasan Tahsin Efendi, bir tavr-ı hazin ile *[üzüntüyle]* başını salladı, biraz içini çekti:

– Damat! Zavallı Tayfur! O menhus *[uğursuz]* izdivaçta benim dahlim *[payım]* olduğunu düşünüyorum da ne kadar muazzeb oluyorum *[acı çekiyorum]!* Bütün bu musibet yok mu? Öyle zannediyorum ki buna iki kişi sebep oldu: Validesiyle ben! Validesi, oğlunu zengin görmek istedi, ben, bütün hayatımla husulüne *[meydana gelmesine]* çalıştığım bu servetin hiç olmazsa bizden birine geçmesine çalışmıştım. Her ikimiz de servetin, saadeti husule getiremeyeceğini *[paranın mutluluk getiremeyeceğini]*, kalbi başka emelle memlû bir adama kanaat vermeyeceğini *[yeterli gelmeyeceğini]* düşünmemiştik. Nihayet...

Hasan Tahsin Efendi, tahattur ettiği *[hatırladığı]* manzarayı görmemek istiyormuşçasına ellerini gözlerine tuttu:

– Ah! O gece o hali göreydiniz! Bunu size bin kere naklettim; fakat mümkün değil, fikrinizde o hale şebih *[benzer]* bir şey tasvir edemeyeceğim *[canlandıramayacağım]*.

Yanmış bir ev... Ateş içinde tüten enkaz altında kalmış bir servet... On sekiz yaşında yanmış bir genç gelin... Deli olmuş bir adam... Ferdi o hali görmek istemişti. Kızının yanına getirdiler. Bir ona, bir de evine bakıyordu. O mutantan *[gösterişli]* evin şu bir yığın ateşten, o güzel kızın o yaralar içinde vücuttan ibaret olduğuna inanamıyordu. Ağlamak istiyordu, ağlayamıyordu. Karşısında İsmail Tayfur; çirkin, korkunç, kesik kesik bir kahkaha ile gülüyor, mütemadiyen *[durmadan]* gülüyordu?

Bir sene oluyor, bu manzara hâlâ gözlerimin içinde bir levha-i zî-hayat *[canlı bir tablo]* gibi yaşıyor. Öyle zannediyorum ki gözlerime toprak dolsa bu levha-yi müthişe *[korkunç tablo]* sönmeyecek.

Ne oldu, yekdiğerini takip eden bu silsile-i mesaib *[felaketler zinciri]* nasıl vukua *[meydana]* geldi? Bir sır ki miftahı *[anahtarı]* yalnız Sâniha'nın ağzında! Evet, hissediyorum ki o, bu sırrı tefsir edebilecek *[açıklayabilecek]*; fakat söylemiyor, söyleyemiyor. Bir şey sorulsa, o vakayı ihtar edecek *[hatırlatacak]* bir söz söylense çehresini garip bir reng-i zulmet *[karanlık bir renk]* bürüyor, gözlerine bir donukluk geliyor. Meyus *[ümitsiz]* bir nigâh ile karşısında, daima karşısında bulunan İsmail Tayfur'un bî-ruh *[cansız]* çehresine nasb-ı nazar ediyor *[dik dik bakıyor]*; bir şey söyleyecek zannediliyor, söyleyemiyor, bir sükût-ı musirrâne *[inatçı bir sessizlik]* içinde duruyor.

Her ay şu parayı götürmek için oraya gittiğim zaman beni İsmail Tayfur'un yanına çıkarırlar... Oh! Görseniz tanıyamazsınız. Başka bir şekle girmiş, başka bir şey olmuş, bir şey ki insana benzemez... Ben odaya girdiğim zaman onu ayakta bulurum, saatlerce odasında dolaşır. Ağzından bir lakırdı işitmek nasip olmadı. İsmail Tayfur, lisanını unutmuş! Yalnız gülüyor. Daima o çirkin kahkaha ile gülüyor, ara sıra parmağıyla bir şey gösteriyor, gülüyor...

O vakit validesiyle Sâniha'ya dikkat ederim. Validesinin gözlerinde daima yaş var... Sâniha, o kız, ah! O kız, bilmem ki nasıl bir şey! Beşeriyetin *[insanlığın]* fevkinde *[üzerinde]* mi yaratılmış nedir? İsmail Tayfur güldüğü zaman, onun dudaklarında bir tebessüm-i rakik *[ince bir gülümseme]* uyanır, gözle-

rinde bir reng-i teessür-i amîk *[derin bir keder]* görünür. İnanır mısınız, Sâniha hâlâ seviyor. Bir an sevmekten hâli *[uzak]* kalmadığı gibi daima sevecek, hatta artık ona velev deli olarak mâlik *[sahip]* olduğu için mesut görünüyor.

Hasan Tahsin Efendi, biraz durdu. Osman Şevket'le Mehmet Rıfkı, müteessirâne *[üzüntüyle]* dinliyorlardı.

Bu sükûtu müteakip *[sessizlikten sonra]* ihtiyar tekrar içini çekerek dedi ki:

– Beni en ziyade bir şey müteessir etti, bunu size nakletmemiştim. Geçen ay gittiğim zaman İsmail Tayfur, hilaf-ı âde *[alışkanlığının tersine]* olarak yazıhanesinin önündeydi. Her gidişimde onu iyi olmuş görmek ümidi kalbimi hiçbir zaman terk etmediği için öyle yazıhanesinin önünde yazı yazmakla meşgul gördüğüm zaman, eğer Sâniha tevkif etmeseydi *[tutmasaydı]* koşup boynuna atılacaktım.

Ben girdiğim zaman başını bile çevirmedi, haberdar olmamış gibi meşguliyetinde devam etti. O vakit Sâniha, kolumu dürterek parmağını ağzına götürdü, beni sükûta davet ediyordu. Sonra bana yazıhaneyi gösterdi, ikimiz de yavaş yavaş takarrüb ettik *[yaklaştık]*. Biraz başımı uzatarak yazdığına baktım...

Ne yazıyordu, bilir misiniz?

İsmail Tayfur, imza atıyordu, evet, imza! Şöyle:

Ferdi ve Şürekâsı Ticaretgâhı için:
İsmail Tayfur

Halid
Ziya
Uşaklıgil

Ferdi ve Şürekâsı

Ferdi ve Şürekâsı, Türk edebiyatının usta kalemi Halid Ziya'nın aşk-para, zengin-fakir çatışması içerisinde insanı kuşatan aşk, merhamet, hayal kırıklığı, acı, hüzün gibi pek çok duyguyu, ayrıca da devrin ticaret, aile ve aşk hayatını başarıyla işlediği bir romandır.

Okuyucu bu romanla, Türk edebiyatının önde gelen simalarından biri olan Halid Ziya Uşaklıgil'in sadece romancılık yönünü öğrenmekle kalmayacak yazarının his ve hayal dünyasıyla birlikte yaşama bakış açısını görebilecek ve romana konu olan dönemin sosyal yaşamına ilişkin bilgiler de edinecektir.

ISBN: 978-975-447-300-1

